Josef Syn Emanty.

N. Inv. 6214.

Kopia Memoratu Protestacyi JW Jmć Pana Branickiego Hetmana WKorn. WJ Krakow: podanej JE. K. M. w Warszawie 7 Aprili 1758.

Gdybym wsobie niebył pewny, że od początku panowania WK. M. P. mmć do Maiestatu Jego byłem szczerze przywiązany, y Jemu wiernie, y że do tego momentu dochowuję WK. M. miłości y wierności moiey niepozdatkowanej, toby mnie śmiertelnie martwiły Panskie Jego słowa, y oświadczony Królewski przed Senatorami y Ministrami Jm mnie resentyment. Ale Ja lubo y zdrowiem, y zasadem życia, stałą fortuny, wycierpieniem niewoli, dystyngwowałem nad innych, w nay trudnieysze czasy, affekt moy, y usługi moie WK. M. Ktory po uspokoieniu Rzpltey przez te dwadzieścia kilka Lat aż do dziś dnia, miłowałem całe wiatey Oyczyznie, niedatemsię celować, y ochotą do służbienia sobie Laski Panskiey, z wszelkiemi rzetelnemi y uczciwemi sprosobami, ktory prawdziwym sercem kochałem zawsze, y kochom Pana mego y Jego nay Jaśnieyszą Familią, w samym więc moim Czystym sumnieniu, znalazłem zaraz ulgę zalu y unfortunowania mocięgo, ktore z doniesionych mi przez Jm P. Hetmana Pol: słow WK. M. uczułem, y powinienem był uczuć;

Inszych to iest Panie miłosciwy ięzyki y stęczowie do złego, złego człowieka, inszy całe wsobie usprawiedliwionego y naymniey niewinnego. Ja: Zgłębiłem WK. M. Maiestatu respektem, przed nim y przed Oyczyzną, przed Europą y Światem, a naprzod przed Panem Bogiem, bezpiecznie y śmiało mowię, że com powiedział y mowię, winem czynił y czynię, to zobowiązku y senatora y wiernego serca ku Maiestatowi y Oyczyznie powinienem mowić by czynić, y daleko od popełnienia grzechu, albo urazy WK. M. P. mmć. na tym raczey podeszłych cnoty y wiary moiey cały zasadam charakter y zaszczyt.

A że Jm Ja bardziey się staram, całe życie moie wiernie służyć WK. M. y Pana sobie łaskę y uprzeymość ziednać, tym mi to naturalnie słuszniey y obfitnieysza rzecz iest, że Minister Laski szuka mnie u WK. M. niegodziwie dyskredytować. Nieraczyszsię więc zadziwić by naymniey miłosciwy Panie, że y Ja żadney racyi probtowania Onemu a ni Ochronienia go niemaiąc, Jego wzaiem ialu człowieka naymnieyszliwszego Oyczyznie moiey y wszystkim wniey

Wniey Podziwym Ludziom, traktowac musze.

Wczym zas nayprzod, wyperswadowany usiebie sprawiedliwie y mocno
Jestem, iest to principium, że żadney na swiecie osobie, tylko iednemu Kro-
lowi subiekcyi mieć niepowinienem y że Crimen laesæ Maiestatis prze-
ciw iednemu particularnemu, czy równemu, czy niższemu od Nas
Człowieczowi, nieidzie, lecz tylko nim gnewy, gdy kto grzeszy przeciw
osobie Krolewskiey lub Oyczyznie. Boleyć więc nato znieliczoną Licz-
bą Patryotow moich, że sługa ieden, co kolwiek przeciw sobie w wol-
nym narodzie słyszy, lub widzi, zaraz to pro crimine laesæ Maiestatis
u WKMci mieć udawać, y wiarę nayduie. My zas niemamy nie
Znamy, mieć y znać niechcemy, żadnego Pana, tylko Krola iednego z-
Rzpltą nad nami, y przeciw tym iednym mowię albo czynię, to ie-
dno za grzech przeciw Maiestatowi sprawiedliwie poczytuiemy: słuchac
Jak by w naymnieyszey rzeczy Ministra Obcego, chocby nieiwiedzieć iak-
Imienia Krolewskiego zazywał, żadney niemamy obligacyi, ani żadną
od niego cznie niemiemy dependencyi.
Że tedy Jm Pan Graff Brühl Minister Saski iustyfikuiąc tym, iż nie
nieczyni, tylko co mu WKMci P. mitt rozkazuie, to go nie iako nie-
usprawiedliwia, bo komu go należy słuchać w Interesach Saskich, iako
pierwszego Ministra Saskiego, powinien go słuchać. w Wolnym Jak
Narodzie naszym, wolni słuchania y głosu Pana naszego, czyli z Jego
ust Panskich czyli przez Rzpltą Senatorow ministrow y Urzędnikow, nie
przez niego iako Cudzoziemskiego Ministra, oczekiwać nam należy. Stąd
to iest NayJaśniejszy miłościwy Panie nayniemocnieysza, y nayuprzy-
lożą iednak tak długo znosimy, krzywda ochyda, y poniżenie Nar-
du naszego, że cudzoziemiec tak przed uzurpowaną Szlachectwa Na-
szego Polskiego prerogatywą od tylu Lat iako y potey niegodziwey uzur-
pacyi przywłaszczył sobie powagę rządzenia y rozkazywania Nam Jmć
nie WKMci wszystkich Polskich traktowania, rezolwowania y decy do-
wania tak w kraiu, iako y postronnych Dworow agituiący chcę Inte-
resow, wszystkich Naszych Ministrow y Senatu zastępowania
powinności y funkcyi że przeciągnął do siebie On ieden wszystkich
rekomendacyie u Pana, wszystkich walianow papierow, krzyżow y
Dobrodziejstw Krolewskich dystrybucyią. Trzeba nato cierpliwo-
ści, iakaż nasza iest, żeby tak wiele Lat nato patrzeli, a tym cza-
sem to znowu dotąd y bezprawie y upokorzenie nasze.

Bo co nay

Bo co nas miłosiwy Panie dotąd wstrzymywało, żesmy to wszystko bez przykładnie cierpieli, tylko delikatności z Sprzeczka boiaźń dania nayminieyszey cienia urazy WKMci P. N. mtt. ale tedy iuż nad zamiar Smiałość ta Cudzoziemca iednego, niewiem quo fato narodu naszego uważonego wszystkie przechodzi granice y Maiestat, ktory szczerze kochamy y adorujemy, w sercach naszych krzywdzi, y wprzod nieznosnieyszą bez hamulca staie; Ratuy Oyce Ogczyzny y nas wszystkich miłosiwy Panie sprawiedliwemu tandem darowac zechci, Ze to Jarzmo obiegoczelka zrzucic zsiebie usiłuiemy, aby według praw naszych do Patryotow Szlachty Senatorow, Ministrow, Ichsci zaszczyty prerogatywy y funkcye wrocic, ktore iedna obca dotąd dosiebie przeciągnęła y uzurpowała rzecz, Niechaz więc miłosiwy Panie brat to zawrze swoią, Ze wolny naród Cudzoziemca znieść niemoże, bo to czyniemy, aby Polacy tym bardziey Pana kochali y o Pana samego starali się tasze, kiedy te kroki dobroci Pana y swoim zasługom nieobcego czelka szacunkowi powinien będzie.

Niechże tedy Jego procedery iustyfikowane tym będą w Saxonij Ze on nie nieczyni, tylko co mu WKMci zlecisz y każesz, y nigdy nad wolą Panską niedomysla niech tak czyni, ale nie w Polszcze, gdyż nie iest ani Senatorem ani Ministrem naszym, iako nie Patryota nasz y dyssydent. To samo Zas iest y byłoby zawsze z krzywdą niewymowną wolnego narodu Ze by on miał być Organum Instrumentem, woli y rządu WKMci P. N. mtt. nie Senat nie Nasi Ministrowie nie stan Szlachecki nie Seymy, nie cierpiemy przez prawa fundamentalne Rzpltey Postem na Sejm, Sędzią w Trybunale, Senatora w Senacie, żadnego nie Patryotę, nieszlachcica Inreligione Dyssydenta; iakoże można znosić takiego Jurysdykcyą iakąkolwiek y powagę nad całym narodem, sobie niegodziwie uzurpuiącego.

Swiat mi przyzna Ze nic tu wątpliwego, nic niesprawiedliwego nie przytaczam, a oraz niemałe sacrificium czynię, kiedy prawdę Ktorey do Tronow przystęp wszędzie ciężki iest iako wierny WKMci sługa, iako wolny przysięgły Senator Minister, iako Szlachcic mogę z znayomiszym Maiestatu upanowaniem ieżli całey nawi Zelatorey dobremu y sprawiedliwemu Panu przeczuię Czegobym nieczynił, gdybym oteyże dobroci y sprawiedliwosci WKMci P. mtt. wsobie stanowczo nie był, że na Ostatek przetrzyc słusznie raczysz nad iedną osobą względ na prawa swobody y sławę y naukontentowanie całego tak sobie wiernego uniżonego y do mocy swemu Życzliwego narodu y Polskę wyiąć od dependencyi obcego, y złe Losu Pana tuiey Zazywaiącego Ministra.

Atym bardziey

A tym bardziey Że ten Minister Saski głosi zawsze iż wszystko zwali z-
rozkazu WKmci czyni y dysponuię, a tak wiele rzeczy iawnie czyni, które nigdy
ani być wiadome WKmci, a ni z krolewskiego Jego sumnienia słusz-
bliwością y sprawiedliwością zgodzić nie mogą.

Przeciw wyraźnym Prawom y Pactom bierze znaczne pieniądze
Summy y nadgrody za wiwat prawie ile może od kogo wyciągnąć walan-
se honorow, urzędow, Starostw, y za Dobrodzynstwu Krolewskie
nawet od ptaw Jemu y Kościelne iuż niewybiegaiąc iuż zaczyna-
ią Beneficia.

Przeciw nayoczywistszym Prawom oddaie administracyie Dobr-
WKmci niekrodzonym Polakom y Szlachcie ale Cudzoziemcom y Dysy-
dentom, a gwałty Ich Etiam tapania y więzienia Szlachty, y stosowne
od nich uczyniane Sąsiadom krzywdy, dyssymuluie Ochrania y broni.

Ubogi Kray Polski, iako go żadna nigdy wieky niezubożyła rewo-
lucyia y woyna, wprowadzeniem tak niegodziwey y nayprodszey mo-
nety, która wyprowadziła nam złoto y dobre srebro, tak dalece, że-
dziś czego od wielkich niepomnią nayuięcey na Dobra y Kontrakty
Summy z temi Tynfami y szelongami płacić muszą, złota prawie
z Jntrat nieznamy. To zaś zrobił bez konstytucyi, y przyzwolenia
Seymu, bez rady nawet y Senatu, bez ułożenia tak wielkiego Interesu
Ojczyzny y bez znieważenia ze Skarbem Koronnym, nie w Kraiu Sta-
tkich protestow bicie monety, ale ią z zagranicy wwozić, a tak-
monetę, która ani do Saxonyi, a nigdzie za granicą brać niechcą
Za Klemka od Grassa Brühla nadtuż wiele będzie temu pamiętna
Krolestwu.

Faworyzuie Oczywiście przeciw nayswiętszym Prawom Dyssydentow
Interessom, czego przez tysiączne skutkow dowodami są w Toruniu
Ich wystawiony przeciw Prawom panuiącey religiey Kościoł, y iuż w-
Starostwie Spiskim dwuch oradzonych od niego Praedikantow-
Lutherskich, których Nayiaśniey Swiętey y swiężey pamięci Krolewa-
Jmci od dziesięciu Lat przeciw Prawom Spiskim niechciała dozwolić.
Czym mi swiężą pisze z Krakowa.

Odebrał Ministrom Koronnym y Litewskim Ich własne funkcyie
kiedy wszystko przez Jego iedynie idzie rzeczy, a ministeryum tylko Jego
wolą y dyspozycyie czekuiąc przychodzi; w rozdawaniu zaś wszy-
stkich generalnie walanow, do których On ieden podaie spisy:
by z swoią Kreaturą per fas et nefas utrzymuię gdy tego
by nayzasłużonego minęła Łaskawie tym, że Krol Jmć dyspora
wał inaczey

Inaczey, wszystkie zaś Dobrodzieystwa Krolewskie iedney swoiey
rekomendacyi y protekcyi przypisuię, sobie niedanu Obligowa-
nych czyni.

Całe dyrekcyią wszystkich Interessow Publicznych na siebie iednego prze-
ciw prawu nay Jasnieyszym y naygruntowniejszym wolney Rze
płitey Prawom ordynuie Seymu Pacyfikatywnis Anni 1736. że do Naszego
rządu Sami Ministrowie, iakie on iest nieprzeszły w niczym nieprowinni-
ałem my do żadnych Sadzich niemieszamuię, dyspozycyi Dworu
Senatu y ministerii prowadzę, gdy nic zięgo nie dzieięcuię radą
y całe by w nayważnieyszych tak w domu iako y z Postronnemi
Interessach Polskich, konferencyi Senatorow przy bokuu Panskim, iako:
smy kiedys zapamiętali, nieznamy, zkąd złiszony całe Senat y
ministeria Krolewstwa.

Nieznaszli y Krolewskie miedzy familiami nieci y utrzymuię y że
Zgody y Seymu dotąd żadnego od dwudziestu kilku lat niemieliśmy.
Bez Jego polityce y dyrekcyi wszystkich Interessow Polskich codynie pro-
winniśmy y przymieniemy.

O honor Nacyi bytnię zniey y wniey bogactw, całe niedba proby-
szczą przez Tysiącznych inszych, na pomiech prawie Tureckiemu
Porckiwu przepisami dniami wystawiona historyia ze złamaniem daw
nych zwyczaiow, y złrzywdą prerogatyw Hetmanskich, lubo ta rzecz
inaczey nieznaszą ale Jego złowieczytaszą ohydą.

Przeciw Oczywistym Prawom Litwie inaczey wyprobowanie Szlachectwa
opisuią y nakazuią przez Trybunał Skie Delirska do Szlachectwa
w Polszcze przypytanie Klenotu y torem swoim drogę wszystkim
Cudzoziemcom probuią, iakby bez Seymu y Rzpltey wiedzy, maią na:
potym Szlachcicami Polskiemi zostawać.

Oczernia y ruynuię w łasce WKM° nay przywiązanszych y nay:
wiernieyszych Jego Poddanych y sługa, na co mi inszych dokumentow
niebrzeba tylko moią własną drobę: kiedy śmiał to przed WKM° P. mo:
mill:e na mnie wtorzyć protwarz, że ia Ja WKM° z Rzpltą litwą, litwą
Zycie y fortunę moią za całość WKM° złożyć gotowem, y to iedną szczerą
Rzetelnych sentymentow moich ku WK° protestacyią na wszystkie
Jego odpowiadam kalumnie.

Że tedy rzeczy y setne tym podobne oczywista iest że nieszą y być
niemogą, nigdy ani zuwadomeniem ani z rozkazu WKM° bo nawet z
dozoru ustow Jego Panskich niemogą bo dotąd Dobr przyszedł Ow wolny

Naro—

Naród Polski że żaden Polak ani Senator ani Minister bez wiedzy y pozwolenia Mnistra Saskiego iak w Saxonij do Swego nie ma przystępu Pana.

Mnie zaś gdy Pan Bog y Osobliwa Łaska W.K.M. P. Mc. Mtt. na tym położyła stopniu, że niedbam otego Promotora Łaski gdym go tyle razy darmo po Przyiacielsku ostrzegał, aby y Pana Interessow y nas z siebie nie gubił y te Oyczyznę ktorą się Synem Czuli lepiey kochał. a On za miast wdzięczności, tak mnie przed W.K.M. Oczernić usiłował. On mnie więc dotąd przymusił Justyfikacyi, ktorą chętnie u nog W.K.M. składam prosząc nayuniżeniey y naygorzey aby go Nayiasnieyszy Mtt. Pan wierzyć nie raczył ale publiczne wyrzucił, a narod sobie nayzacnieyszy y nayżyczliwszy od Obcego Czeba uwolniwszy opressyi, nad nim według swoiey własney niezmierney dobroci mądrości y Sprawiedliwości panował. Senatu zaś Ministerij y Szlachcica stanu prerogatywy z Saskiego Ministra usurpacyi oswobodzić słusznie raczył. Mnie zaś na ostatek ktory z pierwszemi w Rzpltey Ludźmi y wszystkiemi dobremi Patryotami Sentymenta te y prozby moie łączę dobrotliwie y niezawodnie wierzę, że iakem był od początku Panowania W.K.M. tak nigdy nie odmiennie stałemi y rzetelnie do zgonu Jestem z nayuniższym przywiązaniem, mitością powolnością na rozkazy Pańskie, gorliwością o honor Pański y dobro Oyczyzny nierozłączone z dobrem Krolewskim y Zyskiem z nayzłożonym respektem.

Waszey Kr. M. P. Mc. Mtt. Wier
na Rada Nayuniżey Nayuierniey
szy y Nayobowiązanszy Sługa

Respons JW.Jm.P. Woiewody Krakowskiego Hetmana W. Koronnego na List JW.Jm.P. Kanclerza W. Koronnego pisany pod Smienicą JE.K.M. dany ię 5. Maii 1758. z Białego Stoku.

Nieprzestanę spodziewać aziby memoryał, przesłany Do mnie w tak wielkich dolegliwościach publicznych niemiał uczynić żadney impressyi w pełnym dobroci y sprawiedliwości Swiat JE.K.M. P. Mtt.

mniey

Mniey zas ieszcze, aby do nieukontentowania Pańskiego przeciwko mnie mogł dać przyczynę, iakim z Listu Jmci Pana zumartwieniem wyczytywam, bo byłaby to ostatnia naszey nieszczęśliwości Oyczyzny, gdyby w tych usiłach, ktore wszyscy czuiemy, na ktore iżeli nie jawnie dla prætextu ważnych względow, to skrycie przynaymniey, rownie wszyscy usiłuiemy, ktore na ostatek, cała teraźnieysza Oyczyzna z rządow bez prawnych, iednego Cudzoziemca Ministra usiłuiącego nay Jaśnieyszemu Panu niegodzi. Nie są to płonne skargi, ale barzo istotne y do exkuzowania trudne ktore w tym memoryale wyraziłem z powinnym dla maiestatu Pańskiego respektem, a oraz z tą uprzeymością, ktorą dobry y wierny sługa do łaskawego y sprawiedliwego Pana, mieć powinien, z ciągnąłem to rezolucyią co raz dolegliwsze y Oyczyznie szkodliwsze postępki, na ktore wszyscy Warszawie przytomni y sam Wmpan usiłowałiśmy, iako nam mieniłem, a nie żadna żadrość Stanowiska Spiskiego, była mi do niey prowodem, w ktorego rozrządzeniu szanuiąc wolą Jmci Pani P. Mcmill. godziłem iednak y to przyznać, że sprawiedliwiey dopraszaiąc tey Łaski Pańskiey mogłem z nadgrody benemerentium, iako Polak z przodkow moich niezmyślony wiernie zawsze Oyczyznie y nay Jaśnieyszemu Panu służący = Ani jestem z tych ludzi, ktorzy dla prywaty szkodzą publiczne dobro, nie zgadzam się nigdy chciwość, niesprawiedliwych zysków, iako daie mi świadectwo życie ieszcze Jm P. Salmour. że bez żadnych handlow szukanych przez innych, mnie szczegulnie wdzięczność dla nieśmiertelney pamięci nay: Jaśnieyszego Oyca y Przodka Jmci y przywiązanie do nay Jaśnieyszego Jego familii, sprzeciwiło względ prętkiego Oyczyzny wprowadzenia prowadzący in partes Jmci z wiadomym u wszystkich ardorem, życia wolności y fortuny moiey, wszystkie kroki moie, probuią characters y Sentymenta, dotego momentu wiernie maiestatowi y Oyczyznie nie odmiennie Onych pewnie nigdy ale coraz drieie z tkliwością Oyczyzny y samey nawet wielkiey mowy nay Jaśnieyszego Pana, łaskawie y dobrotliwie nam panuiącego za abusu kredytu Jmci Grossa Bruhla, przydatliwszych y szkodliwszych, co raz Polskie postępkach Jego, skarżyć się. Oto, ma w sobie, za proprzyięzoną powinność, wyznać mi przystoi Zostaię, że iest z wyiątym przywiązaniem y Respektem.

Kopia Reskryptu JKMci na wrocenie Dobr Ordynackich do Antiqua possessionem JOśpu Janusza Sanguszki Marsz. Nad. W. X. L.

Augustus Tertius DEI Gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Litvaniæ Russiæ Prussiæ Masoviæ Samogitiæ, Kijoviæ Volhyniæ Podoliæ, Podlachiæ Livoniæ Smolenseæ Severiæ Czerniechoviæq nec non Hæreditarius Dux Saxoniæ Et Princeps Elector.

Significamus præsentibq literis nostris, Quorum Interest Universis et singulis, Quòd nos post suscepta Regni Gubernacula, cum plus felicitati publicæ quam nostræ studeremus, Volumus ut et in particulari, Vnus quisq Civis Sentiat nos esse Dominum, Et comunem Universorum patrem, Quare cum ex variis Palatinatibus, nobilitas juncta Senatoribq, per remonstrationes suas nos Commovisset, ut contra Mcium Janusium Ducem, Sanguszko Marschalcum Curiæ magni Ducatus Lithvaniæ procederemus, vix animum nostrum ad petita Eorum defleximus; Dismembratio bonorum Ostrog transactionibq Varij facta, non expectata decisione Statuum Regni, quam sibi Respublica sola definitivam decreverat, Recessu Commitiorum Regni Anni millesimi Sexcentesimi Septuagesimi Septimi, ita declarante Occasionem dederat, nobilitati numeratas Quotas nobis exponere et qua dismembratione particulari bonorum Ostrog facta, privari Rempublicam, militia Sexcentorum hominum facile posse, ex indeq quod grate memoriæ, Magnificus Mcus Janusius Dux in Ostrog pro Reipublicæ Servitio sumptibq suis Conservandam, constituerat, Et quod Ordines Regni variis constitutionibq corroborarunt, Jureq suo usi sunt, Et quod decisioni suæ Respublica reliquerat hoc totum Fuere in prætactarum Kolbuszoviensium transactionum si Subsisterent videbatur, Sed quoniam nunc ex relatione Dignitariorum nostrorum, Ministrorumq Status nobis constat Mcium Janusij Ducis Sanguszko Marschalci Nostri, Curiæ magni Duc: Litt: non aliam esse mentem, nisi utsine ulla intermissione, militia hæc Sexcentorum hominum pro usibq Reipublicæ, conservetur, Eoq iure adire Possessionem bonorum Ostrogqualites ante transactiones Kolbuszoviæ, factas possidebat, expectt legibusq Regni et manutentioni Sexcentorum hominum militiæ, nunquam contrariatur esse declarat, idq Civo præsentibq Instrumentum ad ministrationis ex Cancellaria Nostra sub data iij secunda mensis Novembris Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quinquagesimo Quarto, Ipsamq administrationem nec non Commissionem Dubnensem seorsive de Eadem data, Ex cancellaria sibidem, Expeditam Actusq Omnes Vigore prætractorum Instrumentorum Emanatos et subsecutos Cassamus Annihilamus, et pro insubsistentibus declaramus, ulteriorem Jurisdictionem a data præsentij Instrumenti

mentis

Instrumenti Magnificis et Generosis Administratoribg et Commissarijs nostris Intendimus, Eamg totalitem Observemus, Et ut bona Dubno Ostrog et alia in Administrationis et commissionis Instrumentis specificata in Lving Septimanis ab actu insinuationis huiusce rescripti nostri, ad possessionem tranquillam Magnifici Januarij Ducis Sanguszko Marschallci nostri Curiæ magni Dg Ludg, prout ante prefata Instrumenta eadem bona tenuerat, indilate redeant, neq amplius magnifici Administratores ad proventus horum bonorum ad insinuationem presentis instrumenti esse implicent, mandamus Presentibg declaramus, ac in possessionem magnificum Januarium Ducem Sanguszko Marschalcum Curiæ magni Dg Ludg abq ulteriori ad Nos recursu etiam aliqua dilatione, restituimus, Quod vero tangit Jus petitorium ad decisionem statum Regni totum negotium hac in parte remittimus, Ut vero siniistris Insinuationibg obvietur, Quod per Instrumenta hac administrationis labefactata Possessio nobilium set legibus vallata, et quod non nisi Judicium Competens, privare nobiles bonis Decreto suo possit, solenniter presentibg declaramus, non semper alienes esse et fuisse aliquid de prærogativa et legibg Ordinum Regni detrahere velle, imo semper Curiæ nostræ Inhærere, Legum Injurian pro nostra semper reputatæ, hæc omnia, ut ad omnium notitiam deveniant, manu nostra subscripsimus, et Sigillo Regni communiri jussimus, tum ad Acta Ludvis publica ingrossari permisimus, Dabant Varsaviæ Die 16 mensis mai Anno Domini 1758 Regni vero nostri Anno

Ita approbatum a Sca Regni Matte Varsaviæ die 23. 9bris 1757. Anno

L. S. Comes de Brühl.

Rescriptum S.ae Rae Mtis quo administratio et Comitia ad bona Ostrog Et Dubno Exmiorum Cancellariæ Regni Expeditum tum Omnes quævis alia transactiones eo esse regulantes Cassantur et pro insubsistentibg declarantur.

Słowy JWJmci Pana Starosty Nowotawskiego Lopacińskiego miane czasu wiazdu we Nowotawie dnia 3 Bris.

Mogł być komu dla próżnego chwały dźwięku, lub też pustey w chlubnych myślach rozkoszy, miłym y pożądanym momęt własnego na iaka dostoyność wyniesienia, mnie z prawym a nierownie Szlachetnieyszych przyczyn

Przyczyn, dzień dzisieyszy stanowie jednym znaymilszych y nayweselszych dni Życia mego, Nie wtym albowiem zalubadam nayuyższy przyiazney dla mnie fortuny fauor, że mnie JE. Km. P. m miłk. iako sprawiedliwy zasług y zarobkow naszych Szacownik, iako Szczodrobliwy aż do rozrzutności prawie fortun, y honorow dawca, na Sędziowe podniosł Stanowisko; ale raczey że Łopatrzney przezornosci swoiey to nam nieznane władzy Krolewskiey uczesnictwo natey Ziemi dobrotliwie powierzyć mi raczył, na ktorey woli wszechmocnego Stworcy, pierwsze oglądawszy światło, wyssaną prawie z mlekiem ku każdemu z JWW. Wm. PP. affektu y miłosci Braterskiey palam gorliwością.

Nietaby mi zaiste podobnyż, lub też by y dalekie wyniesłszy stopień w Ojczystym smakował kraju iako wtym Przeswietnym Wszystkim wiekom z przodkow moich od trzechset prawie lat nieprzerwanie osiadłym będąc Szlachcicem, ile tu godny chwast ziemskow moich w oczach JWm. Panow wytom y upatruję, tyle bez wątpienia y chluby krwią przyiazną y zażyłością z sobą złączonych braci y Dobrodziejow moich liczyć y znaleść mogę.

Lecz tu przerwać muszę bzmiące ieszcze w uszach własnych wewnętrzney prozdrości, pobudki gdy mi raz wczesnych y Serca stawaią te które powinienem wszystkim WMWm. PP. wdzięczności y usługi moiey obowiązki, a ztąd dzie że styl dalszego mowienia w nieogarnione myśli y słowami raczey zamierzam dziękczynności, w ktorych bowiem czci y dobrego mienia wspolney Oyczyznie y u krola Pana mego cnotliwie sobie wystużyć mogłem wszystko to ogułem, całym y nierozdzielnym długiem winien iestem Samym że, JWm. PP. gdyż ich szczegulney y przewodniczey dla mnie łaskawości, pierwsze do publicznych prostug wziowszy początki, stałemsię dziś dostoiney rad JWm. Panu dzielem;

Ile zatym czysta cnota przymiotow, wdzięczne serce pamięci y uprzeymości, ustawow a umysł obowiązkow ogarnąć może, tyle wysłonych y należących odemnie dzieł JWm. PP. wyrazyć pragnę, nie tylko za początkową, ktorowsze w prozaniu dni młodszych moich pokazać mi raczyli, ku stawie y usłudze publiczney drogę, ale też zate pełną, niewystawiony ich do mnie łaski, y affektu ludzkość, ktorą mnie dziś spodlawszy po bratersku przyięć przyuitać, y nadalsze usług swoich krolu wezwać raczyliście.

Idę więc z chęcią y prędkością w tropy rozkazow waszych mam przyzwoity uszanowaniu mnoim Cel y kunieć, ażeby całego Życia mego stadz y postępliwawnemi z ustawicznemi, y wiernosc ku Panu miłosci ku Oyczyznie, wdzięczności y uprzeymości prawdziwey we mnie ku każdemu z Wm. PP. bytu świadkami.

Tobie zaś godny Zacnego tu zgromadzenia wwiesz pierwszy Ziemski

Urzędniku

Vrzędmilu Wm.ć Panie Wyslu mu.ć Panie znaiąc się być wszczególności
dłużnym Zatr Jego Jmieniem brać mitu z przyiazną przemowę: w którey
z wyśliego rozsądku y wyborney myśli swoich rodzącey nie już słowa
lecz gemmas loquentes namszą się zdobyć niemogę nadgrodę, nad te iedy-
nie z prawdziwego serca życzenie, ażebyś podobnez wdzięcznie, sobie z zasłu-
gom swoim, iuż dawno zadłużone, a Zacnemu Jmieniowi twemu przyzwo-
ite honorow osiadał stopnie.

Przystępuię do przysięgi—

Mieysce to Boskie na Ziemi przez Szczupek widzialney sprawiedliwości Pa-
nowania a zwierciadłu niebieskich wyrokow subalterne Jć.ku K.n. mitt.
wym Krolewitwie potestatey, Zasieść mi y osiągnąć inaczey niegodzi, aż-
bym wprzod Pana Zastępow, qui corda Regum gubernat za miłosierne y
niedosiągłe woli Jego przeznaczenie, potym Krolowi Jm.ć P. N mitt. za udziel-
ne mi z ramienia Panskiego na Miestniczey władzy, uczestnictwo, iak-
nay dostatecznieyszy podziękowat Bogu, więc Ivrom chwały więcey nie: bo
wszystko iest Jego: oddać niemogę, samą przysięgę czytaiąc sumnie
niem wiary czynię Ofiarę, gdy Krolowi Jm.ć P. N mitt. qui vbique partitur
honores w stowach, nieograniczone w hołdowniczey życzliwości
obowiązkach składaiąc dzięki, winny wierności y Poddaństwa mogę oddaię
Tributt, y Życzę ut vincat valeat, multiq imperat annis, Sam zaś ad
immolanda sumnienności Vota przystępuię Vlentiam y czytanie Przy-
przysięgi upraszam.

Po przysiędze.

Dopełnione iuż są w prawdzie prawa y zwyczaiu obrządki, ale się do prze-
nie nigdy we mnie niemogą te nieograniczone żądze y chęci które mam
ku prozytaniu łask y affektow wszystkich Wmw PP. iakowiem ku każde-
mu z nich teneris conceptus ab annis mecum crevit Amor, tak rownie
Jm wszystkim z przyiaźnią uczynię Vic delectum nieumiem, iakobym mógł
ad satisfactionem Vniversorum iak nayzdatniysze y iak nay uprzedo-
bansze do Vrzędow Grodzkich wyznaczyć Osoby, a wiey obojętności Zostaię
już co mi w tym razie lex concessit Et usus wybierywam, y przedewszy-
cie moie tak Ore publico wszystkim Wmw PP. ogłaszam, Jż te racze
teraznieysze sam sądzić z przytomną ustugą moią adesse sitienti bęg ju-
stitiam nieżaniedbam, Podstarostwo zaś Sądowe dla zuidnania tym do-
kładniey Inter tot et tantas concurrentes harmonij, in suspensa sub-
manu mea do niejakiego czasu Zostawuię, a Intera Sędztwo Grodzkie
Wjm.ć Skolmiowi Pisarstwo Jm.ć Podstolemu godnym y zasłużo-
Wstwa tego Vrzędmilom a Moim kochanym braci konferuię
y Oc

I do przyięgi Jey zapraszam.

Przy ustanowieniu Jurysdykcyi.

Już Bogu Naywyższemu za Jego miłościwe dary, iuż Krolowi ze wszech innych nayleppiemu szczęśliwie Nam panuiącemu za Dobrodzieystwa Panskie iuż wszystkim JWWm PP. za Ich Braterskie affekta y tasli powinne dzięki niedostateczne złożywszy dzięki, gdy dziś otwieram ten Sądowych wyrokow przybytek, który ab ortasu Wiślnego przedemną Cnot, zasługy Imienia Sędziego Bzo zeszłego JWJmci. woiewodzica Starosty Sądowego Mszczonowskiego, był dotąd zawarty, za milcze niemogę, pierwszey z tey myśli tego religiey, zacnemu z Urodzenia wysokiey krwi Dziedzicowi, wielkiemu z Urzędow w Woyczyznie godnie piastowanych Ministrowi JW. Jego, aż tu nieprzytomnemu JmPanu Podkanclerzemu WXLe Dobrodzieiow moiemu tanquam dignissimo, et immediate Urzędu tego Portatori, który pokazał to na widok, iż z przyzwitey Imienia swego Familii swiatosci kształtem nieuyszerpanego postępuie, oCanu nie nato spuszczaiąc zewzgląd w siebie przymuiącego rzecią, aby one w Wtaznych pogrzebł głębokościach, ale raczey żeby z nich znowu czasy y suchą Ziemi na obłoże y ozdobę krayne wylewał potoki.

Wierzchołek ten możny w honorey y dostatki Minister niedawno sobie z Skarbnicy Łask Krolewskich dany według siebie kroplę, według mnie dostateczney w Waliansie Starostwa tego nadgrody, ale ową amore dqua litatis, iakby naymnieyszey Stanowi Rycerskiemu nieczyniąc winy, wyłał na pełną Łzynę lu sobie Życzliwości Ziemię, która wobfitszą cywilizacyi swiatłości sercu moim proby pamięć dobroczynney łaski Jego, rodzi z siebie będzie polskie sama w Życiu doczesnym wysokiey Oztatnią nieustaniewą pustzną.

Jeyże dziedzicznosci teyże przez Starożytność Domow y zasługi własne dostoyności godnemu w Woyczyznie Dygnitarzowi JWJmci Strazmistrzowi WWLe tu szczęściem moim przytomnemu podobną bydź mnie należność, który przy wielkiey zacnosci swoiey tak ulubiał równość Stachcicą ze nieoszczędzaiąc zdrowia y fatygi własnych grzywnica tu nam miłą y wspaniałą przytomnością swoią, za w zgłębokim uszanowaniem winne w zaiemnych ustug w Sercu moim zaszczepiaiąc Obowiązki, publice Oreza Dań wany honor bytności Jego dzielnicę.

Teraz gdy mi już Sądową Jurysdykcyią fundować przychodzi wracaiąc znowu do Matki y wszystkich Wm Panow, mianowicie Lassitientiby Justitiam te czynić oświadczenie, iż wolałbym otiis temprudere, a niżeli tych rozsądzać, których równie wszystkich Kochac y równie

y rownie im wszystkim sprzyiac powinienem, Zyczyłbym mowie z Nrea
całego, ażebyście WM. PP. barziey amoris Lite, quam litis amore z lu-
ba certare chcieli, lecz kiedy Vita humane vicissitudinis vivi nec sine
Lite solet, nec sine lege potest. Już otwieram Regestra Sądowe
y wołam ctt ctto.

Mowa Jm Pana Bazilowskiego Deputata Mińskiego
Przywitanie od Trybunatu Litt. Króla Jmci: Najjaśniejszy Krolu. ctto

Niezdobycz z Nieprzyiaciela, nieznużenstwa znaki, nie krwawych potyczek zyski
ale spolitey sprawiedliwosci użytek niesiemy, w ofierze tobie Najjaśniey-
szey Panie a P. N. miłe. składamy u nog twoich manipulum justitiæ obfitego
Praw zachowanych żniwa, pod twoim Najjaś: Panie więcey mieli Cywilnym
rządem, congregatum przynosiemy, wieiennym czasie, doszło swoiey pra-
wa Exekucyią owoc ten, ktorego słodyczą nasycone narodu tego umysły
in tranquilla quiete zwdzięcznego ucieszysz spoczynku. Niechcę w zrownie:
niu z Twoim Maiestatem zawstydza prawdziwey sławy głodna, a przeci-
wna Ambicyia, ktora dla drobnych sposobow ustawienia posteritati dzieł
swoich Herostratow wzruszona studzi, powszechnym Ogniem Europy zaięta
Potencyie, próżnuie sili wylanemi krwi niewinney potokami, do płynę
portu, glorie kwmu wyięsnione tzy, poddaństwa naufragium in littore signant,
Ty sam nayprawidliwszy między Panuiącymi Monarcho, przyimuy w ofiarach
naszych złożone ad Aram Maiestatu Panskiego dzieli, oto schylaią głowy swoie
wiernie poddani niezmiesznym in tanto turbine prawiem zachowani, publicz
alną z namiestniczey władzy twoiey sprawiedliwosci Exekucyią zaszczyceni.
Oto się Ci nasza prawa rządze wspaniałości przeszłych Monarchow na
dane krwią przodkow naszych bronione, twoią przezornością wielkością
rządem y panowaniem zachowane, tak nas wewnętrznym y ze wnętrznym
ubespieczeniem porządkiem oddaiemy protekcyi Panskiey. Nayiaśnieszych w
Ojczyznie Ministrow, całą siłą mocą y zdolnością ad tuendam publicam
tranquillitatem, przyklada[illegible]
WWZL. y JW. JMP. Oginskiego Marszałka WWXL. niemniey iż rady
dowiadczonego JMP. Oginskiego Kasztellana Trockiego y do teyże rady wspania
łością nayzdolniejszey ręki twoiey mostro extraordine niedawno zawołanego
wiernością y zasługami ustawionego JW JMP. Abramowicza Kasztellana
Mscisławskiego, wspolnie oraz tylu publicznemi usługami zasłużonych
y JW JK. Policia Straż. Litt. y Pana Pisarza Litt. Ktorych ardor

Zelus y patrio

Patrie y w moderowaniu rzeczy, ostrożności tak całey znawcom Oyczyznie
że mało do wyrażenia myśli mniey słow samego czasu sita wyiąg-
Poruczamy distributivè gratiæ JW JP. Jasinskiego Marszałka Koła
naszego, iako zaszczyt wolności y równości naszey Ex aequatri Ordine
zgodnie od nas ad Clavum directionis Obranego. oddaiemy Kollegow
naszych y Nas Samych tyże Panskiey protekcyi; A nalwoniey komu.
spustoszone kraie y uciśnione poddaństwo smutny a przytłi wrozy-
upadek, My Oycu Oyczyznie Monarsze Krolewstwa Panu Poddan-
stwa Zastępy wolności, Obrony Praw, nie pochlebne w uroczystych
dniach Ominarum Zwyięstwa y te życzenia Osuło nam Panskiey
Sygnare pragniemy.

Mowa JmP. Nazgida Deputata Trockiego.

Że pierwszym swoim prawodawcom za tak pożyteczne Dobru pospolitemu.
Ustanowienie, tyle WKm P. N milt. za mocne y nienaruszone utrzymanie
winien będąc Trybun: WXL: iak nayczulszą przed Maiestatem WKm
składa podzięke.
Jeżeli bowiem przez lat dwadzieścia kilka zasobliwym dla narodu swego
zaszczytem, każde JK. JW XL: koło, Imieniem wielkiego Augusta, y Dobro:
czynnego Oyca swoiego serca, WKm chętnością dowodami, dopiero stow do-
stałecznych niewynaydą do oświadczenia zupełney chluby y ukontentowa-
nia, które od nowa z łaski WKm widzącie w swoiey doskonałey prowadze.
wielowładney WKm ustrzyżanie rządu, w tym właśnie nayuiemięszkiwszym
Czasie, gdy mu wolność w ustawicznym mowienia swobodę w Wydaniu
sprawiedliwych wyrokow mocą wydrzeć chciała, dufaiąc [redacted] wsity
uciemiężliwa dla naszych wyniosłość.
Widziałes z wyżey tym N. Panie przyrzeniom w cierpiała y w miała
uciepieć Utrozow Prawa swobodą, boć sam P. milt. czasną zabiegł wszystkie-
mu Opatrznością, dopiero mąz w nas oczewistych rożnych Trybunałow fortuny
y przez ustawiczną przytomność y przez powtorzone na Deputatium Urzę-
dzie dla Oyczyzny usługi nieprzenaiętych swiadkow y sercu Trybunalskiego
koło Stubmaczow, którzy wszyscy z iak nayżywszym Maiestatu WKm
P. N. milt. uszanowaniem, doznaną Jego Panską przychylnością probudze-
ni, o nowe dla sądow Zgromienia WKm P. N. milt. odprawuiącychsię y
w przyszłe wielu bezpieczeństwa, odważaią się do prasac dobroczynności, ażebys
Nam N. Panie ubezpieczyć raczył, w Polszcze ustanowiony y samym tyl-
ko polskim żyiący Trybunał, bo iżeli między dzwięczniem broni, milczą
Prawa

Prawa, niech w samych od radzaiących Trybunałow początkach, Zatnienam niciława z Orężem nad Głową ani rzeczpospitą, aby wedrzwiach Samych Swiątnicy sprawiedliwosci geste lato z uchwale stanąć skoze.

Niech mitt. Krolu y woienna Iząba niebrzmi nam w Uszach atym samym mieyscu, gdzie samo tylko prod hastem śmiemia Wkm. do prawa miscie ogłaszac wołanie, Niech dawno zachowana miedzy Obozem y Trybunałem będzie rozniesc y pod Sądową Izbą niech nikt nierozbija namiotow, a gdy z Wkmi— Ramienia Ziemskie swoiey natury rozbrzmiemy sprawy nikt sobie do— Ony chce prodobny niech nieprzywłaszcza władzy niech bez prawney nie prod: łogamy Jurysdykcyi,

Ten zas łogodnie Umie wyrażac na sobie Samey Wkci namiesnicza Osobę, y Jego dotąd nienagannie piastuie w Trybunale Jtt Wxl. prowa gdy— Jw Jm P. Fleming Podskarbi Wxl. maią pilnym spraw Oyczystych prostrzega— niem, niesprawowaną oraz ustawicznosią wiele zasługuiący, azeby za życzliwe— lu Wkmo y całey Oyczyznie wtym Marszałkowskim Urzędzie usługi względ Panski z Osobliwosciąmogł ziednac iak nayusilniey Wkmo P. N. mitt. polecamy.

Trudno głęboliem opisac milczeniem, nietylko w Oyczyznie ale całemu swiatu— wiadome dzielnygwowane zasługi Jw Jm P. Kasztellana Wileń. Hetmana Pol— nego Wxl. y Odzieja Jey Kanclerza Wxl. Jw Jm P. Podkanclerzego Litt. Jw Jo x. Referendarza Wxl., ktorzy gdybym Wkmo y całey Oyczyznie im bliższą sprawiedliwych okazuiąc się rzetelnosią Sentymentow, tym tasiaw sze szczo: drobliwosci Panskiey niech doznaią względy.

Pobudza nas przytym Osobliwsza wymagaiąca Prawom słuszności wzmianką wszelkich Cni godnych wtymże Trybunale Kollegow naszych Zasługa Jw Jm Pana Osuchy Marszałk. Nadw. Jm Pana Marszałka Wołkowyskiego Duchownego y Pisarza Litt. Deputata kowieńs., niewątpim biewim mitt. Panie że iako mieli honor zaszczycaiąc podiętą dla Oyczyzny pracą, niezałuiąc zdrowia y fortuny— tak będą mieli szczęscie szczyrosć przed Oyczystym narodem Zasług Wkmi, y nas samych oddaiąc upewnie życzemy. Panuy Nam Krulu w Polszcze iak najdłuzey iak nayszczęśliwiey.

Hystorya Vniwersalna krotko zebrana

Historya Vniwersalna krotko zebrana.

P. Czybyły od Stworzenia Swiata aż do potopu iakie Monarchie y iaka była forma rządzenia?

Od. Od Stworzenia Swiata aż do potopu żadney niebyło Monarcyi ani prowincyi — Forma zaś rządzeniasię ta była iż każdy oiciec nad swoią Familią indepenidenter panował.

P. Popotopie iaka była forma rządzeniasię?

Od. Zaraz po potopie taż sama co y przed potopem była forma rządu, to iest iż każdy Oiciec swoią familią rządził, a ktore potym z Familij porobiły się Narody z Narodow poczyniły się Prowincyie, z Prowincyi reformowały się Monarchie.

P. Jakim sposobem z Familij reformowały się Narody Prowincyie y Monarchie?

Od. Jak zaczęły się między sąsiedzkiemi Familiami niezgody y nieznaczki, tak iedne na drugie następować y krzywdy sobie czynić poczęli, Słabsze Familie by mogły dać Odpor mocniejszym przyległe na pomoc używali Domy y tak złączeni ieden naród formowali. potym zaś Wodzowie ich, ktorymże oni podawali gdy szli szukać lepszych osad, częścią łagodnością pochlebstwem y ulegania, częścią mocą y przymuszeniem do posłuszeństwa nalatowali y z Prowincyie z nich formowali z Prowincyi zaś poczyniły się Monarchie.

P. Ktora pierwsza była Monarchia?

Od. Pierwsza Monarchia była Assyryiska, pierwszym rządca czyli Ustanowicielem tey Monarchij był Ninus, ostatnim zaś Sardanapalus.

P. Co zatacyia iż Assyryiczykowie tak byli mocni że podbili tyle Prowincyi?

Od. Assyryczykowie z tey racyi byli mocni że osiedli ten Kray nad Eufratem rzeką w ktorym Adam y Ewa po wypędzeniu z Raju y potomkowie Jego swe założyli kolonie, albowiem ten Kray y do wyrobienia był sprzyiaiącyszy y łatwieyszy y przez częste wymawianie żyznieyszy nad inne, przez co maią sposobność do wyzywienia ludzi wiele, łatwiey będąc liczniejszemi. Szczupłe małe y niedbałe narody, a do tego sprzątowane ogrzałych osad wyrabianiem podbić mogli.

P. Jakim sposobem Monarchowie tak rozległe y do samey wolności przyzwyczaione Prowincyie w posłuszeństwie utrzymywali?

Od. Monarchowie Assyryiscy, że mieli w Panowaniu politykę, iż nigdy z Pospolstwem nieprolazowali, od powinności przez swoich komornych dawali, przez co prostemu Pospolstwo do weneracyi siebie przyciągali, y do rozumienia takiego że monarchowie są Bogowie, Naznaczali co Roku Szachy ludziom do Woyny wybranym y co Roku im Wodzow odmieniali przez co byli straszne postronnym narodom y Wodzowie ich tak licznego woyska w krotkim czasie ciąć y do rebellij nalatowi niemogli.

P. Upadku Monarchij Assyryiskiey iakie były przyczyny?

Od. Upadku iey że były przyczyny że Monarchowie wielkie przełożonym nad Prowincyami dawali wolności, ktorzy potym z mocniejszych odłączali Prowincyie od Monarchij

od Monarchij iako pierwszy uczynił Arbalites, ten Medio y Babilonio oder-
iawszy od Monarchij do Persyi przytączył.

o Monarchij Persluiey.

P. Jaki był stan Persyi przed Monarchiją.

Od. Był to kray szczupły więcey nigdy niemogący wystawić ludzi do Woyny nad Sto Tysięcy. ale bitnych y mocnych, mieli oni bowiem zwyczay schadzaiąc się co dzień y exercytowaiąc się w sztukach woiennych, we zbroiach sypiali, szczotę iednę y sprawiedliwości mieli, miłość bliźniego tak zachowywali, że kiedy który Dobrodzieiowi swemu mogąc odwdzięczyć, niezaundzięczył zaprzywarow go y przeklinany wielce był-
karany, wnosili Oni bowiem z tąd że jeżeli On Dobrodzieiowi Swemu nie iest wdzięczen niebędzie miał wdzięczności y Bogom od których tyle odbiera Dobrodzieystw.

P. Kto był pierwszym Fundatorem tey Monarchij.

Od: Pierwszym Monarchą y Fundatorem był Cyrus Syn Kowabizesa Króla Egiptu-

P. Jakim sprzodem Cyrus przyłączył Medio do Persyi.

Od: Gdy był u Astyagesa Wuia swoiego dano znać że Assyryczykowie wpadszy w: Medio kray niszczą y pustoszą Astyagus dowiedziawszysię o tym, Assyryczykow-
wtargnieniu, zebrał Woysko y biegłego nad Onym w sztuce woienney przełożył Wodza Cyrusa, ale wkrótce zazdrosny sławy Jego, Woysku wrocić kazał lecz Woysko zachowawszysię w Woysku od maiąc y całe przyięcie niechciało Ordynansow Królewskich a za Wodzem swoim dobrowolnie y zchyciło prosto.

P. z Jakich Prowincyi składała się Monarchia Perska.

Od. Składała się z Medyi Babilonij z [illegible] Części Azyi mnieyszey z Syryi y Egiptu.

P. Jakim sprzodem Cyrus rządził Monarchią że utrzymał tyle narodow posłuszeństwie

Od. Widząc Cyrus potrzebna iazdę do potłumienia wszytkie buntow, których Persowie nieznosili, postanowił ią zabrawszy wiele koni w Assyryi, założył wiele Zamkow pronaznaczał komendantow stanu podłego, y małą przyłożył z zguby Monarchyi Assyryckiey, niewiedzieli im dał wolność i wrzucił między ich-
niesnaski by żyiąc wzgodzie nieulmowali czego przeciw Jemu.

P. Potomkowie Cyrusa czy rozszerzyli granice Monarchij.

Od: Nierozszerzyli bo chociaż Daryus a potym Xerxes z wielkim ciągnął Woy-
skiem na podbicie Grecyi iednak od Athenczykow porażony ad Termopilas Zamysłow swoich do skutku nieprzyprowadził.

Następcy Zaś ich widząc, iż podbić Grecyią dosyć trudna y całe niepodobna rzecz była, aże potencyi Greckiey trzebaby było obawiać, więc starali się czynić-
między niemi zatargi by zabawieni domowymi Woynami o zgubie Persyi nieumyślili, do czynienia tych niesnasek przyłożał naybarziey starania Dary-
us Longimanus.

P. Co były za przyczyny Monarchij Perskiey upadku.

Od: Te były przyczyny naprzod że Monarchowie za niedbali podług zwyczaiu przodkow swoich czynić zamieszania w Grecyi.

Idź Ze na Filipa

2do Że na Filipa Króla Macedońskiego mocno rozszerzaiącego swoie granice niepobudzili Greków y inne narody.
Że po Śmierci Filipa widząc iż Grecyia cała niechętna przymowała zawodu Alexandra na Woynę Perską niepobudzili do rebelij Greków:
Że Dariusz maiąc zgraie ludzi mnóstwo prześlicznych y do samych Białogłowom przyzwoitych wygód przyzwyczaionych wydawał wtępne bóie Alexandrowi, którego Woysko mocne do prac y niewygód przyzwyczaione iak mur nieprzełamany wokrzyż stało,

O Monarchij Greckiey.

P. Jaki był stan Grecyi przed Monarchią.
Od. Grecyia był kray rozległy podzielony na wiele Rzeczy Pospolitych y Królestw z których nayznaczneysze te były Rzecz pospolita Atenska Spartańska y Tebańska, Królewstwo zaś Nayznaczniejsze było Macedońskie.
P. Kto ufundował Ateny.
Od. Aten fundator Cekrops ten z Egiptu wprowadził Kolonie, które potym Ateny Domem wszystkich Nauk zazwane były wstawiwszy się przez zwycięstwo nad Daryuszem y Persem, y zbogaciwszy się ich łupami wielką Flotę sporządzili, którą potym na podbicie Archipelagu y części Azyi mniyszey obrócili, zachęceni zaś zwycięstwy o podbiciu całey Grecyi myślili.
Ale Lacedamończykowie wyrozumiawszy zamysły wszystkie prowincyi Greckie na nich poburzyli y złączywszy się z nimi dwa razy Flotę Atenską zbili, Miasto wzięli y w nim Trzydziestu Tyranow postanowili.
P. Czy wybiwszy Ateny z prowincyi Lacedamońskiey.
Od. Za wodzo Trzyzabulusa zbili Ateńczykowie Lacedamończykow y dawną sobie przywrócili wolność, ale do pierwszych sił przyść niemogli, z mocnie wprawdzie nabrali nieco woyny Filipowi Macedońskiemu wypowiedzieli lecz zbici y podbici od niego zostali.
P. Kto ufundował rzeczpospolitą Spartańską.
Od. Pierwszy fundował y dał Prawo tey Rzpltey Liburgus, którą iakoś wyżey rzekło podbita Ateny y maiąc dosyć sił wystała Agicyllusza z Woyskiem na podbicie Persyi, Persowie zaś dowiedziawszy się o marszu tego Woyska, pobudzili Ateny do wpadnienia w ich kray którzy gdy wpadli do ogołoconey z Woyska sparty Lacedamończykowie byli przymuszeni hazardzić wrócić Woysko.
Za podjęciem zaś Woyny przeciw Filipowi Macedońskiemu tenże co y Ateńczykowie mieli Sukces.
P. Kto był fundatorem Rzpltey Tebańskiey.
Od. Fundatorem był Kadmus Tebańczykowie wtaki wieślicy byli pogardzie u Greków

u Grekow że ich nazywali Swiniami Boecyi, ale Epaminondas wodz ich do tey
przyprowadził ten naród do tego że w całey Grecyi byli lubieżerowani
po śmierci zaś iego dotychże samey przyszli względy z zaprzedsięwzięciem
swoim przeciw Filipowi zbici odniego, a od Alexandra wielkiego że wszy-
stkim wyniszczeni zostali.

P. Jaki był stan Macedonij przed panowaniem Filipa.

Od: Macedonia był kray szczupły na mil piętnaście rozciągaiący się, ten na-
ród był wpogardzie u Grekow graniczyli zjednej strony cum Tryballis, z dru-
giey cum Traybus, z trzeciey cum Illiryis.

P. Za czasow zaś Filipa w jakim zostawała stanie Macedonia.

Od: Skoro wstąpił Filip na Tron zaraz począł myślić o rozszerzeniu granic y na-
leżnie lubiąc radzić się u Delfa gdzie odebrał talie od Apollina responsum
Aurum et ferro omnia vinces, uważywszy tedy że znadniey Jemu Grecyą
będzie podbić gdy uczyni przymierze z wyż pomienionemi narodami-
bo y impuys czynić niebędą za insytuacyą Grecyą y ludzi stamtąd
do woyny sposobnych mieć może, zaczął tedy zwadzać miasta Grecie
y stawszy się potym iednego Protektorem obydwa pod swoie władzę podbijał
y tak wiadomo iuż kilka lecich, częścią mocą zdradą złamaniem wiary
częścio pieniędzmi y korrupcyią całą podbił Grecyią.

P. Co zamyślał Filip podbiwszy całą Grecyią.

Od: Filip poczuwszy się być w siłach proponował Grecyi expedycyią przeciw
ko Persyi, gdy zaś Grekowie zezwolili y Jego Chefem tey Expedycyi
obrali, y koronę mu złotą naznali hołdu dawać miel, król widzieli ogro-
szenia swego zawodza y odbierania znalazku subtelnych wyszedł cum sua-
Phalange uszykowawszy ią na cztery krotki Zołnierz od Zołnierza by mogł
był lepiey do gminu ludzi widzianym, a ten czas Kassander któremu on-
nie uczynił sprawiedliwości zdworzanina swego, idącego zabił.

P. Jaki Był Filipa Charakter.

Od. Był on wylewitny luszywo przysięga zdradliwy słowa niedotrzymuiący-
korrumpuiący, czyniący żeby godził swoim profitem.

P. Kto nastąpił po Filipie

Od: Po Filipie nastąpił Alexander.

P. Alexander czy przyprowadził zamysły Oyca do skutku. to iest czy-
wypowiedział woyne persom.

Od: wypowiedział y we Trzydzieście pięć Tysięcy wszedł do Persyi gdzie zbiw:
szy po kilka razy Darjusza aż do nogi Indus przyszedł.

P. Jakim sposobem tak rozne y rozległe narody utrzymywał Alexan:
der w posłuszeństwie.

Od.

Od: Utrzymał ie łagodnością widząc On bowiem że rzecz była trudna tak wielkie y rozległe utrzymać z tak małym Woyskiem brząc że na same Garnizony niewystarczyłoby Jego Woysko, więc łagodnością starałsię Ie utrzymać przebrałsię zaraz po Persku żyć zaczął podług Zwyczaiu Perskiego przez to miłość Persow ku sobie ziednał.

P. Czy zostawił Alexander Sukcessora.

Od: Zostawił Syna Imieniem Herkulesa małego.

P. Czy wziął Herkules sukcessyią po Oycu.

Od: Niewziął Skoro bowiem wieść Ośmierci Alexandra do niektarsią do Woyska, wielkie zemięszanie, płacz lament, y ięczenie spawiła w Żołnierzach y Generałach, Generałowie z razu zaczęli myślec o Utrzymaniu tey monarchyi dla Syna Alexandra wielkiego; ale że non est consilium contra Dominum dokazać tego niemogli, Bog bowiem opowiedział dalszey tey monarchyi przed Tysiącem lat przez Daniela Proroka; będąc potym uwiedzeni chciwością Panowania straszliwe między sobą wieść wayny poczęli, progodziwszyć zaś y uczyniwszy Polwy walny podbite od Alexandra kroią między siebie podzielili, Ptolomeusz wziął Egipt Arabią y Palestynę.

Kassander Syn Antypatra wziął z prowincyatu Macedonią y Grecyją Lizymachowi dostałasię Tracyia Bitynia niektore kraiu za Hellespontem y Transbosforum Tracyum, Seleucus otrzymał Syryią Azyią obszerną za Eufratesem aż do Indu rzeki.

P. Iak długo Egipt trwał w Domu Ptolomeuszow.

Od: Od Ptolomeusza pierwszego trwał aż do Kleopatry potym August Cesar zwyciężywszy ią y Marka Antoniusza Konsula Rzymskiego przysłał Egipt do Rzymu Krolowie Egipscy wszystkie nazywali Ptolomeuszami, rozniliśię zaś wziętemi imiennami, iakto Ptolomeusz Soter etc.

P. Syryia Czy długo trwała pod Krolami.

Od: Niedługo niemaią bowiem nad 27. Krolow była podbita od Pompeyusza Wodza Rzymskiego, Ostatnim był Krolem Antyochus ten widząc że utrzymać Państwa swego niemoże, oddał ie Tygranesowi Krolowi Armenic ale z tego Pompejusz mocą odebrał.

P. Macedonia y Grecyia czy długo trwała w Domu Lizymacha.

Od: Niedługo tam bowiem wielkie y częste były rewolucyie często Krola wyrzucali z Krolewstwa, pod czas których woien y zamieszania Grecyia wybitaśię z iarzma Macedonskiego, gdy zaś Filip Krol Macedonski chciał podbic odpadłą Greciią od pomagaiących Rzymianom Grekom był zbity, a Perseusz Syn Jego zwyciężony od

Paula

od Paula Emiliusza. Utracił Macedoniey powoliżac y Grecyią Rzymianie podbili.

P. Po śmierci Alexandra iaki był stan Persyi.

Od: z Persyi y innych kraiow za Eufratem leżących ustanowiło się Imperium Partow ktorzy tak byli mocni iż sami Rzymianie wielką mieli trudność w podbiciu ich.

P. Kto ufundował Kartaginę.

Od: Phenicyanie ią ufundowali Ci postrzegszy żeglugę miysce pilne y sposobne do założenia portowego miasta, Kartaginę tam założyli.

P. Co zaraczyła że Kartagina była bogata.

Od Przyczyny tego bogactwa były naprzod że wielkie wszędzie prowadzili handle, powtore że podbili część Hiszpanyi w ktorey tak wiele przedtym znaydowało się złota, iż pługiem trudno było poranąć bez naruszenia kruszca złotego, za rzeczą pospolitą długo opierszczyło się z Rzpltą woiowało na wyspie maiąc trzy straszne woyny punicabella zwane, z ktorych dwie rownym szczęściem odprawiły się trzecią zaś przegrawszy od Scypiona Afrykańskiego zniszczona.

P. Jakie są przyczyny upadku Rzeczypospolitey Kartagińskiey—

Od: Przyczyny upadku są te że zprzodku zaraz nie zabiegali potencyi Rzymskiey potym chciwość zbyteczna rozległego panowania, dobra ich polityka w prawdzie na tym zależała ażeby granie swoich y miasta pilnowali handlami się bawili, Oni bowiem niemieli tyle sił by mogli utrzymać tak rozległe Państwo.

Powtore że fundując na wyspie Sycylii flotę opuścili z czego mocno profitowali Rzymianie albowiem zawsze będąc mocniey ziemiańa Ziemi gdy się potym zmocnili na morzu łatwo ich zniszczyć mogli.

P: Jaki był stan pierwszy Rzymu.

Od: Było to miasto złożone od Romulusa na takim miysu gdzie żadney do handlow niebyło sposobności Mieszkańce tego miasta rozboiem się bawili y łupami żyli przeto mocno w sztuce woiennej wyexercytowało.

P. Jaka była polityka w rządzeniu Romulusa.

Od. Uważaiąc Romulus że woyna wiele potrzebuie ludzi do tego ieden usilnie pracował by miasto swoie uczynił ludne przez co by mogł być zdolniejszym do podbicia sąsiedzkich narodow.

P. Jakim sposobem Romulus miasto uczynił ludne.

Od. Widząc Romulus że zwiększą było dla Rzymu szkodą iż podług zwyczaiu Pogańskiego Rodzice zabijali dzieci na ofiary Bogom, zabronił tey ofiary rozumiaiąc tylko Monstra y białe ofiarować, Im więcej podbitych ludzi zdrowszych y naybogatszych do Rzymu przeprowadzał.

ubogich—

Ubogich zas zostawowal dla wyrobienia rol.
Niewolnikow nieprzedawal niewigzil y do prac przywoitych bestyom-
nieobracal, ialw byt zwyczay u Pogan, dle czynit Ich Obywatelami Rzym
skiemi daiąc tez same prawa, ktoremisię Rzymiane rządzili.
P. Jakim sposobem Krolowie zachęcali Zołnierzy do Woyny.
Od. Byta Krolow Rzymskich polityka zatrzymywac soldy zołdu y nie od-
wac ai pobatalij prowadzili zas te pieniądze razem z Chorągwiami.
Niewystępowali ani stali otych Zołnierzy, ktorzyć poddawali przez
to trapiatość ze Zołnierze pamiętaiąc iz poddawszyć do zgonu życia swe-
go będą w pracach Bestyom przywoitych podesperacku dvostatniego się
bronili. Rzymianie zawsze tak wielkiego byli umysłu iż będąc w nay-
większych nieszczęściach niechcieli z hanbą y z marą Imienia Rzym
skiego tralitatu zawierac vtęczywszy iednak dwa, ieden z Porsenno-
ktoremu z hanbą swoią w zastaw nay przednieyszych Rzymian dac
musieli, drugi z golami, ktorzy za Wodza Brenne tak Rzymian-
przyimeli iż wielkiemi Summami opłacić się musieli, y do tak-
wali nieużywac nigdy żelaza nawet y do pługa.
P. Jaka byta u Rzymian Religijja.
Od. Lubo Rzymianie od Grekow mieli początek religij suptelney-
iednak używali w do Interessow publicznych należało, ponieważ Reli-
gija ich cała była polityczna y dotego im służyła aiżeby Interessa swoie
utrzymywac mogli;
Naprzod tedy byli unich Augures czyli Wieszczkowie, ktorzy z lata-
nia ptastwa opawiadali przyszłe rzeczy y determinowali, przeprzestwo
wierzyć iakie mabyć sukces, iakw zas niezliczonemi sposobami mo-
żno byta tłumaczyć te latanie ptastwa pomienieni Augures, uważali
konieczney czasow y sytuacyi Interessow ażeby rządzili Radami Pospol
stwa ze zależało na tych osobach zaczym byli wybrani na tego
kroić ludzie nay doskonalsi y naylepiey Interesa Rzeczy Pospolitey zna
ięcy, żeby widzieli co mowić y iakie inspirowac sentymenta Pospolstwu
według okoliczności Czasu.
Jaka zas była pewność o powiedaniu tych Prognostykow przez Wiesz-
ciow wyraźił Katestany mowiąc iakt Augures wstrzymali się od śmiechu
mogąc kiedy otym rzeczonym sami nie wiedzieć.
P. Jakim sposobem rząd Monarchiczny od mienił się w Arystokracyę.
Od. Patrycyuszowie czyli Szlachta obżydliwszy rząd Tyranski Tarkwiniusza
myślili Monarchia w Arystokracyę wrocić y wziowszy brutus z kol-
tym za pretext żeby wość uczyniono poszkodzenie Lukrecyi przez Syna kro
lewskiego nie prosząc o sprawiedliwość Oyca, pobudzał przeciw te-
mu Pospolstwa poczęli o zbuntowawszy tak miasto Tarkwiniuszowe z

Rzymu

z Rzymu wygnali y tak Monarchią w Arystokracyią przeformowali.

P. Racyia dlaczego długo trwać Monarchia niemoże ludzi tylko iest nad iednym ludzy Miastem.

Od: Trzeba bowiem Monarchow takich ktoryby umieli łagodnie postępować z Obywatelami zkąd bowiem przez złe panowanie gniew na siebie Obywatelow ~~Związnie~~ sięgnie będąc pomiędzy imi łatwo od nich detronizowany z Miasta wypędzony y zabity być może.

P. Czemu rząd Monarchiczny w Państwie rozległym utrzymywać się długo może.

Od: w rozległym Państwie chociaż iedna przeciw Monarsie powstanie Prowincyia łatwo od drugiey wierney sobie mieć może posiłki na przytłumienie buntu.

P. Co so za przyczyny upadku tey Rzeczy pospolitey.

Od: Jako z razu gdy formowałasię Arystokracyia od Patrycyuszow w wielkim Pospolstwo prostanowaniu było, tak potym w wielkim ucisku było uciemiężeniu, oni bowiem iść musieli na każdą woyne y swoim kosztem odprawować kampanie Ziemie od nich podbite Patrycyuszowie brali tupy, załatwe oni fortuny zdrowie y życie nadstawiali, Generalnie dostawali, przez które woyny wyięźżeni zaprzestawać się u Patrycyuszow musieli, y od nich za niewydaniem naterminie bici z dobr wyzuci katowani więzieni bywali, w ostatniey nędzy wiek swoy nawet musieli Którego utrapienia z musu gdy dłużey znieść niemogli, wyszli na Gore Święto o trzy mile od Rzymu przyięgaiąc że iuż się do miasta nigdy nieobrócą Patrycyuszowie widząc być miasto puste a obawiaiącsię by Sąsiedzkie Narody z tęczywszyć z Pospolstwem nie wpadli do Rzymu determinowali się iakim kolwiek sposobem wrocić pospolstwo do Miasta czego inaczey nieodbiazali aż musieli przezwolić by miało Trybunow czyli Opiekunow swoich, w czym ich był wielki błąd albowiem dwie uformowali Rzeczypospolite w iednym mieście, bo skoro Trybunowie prerogatywe y moc swoią poznali zaraz do magalisią by Plebeusz mogł się zaszczycać Konsularską godnością na koniec dobiazali tego że wolno było Koligacisię Plebejuszom z Patrycyuszami te nayważnieysze upadku Rzeczypospolitey były przyczyny.

P. Co były za przyczyny Upadku Monarchij Rzymskiey.

Od: Upadku tey te były przyczyny naprzod że Konstantyn Wielki wycowe czone legiones Rzymskie które stały ~~pod~~ nad Renem y Dunaiem sprowadził nawschod przez co put Ludnym Narodom uczynił łatwość do wpadnienia w prowincyie Rzymskie.

Niepomału potym Teodozyusz Cesarz ostatni Imperium dzieląc się na

wschodnie

Wschodnie y zachodnie dlo dwuch Synow swoich Arkadyusza y Honoryusza pierwszemu dostalosię wschodnie drugiemu Zachodnie Zatym przy-
koncu wieku Czwartego, a na początku piątego, Panowanie Zachodnie przyszło na upadek Niemcom Gottom y innym północnym Narodom
w których zostaiąc nieszczęśliwości Zachodnie Imperium dobrowolnie z Anglij wojskom swoim ustąpić kazało, Hyszpanią na ten czas
naleiącą do Imperium Occidentale nasli Wizygottowie Gottowie
Wandalowie, Frankowie zas Burgonowie y Gotowie podzielili
między siebie Gallią.

Imperium orientale po upadku zachodniego iescze przez wiele wieków utrzymywałosię, chociaż to Imperium dalekie stabsze było ab imperio Occidentali, w zachodnim bowiem Państwie wychodziło w pole Woyska. 640000. Tysięcy w tamtym zas ledwie Justynian Cesarz mogł. Zebrać Sto pięćdziesiąt Tysięcy przytym Cesarzem Belizaryusz wodz Wandalow w Azyi z niwat y ich Krolewstwo przyiął czył. Anarses wypędził Gotthow ze Włoch.

Powoli potym Imperium wschodnie upadać poczęło, gdy bowiem Saraceni podbili Syryą potym Cyprią Uformowałosię Imperium Trapezantinum
na reszcie Turcy od Saracenow podbite kraie osiedli y Grecyią opanowali, a chociaż Grecyia czestokroć buntowała iednak tabor Turkom iey było
y posłuszeństwa nalożone,

Na koniec Roku 1453 dnia 29. maia Turcy po długim Oblężeniu wzięli Konstantynopol, y tak Imperium Origientale ustało.

Kopia Responsu Krolewskiego na Memoryał JW. Jmci Pana Hetmana W. Koronnego
z Francuskiego oryginału przetłumaczona

Mospanie Kanclerzu Wielki Koronny

W Mowie Zostawaliśmy powiadomieni, iż Wielmożny upraszaiąc Nam Xiąg Hetman Wielki Koronny, nigdy nie miał oddalać się od Intymentow y Charakteru, który aż dotąd prospitował w Łasce naszey y poufałości. Teraz iednak odebraliśmy od niego z nie małym podziwieniem Memoryał, nie uprzedziawszy przed tym Kontentow Jego Krol. przed odiazdem Jego prezentowany Nam. Ale ponieważ w nim nie wyczytaliśmy, tylko Ducha rozdrażnionego partykularną Smiałością, która z tym wszystkim pretextem Dobro publiczne pokrywa y którego wszyscy Ministrowie y Senatorowie, którzy się tu z nayduią nie uiedzą. Mogliśmy uważić tym sposobem nie przystoynym, iż nam uczynił reprezentacyę bez żadnego fundamentu, z których nie maią się tylko Osoby naszey Krolewskiey, które gdyby prawdziwe były, nayprzodby Jego samego winnym czynić, a że nam niewprzod uczynił aż dopiero po odmowieniu mu Starostwa pewnego, iż iest pierwsza przyczyna nieukontentowania Jego, a nie gorliwością go pobudziło do tych fałszywych Rad. Bije on na sposób agitowania się Trybunałow, widzim samego obwinienia że się wnie nadto miesza mianowicie we wszystkim ustawom prawa. Twierdzi że Zakon z Senatorow y Ministrow Krolestwa, nie czynić powinnosci swoiey. Ale to allowiem, za nie poczytaiąc, że się tylko Marszałkow, Kanclerzow, Podskarbich Stanu Duchownego, y Skarbu Naszego, mowa tłomaczy

y bez naymnieyszego fundamentu prawdy, że nikt do nas tak wiele mieć nie może przy-
stępu, kiedy Tron Nasz iest wszystkim otwarty, gdy tego y nikomu
nie odmawiamy bez czułey. Chce więc Krymenat na pierwszego Ministra Na-
szego, iż się z tym zawsze obiawia, że w czym, wszystko czym z Rozkazu naszego, iako
powinność po nim tego wyciąga, y że przez wiele stoł czas, wszedł za radami tych, którzy
się nayuczciwiey strzegą, w Vstawach Naszych y Rzeczypospolitey bydź pokładali, Nechcieć wie-
dzieć, o rzeczach które na nie bez przestanku bierzemy, o Interesach Nam samym wiado-
mych, y o doświadczeniu, które my przez czas panowania naszego na byli dla dystyn-
gowania osob. Dobrzeby był milszy nic, żeby był dla siebie samego zachować te rządy, Bo-
ra nam dać ażebyśmy sami panowali. Jestemy albowiem ludzie y nie zamysłali, Dicie powa-
gi naszey, ani z nim o co się kusić, ani znidzić, y wiemy o tym dobrze, że to ani Jemu, ani nikt
mu nie służy wchodzić we Rządzenie Wakansow y tych których my iesteśmy Arbitrem po-
dług woli naszey y upodobania fundującego się na prawach. A zatym za miast stawa-
nia Ministra naszego y przywodzenia sobie nie służących rzeczy, Lepiey by milczeć gdy-
by chciał uważyć iż wiele iest skarg przeciwko niemu, y postępkom iego, które go do prze-
pienia częstokroć do przestąpienia granic powagi swoiey przywodzą cum praejudicio nasho &
Reipublicæ. Za tym ma przestrzegać Ministrom naszemu Korespondencyą która trzyma z Rozka-
zu naszego z Ministrami, których my Rezydenta nasze trzymamy, y którzy mu subordy-
nowani, tudzież te wszystkie dwory, które maią Ministrow Nam akredytowanych, do nie go się
adressuią. Wykłada nakoniec, że iż innych skarg za od Ministra Naszego, y zażywa przie-
ciw Jego na zatrzymowanie nas y wiele innych.

Nacheay żeby z nim wchodził w wyliczanie wszystkich, a nie mu odpowiadał, ani mu też dał
przykry chciwienia się z milczenia naszego, iakoby my postępek jego approbowali: y
owszem zdało nam się odesłać wam Kanclerzu Wielkie Koronny, uważając o gorliwości
Waszey y przeniknieniu rzeczy, obligując was ażebyście dali mu poznać podziwienie y nie-
wkontentowanie Nasze, którego nie pokazywał tak długo nie przestawaiąc, iak długo
widzieć będziemy unoszącego się za niektórymi Duchami płonnemi, y Obcemi, y bar-
dzo wymyślonemi Rozkazami Jego własney, y jak długo da się widzieć radami złych
dziwnemi osob, które nam za wiadome, y które przez złość nie naturalną gdzie prze-
stawać ubliżywaią w Rzeczy rozsądzenia, gdyż my pragniemy y staramy się mieć
wnie y szczęśliwą iedność, dla dobra Królestwa naszego, z podziwamy się że go zrestrzy-
mieć, ażeby wszystko przez siebie czynił, iako patryota tak dystyngowanego y go-
dnego się. Na koniec pragniemy nasłem swoim y innemi poznaiącemi Interes Rzeczy-
pospolitey przykładać się wszelkie środki, ażeby ustały takowe, a pokoy był zachowa-
ny publiczny. Kładamy wsnowienie w Ministerium waszym, tym że ażebyście się
zgodzili z innemi Ministrami y Senatorami, w czym was nayleppszego zdawać
będzie, tyle ile można będzie my Zas Boga prosiemy etc. Działo się w Warszawie
d. 26 Maij 1759 Roku

Augustus Rex

+ Kopia Responsu JKMci Jm Panu Hetmanowi W. Koronnemu
z Warszawy 18. Czerwca 1758. Roku danego.

Wielmożny Uprzymie nam miły Jey bylismy usiebie opinij że Re-
skrypt nasz świeżo wyszły hayduiący przestrzy Reskrypt wydany przed
Laty Czterma Administracyią Dobr Ostrogskich y komisyą Dubienską
hayduiący, oraz wszystkie actus Jey powinien był dostatecznie obiasnić
myśl naszą że przywracaiąc W. Xięcia Sanguszka Marszałka Nadwor.
Litt. do possessyi dawney Dobr Ostrogskich iakim prawem trzymał
przed tranzactayami które nastąpiły w Kolbuszowie a same negotium
respektem tychże Dobr według recessu konstytucyi 1677. do decyzyi
wszystkich stanow odesłane, niezostawiaią Uprzymość Waszą przy tym
prawie do milicyi Ostrogskich, które mu ten Reskrypt nasz nie
teraz skassowany pozwalał, konstytucyia nawet 1717. Roku, która
nawet formowała Woysko ani żadne Prawo po niey niepozwala
Hetmanskiey tę milicyią ostrogską a każdy wystąpiony Żołnierz kon-
patowy w teyże konstytucyi, Więc ztąd[ą] pokazuiąc że Uprzymość
Waszą do tamtey milicyi Ostrogskiey niemasz władzy pozwolonej
od Rzpltey oprócz Trzechset ludzi konnych, którzy pod generalne
prawo podpadaią dopiero kiedy wyiadą w pole na Ustawy Oyczyzny.
Dopominaiąc się Rzpltá od milicyią ostrogską wydane pozwy De-
kreta opiewaią, ale niedoczytuiemy się aby do nich Hetmanow
władza rozciągała się oprócz kiedy wyiście w pole, Ani Antecesso-
rowie Uprzeymości Waszey nieczynili oto Kargi, Więc incumbit
tylko aby W. Xiąże Sanguszko Marszał. Nad. Litt. trzymał trzysta
Piechoty y tyle konnych, a Rzpltá żeby de negotio decydowała albo samo
sobie zostawiła przez Recess prawo, a choćby taż Rzpltá decydowała
że Dobra Ostrogskie są ordynacyią, iż[e] że trzeba drugiey decyzyi Że-
ta milicyia Ostrogska do Władzy Hetmanow należy, ponieważ Or-
dynacyia Zamoyska bez żadnego powątpiwania Oney[ś] bo approbowana
Konstytucyią[ś] a Garnizon pod komendą Hetmanow niepodpada.
Pisze Uprzeymość Waszą że W. Xiąże Sanguszko Marszał. Nad.
Litt wchodzi w generalną Dobr Ostrogskich Administracyią, Oczym
cale Reskrypt nasz myśl naszą takową nieexplikował, bo bydź zdało
że my niebędąc kontenci z Osob administracyią Dobr Ostrogskich
trzymaiących, dalismy też Administracyią generalną W. Xięciu San-
guszkowi Marsz. Nad. Litt. ale my cale niepotrzebną Administracyią
tychże Dobr uznawszy skassowaliśmy Co intuita Reskrypt Nasz

Surowy

Swieżym Resterypten a ni Wzięciu Sanguszkowi Marszał. nasz Lit.
ani nikomu innemu administracyi tychże Dobr niedawszy z Lubel Stany
Rzpltey wgruntowney Rzeczy sobie zostawiły, przytym Prawie mieć
chcemy Wzięcia Sanguszka Marsz nad. Lit. które miał przedtym
Zaluskami Kolbuszowskiemi, czym wszystkim miał zlecenie Kanclerz
W Kor. donieść Uprzeymości Waszey, y rozumiemy Temu na Explu-
nacyą y woli Waszey y prawa wyraznego usprawiedz a Zatym Lubo
Nam miło iest wole nasza z Prawem tączyć y ztymże przy responsie
na List uprzeymości Waszey piątnastego Czerwca z Białego Kamienia
a Kamienia teraznieyszym datowany oświadczyć, niewątpiemy że y Uprzey-
mość Wasza do niey się konformować będzie, którey przy oświadczeniu
Łask naszych Dobrego od P. Boga życzemy Zdrowia. Datt
ut supra.

Jo

+ Kopija Responsu Jw Jm P. Kanclerza W Kor. na List Jw Jm P.
Hetmana W. Kor.

Odebrałem List Wm P. Dobrzelia którym do mnie adressował od-
powiedz mi na List, którym miał honor pisać w interessie podanego JKMci
P. N. miłe memoryału przeciwko Jm P. Grafowi Brühlowi nie omie-
szkałem wszystkie kontenta Wm Pana responsu donieść JE. KMci. pro-
niewasz Wm Pan zostawuiesz decyzyi JE. KMci to wszystko do wyra-
zit wtym memoryale JE KMci P. N. miłe. przyiąć zukontentowa-
niem ten krok submissyi ku sobie, dawne Wm Pana do Pana przywią-
zanie, stateczna przychylność a usługi Jego, są zawsze u JE. KMci w
swiezey pamięci ale czyli Wm Pan ten memoryał predates według
zdania swego czyli zdopuszczenia swego, niemogłem JE. KMci zgro-
dzieniu tego aby ten memoryał Copiatim po całey Rzpltey roz-
leciał po Polsku dla Polaków a po francuzku dla Dworow Cudzo-
ziemskich, ponieważ JE. KMci. sam sobie tłumaczy że w tey okazyi Jm:
Pan Graff Bruhl List tylko Zastoną myśli Wm Pana a własney rze-
czy zdaiesz, iak gdybyś się starał wszelkie odium całego narodu
zwalać na Osobę Pańską, przez co dogadzasz Intencyom nieprzyia-
znym Osobie Pańskiey y Kolligatom Jego, w takowey rady Cyrkum-
stancyi wziął JE. KMci rezolucyią przedsię polecaiąc na uwiado-
ść Sam tylko rządy trzyma nie tak iak ten memoryał opiewa

y Zadrze

y żadnego Prawa nikt nie znaydzie tak wiele, ktoryby dawało moc Nayia-
Pana dysmembrowac, in publico, choćby dato nor Concesso tytu y tak wiele
do uzalenienia raiey JE. K. M. P. N. mill. wagi niemoże że y Cudzo-
ziemskim Dworom przyiaznym tak JE. Kn. iako y Rzeplitey nie
mogą się podobac takowe krotki, ktore do zamieszania wewnętrznego
mogą być pobudką, a osobliwie że JE. Kn. tyle sobie przydaią
pracy, aby poluby wewnętrzny tak mocno y przez tak długi czas
pielęgnowany, nie był przez rozdwoienie serc naruszony, Wtym
tedy umyśle dla ugruntowania spokoyności kraiu raczyło
JE. K. M. Komissyią Dubieńską y Administracyią Dobr Ostro-
skich kassować, ktora zamiast przyniesienia publicznych pożyt-
kow, iako WmPan asseruował Nay Jas: Pana nieprzyniosła.
tylko dla niektorych osob particularny profit, a pod pretextem u-
spokoienia niektorych, iakowoż bojaźnią o possessyi swoie przez-
tych całą Polskę zatrwożyła była spodziewaniem JE. Kn. P. N. mill.
w responsie WmPana wyszytak na reskrypt Cassationis instrumen-
torum Kommissyi y administracyi Dobr Ostrogskich, że bierzesz
w protekcyią Jmci. PP. Possessorow Dobr Ostrogskich, ktorzy, będąc
w prawdziwey protekcyi JE. K. M. niemogą szwankowac na Pra-
wach swoich sprawiedliwych, z wszym dążę Marszałek nad: Litt.
asseruowaniu, musi dotrzymać, nakotorego postuszeństwo Prawu
JE. Kn. możesz opuścić, iako y dla milicyi z Dobr Ostrogskich na-
leżyta wracaiąc do naturalnego Prawa y rzodła ustanowienia
Jey powinna być na usługę kraiu, ale do niey WmP. tyle tylko
możesz extendere mocy, ile mu pozwalaią Prawa tak 1717. iako
inne prerogatywie Hetmanow służące, lubo per recessum kon:
stytucyi Zostawiła Rzeplita u siebie decyzyią Dobr ostrogskich quo
ad questionem: czyli Ordynacya czyli nie, ale Jarmizonu Du-
bieńskiego niedała pod komendę Hetmanow y lustracya
żadna otym nie opiewa, a Antecessorowie WmPana niemieli oto.
żadney pretensyi, a co trzyma lustracyi, te wyszedłszy do pióra
w pole sine questione do komendy Hetmanow należeć powinno
w czym Ordynacyi mszych Dobr iakoto za myślnie przy-
kład daią, zupełną by była moią konsolacyią, bywszy prawie
dziwie y krwią złączonym z WmPanem y nigdy żadnym
interessom od przyiaźni Jego nieoddalony, aby tak wszystkie

Exp: lustracyie

Cyrkumstancyie ułatwione byty prodtug zgdania Jt. k. M. y ze bys
Wm Pan przydytyngowowaney randze swoiey y prerogatywie zaprzd 16.
trwaiąc zawsze na łaskawego Pana, w czym iakoby sita bytność
Wm Pana tu Warszawie dopomogła, tak w inszowatbym sobie
gdybym go tu widział choć na krotki czas y tu mu służył, oba-
czytbys mnie Wm Pan z prawdziwym do osoby swoiey statecznie
iako y teraz mam honor wyznać Zem Jest.

Kopia Listu pewnego Przyiaciela do Jmpana Branickiego Hetmana
W. Koronę pisanego 1758.

Laty y pracami zwątlony starzec, a niegdyś sługa Jmienia Jw. wm Pana od wszelkich interessow daleki Szlachcic, w Domowym cieniu moim, przez cały czas słodkiego nam panowania Nayiasne Króla Jmći P. n. mtć naymilszą w życiu zaczutością y staraniem, tegoż Pana Naszego, ciesząc się spokoynością kiedy ie czytym bez mąkuty dependencyi okiem wpatrzę, teraźnieyszych obrotów perspektywę, widzę tam wszystkich, y Samego Jw. wm Pa złe y dobre kroki.

Niechcę przyznam się y naymnieyszym ruszenia piorem niczyiego, a tym bardziey Jw. wm Pa honoru y godności dotykać, żebym zaś wolności y równości, w tey Oyczyznie Zyrący Patryotyzm nie miał wyrazić, żalu Mego y Braci moich, w tym co nas gorszy, a co mniey wiadomych różne czynią impressye, tego Jw. wm Panu nie oswiadczył, które nam honor bliźniego, rowno z swoim kochać y szacować zaleca.

Latałem tu po Województwach Kopie Memoryału Jw. wm Pana podanego Nayiasnemu Królowi Jmći P. n. mtć; czytam w Nich iakąś nie wczesną zarliwość Jw. wm Pa, niby za interessem publicznym, ale że tam wyczytuię dotkliwe bez żadnego respektu wyrażenia szczypiące słowa, y honor nie zmazany, Pierwszego Ministra Pańskiego z przykładem dla wszystkich, w szanowaniem y satysfakcyą garnących się y chwalebnym swoiey prerogatywy rządzenia, wszystkie swoie dysponuiącego; nie inaczey rozumiem, tylko że tych bodźców nie dyskretnych, dla Niego nie miłość Oyczyzny, ale partykularne Jw. wm Pana nieukontentowanie z przywatnego iednego Interessu iest przyczyna.

Miałem honor choć zdaleka widzieć y słyszeć od samego Jw. wm Pana temu godnemu Ministrowi czynione pochwały, estymacyą y zaszczyt poufałości, nie tylko w prywatnych kompaniach, ale pamiętam że y na Seymach też iawnie oświadczone byty; przez instancyą o Artyllerya koronę także po konferowaney przy podziękowaniu, co y cały prawie Senat approbował, w głosach swoich, z pokazaniem w tey mierze publicznym ukontentowaniem.

Dziwuię się z żalem partykularnym iako sługa Jw. wm Pa z zadumie

niem

niem wielu Braci, na tak nagłą Sentymentów Jego w tym odmianę Gorszy tu Nas niezmiernie, że nie zastawienie się za publiczne Dobro, y powszechną szczęśliwość, ale jedyny cel częstych /: bądź gdyby ustawicznych można :/ profitów, y task Nayż Pana, te w myśli, y niespokoyności Ducha, czyni wzruszenie JWWMPan a przez zwątpiony honor /: ten który się tylko interpretować, a nie szafować ze Skarbu Królewskiego w Rękach Boskich złożonego może :/ szuka w pasyach nieuspokojonego pragnienia satysfakcyi.

Nie gniewaj się JWWMPan, żebym to co wyrażam, czynił z iakiego prywatnego do JMPana Grafa Brühla, pierwszego Ministra Pańskiego, y Generała Artylleryi Koronnej przywiązania, bo ja się z Nim nie z nam, y zagonu Królewskiey Ziemi nie trzymam ale w moiey wiadomości spokoynie siedząc, nie zazdroszcze nikomu, chociaż większych niż prawo pozwala pożytków z chleba zasłużonych używaią, tego tylko pożałuię nie mogę, że lat 20. wieku Mego skończywszy, nie słyszałem ieszcze żeby który z Panow, napawszy się aż do sytości porcyami tłustemi, mówił kiedy do Króla, czy to przez Siebie, czy przez Ministrow satis est Domine, ale Im więcey profitujecie, tym głośniey wołacie amplius amplius, a możeż się to po Ludzku dogodzić takiemu pragnieniu, y chciwości, y czyli niemożność w tym dogodzenia wszystkim krzywdzić, y godnych Ministrów Sercam przywiązanych do Pana, a tym bardziey czy rzecz słuszna y sprawiedliwa oczerniać Serce tak swiątobliwego, tak łaskawego, y Nas kochaiącego Króla y Pana, oddaiąc to dawney submissyi Samegoż JWWMPan reflexiy.

Wnidź tylko JWWMPan bez zamieszania myśli, Domowym nieukontentowaniom w Sercu Moie, znaydziesz tam siła dla Siebie dotkliwości, przez szemranie y nieukontentowanie Woyska, zwłaszcza Jego przez umawianie się prawdziwe, z Cudzoziemcami Intrygi, które nie mowię żeby były wszystkie prawdziwe, ale że są podobne tym, które teraz JWWMPan reprezentuiesz w mniey potrzebnie uczynionym Memoryale swoim, trzeba koniecznie żebyś się JWWMPan postrzegł w tak nie pomiarkowanym y nie przemyślanym kroku, którys uczynił, a wziął srzodki zbawienniejsze do interesow publicznych drogi. Wierz mi JWWPan, że ta bez względu na konsekwencye poruczność, bardzo złe czyni skutki, u Braci oswieconych wiadomością publicznego stanu. Y że to przypisuią nie zarliwości za Oyczyznę, ale chciwości vakansow iakom wyżey namienił. Skuszuią grudzy Moi przyiaciele, że to się stało z defektu Pięknieyey iuż starości Jego w którey wszystkie pospolicie Króla się siły, Sam tylko mocnic się zwykł złaty appetyt, zbierania Skarbowego, Fortuny.

Kładą inni na blskich Boku Jego Faworytów którzy także chcą swoie nasycać Cudzoziemskiemi pieniędzmi takienia radzą to y inclynuią prowadzę JWWMPan, a przez to samo krzywdzą kredyt y estymacyą Jego.

Masz JWWMPan chwalebny, piękny, naturalny dystyngwowany rozsądek, tym się rządz, niesłuchay Rady, y poszeptywania Sekretarzow Cudzoziemskiego w maxymach wykrętnych ćwiczenia, także faworytow Twoich, którzy iuż podobno fakcyom pograniczonym zaprzedani, którzy występki Twoie zastania

ią

ią wyrokami buławy, z uszczerpkiem dobrey opinij o zbawiennych JWWMPa
Sentymentach, życzę z serca, aby te sprawiedliwe serca mego przywiązania
Oświadczenia JWWMPa przestrogi wyperswadowały mu, abyś zechciał au-
dzych porcyalnych rad y indagacyi, a bez tezyi godnych ludzi honoru, wrze-
telności y poważnym traktowaniu rzeczy, poprawił sobie nadpsowany kredyt
z rozstargnionych teraz /: nie wątpię :/ zmysłi y Intencyi Swoich nie mogących
JWo WMPu przynieść dobrych skutków 17

JWo WMWM Pana Dobrodzija
przywiązaniem y rzetelnością
Znajomy Sługa.

x Gruby Dyksztyn na Brylant Trybunał szlifował
Kiedy Dom Czartoryskich Brühla promował
Przydało coś Mu lustru Mniszcha spokrewnienie
Lecz dziś upadł ten towar znacznie w swoiey cenie
Właśnie iako Czopowa w przypowieści Soyka
Każdy swe wyrwał piórko, obrócił się w gnoyka
Chcesz li bydź Szlachcic Polski, szanuyże Polaki
Insza Sowy potomek, insze Orlat płaki
Jeśli z Dumy nie zbżysz spodziewać się trzeba
Że Ręka Damianina ukróci cię z Nieba,
Ma Polska Damijanów na Sasy zuchwałe
Brühla zebrzeć Polakom całe rzeczy małe
Chcesz Senat zawojować, w chłopy strzydz Polaki
Nie te są Horoskopu twego Bracie znaki
Prędzey głowa na Palu umyślu przypłaci
Niźli Polska co z Swoiey wolności utraci

Kopia Listu JWo JmPana Sapiehy Podkanclerzego Litt. na Sey
miki Antekomicyalne do Wwodztw y Powiatow R. 1758 pisanego.

Jaśnie Wielmożni Wielmożni Mnie Wielce Mi Panowie
y Bracia.

+

Z porządku biegu Swego następuiący Seym ordynaryiny, gdy Jo
kr Mość Pan Nasz Mtwy przezornym Oycowskim koło Dobra
Pospolitego staraniem Swoim łaskawie determinować raczył, ko
zdego z Nas kochaiącego Oyczyznę Syna, interessowanym uczy-
nić powinno, y natężyć usiłowanie Nasze, ażeby na następuiących
Seymikach Poselskich, wściśnym nierozerwaney iedności związku
/: zapatrzywszy się na konjunktury czasu :/ nayprzedniejszy wybor
Posłów uczynić można, y aby ci Posłowie dostatecznemi byli upro-
widowani Instrukcyami.

Ustawiczna Nas uczy experyencya zatośnie doświadczona że mnestwo materyi w Instrukcyach zalecone, zwykle upornie w Izbie Poselskiey poponowane y utrzymywane, wycieńczywszy czas zbawienny Seymowania, na koniec czcze czyni konsultacye. Za: czym zdałoby mi się, gdyby trzy tylko wziąść przed się punkta, y one Jśmym PP. Posłom do utrzymywania serio zalecić iako to.

1mo Do kluby wprowadzenie Praw z ukruceniem przeciągłości pro: cessu Prawnego zalecić, naznaczywszy z Seymu Kommissa: rzow do objaśnienia Statutu, y uprojektowania niezawodney Administracyi sprawiedliwosci Swiętey

2do Reassumuiąc liczne konstytucye o Rezydencyi Senatorow ad Latus J.K.Mci, dla zawsze przytomney Rady ex Turno Senatu raz na zawsze Rezydentow naznaczyć y obostrzyć.

3tio Minnicę otworzyć, a zagraniczney weszłey Monecie kurrencyą profigere.

Te trzy esencyalne punkta, usilney Jchmgw PPw Posłow zalecaiąc promocyi y manutencyi, serio prdcavere gdyby w żadne inne nie wdawali się materye, ale w Recess one do przyszłych Seymow puścili. Takowym tedy sposobem gdy po trzy potrzebne pro publico bono punkta co Seym postanowiemy, niechybnie pomyślnych doyścia Seymow formować możemy nadzieię zukontentowaniem y uszczęśliwieniem Nas y Kraiu Oyczystego.

Te tedy Reflexye Moie ex solo amore boni publici, y z Ministeryalney czułości pochodzące, pod wielkie zdanie JWWMgPanow oddaię; Samego Mnie z Domem Moim nieustanney Ich rekommenduię, tasce będąc plenissima veneratione.

Kopia Listu Xiędza Piotra à Spiritu Sto do JWJmPana Hetmana Wo Kor. pisanego.

Wielkopomna stawa JWWMgPana Dobrodzieja przez wyrwaną Ordynacyą zrąb licznych y mocnych, iaki lustr y zaszczyt Oyczyznie Naszey uczyniła, zna to cała Oyczyzna, a w Niey niektorzy Zagraniczni interessuiący się, tacite ad peccatum z niepoiętey Jmprezy wstyd wewnętrzny tłomić w Sobie y potykać muszą. Że jak mówię heroiczne dzieło JWWMgPana, dla przywrocenia wolnego Narodu iak Oycowskie J.K.Mci PN. Mitt Senatu et Xięstwis Ordinj

ad publica Vota przyciągneta Serca, tak Nam Duchownym dziwić się tylko, a wzdumieniu Wszechmocność Boską błagać Każe, że w takim Europy całey ogniu, Oyczyzna Nasza nadanego ma od Boga prawdziwego y szczerze Kochaiącego Oyca Oyczyzny JWWmęś. Dją. Dla czego gdy Capitulares Nostri iedno rozumieią zeswoim Biskupem jako Creatura Jego; Ja niegodny Kapłan nomine całey Dyecezyi Kijowskiey, a wodrtykularności Cleru, idę do nóg JWWmęś. Dją. z pokorney Supliką, abyś JWWmę Pan Dzieiy przez Miłość bliźniego, y szczerą nek Wiary S. Katolickiey remonstrować raczył, Nayiaśnie Królowi Jmci P. N. Miłtiwemu, y Majestatowi Jego przełożyć; Iż Rezydencya JW Jmci X.a Biskupa Kijowskiego przy boku Pańskim, daleko by skuteczniey sza pomoc Dyecezyi, niż Interessom Dworskim przyniosła. Jeżeli bowiem każdy Biskup Corvilij Tridentini Constitutionibus, y aliis Statutis Ecclesiasticis iest obowiązany, aby Dyecezyi Swoiey pilnował, y w niey Munia Swoie obchodzić niezaniedbywał, dopiero w Naszym Kraiu Schyzmie, y Pogańskim exponowanemu incursyom, iak wielka, y nieznośna przez Absencyą Swoią czyni krzywdę, kiedy Ją in prædam Sąsiedzkich, y Pogranicznych Wilków zubijać, nie zostawiwszy w tey Owczarni ani Suffragona, ani żadnego substytuowanego Officyała. Ludzie Gminni tak z W.o X.a Litt. jako y strachem Woyny napędzeni, iedni, drudzy, za żywnością Chleba idący, ciną się w Kray Nasz bardzo wielką liczbą, gdzie ledwie nie całe Woiewodztwo Bracławskie, y Kijowskie, ci iak mowią Plebeja conditionis Ludzie circa Plebam, ugęszczaią kiedy niektóre Cerkwi Ruskie postanowionych od Kościoła Bożego zapomnieli Artykułów Wiary, Drudzy dla utrzymania się w kraiu poniewolnie /: przez niedozor Biskupów:/ Ruską Wiarę przyiąć muszą. Popi zaś Rusay po większey części pełni Kozacką y Schizmatycką pobudzeni, fovent Ich tym końcem, Iż Moskwa asekuruie się zawczasu wszystkie Cerkwie w Polszcze, y w W.X. Litt.m Sobie przywłaszczyć, y podbić Swoiey Jurysdykcyi. Racz tedy JWWmęś. Dijey chętnie zważyć, iaki ztąd uszczerbek Religiey, Zawod Duszy drogą Krwią BOGA odkupionych, a z postronnych Wiarze Naszey Przeciwników naśmiewaniem się coraz większe wzrastaią y wynikaią persekucye. O tak wiele zważywszy przyznasz JW Panie potrzebny w tym dozor, y pilne oko. Nieinaczey zaś czułości Swoiey, y gorliwości o wiarę dasz dowod, tylko ieżeli z Królem Jmcią P. N. Miłtym lub z Jmcią X.m Nuncyuszem w tym rozmowić się dostatecznie zechcesz interesie. A na tak poważną interpozycyą JWWmęś. Dją bez wątpienia Jmć X. Nuncyusz efficiet to, ductus że

lo pietatis u Oyca Ś., lub apud Sacram Congregationem Consilij Tridentini, że Pasterz Nasz secundum sanctia Ecclesiastica, będzie musiał sub pœna Excommunicationis pilnować Owczarni Swoiey; Casu quo by zaś Jmć. Nuncyusz miał się w tym Convenienter, racz się JW. Panie z Urodzoney o wiarę zarliwości Sam interponere ad Urbem przez rzetelne pragnienia Naszego wyrażenie, przybrawszy do podpisu Listu tego JWW Jchmć Senatorów, którzy w tym iakąkolwiek mieć mogą wiadomość. Ja zaś cum toto Clero, o długoletnie zdrowie, y szczęśliwe Nam JWWmć Pana Dja panowanie w Officiach SS. iako błagać Majestat Boski nieprzestannie przyrzekamy, tak się na to podpisuię: z wyznaniem zem iest JWWmć Pa. Dja Niegodny B. Gomodlca y Nayniższy Sługa x Piotr.

Datt w Zytomirzu d. 24. Martij 1758 Rn.

Kopia Listu Xięcia Jmci Wdy Wileńskiego do Jmci Pana Marszałka nad. Kor. ię 14. maja 1758. pisany.

Dzisiayszą Pocztą dostałemisię honor nadwa Listy Wmci Pa odpisywać Zobiadczeniem zupełney y należytey Jemu weneracyi, ad contenta pierwszego dispositionem Urzędu Mi Jaśnie wielmożnego wyrażaiącego, to tylko odpowiedzieć, iż takowe rozporządzenie subiect woli y upodobaniu Nay Jaśnieyszego Pana, którego adorando wyroku Jmć Pan Starosta Daugowskiego teraźnieyszego Trybunału Mpathal uwiadomiłem, y iako od niego odbiorę rezolucyią kommunikować niezaniedbam, drugi zaś List interdit za oświadczoną maiestatowi submissyią dla Jmci Marszałka Nad. W. X. Lo y za przytomnym JMcia Jmci Prymasa interponowaniemsię p rescriptum suum Regium przywrócenio Ordynacyią, zdumiały a: prawie zdrętwiały rozważałem iawny widok tych konsequencyi y nieszczęśliwości od których nauchronioną tantis per Oyczyznę nasze Znagła conspirarunt fata, znaś to sam dobrze Wmci Pan penetrantissimy rozum y mnie też pozwolisz wżałey prowincyi własne wyrazu żdanie, a żdanie takie, które między nieodzerwane ani pożałowane łuu maiestatowi dyskretnie przywiązanie, Sumnienie zaś y obowiązek Senatorskiey przysięgi quid quid nouiri videro Aperiere curabo, koniecznie przełożyć każe, bez explikacyi mocey Wiadomo Wmci Pu iż Nay Jaśnie Pan za radą Senatu uznawszy zabezpieczny podział Ordynacyi Ostrogskiey przez Jmć Marszałka Nad W. X. Lo uczyniony, naznaczył Kommissyią y administracyą Oney, teraz zaś gdy to dzieło za interponowaniemsię i odnego Jmci Prymasa principaliter antractis przeciwnego invalidat, a zaś przez

to

Przez to non leditur powaga maiestatu, azaliż nieupada honor Senatu. nieste-
bieje vis representationy onego y niedrzejesią z proliszywdzeniem naznaczo-
nym pierwiey Komisarzom y administratorom gdy wszystkie actus zmpezone
Zostaną, w czego przywrocenia Ordynacyi iest zaprzeszeba walna albo nagła,
niewidzę, chyba wprowadzie wnebespieczeństwo y zamieszanie Oyczyzne-
a w posrzodku innych zewzgąd nieszczęliwosci wtak krytycznym czasie ac-
celerare cadem, prawdziwie mowić mogę, lito takią dać radę, Panu z:
Oyczyznie iest niepożyteczny, zmoiey zas ku maiestatowi przychilnosci
y nigdy niestazitelney wiernosci rzetelnie wyrażam, iż należałoby bo-
nieczznie w tym inney pory Senatowi to proponować, mozna by z dnia
Jm. mar- przyworcie ale tylko titulo administrationis, post decessum Zas
Jego, gdyby ad dispositionem Omnium Ordinum Rzpltey taż Ordynacyia
przypadała, a nietak nagle Ona rzenowac, et sine no bis de nobis
czynić, wiadomy WMPan iestes, iż w tym żadnego prywatnego mo-
iemam Interessu, ani szukam, mowią tylko, bo mi ratio status et a-
mor communis inspirat boni, iżeli bowiem przez teraznieyszych Admi
nistratorow niepzywrocą, żadne publico Zyski Owszem rozne dzie-
iące inkonwenienciye, to ich zapozwac a przekonanych do decizyi wszy-
stkich stanow Rzpltey należącą przywrocić, ale temu niespodziewanemu
ewentowi wydziwić niemogę, a iak niepzekonany zostaną, oprotrze-
bić onego tak tym barziey drugim czynić niemogę remonstracyi Żąda-
iącychsię po mnie, bo chociby m rozumiał że to eveniet dla wyrzą-
dzenia iakowey przykrosci Jw Jm P. Hetmanowi Wkor. szwanku lub
kami idącemu, iednakowo niesądziłbym, aby tantam molem wzru-
szać, która niejednemu ale Nam wszystkim y całey Oyczyznie
będzie pernitiosa, dla tego przed JWMPanem, którego zwykłem
intimiora cordis otwierać, wynurzamsię zdaniem y reprezentacyiami moie-
mi mocno upewniaiąc, iż przywiązanie moie do maiestatu y przyiazn
z JWPanem Sentymenta Sentymenta moie z Życiem inviolabili-
ter dochowane będą non cessabit oraz iak nay usilnieysze stara-
nie o gruntowną a dozorowi memu zlecona tey prowincyi spokoyność
uchylać tylko należy dowrzuszenia Ony extremos ictus którymkolwiek
mocią wydołać niemogąc. Wyrazam to intaminata fide y rad bym
być tak szczęśliwym gdyby moie żadną obłudą niezarazone repre-
zentacyie miały walor y impressyią gdyż często kroć wiele wyniła
nie dobrego gdy wiernych sług Panskich czyste rady odrzucone
Zostaią. Sam to JWP. przyznać zechce zaspolną zarliwosciąc
Sortes Oyczyzny przez protalacyie w tym Interessie czasu dłużgac
raczysz zaszczycaiąc iednostayną Serca dobrocią Zostaią ego-
dsiterne.

Uwagi o Monecie

Z Jakich przyczyn pochodzą ustawiczne narzekania, na monetę Tynfy y Szostaki bitą w Saxonij pod Sztemplem Krolewskim w R.ku 1754. aż do roku 1756. Lubo by tego bardzo tacno dwyść można, przecież każdemu swobodnie sądzenia zostawuię, czyli ten tak wielki zgiełk z temu humorowi niektorych, czyli Zemście y nienawiści, czyliteż złośliwych sąsiadow jadowitemu pobudzeniu przypisać Zechcę. Nam tylko należy oczyścieć z prawdziwych, lecz całe niegruntownych zarzutow, y tego dowieść, że ci wszyscy w naywiększey Otey monecie gadaią, y tak ią niemiłosiernie potrzpiaią, nie są dobrze Oświeceni y nieznaią wewnętrznego onicy Szacunku.

Wiadomo iest całey Polszcze, iak iuż od dawnych czasow stara moneta całe wyginęła y iak wielka trudność była z zmienieniu złota, tak dalece, że nayważnieyszy czerwony złoty Lubo prawem na 18. Złpe Polskie wprowadzony, przecież inaczey Zmienić niemożna było, iak tylko nayuyżey za Tynf.13 y szostakow 1. często za 12 y 11. a czasem 10. gdy komu pilno monety potrzeba było, Żołnierz nawet bez uciemiężenia Obywatela, mieysca, nalotrym miał swoie stanowisko, Czerwonego Złotego zmienić niemogł, ztąd wynikaiące ustawiczne kłotnie, skargi codzienne y same nawet prawne processa, dostatecznie y nieprodey rzanym są świadectwem.

Ileż to ubogich ludzi uciski y płacz, tudzież powszechna prawie wszystkich prozba, probudziła litość w sercu Panskim tak dalece że dla ułatwienia Kupna y przedaży rzeczy do codziennego Życia potrzebnych, tudzież dla większego Commercij ułatwienia, które dla niedostatku monety, między mieszkaiącemi w Kraiu Obywatelami iuż iuż wcale upadaiącemu, Kazał nie jako Ligbę Tynfow y szostakow wybić, tudzież nieco y Szelągow rospolitemu Ludowi w naszym Kraiu ubogiemu Arcy potrzebnych.

Ta moneta że iest należytego szacunku y prawem niezabroniona, każdy uznagdy następuiące przyczyny bez przesądu zważy y dobrze rozstrząsnąć raczy wszystkie konstytucye y prawa o mennicach, mianowicie zaś w Roku 1674. 1677. y 1736. obowiązuią Krolow Polskich ażeby byli monetę podobney wagi y szacunku, iak iest w monecie Państw Cesarskich y pogranicznych Polskie Monarchow, Lex ta ligan Imperij et vicinorum Principum. ztąd oczywisty dowod że moneta Państw Rzymskich, czyli Cesarska ma swoy bieg w Polszcze jako i Konstytucye lat 1504. 1509. 1605. 1611. wkrótce powinnoże na urząd Podskarbich wielkich Obojga narodow, aby bieg y wagę cudzoziemskiey monety stanowili, tak w Krolewstwie Polskim jako W.X.L.

Nay Jaśniey Krol y Pan stodło y szczęśliwe nam panuiący, iako Electorskie będąc Marszałkiem Państw rzymskich iest przez to samo, iednym, a naypierwszym tego Państwa dignitarzem, a zatym nigdzie nie się ubliżenie tego Prawa, które nietylko, równi Jemu, lecz y mnieyszi od niego dignitarze zażywaią, im barzey że moneta Saska iest równo w wadze y szacunku swoim Cesarskiey, a lepsza daleko nad Pruską.

Ja

Ta iedna przyczyna, powinnaby uprolwic nieslupnie rozgłszone Serca, na monety Saską, przecież aby zaćmione nieulwtentowanych obiasnie Oczy, do wiedzieć się doskonałosc szacunku Tynfow y szostalow, ktore tak nie miłosiernie z Polski wywołuią.

Niemasz innego lepszego sposobu, do ustanowienia ceny srebra, iako przez cone złota; Naydawnieysze Polskie obrady y prawa wywiodły proporcyą srebra do złota, iak iak iednego do 12. y natym fundamencie w Roku 1489 Zalwowe stanęło złożenie, że 12 grzywien naymiedzieyszego srybra, nieważcey były szacowane iako iedna grzywna złota, Grzywna zas Krolewska złota: ktora iest naywiększa wyrachowana na Czer: złote 74. co rachuiąc każdy Czerwony złoty po 30 niemieckich 2. y groszy niemieckich 18. czyni Talerow 198. albo Tynfow 990. rachuiąc Talar po 5. a tak 198 będą albo 990. Tynfow y w Tynfach czyli szostakach powinny wobie zawiérac srybra czystego Grzywien 12.

Teraz należy dochodzic iezeli Tynfy y szostaki w Saxonij bite te liczby srybra wobie zamykaią, czego każdemu do proby podaie zupewnieniem że w 198. Talerach albo 990. Tynfach iest ieszcze nadto nad 12. grzywien srybra czystego Lotow 12. to iest grzywna bez lotow czterech, a zatym niech każdy Sędzia, icze li ta moneta zasłużyła sobie nienawiść. Że zas po S. Michale w R. 1756. niektorzy Żydzi za Urzędowaniem zabrane wraz z Saxonią mienice od Krola Pol: byli podtymi latami y sztemplem, ktory tam znalezli to iest pod latami 1754. 1755. 1756. Tynfy y szostaki, zarabiaiąc na każdym Sto dwadzieścia, to iest dawaiąc każdy grzywne Srybra za Tall: 19. y grosz 16. zato Krol Jm odpowiedzieć niemoże y niepowinien, tym barziey że grzywna Srebra w Tynfach y szostakach Saskich tylko na Tal: 15 y gro: 12. wyrachowane, lecz to na Rezato do Jch KK. Podskarbich Wielkich Obojga narodow, Ktorym Prawo zlecało stanowic bieg y wagę cudzoziemskiey monety Znac, Że zas Saska daleko lepsza ponieważ ciey iż wyższa część y wylupiona.

Sprawiedliwaią daleko należy że po tak szczelnym uiszczeniu każdy prawy y sprawiedliwosc kochaiący przyznac musi że niektorych zawziętość niesłusznie y niewinnie trapi y martwi tak dobrego y tak łaskawego Pana ktory naymiłosierniey pego do tego przykłada starania aby poddani szczęscie prozytek y obfitość we wszystko prawowiernemu sobie od Boga Krolewstwu Polskiemu y wszystkim Jego Obywatelom przysłac mogł y wprowadzic.

Związek Rozdziałow Statutu W. X. L. opisanie dla
łasnieyszey pamięci Praw.

Pierwszy powagę Maiestatu broni
Drugi obronę Ziemianską zasłoni.
Trzeci Szlacheckie zaszczyta wolności.
Czwarty zaszczyta Sędziowskie godności.
Piąty posagi y wiana stanowi.
Szosty Opiekę dla sieroty wznowi.
Siódmy zapisy przedaże dyktuie
Osmy z nauką Testament formuie.
Dziewiąty miedze, granice ustawa.
Dziesiąty puszczą y towarzi wstawa.
Jedenasty gwałty gromi y swywole.
Dwunasty Lożnym ustuk daię pole.
Trzynasty grabież znawiązkami daię.
Czternasty Kary złodzieystwu przyznaie.

Iuramentu Posłow Na Sejmiku Ante Iuvicyalnym Chełmskim. A 1758

Ja NN. przysięgam B. Bogu memu w Troycy
S. jedynemu iż będąc przez Woiewodztwa Bracerskie powszechną zgo-
dą nomine contradictorio na Sejm walny Ordynaryiny-
Warszawski obrany Posłem Instrukcyi maiąc nietylko że nieod
stąpię, ale bez względu ani na Przyiaciół, ani na Krewnych
ani Nasyiatow, ani na Ministrow aniżli uwodzę na
proby wspolitą Dworu przyiazni deklaracyię Krzesła Starstw
y wszelkiey funkcyi prozytki y profita przyrodzone, aniżli uwodzę
Darem korrupcyią aniżli Cyhaiąc grozy y nastąpienia:
śmierci, niebezpieczeństwa życia, wyzucia majątku, y straty
fortuny, ale tey to Instrukcyią zarliwie iako kochaiąc Oyczy

Oyczy

Oyczyzny wolności chcoby przyszło życie y fortune postradać, powinowac będę nieczyniąc tobie wahaiących się y niestosownych reflexyi
Za obiectum mieć nienaruszenie Dworów. I to iest mianowicie mnie
strom tak status jako y prywatnych ich Familiow y ich Partyion
a nayprzynależnieyszych wszystkiemi sytami oponowanie będę wszel
kiemu do podpisow y wenego przez iakichkolwiek osoby lub przez
iakichkolwiek sposoby wymuszeniu przynagleniu wszelkiemu opre
gwałtowności chcoby dla pozyskania maiętnego honoru,
y stanu, na nay obropriacyiszc stawnieiu przyszło menizarnie
a Nadewszystko oponowanie będę szkodliwym podpisom y zezwo
leniu na traceni Liberum Veto, na utracenie wolney Elekcyi
Krola na wprowadzenie Sukcesyi Domu Saskiego do Tronu
Polskiego, na Exkluzyią Piasta na rzecz absolutną y dyspo
kroną nad maiątkami Rzeczy pospolitey. Sprzysiężenie Senatu
Posłstwa na Seym, Trybunatow, y wszelkich sądow, y Rad wal
nych na ustanowienie Gabinetowey rady na Deputacyie
Prowincyi y części Rzpltey, y na urzędy y Ministeria w osobie
Cudzoziemca nie narodowego Polakach, y nie tylko że sprzysiężeniu
przez subordynowanie woli wolności Oyczyzny y wolnego głosu
tudzież wolnego niepozwalam, y bronić będę, ale przez obowiązek
politycznej zamilczeć zdanie mowić nieżechcę, ale sam osobą swoią
maiąc przed Oczyma rzetelność Oyczyzny punkta honoru y stanu pod
sumienność Starozakonu na wystawienie wstydu od rodzyc Synow jaw
nie usty Sercem myślą oglowna do ostatniego życia Krolu bro
nić niezaniechamy, oraz przyznaiąc wszystkiemi ustawami sprzezbami
prerogatywe y władzy Hetmańską utrzymywać y przeciwnym oney
summa activitate opierać y niedopuszczać wszelkiey nad władzą Het
mańską szkodliwey cyrkumscrypcyi, ajeżeli tego Juramentu przysięgi
nie ochoczym sercem dotrzymam złoczę to mi Boże w Trojcy swo
ia do pomnoż krew Chrystusa day zbawienie Duszy a asystencyą S.S. Bar
dzo Aniołow y całey Sfery Niebieskiey. Odtrzeć mię wodwa
dze y stawie, ajeżeli tego niedotrzymam Juramentu czy to przez boiazń czyto
przez nadzieią dobrzyć respektow czy to przez korrupcyią czyto przez
prostotę uwierzenia przytudzeń czyto przez fawer y przyiaźń czyto przez
płochość czyto przez uknowanie zdrady; czyto przez wszelkie skutki y progra
sy kwiącego Kwartu, Boże mię ubi na Duszy y na ciele Boże mnie
skarz pozarzeniem Ziemi iak Natana y Abirona, y dworzy Boże mię
wymiecz iak proch zapalony Boże w Ogniu wszystkie Laski y Twego
stawienstwo Maiestatu twego Przenay Kwiętego Amen

Actum in Curia Regia Varsaviensi Sabbatho post Festum St Francisci Conf: proximo A^o Dni 1758.

Ad Officium et Acta praesentia Castrensia Capitanealia Varsaviensia personaliter veniens Illustr. m. Nicolaus Podhorski Judex Castrensis Trebovienssis, pro Comitijs Regni generalibus Varsaviensibus ex Palatinatu Volhiniensi Legatus Electus Nuntij eidem Officio Actis praesentibus manifestationem politicè idiomate Contra Actum Commitiorum generalium Regni moderatorum sistendo ulteriorem Eorundem activitatem factam et scriptam manu ejusdem propria subscriptam tenoris sequentis. P. Że za mnienie łaski Bogu łaune y złotego Jemu samemu zachowaćsię mamy; stawiam przed światem y Oyczyzną moią, iż będąc z Przesłanego Województwa Wołyńskiego obrany Posłem na Sejm teraźnieyszy walny Szesnio Niedzielny Warszawskiy, uszystkie myśli y usiłowania moie, do tego ukierowałem łaską, ktory zbawienny dla Oyczyzny nietylko z przepisania Instrukcyi mnie danej, ale też z własney ku niey miłości wiedzieć mogłem nibyto to pod cieniem w zdaniu moim Dobro powszechne Że należało łacniey uzbroić Rzeczpospolitą prozadaną y usilnie potrzebną Assecuracyą Woyska dla utrzymania wewnętrznego y zewnętrznego bezpieczeństwa a oraz dla mocniejszey u postronnych Narodow konsyderacyi, ułatwym uważaniu zuyma y szkodą stałey Polskiey nieuwiste y krytyczne trzymaią nas czasy, widziałem y to dosyć łacno że przez wewnętrzną ochotę porządney by regulacyi w Trybunałach y inne Subsidia sprawiedliwości, Opatrzeniem przez potrzebną Konwencyą y Obrazom Pana Boga zabiezenie, należało ubezpieczyć Rzeczpospolitą, sztuka y to na widoku nieułrożona potrzeba, ażeby przez przyprowadzenie Recessu w Interesie Ordynacyi Asekuracyi nieuwyczayney bo z zadumieniem Publiczney zastałem tranzakcyi. ni uskutecznionym przez Sejm do publicznej rezolucyi, poruszoną między stanami restaurować

y

y ugruntował konfiden cyią należało koniecznie Leges
statuendi obmyślić sposob prozbywania się z Kraju Rzeplitey
Zagranicznej w srebrze y złocie monety, ażeby fałszami swoimi
est carentia interni valoris niezarazały daley, iak dotąd czas nie
bez szkody Rzeplitey zarazały, wymagała y to publiczna potrze-
ba, przymuszała miłość y szacunek swobod Oyczystych, ażeby
głos wolny Ustaw żadnym podpadał nieprawnieyszym Interpreta-
cyiom. a dopiero rzeczą naleraznieyszym Seymie iak nayrozmie-
szym ubespieczyć się warunkiem, należało aby deliktna prerogaty-
wa Aqualitatis, lub dosyć pierwszemi y licznemi vacrosancte ogra-
niona Prawami iaknaymocnieyszey zostawała konsyderacyi, ażeby
practicato za Przodkow naszych Exemplo, garnęły się do niey przez
cnoty zasługi fortun krwie y życia za Rzecz Pospolitą, ażeby y
niemniey do nabycia tego szlachetnego klejnotu, tylko przez Seym
przyięcie y zezwolenie stanu Rzeplitey przyzwoity iak prawa-
mi chcą przychodzili drogą, były inne wrozumie y paraiące
mocy do uszczęśliwienia Rzeplitey sięgaiące materyie, po-
stanowienie Oekonomii interne reassummowanie legis Sumptu
arii ustabilowanie Cet. z podatku ultimi consumentis, a-
le gdy między Sąsiedzkimi y nam przez rożne Traktaty
y sojusze z kollegowanemi w Europie potencyami od Lat.
dwoch zaczęta wojna okropne rozlania krwi, przynosząc
Nam wiadomość, Nieczyni Nas z granic naszych od przecho-
dow swoich wolnemi, ubespieczenie securitatis interne et
externe, które iest iak Prawo mieć chcą, początkiem y duszą sto-
sowienia Prawa, bez naruszenia się prowidowane być niemoże,
gdy Nay. Król. Pan Nasz Oyciec y Pan Nasz miłościwy
pieczołowite dla Dobra naszego czynięc starania w stanie za-
tosney sytuacyi Państw swoich Dziedzicznych ad providendam Secu-
ritatem nostram, żadney contribucye w tym czasie nieroczęli:
wyr niemoże rady, gdy Ewaluacyia Woyska ad mentem Instruk-
cyi nietylko Ustawa mogą, ale y uszczęśliwią Prawa Woiewodz-
kie y Powiatow odemnie stricte y odmienne Postow Gurata fide
przyiętych mo primo Objecto na Seym teraznieyszy położona y złoco-
na nastąpić niemoże Nam Zas inter proxima Arma stano-
wić Prawa

Prawa nietylko że rzecz wiele nie iest bezpieczna, ale y według dawnych zwyczaiow nieprzystoyna ludzi tego nie bez wzgorsenia w wolnym Narodzie, y nie bez bojazni straszliwey konsekwencyi że głos wolny pozwalaią y nad niego ni Officina Legum nie ostrożnie czyli rozmyślnie pluralitatem wniesiono, kiedy naydelikatnieysza in qualitate consensus. Et consummende potestas a barzdey capacitas Cz dotyczących Osob gwałtownymi swemi naruszaiąc zdaiąc, zabiegaiąc tak całości powszechnego pokoiu, iakoż zaszczycaiąc nayszczerowniejsze libertate consentiendi et vetandi porządek tym, ile to wszystko dotąd w nienaruszeniu Opatrznością Boską y dobrze naylepszego z Monarchow Pana y Króla naszego piastowane y utrzymywane raczy, ochraniaiąc przytym azebysmy z którey strony niepodciągnęli na Oyczyznę szkodliwości iaram, Manifestuiemy contra Actum Seymu teraźniejszego, iak słusznie w Prawie Pospolitey Liberi Veto mocno stoi, tak y teraźnieyszym Manifestem uchwałom Onemu nicto Activitatem ani ieymuiemy przywracaiąc dobitnie y otym stanu Rzpltey upewniaiąc. Datto w Warszawie d. 5. Octob 1758. Ano. Mikołay Podhorski Podczaszy Gnieźnieński Izbowodzki Poseł na Seym Warszawski z Województwa Wołyńskiego m.p. ni porabia copia.

Mowa J. O. Xcia Imci Radziwiłła Koniuszego W. X. Litt. w Roku 1758. na Seymiku Antekomicyalnym Chełmskim miana.

Wszyscy dążemy do mety wolności, wszyscy same o wolności wspomnienie, za naydelikatnieysza smakuiemy słodycz, czemu bo tak Prawo natury ieszcze z Lat niemowlęcych chcącą wolności Ludzkiey rodzay napawać zwykło, inne stworzenia choć nie tego rozeznania co człowiek nad pożytek dla siebie powszechny, nad gust pożywienia bardziey przekładaią swobodę, na to słuch, na to wzrok, na to y inne natężaią zmysły, iako to ptak choć w wygodach y deliciach w klatce się zasępia, wypuszczony na powietrzu swowolność wyraża, Zwierz y Ryba ze sieci wyswobodzone, przez swą chybkość tor samą odpetniaią się radością, czemu zaś Człowiek iako stworzenie rozu-

mne

rozumne, nie ma do pożądaney dążyć wolności? a cor mowić o
Narodach? o Krolestwach? to: że wszyscy według Prawa natury,
tey miley pożądaią zyskiwać swobody, do oney swe wynurzaią
tęsknotę, lecz nie wszystkie Narody y Krolestwa tego wolności do-
stępuią zaszczytu, ktoren zaszczyt dystyngwowaną czyni powa-
gę, y z Krolewską rowna Szlachcica prerogatywa, mowić co do
Człowieka, Więzień w żelazne spętany łańcuchy w Bisurman
skiey brzęczący niewoli, dni y godziny Swego oswobodzenia liczy,
samą szczegulnie posilaiąc się nadzieią, Kmiotek do roboty zaprzę-
żony robi w tym Jarzmie Poddaństwa z powołania Swego do
cierpliwości zachęcony, lubo się zda bydź wyperswadowanym,
że dla podłości Stanu Fortuna mu nieodmienia Losu, szu-
ka spoczynku po swych trudach, by myśl swobodna, iakowym
wynalazkiem dla ukrycia wstydu podłości, w nieznaiome mo-
gła go zaprowadzić Kraty, gdzieby wolnieysze mogł przepędzać
Życie, tak iak Chlezyastyk Syrach mowi: Operatur in disciplina
et quæritur requiescere: laxa manus illi & quærit libertatem
jugum & lorum eurvant Collum durum & Servum inci-
nant operationes assiduæ Ecclesiastici Cap: 33. ver: 26. & 27. pra-
cuie w karności, a będzie szukał odpoczynku, popleść mu Ręce, a
będzie szukał wolności, iarzmo y lice nachylaią szyię twardą,
tak y Poddanego poniżaią prace ustawiczne Syrach Ro: 33.
ver 26. y 27 bratem dotąd prawem natury Człowieka, wolności
miarę, idzie teraz do Prawa Narodow, a przez Sponie do Praw
Oyczystych, Konstytucyami y Statutami okrysłonych z przy-
mierzanemi między Monarchow a między Stanami Rzpltey
Paktami, potwierdzonych, chcę roztrząsać w Narodach rożnicę
Rządow, gdzie w iednych despotyzm do slepego posłuszeństwa
niewolnicze nachyla Karki, gdzie w drugich poliarchiach
przez wolną od nikogo zawistą wolą, y przez pobudki Stawy tak
zwykła pielęgnować wolność, iż samą szczegulnie Kochaiąc
Oyczyznę, y Tey podległość Ku Prawu, zawsze oney całość prze
strzegaiąc niezaniedbywa: y ta iest rożnica Rządow, że w despo
tyzmie rząd polityczny utwierdza się przez wady, ktore igno-
gość w okropność wyrokow w Tyranny samowładności sta-
stey y zawarcia iest, prawdy, swoie zakładaią fundamenta,
bo do iedney absolutney Osoby przywięzuie się y stawa y nie
stawa, a do wielu podległych przystosowane iest jarzmo, niewo-
li, a zaś w poliarchij Rząd polityczny na samey wspiera się
cnocie, gdzie nie przymus ale wspaniałość ochocza zagrzewa
wolą we wszystkich wspolnie Obywatelach do stawy do Dzie
walecznych z przykładnych przedkow Swoich do ostrego zacho

wania

zachowania Praw, do wsparcia Rada y siłami Oyczyzny, y do nieodwołanego do wolności przywiązania, takowa była w wiekach Rzpltá przeszła, y takowa w wiekach niniejszych bydz powinna, niech się Cudzostronne niepsuią Obyczaie, niech Niemieckie Krwi zmięszania w Niey Staropolską nieutomią rzetelność, y owszem iako z Antenatów Szlachcic y Polak niechcą przez lękliwość urazenia Monarchy Usta Me zamczystemi zapierać zaporami, ale chcą moie wydobywaiące się z Serca Szlachetnego otworzyć wargę bym z iedney strony przełożył w czym się zawiera pożytek Oyczyzny, istota Dobra pospolitego, a z drugiey strony odsłonił utaioną maszkarę bez prawia, przez Intrygi Cudzoziemców, godzącą na przełomanie wolności wtedy, kiedy Kardynalne zgóry przez wszystkie stopnie podeptane wiadze Prawa, począwszy od Majestatu y Ministrów Jego partykularnych aż do ostatnich Subselliów mowiąc, co do pożytków animuiąc JWWWmvm PP do Kochania wolności iuż upadaiących w tych teraźnieyszych Konjekturach Krytycznych, pod czas snuiących się tam y sam Woysk Krwią zawziętą zaiuszonych, naypierwszy pożytek Oyczyzny w zupełney zostawać neutralności wszystkie nieustaiące y niewoiuiące potencye w rowney szali zachować przyiaźni, podług Konstytucyi opisaney 1736. Anni, ani, wchodzić w Kognicyą Krzywd Królewskich, nie tak iak Krolowi wyrządzonych, ale iak Elektorowi Saskiemu, gdyż Elektorat Saski nie iest incorporowany do Polski, y nie ma publiczney Konnexyi z publicznemi Interesami Rzpltey, ani wtargnienie Nieprzyiacielskie w Saxonią żadnym sposobem zwać się niemoże naruszeniem publiczney spokoyności Oyczyzny Naszey, ale powinniśmy wszyscy razem wiedności Sentymentów zostaiąc, niezapatrując się na fawory y respekta, Dworu, na rowney Sąsiadów mieć przyiaźni wadze, ani też podług Sylwuskich paktów stronie, ani drugiey podług Paktów Rudzichich dawać posiłki, ile w teraźnieyszych będąc upośledzeni siłach, drugi wystawić dobra pospolitego pożytek, żeby w takowey delikatności wolne Seymowania obrady zachowane, żadne bytyby niepokoiu czyny, tym Obradom przeszkoda się nie stały, na ten koniec Ichm PP Posłowie nadewszystko w nay większey zawaności, poty do żadnych rad, ani do Elekcyi Marszałka Seymowego przystępować niemaią, poki ewakuacyi Woysk Król Im nie zrobi, y poki zwnętrznej Ojczyzny te wszystkie wojuiące za Granice niewyprowadzą się partye, y poki zawzięte na ruinę Narodu Polskiego nieucichną Oręża, bo coż by to była za wolność pod Kintami seymowemi, nie to mowić co to za prerogatywa Senatu, y Szlacheckiey

prawo istności stosuiące się wytuszczać pozwala zdanie, ale przy
kładać co groza śmierci Dóbr Konfiskowanych y wiecznego więzie
nia niechętne wymuszą wycisną słowa, nie zwnętrznego, ale
z powierzchownych ust niewolniczy owe słowa, pogrzebiaiące
wolność; samą okropność zamysłów przywodzące, ten to Seym
ieżeli przymuszony pod Orężem Cudzoziemskim dochodzić będzie,
stodzi nam monstra y straszydła absolutnośći y Szlacheckie-
go Stanu obrocić nas potrafi w robocze poddaństwa, przy-
kładem Czechow y Węgrów zgubić zechce wolną Elekcyą Kró
low a w Dziedziczną obrocić Sukcesyą Polskę y zgładzić wolne
Polaków niepozwalam, lubo to Król Jm przez Swoy Univer
sał, y przez Listy przed Seymowe Cyrkularne podchlebnemi
nas tudzi obietnicami, nic nie zamyśla dla Familij Swo
jey; ale są to podchlebne wabie do zbawienia na ten Seym
fatalny, łatwo wierne subjekta prostą rzetelnosc idące drogą,
tak iak Ryby na wędę tam w matnią zagnawszy, zgromadzo-
ne Stany przynieiwolić do bezprawia y do niegodziwych
na stratę podpisow co Cudzoziemska Rada Brüchlowska od
dawnych iuż czasów na zatozonych szkodliwych zamysłach
warsztacie swieżą uznowała robotę. Trzeci pożytek Oyczyzny a
bardziey mam honor słabe obaźni Narodów WMMPP.
to że zważaiąc po okolicznosciach zapalonej krwawemi woy-
nami Europy, gdy aż Krayè przez rozlanie krwi, tak z Ludzi,
iako y z Bogactw ogołocone bydź się zdaią, iż się zda bydź osta
tnie wyniszczenie Swiata, y ostateczny koniec Onego, ze-
chce nad ostatek te zawzięte Potencye, na to wszystko zapaby
wszy się do pożądanego przystąpić pokoiu, iakoż się na to zano
si, że tey zimy nie które neutralność zachowuiące Państwa,
iako Hiszpania Dania y Holandya, uiślne Swoie natężyć
sprężyny maią, ażeby pobiednać woiuiące strony, y płomień
gniewu y zawziętości ugasić, y dla tego spodziewać się w któ-
rymkolwiek mieyscu założenia Kongressu do Traktatu pokoiu
przeto do Instrukcyi Jchm PPrz Posłom podaie, ażeby dla tey
szczegulnie materyi, uspokoienia Europy, do yscia Seymu alla
borowali, a to po ewokowanych z Krayu Rzpltey Woysk
Zagranicznych przekładaiąc wszystkim honor Narodu
naszego, gdy się wda Rzplta w mediacyą rozziątrzonych Mo-
narchow, y gdy na Kongress do Traktatu nadznaczyć zechcą
tak ze Senatu, iako y ze Stanu Rycerskiego Osoby bez noty
zasłużone w Oyczyznie wolność kochaiące, mądrych Ludzi,
w sprawach Narodow przeyrzałych y doskonałych w zwierno-
ści dla Oyczyzny nieskazitelnych y nieposzlakowanych, ani z
żadnym Respektem y nadzieią prywatnego względu, y zy-
sku się uwodzących, dla tego y żeby byli y mediatorowie
tak iak często gęsto ta się Rzplta Holenderska zaszczyca sta

wa

y żeby dopilnować raczyliby te Potencye między Sobą się
godzące bez Nas ku Nas nieradzili, y co szkodliwego Oyczy-
źnie Naszey nieuknowali, albo przez dysmembracyą Pro-
wincyą powinny czyli cząstek Rzpltey albo przez ustano-
wienie Dziedzicznego a samowładnego Nam Monarchy
y Pana, albo przez utwierdzenia Sukcessyi w Domu Sas-
kim, Kasuiąc Nam wolną Elekcyą Królów, a odmianę
Rządów Arystodemokratycznych w Monarchiczne obra-
caiąc, a tak gdy pełnomocni Mediatorowie do Traktatów
na Kongress wyznaczeni będą, niedopuszczą nic szkodliwego
uknować na Oyczyznę Naszą. Czwarty pożytek iest Oy-
czyzny Naszey przyczynienie się w Rzpltey, a przy Nich
y władza Hetmańska, która bezpiecznie zwać się może
quilibrium między Maiestatem a wolnością, która teraz
przez Reskrypt Króla Jmci dany Xciu Jmci Sanguszkowi
Marszałkowi Nadw. W.X.L. y przez złamanie Praw y Kon-
stytucyi, iest naruszona kiedy to Oo. Ludzi przez utożenie
Ordynacyi od samego sp. Xcia Jmci Janusza Ostrowskie-
go Rzpltey pod władzą Hetmańską Konsekrowane, pryva-
tnym przeciwko Prawu pospolitemu y przeciwko popry-
siężonym Paktom Król Jmć kasuie y annihiluie Reskry-
ptem y lubo z wystawieniem Oo. Ludzi do Possessyi Xcia
Jmci Sanguszka przywraca, ale to wyznaczenie Milicyi
nie pod Kommendę Hetmańską poddaie, iak Ordynacya
opiewa, y prawo chce wyraźnie, ale pod wątpliwe Fami-
lią z partyi Xcia Jmci puszcza interpretacye, którzy nie
chcą w swoim komplecie, iak należy pod Kommendę Het-
mańską te Milicye utrzymywać, ale Sobie przywłaszczaią
Kommendę, iak Ludzi Nadwornych, y tylko w nagłey Rzpltey
potrzebie wystawiać ich obiecuią, co iest z znacznym uszczer-
bkiem Rzpltey y prerogatywie Hetmańskiey, a do tego pytać
Jcdmę Pp. Posłów gdzie się iezeli Król Jmć nie przeciwko wyra-
źnym Konstytucyom onieważności Reskryptów postąpił pry-
watnych y przeciwko przysiędze Swoiey, kiedy wydane za Radą
Senatorów y za prozbą Woiewództw Ziem y Powiatów, tak chwa-
lebne gorliwości dzieło, zwłaszcza o Instrument na Akt Kom
missyi Dubieńskiey na Administracyą przez wstydliwe Dwor-
skich podchlebców wtoz y skomparowanego Ministra radą pry-
watnym w brew prawom paktom y przysiędze reskryptem po-
kasować annihilować, y za nieważne mieć usiłował, wtez
pandory otworzył puszkę, zkąd nieszczęścia wyleciały Pieniądz w kość
rzucony między Rzpltą a interessowanemi transakcyi Kolbuszo-

wskich

wskich raz przez intromittowanie wten sposob, iak przed tranzakcyami trzymał Xiąże Sanguszko, powtóre przez nie skassowanie transakcyi, po trzecie przez zostawienie Juris petitorij Rzpltey czyniąc y oną Panią Ordynacyi, y xcia Sanguszka Pana Dobr Ziemskich, y Jurysquesytorów Kolbuszowskich Pretendentami, co iest pomiędzianym chęciom y iakowes bez prawne nienawiści wnętrzney fermentacyą, a na tym to fundamencie Juris petitorij JW. Jmć Pan Hetman W Koronie dopuszcza Possessyi Zamku Dubienskiego. Piąty pozytek Oyczyzny względem podłszowaney w Tymfach y Szostakach monety, y wygubienie złota, tudzież obrzynkow, osobnym projektem zechce w Instrukcyi wmciom Panom podac, przez które y Commertia upadaią y Kontradyktuiącym o Dobra nieznosna dzieie się Krzywda, iuż tedy wmciom Panow opuszczaiąc, inne dla Krótkości czasu objawnienia Oyczyzny pożytkow w utrzymaniu w całości Praw Oyczystych y Attrybutów Dobra Pospolitego czas mi Staropolską podczciwością nieobwijaiąc w bawetną polityki istotną prawdę nieochraniaiąc odrodnych Oyczyzny Synow odkryć Ich akcye, ani się lękaiąc narazenia wszelkiego Ministrom Faworytom, dokąd miłość wolnosci do tak podczciwego dzieła iest mi powodem, iawnie zdrady na podeptanie praw, na upadek wolności uplantowane odsłonić y wszelkie Szyko fana y zrzucić zoczu Moich Bielmo, lubo wielką wdzięczność od Rzpltey nayznaczniey szey Monarchini Rossyiskey oświadczać powinnistny, że tak nieporownana przyiaźń y Affekt Jo Kr Mci dowodnie pokazuie wspieraiąc Krzywdę nie powetowaną w Państwach Dziedzicznych Jo Kr Mci iednak doskonale Nam to iest wiadomo, że Nayiasn Monarchini która wszystkę dokłada usilnosc y mice w uszanowaniu Rzpltą nigdyby Swoim Woyskom wnijść niekazała, gdyby przez Jmć Pa Poniatowskiego Kolnika Litt. Imieniem Jo Kr Mci zapewzieni nie byli, oraz y Ministrów nie Status Rzpltey ale prywatnych, a na Oyczyznę szkodliwych, niepotrzebnie dłgo w WXLm zatrzymowani nie byli, którzy przez poduszenie niezmesne Braci Naszych czynili nieszczęśliwość, tak, iako się działo y teraz z Naszemi Familiantami w Lesnie gdy z Dunskiemi Kozakami Jmć Pan Wyrzycki Kasztellan Konarski Domy Szlacheckie nayezdzał, znęcał ię zmagał y wziął gdyż zapomniano to iaszczurce plemię że się w wolney Oyczyznie porodziło, że są Kości Naszych co czynity zowey Szlacheckiey Osoby, to czynito na urąganie Narodu Naszego przez co potrzebne potrzebki sprawuią Polszcze Naszey wstyd y hańbę, gdzie była na on czas pospolita, kiedy Jmć Pan

Poniatowski brat na Siebie Tytuł pełnomocnego Postawiaiąc tuż że tak zacnego Parentelata pięknego od Boga obdarzonego talentami, iako Cycero przeciwko Katylinie przez całą Ojczyzny Syna gorliwość zelować muszę, kiedy Syn wielkiey Oyczyzny prawdziwy filar wolności Hetman Wkor uchyliwszy na stronę Affekt krwi Szwagrowskiey pamiętaiąc na Obowiązek Swey przysięgi quid quid nocivi videro scivero avertam & me opponam. Opponował się Majestatowi protestuiąc się Oyczyznie przeciwko tey Legacyi a Jmć Pan Poniatowski nieważaiąc na Prawa Kardynalne że przez trzech Stanow Rzpltey a przynaymniey bez Senatus Consilij żadnych Król Jm. Legacyi do Zagranicznych Dworow wysyłać nie powinien sub pœna Crimini Status, na takowego aby się na takową Funkcyą podiął odważył się na to prawie niepowinien był Jmć P. Poniatowski będąc Dygnitarzem Litewskim na tę Funkcyą podeymowac, bo ieżeliby się Jemu exkuzował, że był tylko od Króla Samego iak Elektora Saskiego postanym tym samym który podług opisania Prawa, godzien że Dygnitarz prerogatywę Urzędu Swego sprostanował, spytać się teraz muszę Jchm PPw Ministrow Status za co się ważyli na takowy Instrument Legacyi Pieczęć Koronna y Litewska przyciskać, ieżeli to nie iest Crimen Status do takowego Aktu bez Stanowi zgromadzonych na Seymie stanowić, bo bez Resultatum Rady Senatorskiey odważać się na pieczętowanie Instrumentu Legacyi ieżeli Jchm PPie Pieczętarze odpowiedzą że żaden z Nich nie przytozył Ręki to tym bardziey przyganiać muszę Gabinetowey Pieczęci, która do publiczney expedycyi wtna Fabrykacya zwać się powinna, niech by to w Anglii, Hollandyi, Wenecyi, Szwecyi y w innych Rzpltych, który się na takową podiął Legacyą y prewarykacyą, niechby Angielscy bez wiadomości Parlamentu, Szwedcy, bez wiadomości Stanow zgromadzonych na Seym kanclerza do takowych Instrumentow pieczęci przyciskali, nieważano by że są Magnaci, że są Bogacze, y że są wielcy Panowie, że są zwielką zkoligowani Parentelą, przykładnie na pokazanie y na okropny rygor Prawa przez smutne śmiertelności fata udani byćby musieli, a to chwalemy się, że my równi, a możnieyszych bojemy się narazić, gdzie tedy iest ta równość, gdzie tedy iest ta wolność, gdzie tedy iest to uszanowanie praw, ani tego widzimy skutku, nie czynimy tak przez przykłady, iak w innych Narodach wolnych y Królestwach praktykowaniem, gdzie rygor prawa bez względu na Majestat Tronu Królewskiego dosięga utwierdzać się zwykły. Obserwancya Praw gorliwość za wiarę y wolność y obowiązek Królewskiey przysięgi, kto zaś ciekła

wy

wy badać się iakowego zbyt używaiące rządy Faworytow w Anglij za panowania Króla pierwszego z Domu Sztuarda do znawdty w Rᵘ 1649. ewentow iakowych przyczyn wenakta tom za Urzędy uciążliwości Stanu Szlacheckiego ukrócenia wolności, Praw tamanie, za na ukoronowanie Karola głowę spadła fatalność, y dla czego Szlachać wspaniałego Perca Kromwel te okropne skutkom wykonał przedsięwzięcia, żebym zobjaśnienia prawdy z Dziejów niezmyślonych opaczney u Dworu niepodległat opinij, Którą przewrotna opinią, tak świadectwa niewątpliwe Autorów na przykład oczom Ludzkim wystawione z okoliczności podobieństwa Dziejów z dawnych przykładow wydobyte sądzić niesmak prawdy y powinności mowienia zwykli podchlebcy, za Crimen Lesæ Mttis przeto żebym otworzył drogę do szukania prawdy odwagę wstawię optywaiącego Protektora wolności, Kromsprawiedliwości Parlamentu mowę wspaniałą Angielskiego Szlachcica okropny Rewers powtóry Życia Karola do wiary godnych Szwedzkich y Angielskich odrzytam Kronikarzow do Duszena Dolpresa do Burneta, do Rapina, y do Salmoneta nie dla tego ten przetoż przykład żeby ta fatalność miała na Naszego spadać Monarchę, ale dla tego żeby ci Konsyliarze wyrzeli czego godni, oni byli, iszcze dotąd iestesmy cierpliwi lubo nas dyspensuią w ostatnim Artykule Swoim Pakta Konwenta exwinkulować ie, a Turament Fidelitatis, iednak czekamy Ministrów poprawy, a tego żądamy ażeby przeciwko Prawu przez Trybunat Nobilitowany czyli inbygenowany Minister Brühl od wszystkich Interessow Polskich oddalony byt promocyi, y ten Dekret Trybunalski za Laski Jmć Pana Rudzieńskiego Woiwody Mazowieckiego ferowany przez podchlebstwo, y nadzieię pozyskania dobrych Starostw pro nullo byt uznany, a Dobra te Brühlowskie albo Intratorie Reipublicæ pozsty, albo Iure Aduco benè meritis Patriæ oddane byty, a zas Jmć Pan Woiwoda Mazowiecki z Deputatami Swemi ad mentem Legis, wieża skarani byli. Niechże cała Oyczyzna widzi zarliwość moię, dla Dobra pospolitego żebym Bogu Memu na Strasznym Sądzie nie dał rachunku, żem iak Blityk y Machiawel zamilczał protestuię się przed całym Światem żem animowat, żem podług Prawa Wmciom Panom reflexye czynił, żem poczciwości moiey za mamonę nie przedał, żem szedł torem Antecessorów Moich, protestuię się, że za wolność na nayokrutnieysze gotowem iść męki, tak wesołą twarzą, iako ci co za wiarę szli na męki za czasów Dyoklecyana, Nerona y Domicyana, a uznacie Wmciom Panowie, po niewczasie że ta

polityka

polityka nie naruszenia się, ta niemiłość Oyczyzny ta boja:
źliwość niewolnicza te przywiązanie do prywaty stanie
się w przyszły czas pogardą, opuszczonych Narodów pośmie:
wiskiem tych Tastrzbiow Cudzoziemskich, co Nas iak Kuro:
patwy w szponach Swoich dusić będą, kończę te mowę
moią z Jeremiasza Proroka wyrokiem: Vos non auditis
me ut prædicaretis Libertatem, unus quisq; Fratri Suo,
et unusquisq; amico suo ecce Ego prædico Vobis Liberta:
tem agit Dominus ad gladium ad pestem et ad famem
et dabo vos Ometis ad commotionem Regni et dabo Viris
qui prævaricantur Fœdus Jere: Cap: 34. ver: 17 et 18 Wyście
Mię niesłuchali abyście ogłosili wolność każdy Bratu Swe-
mu y Przyiacielowi, otoż ia ogłaszam wolność mowi Pan
na miecz na mor, y na głod, podam was na wzruszenie
po wszystkich Królestwach Ziemi, podam zawiste tych Lu:
dzi, którzy przestąpili przykazanie Jeremiasza w Ro: 34.
Wer: 17. y 18.

Punkta ułożone od Przeswietney Ziemi Sochaczewskiey na Sejm Ordynaryiny. 1758.

1mo. Desyderia Nayelniey sze Przeswietney Ziemi aby Jch MM. Posłowie Cnie domagalisię aliancyi z Hrabią, y z Dworem Wiedeńskim przeciw Regnantowi Pruskiemu y wyraznego mu woyny wypowiedzenia, gdyż nigdy lepszey pory być niemoże iako teraźnieysza, aby prowizony był nieprzyiaciel Jch M. Jw. Ministra a Dobrodzieia Naszego- trzeba więc od wypowiedzenia te: rydeyi P. Benuemu Sekretarzowi Pruskiemu. Magnum hoc opus zaczęć, y prosić Ot. Jch Panow Posłow incumbit.

2do. Ponieważ władza Hetmańska in immensum tanit tak, że nieżno: na dziś iest stanowi Szlacheckiemu, więc upraszaią Jch MM. Posłowie ut coarctetur a domagaiąsię aby Hetmani tak: iak in primordiis tego Krolestwa byli dożywotni, iak za dziśiey to iest żeby ich pro libitu każdego Czasu: Król Jmć mogł odmienić.

3tio. O Otworzenie Minicy Olkuskiey in tore maią Jch MM. Posło: wie nalegać ponieważ Jw Jm P. Brukl. minister amore ductus Oy: czyzny Pater Patriæ chcę dobrze do propio, zaczym słuszna rzecz aby na Porz Olkuskie infideles manus pusiał, proliby

poliby niemy brat nadobycia nim sum expensowanych z prozwoli
mu aby mogł bi monetę pro Arbitrio swe Zawsze cedenale pod Skrzy
ptem Nay Jasnieyszey Rzpltey.

4to. Complangit Przeswietna Ziemia vidualem Statum Nay Jasnie
szego Pana, aze do uszczesliwienia powszechnego tak Polskiey iako
Saxonij wiele natym Zawisło, aby Krol Jmć mieszkanie hoc stanu
dłuzey niezostawał, zaszym do zyczliwych checi, wedługiego Ministra
tęczy swe aprobacyie przeswietna Ziemia, y rekomenduie niepo
równanych Cnot Heroiney dzieczny Jkć z Xtoryow Lubomirskiey
Chorązyney W K: gdyż tym zobiegłobysię żeby Dwor Ktory prostra
ny Soliam vitæ nieprzybrał Nay Jasnieyszemu Panu, a Zba
wiennych Rad Jw ministra niepsuł przez nię y niemieszał.

5to: Zalecia Przeswietna Ziemia Jch PP. Posłom mocno rekomen
dowac Rzpltey Aurea menta Jch PP. Petrilla. Bandre
go Sauła Kiernika Astrego, upraszaiąc aby pro indigenis Re
gni konstytucyią Sejmu teraznieyszego byli uznani, a campum
mieli w Przeswietney Ziemi quam uberrime merendi.

6to. Domagaiąc maią Jch PP. Posłowie aby lex hilz abusi
va per quam Zabroniono Dygnitarzom Starostw Grodzkich Zni
siona była, exemplo Saluberrimo, Jmć Pana Woiewody Wołyńskiego.
y Brühla Warszawskiego.

7mo. Rzecz to barzo Załosna ze wielu przeciwko Zelantow takich, w
Polszczesię u nas namnozyło co na rzeczą nato ze Zbor w Toru
niu za Resolucyą Dworską Dygnitarzy wybudowali, upra
szaiąc maią Jch PP. Posłowie aby fundacyia Zboru tego była
approbowana y prozwolona, nie w Toruniu tylko ale y prowin
cyalnych Miastach w Polszczę u nas Zbory stawiali a Katolicy, gdyż
przez to y Kray bogatszymi stanie y Miasta Ozdobnieysze.

8vo. Rekomenduie Ziemia Nasza Jtkci y całey Rzpltey wiedług
Zasług Parentelą naszego Jmć Pana Hrabiego Brühla Ministra
Status, upraszaiąc aby iakoż nadal nieustał chwalebnieyszego
On sam tylko godzien iest konfidencyi Jkci, tak nikt
nie był tak godzien ważyć rekomendowac kogo na Urząd iako Jkci
iako On sam albo by chciał vel kiszerę ze On Ziemskim nie iest
naszym y od wiekow Prosnym Polakiem aqua et igne
interdicatur.

One

Gnos Rekomenduię Przeswietna Ziemia wszystkię Urzędnikow swoich osobliwie Jnō. Lawcluiego Woyta Sochaczewskiego upraszaią aby do pane bene merentium Krol Jmć woynie raczył Jm udzielił, także z Stołecznego Miasta Warszawy Jeden Obywatelow mayonciego Lyspluiących dwuch braci Radcow Dorymonowicza Szperlinga Ober Kumissarzow ut ozglatie cristalli ovadant, są to bowiem Ludzie ktorzy animitiam Activitate colunt, a gdzie są cieszę, niedziw, więc Zatę obazyć się wyciągaią implorant Laski Jeden. Cetera Activitati protecaią Jch MM. Posłow et summe Corum perspicuitati a naybarziey aby się wewszystkim stosowali do woli y Sentymentow Jw Jnō. Bruhla pierwszego Regni ministra.

Sermo Generosi de Schoppig à Generosa Nobilitate Ducatum Curlandiæ et Semigalliæ Delegati ad Sacram Regiam Maiestatem habitus Varsaviæ die 10. 8bris 1758.

Sacræ Regiæ maiestatis vestræ fidi Curoni intaminatæ pietatis et Obedientiæ, qua erga Sacram Regiam maiestatem vestram animati sunt, testificationes Vestræ Regiæ maiestati humillimo mentis devotione exponere mihi Ablegato suo injunxerunt.

Equid Optabilius hoc mandato mihi contingere potuerit, præsertim cum ipse met exploratum habeam, quantopere meos et integritas, mandantium meorum his testificationibus respondeat.

Veneriantur Ordines Ducatum Curlandiæ et Semigalliæ in Augustissima Sacræ Regiæ Maiestatis Vestræ Domini sui Supremi et Directi personaj, Optimum Regem, Patrem Indulgentissimum, qui suavitate regiminis sui Ducatus hosce fovendo, quæque averba ab ipsis averti, prospera autem ac secunda his substitui, Parentum more, Omnem ac sollicitam adhibet curam, Cujus Regiæ virtutis Consummatissima jam complura nobis extant argumenta.

Vigueruntque hi Ducatus sub Sceptro Sarmatico, Cujusque tutamine duo fere sæcula Integra, donec tandem non paucos iam Annos Et

Ex carentia regiminis Ducalis, variè ipsis evenerunt acerbitates, quæ statum eorundem non parum et multifariè irretiverunt, sub his tristibq et arduis circumstantijs, quibus Ducatus præmuntur, Ordines dictorum Ducatuũ ad Sacram Regiam Maiestatem vestram Dominum suum longè clementissimum me ablegarunt, ut Ducatus hosce eorundemq Privilegia, libertates, Juraq tam Ecclesiastica quam politica, Sacræ Regiæ Maiestatis vestræ Paternæ, et nunquam fatigatæ clementiæ submississimè commendarem, insimulq, cum ordinibus Ducatuum patefactum sit, Nullam spem liberationis Ducis sui, eiusdemq posteritatis superesse, eo casu, si feudum horum Ducatuum Vacans declararetur, significarem et aperirem, quantopere Ordo Equester pro maxima felicitate sibi reputet, Feudum horum Ducatuum me Serenissimo Principe Regio Carolo, qui iter per hos Ducatus Petropolim versus faciendo, indeq; redeundo, Omnium corda Animosq, ingentibus meritis suis summaq gratiâ ad Summam veneronem devinxerit, supliciter solliciare; Huic mandato tenore instructionum mearum humillimè satisfaciendo Sacram Regiam Maiestatem Vestram suplex exoro, hosce Ducatus qui Sacræ Regiæ Maiestati Vestræ, Serenissimoq Poloniarum Reipublicæ, æterna et illæsa fide ac subiectione devincti permanseri sunt, Gratia sua paterna ulterius compledi.

Reponimus in Sacra Regia Maiestate Vestra omnem spem atq fiduciam filialem, Sacram Regiam maiestatem Vestram, eorundem humillimi desiderij expectationem benignissimè expleturam, quo Ducatus post Climacterica hæc tempora, denuo reflorescant, Imoq ipsorum Sacram Regiam Maiestatem vestram Auctorem, et pristinæ salutis restauratorem gratissimo Animo prædicent, tantaq rei memoriam Posteris relinquere queant.

Responsum ad Sermonem Generosi de Schopping Ducatuum Curlandiæ et Semigalliæ Delegati a Trono datum.

Quæ satis malorum congeriæ Populis succurere Regiæ mentis est, afflictis meliora sperare a gratia Principis fidelitatis subditorum est indicium. Quo circa Serenissimus Rex Dominus Noster Clementissimus sentit ipse multo injuriosam Ducatibus Curlandiæ et Semigalliæ absentiam Ducis, quæ Provintia justa Pacta subiectionis, Formulam Regiminis, datamq a Statibus Reipublicæ Anno Millesimo Septingentesimo trigesimo Sexto. sponsionem, Omnino Ducis præsentis Regimen expetit, Quare Sacra Regia Maiestas Dominus Noster clementissimus media efficacia

pro

pro levamine afflicta rei Ducatuum, interim latatur Regium suum Principem Serenissimum Carolum Generosa Nobilitatis Corda sibi accumulasse, pro quo Generosus Delegatus Oratorem agit, et hic Vota, quæ pro Regio Principe fundit, Rex Clementissimus grato semper prosequetur Animo. Generosus vero Delegatus accedere protest ad Oscula Regiæ manus.

Propozycyie na Senatus Consilium po niedoszłym Sejmie pro 30. 8bris 1758. determinowane od JE K M° P. N. mil. przytomnemu Senatowi podane.

1mo. Po zerwanym swieżo Sejmie iakie pro salute publica wzięte mensuras dalsze? czyniąc Sensum JE K M° P. N. mil. przytomnego Senatu.

2do. Vstawiczne od Szlachty Kurlandzkiey od tylu Lat skargi na nieszczęśliwości, które na Ich Kray spadaią zdaią się tu Rzeczy: winnaia bez rządu zostaie przyzwoitego pactis subiectionis et Formula Regiminis, niemaiąc dzierżawia swego ani go znaiąc rządy przytomnego, teraz znowu swieżo Minister Rossyiski imieniem Nay Jaśnieyszey Pani swoiey deklaracyią dał na piśmie, że dla racyi Statystycznych żadną miarą niemoże być uwolniony dzierżawca Biron, ani Jego Descendentes masculi, Posel przytym dzisiejszego Kurlandzkiego y Semigalskiego dopomina się prozbą swoią aby pod rządem dzierżawcy przytomnego, taż Prowincyia zostawała tak, iako Ordines Regni Konstytucyią 1736. przyrzekły przy dzierżawcy przytomnego Senatu rady oczekuią zdania.

3tio. Dla utwierdzenia stałey z Portą Ottomańską przyiazni, według dawnych Traktatow, sądzi być potrzebne wystanie Posła do Stambułu z Samym tylko Oświadczeniem tamtemu Monarsze, Stałey od Polski przyiazni, z Zachowaniem Traktatow, osobliwie Karlowickiego.

4to: Sądy Pograniczne albo są opisane dostatecznie Osobliwą konstytucyią z Rossyiskiemi Krajami Pogranicznemi, czy nalazła ieszcze JE K M° P. N. mil. rady Senatu iakimby spo-

sposobem tak ie utwierdzie, zeby zobudwu stron zgdzaiącym
nie odwłoczna w krzywdach statasiq satysfakcyja

5to: Naznaczenie Wielebnego w Bogu Biskupa na przyszły
Trybunał Radomski JKMci P. mill. byli potrzebne zgo-
dzi:

6to: Miasta Krakowa Desideria, continuatio subsidiorum te-
muiż Miastu y Miastu Elblągowi zgdaiq levamina od teraz-
nieyszey rezolucyi Senatus Consilij

List od Stanow Kurlandzkich do JWmci Pana Podkanclerzego
w czasie Senatus Consilij będ. dor. w Warszawie doszły

Illustrissime atq; Excellentissime Domine Magni Ducatus Litvaniæ
Cancellarie Domine Gratiosissime.

Nudius dies tertius est, exquo ad Nos una cum literis Generosi Delegati bo-
rum Ducatuum, quibus dies 11ma hujus mensis adscriptus erat, pervenit exem-
plum Orationis a Generoso Delegato ad Sacram Regiam Maiestatem Domi-
num Nostrum longe Clementissimum die 10ma mensis currentis habitæ, illaq; non
sine Animi dolore imo stupore nos edocuit Generosum de Schoppingk contra
manifestum Instructionis sub tenorem Sermonem prolisse; Religionem ac Sacra-
mentum Officiorum Nostrorum negligeremus, si conatus ejusdem coptiiscendo
approbaremus, Illustrissimam itaq; Excellentiam Vestram per Deum immortalem
Obtestamur, dignetur pro summo suo justitiæ Amore gratiosissime prædavere et
avertere, ne Ducatibus hisce invitis Princeps Religioni Romano Catholicæ
addictus obtrudatur, adeoq pacta subiectionis, quæ nullam mutationem in
Religione Nostra admittunt, lædantur. Serenissimus Olim Rex Poloniæ Jo-
annes Casimirus quamvis Ontea ut Princeps Regius feudum horum Ducatuum
sibi exoptaverat, attamen cum hoc propter religionis diversitatem fieri non
posset, postea Rex electus profiteri non dedignatus est, pacta hæc unicum esse
totius Livoniæ cum Regno Poloniæ et magno Ducatu Litvaniæ vinculum
ac fundamentum, neque ægre tulit, quod Maiores nostri de conservanda
illesa religione sua sub regimine Ducis Augustæ confessioni addicti-
fuerint solliciti, sed multo magis pacta illa perpetuis temporibus sancta
et illesa conservari debere suo ac Ordinum Regni Successorumq nomine
sacro sancte ap promisit. Non ceteriora itaq et nunc Veremur! Quid
enim æquius et pactis subiectionis convenientius rogari a nobis posset
quam ut sub Duce religionis Nostræ conservemur. Jn sanctissime itaq
Illustrissimæ Excellentiæ Vestræ pro manutenendis juribus nostris

Suplicamus

Supliamus, atq Clementie Sacre Regie Maiestatis demissime conf-
dentes, eternamq et fidissimam subiectionem profitentes summre-
cum veneratione cultu premonemus.

Illustrissime atq Excellentissime Domine Mgr. D.r Le
Cancellarie Domine Gratiosissime.

Mitavie. 1730. 8bris
A.o 1758.

Illmæ Excellie Vestre humillimi Obedien-
tissimi Servitores.

Instructio Addictionalis, ad quam Delegatus Noster Var-

saviam missus Generosus nimirum Dominus Joannes Ernestus Schoppingk hereditarius Bonorum Islitz preter Eam, quam 14. Augusti 1756. jam Acepit Instructionem, se conformabit.

Post quam primo et ante reliqua tenore supra dicte Instructionis prin-
cipalis S.ae Regie Mattbi Regi ac Domino Nostro Clementissimo illi-
batam incorruptamq fidem horum Ducatuum Summa devotione
contestatus fuerit, Ejusdemq ulteriori Paterne propensioni et in
estimabili gratie hos Ducatus eorumq salutem maxima submissio
ne commendaverit, tum porro quoq

2do

Itidem tenore supra mentionate Instructionis principalis S.ae Re:
gie Mattis et Serenissime Reipl.ce pro liberatione Illustrissimi No-
stri Infortunati Ducis Ejusdemq familie, suplicabit, et intercedet,
Et quam vis -

3tio

Illustrissima sua Excellentia Dominus Supremus Regni cancellarius
Comes de Matachowski pro Gratiosissima Illius Erga hos Ducatus
propensione, quam alterna prosequimur veneratione, Ordinibus horum
Ducatuum perliteras patefecerit, nullam Spem liberationis Illustrissi-
mi Nostri Ducis, Ejusdemq posteritatis, virilis Sexûs super-esse,
similiq declaratio, etiam Sa sua Excellentia Generose scilicet Cancellario
Consiliario de Simolin pro nunc Imperatorie Maiestatis Russie
Ministro ad hos Ducatus misso, justa speciale sibi data instructio
new, proprio motu, nemine scilicet Eum consulente facta fuerit-
hac addictione: Eam ob causam Imperatorie Russorum maiestati
id per gratum fore, Si Celsissimus Regius Princeps Carolus Dux
Curlandie constitueretur, Idcoq ipsam Ministro iam in Polonia
residente

residenti, similem hoc denegatio Instructionem dedisse, attamen Dominus Delegatus Noster, Illustrissimæ Excellentiæ sue Domino Supremo Regni Cancellario, e legibus Nostris demisse proponet, quatenus expressâ formulæ regiminis Nostri verba inter alia hoc loquantur, ne scilicet in conventibus nostris publicis aliquid decernatur, quod Ducatibus Investituris contrarium sit, hanc igitur esse causam, quare pro debito nostro ab intercessione pro Domino ac Duce Nostro infortunato, Ejusdemq; familia desistere non possimus, Et cum.

3.

4to:

Regia Celsitudo sua Illustrissimus Princeps Carolus iter per hos Ducatus Petropolim versus faciens indeq; rediens, omnium corda Animosq; ingentibus meritis suis Summâq; gratia ad Summam venerationem devinxerat, Generosus Delegatus Noster illo casu si feudum horum Ducatuum vacuum declaraverat, Ordinum Eorundem vota pro celsissimo Regio Principe Carolo ulterius significabit, et aperiet, Nos nimirum eo casu pro maxima Nostra felicitate reputaturos esse, si Celsissimus Princeps Carolus, Augustanam confessionem amplecteretur, Et nos eo capaces videret, feudum horum Ducatuum pro Eodem supliciter sollicitare; Siquidem si

5to:

Hoc evenisset et Regia sua Celsitudo, prius hos Ducatus tam in Ecclesiasticis quam secularibus, ut solitum est, securos pretore dignata fuerit Ordines horum Ducatuum, sine ulla mora gratiosissimam illam Sræ Imperatoriæ Russicæ maiestatis, quam suma veneratione collimus, Animi testificationem in favorem Regiæ Celsitudinis amplexuros et pro infeudatione Ejusdem in his Ducatibus supliciturus esse.

6to:

Cum secundum pacta subiectionis Nostræ, cautiones religionis nobis datas, aliaq plura Diplomata et Documenta, dubium nullum sit, quin hi Ducatus penes talem Magistratum Germanicum, quem habuit, Augustanæ scilicet confessioni addictum, et in posterum semper relinquendi sint et juxta Sanctissimam illam sub fide juramenti nobis datam cautionem nulla mutatio huic rei, afferi possit, siquidem primo Dux Curlandiæ Gotthardus integram illam administrationem, totius rei Ecclesiasticæ, quam ut Magister Ordinis, Et tum temporis Princeps Romano Germanici habuit, etiam per pacta subiectionis, quorum Auctoritas secundum formulam regiminis eterna esse debet, conservavit: Dominus Noster Delegatus hoc constanter et pro viribus, insinuabit

Insinuabit, ac ea qua par est submissione testatum faciet, Nos in-
dubitatam spem alere Sacram Regiam Majestatem et Serenissi-
mam Rempublicam, Sanctissimas suas Majorum suorum San-
ctiones et assecurationes Ducatibus his datas, Benignissime
Considerabuntur, Et nos plenes Magistratum nostrum Germani-
cum, quem tempore subjectionis et hucusq habuimus, Primi-
pem nimirum Augustanæ Confessioni addictum, relicturam
esse, Sicut Nos pro nostra parte.

Ultimo.

Gratiosissimo S^re Regni Matti Et Serenissimæ Reipubl Polonicæ
Supremo Domino Aeterna ac illesa fide et subjectione devincti
permansuri, et nunquam Quem quendam rogaturi aut op
taturi simus, qui Supremo Domino Nostro gratus acceptusq
esse possit.

Quæ ad reliquum Domino Delegato Nostro Cæsarea hujus In-
structionis observantia commendatur, et ne limites Ejusdem
ullâ ratione transgrediatur, additio felicis, tum itineris Ejus,
tum Salutaris pro Patria Negotiationis exitus Voto, Actum
Mitaviæ

Mowa JO Xięcia Jmci Czartoryskiego Kanclerza W W Xtwa
pod czas Senatus Consilium w Warszawie in A° 1758. mia
na

Naj Jaśnieyszy Krulu Panie Nasz Miłościwy.

Wielkość cnot y przymiotow wielkich wspaniałych dzieł y dobrodzieystw
WKmci P. M. miłościwego gdy rozpowiadać y wyobrażać dostatecznie niemogę:
bym, dopiero w dozwolonym czasie consulentis mowienia; niechże integri
tatis naygłębszych submissyi moich, niech fortitudines wiernośći moiey
Panu y Oyczyźnie, niech istność należytych wdzięczności y obowiązkow
moich więcey dowodzą, lepiey wyświadczoią. Kilkadziesiąt letnie Jmci
ministerium usługi moie bez przestanne wysługi w czułey praw Oyczystych
Obserwacyi y straży ani zaprzysiężonych obowiązkow sacrifitio, ani wo-
łtadach adulacyi, ani własnych zysków cupiditate, ani zelżeniami się prędko
się nigdy y w niczym nieulalałe. Jeżeli Nas żyiących w zadumieniu
to uczyni y troszcze, że przed Krulem y Panem tak pobożnym tak roztropnym
tak sprawiedliwym tak łaskawym dowodzącym, że obrom wspaniałey
optimæ gestæ Imperii chwały żadnego innego niema y mieć niechce własnego
Interessu, przeszłe od Lat 22. wszystkie składane Sejmy rozeszły
się bez skutecznie, dopiero to następnie Naszym dissuthore in ultra
prostrata będzie niepoprzętym, a nieprochybnie zmuszaiącą y exmobracyią
Nam w tych Latach Senatorskie y ministrowskie obowiązki et fa-
cultates odbywać maiącym, że czyli to Fato czyli Culpa, czyli incuria
nostri

Nostri Oyczyzna stotasie przywiedziona do sytuacyi nayolnopruciyszey bo bez
przyzpalnego y iedynego sposobu. w narodzie Wolnym radzenia osobie y pora-
dzenia swoim ranbom y dolengliwosciom Sejmowym ustanowieniem. Ze tak
Obszerne Panstwo, tak szczupte ma dochody publiczne, ze genus tot Saevitis Mer
stwem non interrupte stynąca, z nayduiszą w siłach Woyskowych niemal bez bron-
na, Ze w tasney Rzeplitey niemaiąc monety, prodtrocią prostronny iest zarzucone,
Ze Sejmiki iuz tytlko inter tumultus et clamores bywaią odbywane passim bo-
iem, czesią iuz y zaboystwami konczącesię Ze Trybunały violenter et arbi-
trarie bywaią vtrudzowane, ze w Jurysdyciyach sądowych nayszkodliwsze
dzieiąsię y amnazaią Praw vilipendia Arbitralnych Dekretow, iakos uzur-
prowaną od Sendziow pro tempore funkcyi swoich legislaturą, ze multa ju
super są mala et vulnera publica. Ktore to wszystkie gdy coraz barziey affi-
ciunt debilitant y denervant corpus Rzeplitey, a tydynie ad salutem oney bydz
może medium et remedium, w Sejmowey Trzech zgromadzonych Stanow cało
władnosci in tam primenti necessitate przytuc Sejmu Extraordynaryinego
złożenie censeo quam maxime potrzebne, a do tego Sejmu te życzenia
y radzę preparacyie iuz Znacznie umnieyszone dyspondencyie inter Concives
x aby to Salnie Oywiesłą wolą z panską powagą Wk N P. mi. byty uprzy-
tone; Rada Senatowa litery ex nexu Legum ad Latus Wk mi P. mi. przy-
dowac y radzic powinni et cura ministerij aby Universały y instrukcyie z
Kancellaryi na Sejmiki, byty circumspecte et provide napisane, oraz in
Patetico remonstruiąc gdyby iak wiele są Rzeplitey dolengliwosci y pre-
rylitacyie uderzenia z ratunku potrzebuiące. Wszystkim Zat Oyczyzne
a swoiey siebie samych nam kochaiący do tego powinny wstarannu Nay
uiadniejszym, aby tytko probate virtutis byty do poselstwo na Sejm obrane Ze-
by dawane onym od braci instrukcyie dyktowane byty mitbcią y gorliwoscią
Patryotyczną, a przez odstąp do Sejmu Ordynaryinego za Lat 2. dla wy pro-
wadzenia Rzeplitey z tak dawnego Letargu, obawiamsię porownania z ta-
kowym medykiem litery pacyentowi letaliter w Jescem chorującemu, do-
piero w czasie maiowey Aeryi przedsiewzięcie kurowania, obiecowatby,
Niemniey mocną y żywą est także moia kompassyia nad nieszczęśliwosciа-
mi wsprot braci naszych Obywatelow Xięstwa Kurlandzkiego y Semigal-
skiego stego pochodzącymi, Ze bez rządu y przytomnosci Xcia swego Jmcia
waią; a iako każdey osobie z winnych są nay przyiemnieysze Senty-
menta, ktore Jego własnym są integre podobne y równe, tak y mnie nie
Inaczie kontentuią z kongressu nobilitatis tych Xięstw Supremo domino
Wk N y Rzeplitey Podległych przez Delegata swego Oznaiamione żądze aby
ad casum z desperowanych nadziei y całe niepodobnych sposobow żeby
do regimen Ducale byt przywrocony że P. Biron albo masculus Jo-
go proles Jedy aby do rządu Xięstwa nadany byt Onym Nay Jasn.
Krolewic P. Karol ktorego dostoinastwiami bytyby zapewne te powinnosci
quam maxime uszczęśliwione
Sham verutatorij Orbium Samego P. Boga świadkiem że mnie nikt prze
Zwyięzac nie może w szczyrym y zupełnym umyśle y Sercu a

y Serca przywiązaniu do W K M. Króla y Pana mego oraz y Nayiaśnieyszey Jego Familij, także zbiór cnot y przymiotow nayuiędszych w Osobie N. Królewica Jm Karola, tudzież Jego do Familij swoiey oblarane Zasługowsci i dewinkowaty Jemu wcmnie wszystkie cogitandi et Sentiendi posibiles faustates. Więc przez prawdziwsze im się mocnieysze obowiązki mogę W K M. P. M. M. a Nay. Królewiczowi Jm addykcyą tym barzey życzyć niemogę y niepowinienem, aby sine ulla basi Re fundamento solidtatis był ex solo resultato rady teraznieyszey designowany do Xięstwa Kurlandskiego N. Królewic Jm ile circa segueles plus quam veremdas dotkliwych gorzkości Oyczownemu Sercu W K M. a ulubionemu od Nas wszystkich Królewiczowi Jm wielce y wielorakie zatrudnionych implikacyi y znich przykikitacyi.

Nie podpada to wątpliwosci że Senatus Consilia udawacyą nie mogą in materias Status sensibilis o licencyowaniesię w tym Senatu in Ante Stan Rycerski, ktory iest fons et Origo nomenklatury narodu, z ktorego pochodzą wszystkiego w Rzpltey naszey derywacyi et robore mocno to sobie warował y obwarował przy pacyfikacyi konfederacyi Tarnogrodzkiey Sejmem Traktatowym Anno 1717. wyrazoną konstytucyią de reddenda ratione Senatus Consiliorum.

Że teraznieysza o Kurlandyią Kwestya iest materyia Status nie dzy nay Essencyalnieyszemi dla Rzpltey ktorą Senatus Consilium resolvere niemoże krom wielu argumentow konwinkuiących y konstytucyi prawa dawnych positive to demonstrat to prawa swieże, gdy przez Latkiska Stany Kurlandskie prowtarzały do stawney y nieodzatowanej pamięci Augusta II. Wielkiego Oyca y predecessora W K M. a y Pana swego usiłowaniasz o ciężkie onym gravamina od swego na ow czas Xięcia Jerdynanda, w osobie ktorego wygasła protyx Jnfeudata stirps Kiettlerianą, przecież nie przez Senatus Consilium ale konstytucyią Roku 1717. była y w tey obolicznosci naznaczona Sejmowo Komissyia precedenter za Krolow Jana Kazimierza Michała y Jana III. o dyfferencyie między Szlachtą Litewską a Xięciem Kurlandskim znayduiesię in Volumine legum Szczegolnie Sejmowych. Jezeli w fundacyach takowych ktore zdawaią się tylko res privata et domestica inter Ducem et nobilitatem iednak że predecessorowie W K M. Krolowie nasi ani chcieli ani mogli per resultata Senatus Consilium dyspenowac. Quo Valore w rzeczy nayważnieyszey vacantiae feudi y nowego Xięcia Jnfeudacyi mo derna Senatus Consilium disceptowac decydowac y W K M. P. M. rezolwowac może w Pakitach konwentach, ktore nam W K M. P. M. przy Elekcyi swoiey na tron Polski dobrotliwie obwarowałes, iest ex presso cautum że w Interessach Xięstwa Kurlandskiego conjunctim cum Republica curas Regias impendere będziesz raczył.

Jak

Iak zwawa gorliwość Stanu Rycerskiego wolności znosi Kurlandzkiey na Seymie Ani 1726: iest nauką y przestrogą iak dotkliwie był by ten Stan Trzeci uszłonym gdyby sine scitu sine concursu et sine assecu Onego ospałość w stanowieniu Rzpltey maiącego, rzecz tak ważney importancyi, tak znaczne in praesenti et profuturo konsequencyie mieć mogąca była uradzona et decisive uczyniona; Konstytucyia Ani 1717. de eodem ratione Senatus Consiliorum referuiąca także zre: assumptyią y do konstytucyi w Roku 1576: którą iest na zawsze ustanowionym, że w radach Senatu Konkluzyia Krolow naszych nie przy większey maiey głosow liczbie, ale przyta która iest bliższą wolnościom Prawom y dobremu Rzpltey; a Jeżeli taż Ostatnia Konstytucyia 1717: wyrazyła względ na radach Senatu pluralitatem Votorum wraz y te słowa provide dołożyła votorum aequitati et legi by non repugnantium.

Seymem pacificationis w Roku 1736. oddała Rzecz Pospolita wrę: do WKM: z racyi na owczas każdemu wiadomey: / Kierowanie dyplomate regio et infeudationem nowego dzierżenia Kurlandzkiego cum Successoribus Ejus Masculis prout Decessum illo tempore / moderni Ducis Ferdinandi et extinctionem w Osobie Jego Stirpis Kettleriane.

Toy daney sobie władzy użyło WKMć P. n Mitt. dawszy nato dipploma dzierżenia Bironowi y odebrawszy od niego homagium podług praktykowanego in simili sposobu niemiała y mieć niemogła implikuiąca myśli na ow czas Rzeplita aby illo ad proximum eventum zawsze oddanym był miał na zawsze Jure et protestatis Krolow naszych Krolowanie nowych dzierżąt Kurlandzkich ile razy feudum to zawalnie, które coż będąc należące ad Dominium Supremum totius Corporis Rzpltey takowąż supponowaną koncessyią byłoby co natureż swoiey przez to transformowane, y samego iuż tytułu Tronu Polskiego byłoby feudum.

Jeżeli dzierżąc Biron zawinił przeciwko obowiązkom swoim y przez to utracił collatum sobie feudi beneficium, iest to Sądowi rzeczy podpadaiącą, a niema Senat zgromadzony iudiciariam potestatem; Przez Plenipotencyarzuiąca swego oddał Xżę Biron powinne homagium, za wolą y dyspozycyią WKMci iako Jarowi Kamieńcowi Michałowi Jarowi III Krolow naszym zaprzedanymi Dyspensatami, także dzierżenia na ow czas Kurlandzkie per plenipotenciares homagia oddawali.

Z tych wszystkich pro nexu iurata fidei mocy prolixe deconstratyi wymika prowtarzanie nazbyteczne przy tak ważnie WKMci P. n. Mitt. w krotce złożyć Sejm Extraordynaryiny gdyby z ad hoc solum obiectum.

Do pełnej Jchmć xx Biskupi y Jch PP. Senatorowie Swiecey amoris Suj

sui dla WKMci y dla N. Królewica Jmci konsolacyię gdyby kazdy z
nich na Sejmiku przed Sejmowym Woiewodztwa swoiego znaydowac
się będzie przytomnym dla utrzymania godnych Posłow y proklamowa-
nia onych instrukcyi pro lege et Replica Dobrych: Zapewne do tego
contribuent solicite JW Jch Panowie Ministrowie Kolledzy moi
Co y Ja z osoby mojey zelose czynić będę.
Przychodzi
tego punktu tącze teraz moie zdanie do Sentymentu wielkiey
Dystynkcyi Senatora że gdyby Senatus Consultum tak wielkiey
importancyi materya Statusu o Kurlandyi decydowany, był miał
już by exparitate wszystkie materyie do trzech Stanow Rzpltey
należące mogł by Senat do swoiey de swoiey prociągnąć
Decyzyi.
Jest Essencyalną Rzpltey potrzeba wysłanie do Porty Ottomanskiey
wzaiemnego Poselstwa, na które Jmć P. Podoskiego Kuchmistrza
WXLsko do Łaskawosci WKMci rekomendował odważamcię. Rownie
by był do tey funkcyi optabilis Jmć P. Swidzinski Kawaler Orła
białego gdyby Jmć P. Podoskiego nieczynił preferibilem ta kon
sydetacyia że aktualnym iest Urzędnikiem WXLsko a ieżeliby sine
sine titulata dignitate był teraz wysłany Poseł scrupulosus w:
Ceremoniałach swoich Dwor Stambulski mogł by oto być sensibi-
lis, ile gdy do Predecessora teraznieyszego Cesarza był postanow
primae distinctionis Urzędnik Jmć P. Podkomorzy WXLsko ktory za
tak chwalebnie odprawioną tę usługę publiczną promeruit za-
łaskawosci dobroczynne WKMci PN mogą a odtąd tego znac obliga
cyię y dzięki.
Wzgledem Szlow pogranicznych, względem
skarg narodow Polskich z WXLsko oszkody poczynione przez Wogch:
Rossyiskich od dwuch Lat przechodzą, także o albusze gruntow, iest mo
im zdaniem zeby WKMci PN milit. per resultatum rady teraznieyszey
zalecił nam ministerio suo ch Rosjed konferowania z Ministrem
Rossyiskim u Dworu WKMci rezydującym oraz z korespondowaniem wtych
okolicznościach Chiam directe cum ministerio tamtego Państwa.
Jnstrae publica necessitato aby do prezydencyi w Trybunale Radom:
skim był naznaczony ktory z miedzy Jch Xt Biskupow koronnych
pietas et amor dla Oyczyzny kazdego z Jchs watpić mnie nie dozwa:
ia ze wszyscy emulabuntur charismata tey usługi publiczney, prze
to ta tylko Juri regio y dobroci WKMci będzie difficultas, ktoremu z Ospa:
rzającychsię Jchs Xt Biskupow dać zechce dotey merendi okazyi
preferencyią.
Justas supplicationes Miast Krakowa y Elblonga o zwyklty:
suplement ze Skarbu Kor: a Miast Wilna y Nowogrodzkich ze
Skarbu WXLsko dobrotliwosci WKMci oddaią.
Jmć Hetman WK aby Summę do proprio na Expedycyię
orygientalną

Oryginalne Tożone ze Skarbu Kor. miał ćobie wruczoną ipsa Dgui: 35
to dictat et censet.

Ich PP. Marszałkowie Koronny Wielki y Nadworny in Omni obsequio publico vigiles et solliciti, y zato powszechne na siebie zaięgaią dzięki że przez restauracyę brałow miasto Warszawe quam m venerunt pdam czynią et relinquunt mandan, do czego o- aby Suplement ze Skarbu Koronnego był kontynuowanym Ad bonum, potitum Życze y moie.

Za następuią rekomendacyę które omittunt.

Żadne moie życzenie mocniejszym nad to być niemoże Jako aby Opatrznościa y taskawym WKM. P. N miłt panowaniem w Lata nayprzedniejsze Oyczyzna moja była uszczęśliwioną.

Mowa JW Jm P.a Podkan. Litt. pod czas Senatus Consilii. Roku 1758

N. M. K. Panie moy miłościwy.

Przyzwoity, y winny Inbut kitory powinnismy z głęboką relegmiacyą u Tronu WKM. P.m mitt. składać, z żywą wiernością hołdowniczym Serdem, y Synowską zarliwością Uszanum y przestrzeg, pokorne składaiąc dzięki, iż za Jego Panskim przezornym rządem in dato woiennym zanurzamy się pokoiu.

Trwożliwa o całość swoią wolności, kabo za Lada szemrem y pogłoską lękaiąc się y obawiaiąc zwykłej, powinna bezpiecznie w publicznej potrzey uzbroiney nadziei, że za dni dobrotliwego na Tronie Augusta, żadną czasu konjunkturą, żadnym uwiedzeniem, y prodnietą przytartą y złamaną być niemoże. Bo wspaniałe myśli y Sentymenta twoie N. M. K.ie tak się narodowi Pol: słuszne znane iż podpadaią oprzeczney niemogą Interpretacyi.

Niech te drzrzą w samych fundamentach Państwa, y Monarchyę, niech się wrogie trucheią Krolowstwa, kitore na Tronie Tyrranow y nienasycony chciwości oglądaią monarchow. Polska zaś prawością drog twoich słuszniusłowana, Ciebie N. M. K. P. m mitt. sprawiedliwym y taskawym, pobożnym y dobrotliwym głosić będzie Augustem, Niezamienionych Lat życzą Panowania.

Ateraz do podanych Punktow condescendo ad 1mum & 2dum

Sejmow ustawiczne zerwania, iakie nieszczęśliwe w Oyczyznie
sprawuią skutki, co dzienna Nas uczy Experyencya, wygasła prawie do szczętu w Sądowych Jurysdykcyach sprawiedliwość, Żadna Prawa moc, w swoiey nieistnieiąca przytuli; Gwałt, siła, y potęga na Sejmikach przeważaią, Słowem rzec, surrogata et abusus, podeptał Prawa. Co iedynie Sejm prowadzić może y powinien; Niedoyrzała Sejmow dwie kardynalne upatruię racyie, pierwsza nieubłagana inter Status et cives konfidencya y harmonia; Druga iż pacis — et belli Ministerium Plenum, publiczne y Sejmowania Materyie spulnie nierozstrzyga, nieukłada, y niepromowuie. Co oboie gdy Wkm P. m mill. doskonałey przezorności ubezpieczać będzie raczył, pomyślnego Sejmowania sprzedawcy należy słuchow, Tym zdaniem utwierdzony zostaie o przyszłe Sejmu Extraordynaryinego złożenie z mieysca mego Wkm P. m mill. uprasam; łonicm odżywiona zaniedbanych Praw, y podźwignięta wygasłey sprawiedliwości; natym to Sejmie Kurlandzki interes z rezolucyą Konstytucyi 1736. w pełnie Odimiby zaluentowaniem Wkm P. m mill. z pomyślnym Sukcessem Nay: Krolowica Karola. z chwałą Tronu y narodu a zaszczytem Praw D. statecznie y gruntownie zdłużonego być może, oraz za nastąpiącą inter Belligerantes pacyfikacyą prowizionaliter na kongres generalny dla inwigilacyi całości interessow Rzeczpltey mianaby naznaczyć Posła. Zdaiąc Rezydentow ad Latus Wkci dla przytomney zawsze rady z Senatu dożyczenia y inne pozytkuiąc utrzymać materyie.

ad 3tium

Dla Oświadczenia nienaruszonej przyiazni y zachowania Traktatow Kartowickich, wyprawienie ablegatta do Stambułu sądzę być potrzebne, do którey ablegacyi Dotibus. clarum Jmci Podoskiego Kanc: W. X. Lo Panskiey insynuuię Łasce,

ad 4tum

Jako

Tabliz o zwykłe naznaczenie Jm X. Biskupa na Komissią Radomską do prząszamaią.

ad 5tum

Dla ułożenia Sądow pogranicznych z Dworem Rossyiskim o naznaczenie konferencyi supplikuią na ktorey z Urzędu z przechodow stałe facilitari mogą wynalazkom: ialich.

ad 6tum

Kontynuacya subsidiorum miastom Krakowowi Elblągowi y Gdańskowi Pańskiey od dawna łaskawości.

Wielkie w Ojczyznie Zasługi Jw Jm P.o Woyt Krakowskiego Hot. WK: WK mi rekommenduią gorąco do praszamaią gdy by one: go Czynsowane koszta na Oryginalne Expedycye Skarb koronny bonifikowały.

Prawu Warszawskie cum decore narodu naszego zaczętym staraniem Jw Jch PP. marszałkow Konf. rozpoczęte, gdy by za dodaniem pieniędzy ze Skarbu Kor. kontynuowane bydź mogły WK mi przymuią uprasam.

Godne y wielkie talenta Jm X Referendarza W.X.L.o a swieże prace y usługi Jm P.a Sokolnickiego N. W.X.L.o in publicis obrzędowych zasiadczone, rekommenduię particularnemu WK względowi.

Niemniey na Publicznych Funkcyiach wyżey tuszonych Jch PP. Marszałkowskiego Krayczego Koronnego Sosnowskiego Bizanzy, Osmiełowskiego Czeczotta, Slizienia Podkomorzego Łopacinskiego Prokuratora Horaina Podkomorzego Zabiełło Marszałka, Oyca Starosty Karwowskiego Subwojewodow pamiętnych Zasług Zalecam y rekommenduię

Przytym konicznie głos moy życzący Optimo voto:

Rządz Krolu nam łaskawie, a dni wiekow tyle.
w Puznej Jesieni z drzewa Libań spadnie ile

Resultatum Senatus Consilij na Propozycye supra wyrazone Roku 1758.

Ad. tmum Sacra Regia Majestas Dnus Noster Clementissimus sollicitudinem suam circa bonum publicum nunquam intermittens, omnia media pro salute Patria pleno semper arridet corde et indictionem Comitiorum extraordinariorum juxta exigentiam et circumstantijs rerum, si id necessitas postulaverit determinabit.

Ad 2dum Quoniam vero Lea Anni 1736. de Provincia Curlandia et Semigallia decidit, ut ad petita Nobilitatis horum Ducatuum juxta Pacta subjectionis & Formulam Regiminis semper sub Regimine Ducis hi Ducatus maneant adjecta conditione, ut investiendus Dux onerata Bona Mensae Ducalis in emolumentum et rem feudi ab oneribus liberet, aliasq conditiones constitutione superius nominata Sibi impositas adimpleat si quod hucusq non est subsecutum: a tempore q investitura sua Dux Ernestus praesens, prout Jura Curlandica volunt circa Possessionem in forma Gubernij non extitit, perindeq nec juramentum fidelitatis a Nobilitate recepit, imo loco praesentiae sua in Ducatibus Curlandiae et Semigallia in continuatione Ministerij vicinae Potentiae ita se gessit, ut licet si pro eliberatione ejus una cum mascula prole Serenissimus Rex Dominus Noster Clementissimus ex resultato Senatus Consilij 1750. officia sua apud amicam Sibi Petroburgensem Aulam interposuerit, obstante tamen Status ratione eliberationem Personae Ducis ex sequestro una cum mascula prole efficere non valuit, jamq ab octodecem Annis Provincia Curlandia & Semigallicae Constitutionis Anni 1736. effectum expectans enumerat mala ex absentia Ducis proveniencia atq de fatigat aures, Regis Clementissimi per Delegatum suum ut misereatur hujc Provinciae ac ut appromissum ab ordinibus Regni 1736. juxta Pacta subjectionis et formulam Regiminis sub Duce gubernium quantotius Curones consequantur et in casu impossibilitatis restitutionis Ducis Ernesti ad regimen ejusq masculae prolis feudo provacanti habita Nobilitas Ducatuum Curlandiae & Semigallia Delegato Suo Generoso de Schöpping per Instructio

nem

nem Die 19. Septembris proxime elapsi datam, atq; Cancellariæ porrectam, Articulo 4to vota ejusdem pro Sñio Rege Principe Carolo significare et aperire damandavit, inq; ipso tempore Aula Petroburgensis per Minustrum Suum hic Varsaviæ commorantem in scripto declaravit se nunquam deliberationem Ducis Ernesti, una cum mascula prole ob rationes Status incontestabiles concedere posse, extantaq; exempla non juxta Jura Vasallatus multos ad capessendum horum Ducatuum Regimen anhelasse; idcirco Sacra Regia Majestas Dñus Nñer Clñius claudens januam omni ad Ducatus Curlandiæ et Semigalliæ illegali et legibus contrario cujusvis appetitui post datam deliberationi Senatus propositionem provisa omni securitate quo ad impossibilitatem reditus Ducis Ernesti ad Regimen Ducatuum Curlandiæ et Semigalliæ una cum mascula prole, nec non quo ad integritatem Jurium et libertatem eorundem Ducatuum ac insimul et Rpblæ vacantiam feudi declarabit. Quoniam vero Senatus pro Sñio Regio Principe Carolo vota fundit, idcirco et Clñius Rex Dominus Noster Clementissimus grato animo devotam sibi hanc mentem suscipiens facile condescenderet ad constituendum et investiendum pro Duce Curlandiæ et Semigalliæ Sñum Regium Principem Carolum ad mentem Constitutionis Anni 1736. ita ut se prout Vasallum decet, gerat, onerata bona Mensæ Ducalis in emolumentum et rem feudi eliberet, subsidia militum semel constituta pro Rpblica servitio manuteneat, Jura, Privilegia, et prærogativas Gñosæ Nobilitatis Ducatuum Curlandiæ et Semigalliæ tam in Sæcularibus quam Spiritualibus integre conservet.

Ad 3tium. Sacra Regia Majestas Dominus Noster Clementissimus pro re et interesse Rpblicæ statuit magnum Saltanum Imperatorem Turcarum sine mora certiorem reddere, de propenso et sincero amicitiæ ulteriori cultu et decrevit necessariam esse expeditionem Ablegati, qui ex Cancellaria Regni minutus literis et instructione juxta solitam in similibus praxim Constantinopolim se conferet, et de constanti bonoq; vicinitatis incremento, ex parte Sñi Regis et totius Rpblæ præfulgidam Portam Ottomanicam asecurabit, moderno Turcarum Imperatori circa diuturnum Regimen omnia fausta vovebit, manutentionem bonæ vicinitatis atq; Tractatus Carlovicensis spondebit, nulla alia promovebit negotia, nisi quæ ad Tractatus Carlovicensis consolidationem regulabuntur

d

et cordialis ac reciproca amicitiæ demonstrationem quæ omnia fusius expeditio ex Cancellaria Rñi edocebit. Ad ge munus Ablegati ad Turcarum Imperatorem obeundum S.R.Mtas Dnus Ner Clmus Generosum Josephum Lodoski Præfectum Culinæ M.D.L. destinat, pro vialibus autem summam sex millium Thalerorum Imperialium quælibet, Thalerum per octo Florenos Polonicales computando, ex Thesauro Rñi et M.L. erogandam duas videlicet partes ex Thesauro Regni, tertium ex Thesauro M.L. assignat, nec non alteram summam ex Thesauro Rñi depromendam pro extraordinarijs expensis in illa Aula practicatis itidem sex millium Thalerorum Imperialium quemlibet Thalerum per octo florenos Polonicales computando; qui Generosus Ablegatus prædicta omnia pro commodo Rpblæ juxta instructionem eidem datam ex Cancellaria Rñi perficiendo redux in Patriam relationem gestorum, secundum Legis prascriptum Statibus Rñi faciet.

Ad 4tum. Licet in confinijs Regni hujus et M.L. ex parte nostra satis provisum esse videatur, ut Judices limitanei juxta dispositionem ex Cancellaria Rñi et M.L. præscriptam causas et differentias partium, tum gravamina partibus a quocunq illata disjudicent ex parte quoq Rossiæ mandata severa edocent, justitiæ prompta executionem suis Judicibus commisisse quia tamen tam Judices Nostri multoties conquerunter de non exacta ex parte Rossiæ justitia, administratione, judices quoq Russiæ vicissim contra Nostros id circo ad investigandum et cujus culpa hæc retardatio sit justitiæ committimus hoc negotium Mtis Ministris Status tam Rñi quam M.L. ut in prasentia Rndissimi in Xsto Patris Domini Primatis Rñi et M.L. tum Mtorum Exercitus Rñi et M.L. Ducum s: si prasentes hic Varsaviæ fuerint: cum Ministro Rossiæ rem discutiant, abusus si qui irripserunt corrigant et ut justitiæ celeriorem cursum capiat media adinveniant. Ut autem Limitanei Judices ex parte Nra non sint negligentes in Officijs suis, salarijs debitis non frustrentur, id circo S.R.Mtas Dnus Ner Clmus pro ut anteriori Senatus Consilio Anni 1755. est injunctum ut juxta resolutionem Senatorum Ministrorumq Status Anno 1750. manibus illorum subscriptam Thesaurus Rñi solutionem pensionum Gnosis Judicibus Limitaneis Palatinatuum Kijoviæ, Braslaviæ et Podoliæ exsolvat ita et prasenti Senatus Consilio hoc idem asprobandum S.R. Mtas Dnus Ner Clemmus duxit e demandat quatenus

Thesaurus

Thesaurus Rñi ab Anno 1750. hoc est à tempore resolutionis Senatorum et Ministrorum Status summam totalem octo millium Florenorum Polonicalium Generosis Judicibus Limitaneis Palatinatus Braclaviens, prævia liquidatione perceptorum ad manus et quietationem Gnōsi Casimiri Chojecki Capiferi Cruces, Judicis Limitanei Palatinatus Braclaviens, ac Vice Palatini Judicialis Palatinatus Kijoviæ exsolvat et enumeret, nec non alteram summam decem millium Florenorum Polo: Gnōso itidem Casimiro Chojecki Judici Limitaneo Braclaviensi, ac Vice Palatinato Judiciali Palatinatq Kijoviæ ad manus et quietationem ejus juxta assecurationem Senatorum et Ministrorum Status in alias expensas erogatam anno ut supra 1750. assecuratam Thesaurus Rñi enumeret. Commissit itidem Sa Ra Mtas Dnus Nter Clemens Nsis Ministris Status tam Regni quam M D L ut cum Ministro Rossia conferant ratione injuriarum per transitum militis Rossici illatarum et particulariter ratione emunctionis vecturarum nullo habito respectu distantiæ loci nec non intuitu avulsionis fundorum ab antiquo in tranquilla possessione Rñi et M D L hucusq manentium.

Ad 5tum. Præsidentem pro Tribunali Rñi Radomiensi ad biennium futurum Sa Ra Mtas D. N. Clemens seorsivo suo Rescripto designabit.

Ad 6tum. Civitatis Cracoviens desideria respectu pretensionum ad Rmpbcam in Anno 1710. per Ordines Rñi ad Tribunal Radomiense remissa ibidemq postquam ad Summam 493000 millium quadrigentorum tredecim Florenorum Polonicalium et Großorum viginti septem per liquidationem prætensio hæc est reducta non tamen exsoluta, iterum ad non tam onerosa Thesauro Rñi tempora Sa Ra Mtas Dnus Nter Clemens remittit, interim tam Civitati Cracoviensi quam Elbigensi et Mariæburgensi per octo millia Florenorum Polon: usitata subsidia Thesauro Rñi exsolvenda demandat. Civitati itidem Cracoviensi pro reparatione muri propè armamentarium tria millia Flore: Polon: nec non pro reparatione alterius muri in Arce Cracoviens ad Ecclesiam Cathedralem sex millia Floreno: Polon: solvenda Thesauro Rñi injungit. Subveniendo egestati Civitati Vilnen post conflagrationem summam duodecem Millium Floreno: Polon: ex Thesauro M D L solvendam Sa Ra Mtas Dnus Noster Clemens demandat. Licet vi cura Mscorum Mareschalcorum Rñi via publica in Civitate Varsaviensi sint ut plurimum lapidibus bene strata munditiesq in plateis magna ex parte observa-

vatur nihilominus ut tantum emolumentum pro bono publico perficiat S.R.Mtas Dnus Noster Clmus soluta retenta pro retroactis annis summa quanta ex liquidatione apparuerit, summam quadraginta Millium Flore: Polo: per annos sex consecutive quolibet Anno exsolvenda prorogat, atq Thesauro Rni praecommittit. Quoniam Mfcus Palatinus Cracovien Supremus Exercituum Rni Dux summam octoginta novem millium septingentorum quadraginta novem Floren: Polo: tam pro colenda cum orientalibus amicitia, quam et pro variis expeditionibus publicis erogavit, id circo S.R.Mtas D.N. Clmus ut vi Resultati Senatus Consilij summa haec quantotius per Thesaurum Rni exsolvatur, ordinat. Succesoribq Ignosi olim Karwowski ad manus et quietationem Ignosi Filij ejusdem Vexilliferi Terrae Bilscensis pro expensis Patris in munere Mareschalcatus Comitiorum Rni erogatis summam viginti millium Floren: Polon: Generoso Niemienski Referendario Rni nec non alteram itidem viginti millium Floren Polo: Generoso Adamo Matachowski Incisori Rni attenta tenuitate proventuum felicioni tempore extendendam, pro expensis in functione Mareschalcatus Comitiorum Rni saveliquidatione Thesauro Rni ad solvendum S.R.Mtas D.N. Clmus injungit. Quoniam vero Ignotus Masalski Thesaurarius Aulae M.D.L. pro expensis in functione Mareschalcatus Comitiorum Rni erogatis nihil pretendit, laboremq suum utilitati publicae consecravit, id circo laudabiliter gestam Provinciam S.R.Mtas D.N. Clemus occasione se se offerente compensare alio ex fonte non intermittet. Ignotus Suffczynski Castrorum Exercitus Rni Capestri Metator summam duodecem millium Floren: Polonic ex Thesauro Rni, nec non Ignoso Skizien Skabuli M.D.L. Vice Praefecto alteram summam Duodecem Millium Floren: Polon: ex Thesauro M.D.L. ad promovendum negotium injuriatorum per transitum militis Rossici Commissarius solvendas S.R.Mtas Dnus Noster Clmus declarat. Expensas Mfci Supremi Thesaurarij M.D.L. erogata pro solito donativo Mfco Principi Wolkonski Ablegato Extraordinario Aulae Peterburgensis videlicet summam mille quingentorum Thalerum Rhenensium quinquentorum vero Thalerorum itidem Renensium Secretario Legationis, nec non Ignoso Dluski Senatori Lublinen pro Secretariatus functione, summam quatuor millium Floren: Polo: S.R.Mtas D.N. Clmus vi Resultati hujus ap

probat. Generoso verò Bieńkowski Notario Terrestri Varsaviensi 4000. Flo: Polo: Gnõso Adalberto Rakowski Poculatori Terræ Visnen pro functionibus et labore Secretariatus Comitiorum Rñi itidem 4000. Floren: Poloni: utraq; has summas ex Thesauro Rñi solvendas S.R.a M.tas Dnus Ner Clmus injungit. Generoso Juliani Interpretis characterе apud Præfulgidam Portam Ottomanicam insigni to ultra pensionem solitam ex Thesauro Rñi depromendam et retentatam pro vialibus antecedaneis Aureos ducentos Hungaricales nec non pro reditu Constantinopolim alios ducentos Hungaricales, prout itidem itidem Generoso Vicino Mazini pro expensis variarum cum Legato præfulgidæ Portæ centum Aureos Hungaricales, nec non Gnõso Domanski Ostiario pro labore Scripti Publici quinquaginta Aureos Hungaricales ex Thesauro Rñi solvendas S.R.a M.tas Dnus Ner Clmus pro committit.

Mowa J.W. Im. Pana Branickiego Wdy Krakow. Hetmana W. Kor. na Senatus Consilium R.a 1758 miana.

Nayiaśnieyszy Krolu Panie Nasz Miłościwy.

Że wdzięczność którą Oyczyzna Cała winna WKM. P.M. Mtt.e za Oycowskie około Dobra Pospolitego staranie Jego Pańskie za naypierwszą mam powinność, wyznać z mieysca mego wielbiąc y stawiąc nieporównana Dobroć WKM. y niosąc ad Superos gorące Vota, azeby Nam tak dobrego y taskawego Pana, do naypoznieyszego wieku Konserwowac raczyli. Zdrowiu albowiem y Panowaniu długoletnim WKMci naywiększa pokładamy nadzieję Salutis Publica że błogosławiąc Pan Bóg wielkim cnotom WKMci dla tak Swiątobliwego Krola y Pana, Krolestwo to od upadku y wiszących nad nim nieszczęśliwości zachowac raczy. Sto iest co na pierwszą od Tronu WKMci podaną propozycyą wyrazić Mi przychodzi nieposłuszeństwiąc że WKM. maiąc w Reku Swoich Złożenie Seymu Extraordynaryinego, ieżeli po temu czas y Konjunktury sposobne, wielką Swoią przezornosc Pańską osądzisz, nieoszczędzic zechcesz Trudow y fatygi ale

by ad

Rzplta nieszczęśliwych dotąd obrad Swoich lepszą cieszyć
się mogła korzyścią.

Interess Kurlandzki iako Rzplta Seymem 1736. powie-
rzyta Opatrzności WKM, taki kiedy investyowany
Xiąże Biron nieuczynił zadosyć Kondycyom na się:
bie włożonym raczysz WKM to uczynić, co taz Kon-
stytucya dla bezpieczeństwa y utrzymania tych Xięstw
sub Directo Dominico WKM y Rzpltey postanowiła.
Spodziewam się zaś że WKM, wątpić nieżechcesz, o
szczerości Serc Naszych dla Nayiaśn. Królewicza Jmć
aby tylko z ubezpieczeniem zupełnym Prawa Rzpltey
do Xięstw wspomnionych et cum emolumento Rpbcæ
y za przywróceniem Diplomatis Investituræ Xcia Bi:
rona interess ten mógł być determinowany. A że dotąd
względem wspomnioney powinnaś zachodziły zawsze,
in plenis Ordinibus Dyspozycye Rzpltey y teraźnieysza
okoliczność pro materia Status powinna by być poży-
tana, zaczym ażeby ex præsenti casu nieposzło kiedy
Uchowaj Boże. in sequelam, aby y inne materye
Status sub resultato Senatus Consiliorum pociąga-
ne nie były, lubo Mnie w tym ubezpiecza zupełnie
Dobroć y sprawiedliwość WKM iednak dla satysfak:
cyi Publicznej ex posteritate providendo, przed Maie-
statem Pańskim y Całym Senatem z obowiązku
mego czynię oświadczenie.

Wystanie Posła do Stambułu z załączonym oś-
wiadczeniem od Rzpltey stateczney z Portą Otomań-
ską przyjaźni y zachowania Traktatów osobliwie
Karłowickiego, wyciąga wzaiemna ludzkość y przy-
iaźń Sąsiedzka tą Potencyą, którego naznaczenie,
iako też Jmć X.a Prezydenta na przyszły Trybunał Ra-
domski dependuie à supremo Arbitrio WKM Jmć
Utwierdzenie Sądów Pogranicznych opisanych Kon-
stytucyą z Rossyiskiemi Krayami Pogranicznemi
dla prędszey y nieodwłoczney z obydwóch stron sądze-
cym się satysfakcyi, nayskuteczniejsze być rozumiem
przez Konferencye z Jchm Pp. Ministrami Rossyiskie-
mi, ażeby rozbrząsnowszy y wyrozumiawszy przyczy
zachodzących Kwerymonij, dla których ukrzywdzeni cy
chaią, w sprawiedliwości remedia dómyślone być mogły.
Pomnażaiące się skargi niektórych Województw osobliwie
Wielkopolskich, y Prusskich na Woyska Rossyiskie przy-
tomne w Krayu, nie wątpię że Martwią dobrotliwe

Serca WKMci tey niemniey iestem upewniony, że zachodzące krzywdy y uciemiężenie od Woyski wspomnionych, dzieią się przeciwko Intencyom Nayiaśnieyszey Monarchini Rossyiskiey, suplikuię zatym WKMci, ażebyś raczył ponawiać interpozycyą Swoią Powagi Swoiey Pańskiey od Dworu Rossyiskiego o iak naymocnieysze zalecenie strictioris Disciplinae Militaris.

Desideria Miasta Krakowa, iako Metropolis Woiewództwa Mego Fortecz zaś Kamienieckiey do ostatniey przychodzącey ruiny, z obowiązku Ministerii Mei tę Fortecą, którą waleczna Ręka niesmiertelney pamięci Nayiaśnieyszego Oyca y Przedecessora WKMci do własności Rzpltey przywróciła, aby zgruntu nierupadła, także kontynuacyą Subsidij Miastu Elblągowi do łaskawego względu Pańskiego przypominam.

Prace y Zasługi niegdyś Jmci Pana Karwowskiego Stolnika Biels.o Marszałka Seymowego, aby non sterilescant y zwykłą odebrały nadgrodę pokorną do szczerodobliwości WKMci za pozostałym Sukcessorem winoszę prozbę.

Także Jmci Pana Bieńkowskiego Pisarza Ziem.o Warz.o Sekretarza na dwóch Seymach pracuiącego.

Reparacya Zamku Radomskiego dla wygody y ozdoby Trybunału Skarbowego Koronnego znacznym kosztem przez Jmć P.a Starostę Radom.o uczyniona maretur pochwałę y nadgrodę których kosztów propublico łożonych ażeby temuż Jmci P.u Staroście obmyślona była ze Skarbu Korony rekompensa łasce WKMci polecam.

Wiesiące Żołnierskie krwawem opisane przypominam z głębokim Respektem WKMci suplikuiąc ażebyś Mły Panie zasłużonych w Woysku nie imieniem tylko, ale rzeczą samą, na kommendach y kompaniach zdrowia y Fortuny a zarduiącym iako y prezentuiącego się tu Jmci Pana Ozgę Sta Romanowskiego zatrzymaną chwalebnie przez lat kilka kommendę Partyi Ukraińskiey pane beneficium merentium obdarzyć łaskawie raczył.

Schylam za tym Głowę moią na powinne uszanowanie Mayestatu WKMci Serce niosę in victimam, które poki tchnąć będzie spirabit zawsze nieporuszona miłość y wiarę dla WKMci P.N. Mitt.o y Oyczyzny moiey.

Mowa JW. Jmci Xcia Biskupa Łuckiego przy podziękowaniu za Biskupstwo Łuckie na Senatus Consilium w Warszawie R.u 1798. miana.

Jak ciężki obowiązanemu Słudze wyświadczeniu wdzię-
czności milczenie, doznałem tego kiedy ieszcze od początku
szczęścia mojego bez naymnieyszego w usługach popisu Pi-
sarstwem W:X:Lo przez osobliwszy względ WKMPmiłoś-
dobiony; Co tylko wielkości Łask Pańskich spisywać zacząć
tem, aliści zaraz przez oddaną, w Lat kilka teyże Prowin-
cyi Sekretaryą, milczyć mi iako zakazałeś. Dzisiay dopiero
iako prawowierny Polski Monarcha na wzor widoczney Ko-
ścioła Bożego głowy iak tam na Watykanie w Kardynalskiey
godności tak tu w poczet wiernego Sobie Senatu prawdziwe-
go policzyłeś Sługę. Otwierasz usta y pozwalasz pierwszego
w obecności Swojey głosu, w których acz słow wystarczaią-
cych do uwielbienia nieoszacowaney Pana Mojego Dobroci
przez własną brakuie istotę, Chęć iednak wdzięcznego Serca
y myśl z niskiem rozumem siłące się na wyrażenie
powinności naytaskawszemu z Królowiących przyimieszz
Nayiasny Panie, nieograniczoną wspaniałość, y przeni-
knieszz wierność mowiącego, bo w niey do zadosyć uczynie-
nia intencyom Swoim chociaż własna nieudolność ści-
śniona wola, iednak zawsze nadgradza wszystko. Y w tym
to Ja wyznaniu im bardziey Dobroczynności Pańskie uz-
nawam, tym doskonaley w nieustannych tych Nayiasny
Familij Jagellońskiey Imieniowi Memu świadczonych,
utwierdzam się. Co bowiem Zygmunt Trzeci Eustachemu
Wileńskiemu, Pawłowi Łuckiemu Biskupom Imien-
kom moim wyświadczył, to August Trzeci WK. M.
P. M. M. Nayiasn. Przodków swoich Krwią y panowa-
niem nieodrodny następca, kiedy iuż nie tylko Senator-
skie, Ministrowskie, ale y Urzędnicze W:X:Lo w Domku
moim niknęły ozdoby, pobzwignąłeś Mnie niegodnego y
równym Praprzodkom Moim uczyniłeś. Porównałeś
mowię owszem we Mnie iednym Unią tegoż X:Lit:o z
Koroną Polską odnowiłeś, ponieważ tak obszerną Dyece-
zyą do Rządu mi oddałeś, w której z wielkim Moim zasz-
czytem te obydwie Przeswietne Prowincye po części ogarnia-
y szacuię. Więcey ieszcze niewymownej Dobroci Panie
bla Mnie wyświadczyłeś, kiedy Kanclerzem od wspołeczni-
czego Majestatu Twego bydź pozwoliłeś, ale chociaż w tak
pożądanym Urzędzie z nienadgrodzoną dla Mnie szkodą
dłużey Mi nieba Korzystać nie dały, cokolwiek iednak z tey
okoliczności y niezliczonych dowodów łask Pańskich dome-
go sięgając się, może obowiązku, nayniższe za te wszystkie
u nog WKm. składam podziękowanie oraz z tym się o-
świadczam, że wszczerey zawsze przed Bogiem y przed Lu-
dzmi intencyi, prawdziwie obligowanego Sługi tak zacho
wam powinności iak nayuiernieyszemu przynależy. Zyi

przez to Nayiasn. Panie według wyrokow Nieba, tyle lat, ile Jego Dekreta postanowić mogą, iak naypomyślnieyszych w zamianę umartwienia momentow, oraz z Nayiasn. Familią wszystkie w Europie zastępuy Trony, a dla Nas w nadgrodę utraconey Pani, panuy szczęśliwie wielki Auguście do uiszczenia Publicznego, niech ci Bog przydaie z Naszych lat długości Życia, umacnia siły, abyś nad wszystkie przeciwne obroty wspanialszy wielbić nie skłaczenie Twoie Nayuyższego, która nigdy sprawiedliwych nieopuszcza.

Mowa JW. Jm. Pana Paca Kasztellana Xa. Trockiego Posła od tegoż Xięstwa do JCo Kro. Mci Destynowanego w Warszawie R. 1758 miana.

Wolnemi iednostaynie choć z rozliczonych Ust brzmiącemi głosami y iednomyślnemi Sercami obrany za Pana, a bardziey od Nayuyższego Serc Ludzkich sprawcy na znak nayhoynieyszego Polskiemu y Litt. Narodom błogosławieństwa, za Dar nayobfitszy na Polskim osadzony Tronie, naypierwsze y nayczelnieysze też WK. Mci P. N. Mtwy ii Siebie uczynić raczyłeś postanowienie, y też za nayokazalsza dzielności Swoiey obrazie, Prawa, Swobody y Wolności Nasze w nieskazitelności od Nayiasn. Królow Polskich WKMci Przodkow zostawione y zachowane w nienaruszoney y od Siebie y od Ludu Ktoremu panuiesz y od Postronnych Narodow utrzymać trwałości.

Widome tey Nayłaskawszey WKMci Ku Oyczyznie Naszey woli, w nieważpliwych skutkach dowody Kiedy Nayiasn. Mtwy Królu więcey nad możność wyrażenia szczęśliwość Królestwa tego ukochawszy, nayusilnieysze momentem iednym nieprzerwane ani zasypiaiące czynić raczysz starganie, Ustawy Nasze zaszczycić naypierwszym Swoim onych wypełnianiem, Tym chwalebnym z Siebie przykładem. Poddanych Swoich w nieprzestępowaniu Praw Tych Oyczystych zachowywać, cień nawet niepokoiu, y od Postronnych Narodow natarczywości oddalać.

Doznaie tego wpowszechności cała Oyczyzna, Nasza, z tą niezawodnę pewnością że WKMci ozdoba Wolność nasza, która z niewymowną Ku WKMci Jm. Mtwu

złączona przychylnością na Polskim Go osadzita Maie-
stacie w Sercu Swoim przez Naystodsze Rządy, iak
na naywspanialszym umieszczasz Tronie.
Doznanie tego y uszczegulnieści każda tey naymilszey
Oyczyzny cząstka, z tym znakomitym do wiekopomney
WKM. P.M.M.tis. stawy dodatkiem, y wyznaniem
że pod pieszczonym Jego panowaniem Wyd.zkie Xstwa
Ziemie y Powiaty Przywilejow y nadań Swoich nietyl-
ko nietknięta y nienadwątlona, ale ieszcze z Pańskiego dla
Nich poważenia ozdobnieysza y bezpieczniejsza ogla-
daią całość.
Tym ci to chwalebnym y przewyszaiącym innych
Monarchow Dzieł WKM. P.M.o mitt. Kształtem wspa-
niałe Serce Jego Pańskie nad Ludźmi Smiertelnymi
zamierzoną słusznieyszym Prawem podwyższa się Granica.
I tegoż to wypływa zrzodła że y Xięstwo Zmuydzkie
niepoślednia Cząstka z Państw Berłu WKM. P.M.tis. Pod-
danych przez Nas wystanych przed Majestatem Jego
hołd naywierniejszego y naypomyślnieyszego składaiąc
Poddaństwa, oświadczaty nieco Stan Swoy prezentuie, przez
nieodzałowaną, stratę iednego z Senatorów Swoich wwier-
ney niegdy WKM. P.M.tis. policzonego Radzie, surowszą
śmierci wydartego generalnego Starosty Swego Tyskie-
wicza wielkiemi w Oyczyznie przyzwoitemi Zmienio-
wi Swoiemu znakomitego Czynami. A zta tak wielkiey
Męża strata przyniosi przed Tron WKM. P.M.tis. Sądu
Jego Prodzkiego zaiesne Obywatelom tego Xięstwa usta-
nie y przez Lat nieodbitka niesprawowanie przez w
żądaiącym y oczekuiącym wieku Sprawiedliwości zrzpie
chu cząstka, od wytrzymania wynikneta cierpliwość.
Na dźwignienia się zatym ztąd nędznego Stanu, do
WKM. P.M.tis. iako do powszechnego całey Oyczyzny
Oyca, Ucieka się Xięstwo Zmuydzkie zaszczyty Swoie
na wolne drugiego Starosty, mi iednak w tym woli y
Rządom Królow Panow Swoich nieubliżaiąc: obrera-
nie ustarożytnych nadaniach Witolda W.o Xcia Litt.a
wszystkich po Nim nieprzerwanym ciągiem nasle-
dzaiących, Nayiasn. Królow Polskich, Wielkich Xiąząt
Litt. iakopomna Żyiących Stawa, stwierdzone Przywi-
leiami y za szczęśliwszego WKM. P.M.ego Mitt. panowa-
nia Konstytucyą Seymu R.u 1736. zmocnione, iako nieo-
mylne znaki nieztamany nigdy poprzysiężoney Mona-
chom Swoim wiary, wdobrotliwym Pańskim mieści Sercu.

Tę oraz z nayglębszą złączone pokorą niesie prozby, aże-
bys Nayjaśn. Mtwy Królu tę znakomitą X.a Inuydzkie-
go Krwią Obywatelów zarobioną zachowuiąc Prerogaty-
wę raczył miłosciwie Kazać z Kancellaryi W.X.a Lit.o na
nowego Starosty Elekcyą do dalszey woli Swoiey wydać
Uniwersał.

A tak nayjaśn. Mtwy Panie wobranym y Przywileiem
W.K.M. P.M.tis stwierdzonym, nowym Generalnym X.a
Inuydzkiego Staroście głośno brzmiącey z Sprawiedliwe-
go y słodkiego Rządu Sławie Swoiey nowego dodasz wzro-
stu Wielkiego Senatu dopełnisz liczby, prozne teraz osa-
dziss Krzesło utracone X.u Inuydzkiemu w Grodzkim Są-
dzie z ozdobą przywrocisz, sprawiedliwość, smutek Obywa
telow tego X.a pocieszysz, żałobę onych w radość Zamienisz
Przy tey zaś schylonym do Stóp Panskich umysłem supli-
kuie Xięstwo Inuydzkie dwoch Senatorow Swoich, to iest:
Łaskawego Swego Swiątobliwie y przykładnie dla Dobra Ko-
scioła y Oyczyzny pracuiącego Xięza wedle Serca Boskiego
J.W.o Biskupa, y J.W.o Kasztellana ciężar dostoieństwa
Swego chwalebnie dzwigaiącego oraz prace zeszłego
Kollegi z ukontentowaniem całego Xięstwa ponoszącego
szczodrobliwey W.K.M. P.M.tis oddaią łasce.

A iako Xięstwo Inuydzkie dla Tronu W.K.M. P.M.is gorą-
cey nigdy nieubliżało zarliwości, tak zyczeniem Swoim
Końca zakładac nieumie, pragnąc z Krwieskich da-
row Aby P. M. Panie poty Polskiemu Królestwu y
W.u X.u Lit.o panował, poki długość y całość tych Kra-
dow trwac nieprzestanie, aby wielkie Potomstwo Twoie
prawdziwe Krwią cnotami y sławą ukochanych Pol-
skich y Litewskich Monarchow Piastow y Jagiełłow
Plemie, po wszystkich Europeyskich rozkrzewiło się Tro-
nach, aby naywyższe szczęśliwości w spaniałym W.K.
M. P.M.tis Domie stateczne y nieprzerwane zawsiało
mieszkanie.

Nam zaś Nayiaśn. Mtwy Królu, Którzy te oważtowa
Xięstwa Inuydzkiego przed Tron W.K.M. P.M.tis przy-
nosiemy potrzeby, niechay z szczodroty Twoiey ucało-
waniem słodko rzadzącey się Ręki pozwoleniem
cieszyc godzi.

Mowa JW. Im. Pana Kasztellana Wislickiego na Se-
natus Consilium dziękuiąca za Kasztellanią W.G. Gbł. 1758.

Pierwiastki głosów z ust swieżą powołania do tey Króle-
stwa Rad Swiątnicy, Łaską Majestatowi obowiązanych,
dzięk y wonnieści przed Tronem, jakoby ofiarę Monarchom
Swoim na cześć starożytna Narodu Polskiego poswięcita
pobożność; Tym umysłem Nayiaśn. Panie, lubobym rad
sposobić niezdolną słów osnowę, do wystawienia godnie
y uwielbienia nieograniczoney łaskawości Swojey, w sta-
racz powinney za Dobrodzieystwo Konferowanego mi za-
szczytu Kasztellanij Wislickiey wdzięczności przewyższa
niedołężne barki moc ciężaru, y niewystarczyłby Język
mnostwu pochwał, w ogniwa łancuchem po sobie ida-
cych, ani dowcip, rozmaitość cnot y przymiotów nayprze-
dnieyszego wyboru w Nayjaśnieyszey Osobie Twojey na
wzor y swiecenie całemu Swiatu, na kształt promieni
w Słońcu skoncertowanych.
Bez Krasomowców ozdobney odpowiedzi, widok Sam te-
raz uczy, iakiey swiatłości, przykładów rzadkiego wie-
kami Heroizmu stałego nieporuszenia Swiętey y Bogu
miłey rezygnacyi, z Chrześciańskiego Serca WKm. Pmnie
od Nayuwyższego Serc Ludzkich Probierza, obyczaiem zwy-
branemi Swemi zawsze praktykowanym w nayokropnie-
szych Lexow y prześladowania hucie przesmażonego y pod
młot wziętego na wyniosłości Tronu przeciw wzmagaią-
cym się coraz bardziey z wiekami skazytelności zarazom.
wystawionej pochodni bez zarknienia na tak dotkliwe cier-
pliwey naturze, ile też Pańskiey, do wytrzymania stosy
y nieprzyiażney Fortuny pocisku w czystey przed Bogiem y
Ludźmi Dzieł Swoich niewinności, blask, ogień, y iasność dla
potrzebney przyszłym y teraźnieyszym pokoleniom Obyczaiów
na-uki na wszystkie strony pod miesiączney okręgu do za-
cmienia Oczu utomnych wspaniałey wibracyi moią bija
y posyłaią.
Niechże te wytąszone Nayiaśn. Panie od pospolitosci zgo-
ła nieporownane cnoty Twoje, chyba z temi iedynie, w
pierwszych wiekow Bohatyrach Swiętych, cierpliwość
wiary y pokuty, Figurę Tajemnic Ekonomiki Boskiey wy-
razaiąc, potomnym do skończenia Swiata, Samych nie-
bios, nauki prawidłem, ida naśladowania pobudzaiącym
bydź przykładem, z wyrokow Boskich byty przeznaczone,
iako są pięknem zbawienia y Synostwa Boskiego do przy-

szłego życia, tak niechay y w tym doczesnym, a dla zasług Twoich przy gorących prozbach, modlitw naszych ile bydz może nay daley nad metę zwyczayną Życia Ludzkiego, boday wyciągnionym, za poskromieniem Mocarzów Ziemskich y przywroceniem do ubłaganego Nieba, darow Jego naydroższych pokoju y sprawiedliwości, sowita krzywd poniesionych nadgrodę, płon obfity wszelkich do bojaźni Boskiey przywiązanych błogostawieństw, korzyść wynugowania sławy y potencyi Nayiasnj Domu nad zawistnych Sobie y podług liczby Nayiasnj Krwi potomkow uwięczenia skrom Ich Każdego w Laury Zwięzkie y Korony Świata, wdługim szczęśliwym y od Poddanych ulubionym, przy nienaruszoney zdrowia czerstwości, panowania, w zapłatę Sobie winna odbierania.

W tych życzeniach Nayiasny Panie składaią głowę Moię pod podnoże Majestatu Twego pozyskana w ocz Twoich Łaskę za pociągnieniem iedynie sprężyny Serca od Tey Ręki, co go dzierży y nim stynie, tym usilnieyszym naygłębszego hołdu, przy ponowieniu Ślubów po przysiężoney wierności, y życzliwości zawdzięczam podziękowaniem, czym mniey niegodnym zasługom względ Klemencyi Pańskiey na Osobą moię przypisać mogę. Dopełniaiąc miary Dobrodzieystwa, pozwol Nayiasny Panie targaiącey się przez wdzięczność z więzów Twoich Duszy, a wystąpuiącey tak rzekę na wargi, uczcić wyrażaiącym wszystkie Sentymenta y obowiązki pocałowaniem dzielną w szacunku Łask y Dobrodzieystw y nieskrzywioną nikomu wspaniałą Rękę Twoię, czego z naygłębszym dopraszać odważam się Respektem.

Zdanie na propozycye podane.

Do Propozycyi wyszłych od Tronu WKM. P. M. mitt. nie należałoby Mi w tych początkach dla miałkości zdania, świeżości praktyki, y potrzeby ieszcze doskonalenia się in Publicis, raczey Ruchem niż mową w tym Nayświętszym od Zgromienia osuroch Majestatu z pierwszych Oyczyzny Świateł; y Kalyscaiącego

Rządów Swoiey Królestwo niepraktykowanym wiekami
przykładem od zaiętego powtornym iuż nawrotem, tak bli-
skiego pożaru woyn y Sąsiedzkiey z niesmiertelną sta-
wą Panowania Swego Ku powinney od Nas wszystkich
dla Siebie wdzięczności dotąd uchronić y wzruszoney
spokoyności zachowac raczyłeś.

Tym samym pieczętowaniem czułością y zabiegami
niedorazay się Nay Panie przez ustawiczne Seymów
niedochodzenia, y świeżą ostatniego z niepowetowanym
żalem zerwanie, piastowac Nas daley, iako litościwy Oy-
ciec na Tronie Swoim, zewnątrz zaszczytem Imienia
Swego u przyiaznych Sąsiadow oboiętności y Sąiuszow
ścisłym zachowaniem, względem przeciwney strony we-
wnątrz y w Kraiu przedsięwziętemi iuż szczęśliwie z nie-
wystawioney dobroci, łaskawości srzodkami, Kleienia y iedno-
czenia Serc poroznionych, Kosarzenia zgody, y miłości zobo-
polney y rozstabiliowania tym sposobem zupełney inter
Majestatem et libertatem Konfidencyi, pacem & securita-
tem internam w dalszy czas utrzymuiąc.

2do Interes Kurlandzki iak wszystkie sprawy y obiekta
ma odmiennosci swoie widoku z każdey strony, z ktorey
Mu się przypatrzić wszystku Dobrym Konjunktur. Aktual-
nych sposobie iedynym ośię podaie do odzyskania tey zatra-
coney iuż prawie dla Nas promocyi naymilszy wzor y
naypożądańszy prospekt, oczom Moim y całey Oyczyznie
bez zawodu y obłudy rzec mogę z Siebie wydaię, ku Zacho-
dowi bez potomnemu Kettlerowskiey dziedzat Familij, za
miar był od Panow Rzpltey patryotycznie przedsięwzięty
ex vi et tenore Pactorum Subiectionis do wszczepienia y
przyłączenia Oney tak ścisłe, aby constituat unum nąpo-
tym Corpus Rpblce Chociażesmy mieli w tey Sprawie
za Sobą incontestabile, jus reversionis Kurlandczykom
czy Swoim, czy cudzym duchem do niesmaku przyiewie-
dzionych, ochota niebrała do Uczestnistwa Swobod Naszych
sity postronne dawały Im potuchę nie ponaszych było
siłach, utrzymac sama rzecz, y skutkiem co się tak pięknie
napisało, owo zgoła wdziesięć Lat potym musiało się ina-
czey przepisać y oprocz zachowanego dla Siebie przeciw
Ceremoniału do cudzy zawiady Ich puścić. Przyięgłes
Nayiasny Panie avulsa recuperare, skrępowane iest Ka-
żdego z Nas sumnienie łancuchem owym quidquid nocui
scivero avertam między Duszami wszelka nierownosć
ustaie, trzeby żeby Pan Swoią, a Sługa Swoią zbawił,

losem to panowania szczęśliwym, niż kiedy Oyciec Nayiaśn. WKM. PMMitt. pociągniony obowiązkiem przysięgi, pokusił się był odzyskać Inflanty, zdarza się teraz, iż przygoda podrozy iedney do Petersburga y trefunkowy przeiazd przez Kurlandyą Nayiaśn. Królewica Jmć. Karola, sprawiły iednym tylko zjawieniem y pokazaniem się. Oto ten tak wielki powabu Narodow y ułożenia się przed Obliczem Jego tych przeciwności, dla których Konstytucya Anni 1726. wziąść skutku nie mogła, ktoż by tu Nayiaśn. Panie nie widział Palec Boski, y dzieło Wszechmocney Ręki Jego, ktoż by tak odrodny nie cieszył się y niedziękował ze dotknieniem Swoim ruszyła sprężyny Serc na pozytek oczywisty Królestwa tego na odzyskanie Prowincyi, ktorą, iuż pro abusu mieć y rachować trzeba było. Pamiętaiąc w tey mierze na obowiązek Swoy, oraz widząc y postrzegaiąc ex Specula Tronu y Swiatła Assistricis sapientiæ, iż te odzyskanie od uwinienia się przykiego zawisło, upływać bowiem zwykły nakształt bystrych wod, dobre okazye y Konjunktury zasięgaiąc Nayiaśn. Panie, po zerwanym swieżo Seymie, zdania przytomny wierney Rady Swojey, y donosisz, a prozbie Kurlandczyków y Asekuracyi daney in scripto daney Nayiaśn. Monarchini Rossyiskiey nie bytoby sposobu pewnie co innego radzić, tylko Seym extraordynaryiny, Senatus Consilia nie maiąc żadney mocy, y owszem zakaz udawać się in materiam Status, gdyby nie ratowała ad casum Konstytucya Anni 1736. ktora odmieniaiąc dawnieysze Panowa Rzpltey rozporządzenie, postawiła nayprzod, aby Kurlandyą po zeyściu ostatniego Xcia y Familij Kettlerowskiey pod Rządem Xięstw daley zostawała, przez co iuż wtey iaka regiminis forma w tey Prowincyi bydź powinna, powtore odkłada w ręce WKM. PMMitt. moc Konferowania Inwestytury na to Xstwo komu innemu, te są wyrazne Słowa Konstytucyi, obicere to wprawdzie można, że to się iuż stało, że te nadanie mocy do pierwszey stuzyło infeudacyi, że po Xciu Bironie ktorego w Kawszy iść trudno reddit znowu Jus feudi ad plenos ordines, nayprzod cujus est consistere Leges ejus & interpretare, poki więc ta elucydacya nie nastąpi, iest wdobrey woli WKM. PMMitt. brać ad literam text prawa, stuzący sobie, tak powszechnie u Nas się dzieie, y uchodzi, wdrugim stopniu abusus & vitia nullitatis, dirimentia, że tak rzekę matrimonium Xcia Birona z Kurlandyą w Rossach przede Mną mowiących, dostatecznie explikowane, z Konkluzyami na mocnych położonemi, ieszcze yte sty przedzaiących argumentach potezym faworyzować mogą, iż to będzie pierwsza dopiero z przyczyny ważności Swojey infeudacya, po Ferdynandzie

Kiettlerze. Ktorą WKMPmmitt zechcesz uczynić, iakoż
diploma z przezornych Kancellaryi inaczey wynisć nie-
powinno, na ostatek ten co tradidit mundum disputatio-
nibus eorum officiary odstąpić Kazat u Ołtarza, a poyść
poiednać się Bliźnim, na ten Kształt oświadczaiąc zmy-
sca mego liche zdanie, żeby się brać do pozyskania pibliey-
szego, apulsi, ze stawą y pożytkiem dla Oyczyzny y trzy-
mać się iak płotu wspomnioney Konstytucyi, zdaie mi
się tym samym ewinkowac summnienie, y avertere no-
civum, co ex mora y nieuchwycenia za przednie włosy
tysey z tylu okazyi za lada odmianą wymikaą mogło
by, niemiały pochop do insynuowania ieszcze ley życzli-
wey Rady, bierze iurata fides WKMPmitt y Rzpltey
spoczynaiących się nuz intryg na przeszkodę tak zbawien-
nemu dziełu, pod wyszukanym pretextem Religiy wy-
dari się przez takowe podniety Phanatismum, zawiś-
nych stron głęboka Impreza, która iuż pewnie pohloneła
w daleko sięgaiący polityce, y w zamysłach Swoich cała
tę Prowincyą, wolność summnienia, zuzytnaniem y obrzę-
dkami Spowiedzi Augszpurskiey iest obwarowana dla
Kurlandyi, circa Pacta Subiectionis, przy tey iak dotąd
bez przeszkody byty datey bez naruszenia zachowani
byćż powinni, lecz iakiey panuiący Xże ma bydź Reli-
gij Prawa na to niepotrzeba, y stanowić to Sami nie-
mogą, y owszem Komuż się poddał Gotard Kiettlerz
całą Prowincyą, Komu Iur Reversionis post extinctio
nem Domus Jego służyć miało, czyż niewolno było,
Ktoremu z Sukcesorów po Nim następuiących przy-
stać na Wiarę Katolicką, dla czego pewnie nie utracił
by był Xstwa Swego, iako w tylu nadzielnych Rzeszy
Niemieckiey Domach practicatur. Na Konieczor zacel
tayemny pod tym się ukrywa, o to nie inszy tylko ze kto
cudzy z Familij Potentatow Dyssydentskich y depenia-
iący zupełnie od polityki zamysłow Domu Swego pod
pretextem pozornym iedneyże wiary owieść mogł na tym
Xięstwie, zważmy co za Kotzyść ztąd dla Nas, y dla samey
że Wiary S. a nieprospieszywszy się w teraznieyszym
czasie, Ktoż to wie czy daley władnąc tym będzie mo-
żna, owo zgoła Przywileyem Łaski przywiązaney do
Nayiasn. Krolewica Karola, Kiedy Monarchini Rossyi-
skiey, y Kurlandczykow zrzedzone uczta pomyślnie
serca, Nas zarliwość Staropolska, affekt, wdzięczność In-
teres, stawa, przywiązanie, y wiernosc pociągaią
supplikować do Majestatu WKMPmitt z naygłębszym
Respektem, abyś obwarowawszy iak naymocniey Jus

eventuale

eventualiæ reversionis et Supremi Dominij zgoła wszelkie Prawa pozytki y emolumenta dla Rzpltey, wczym oraz bezpieczeństwo iaknaylepiey opatrzono, z odzyskaniem do Rąk Swoich danego Bironowi Dyplomatu zelżeram, consumare czym przpzey hoc opus bonum racżył favore Nayiaśn. Potomka.

3tio Potrzebę Legacyi do Stambułu mocno uznaie, oraz supli-kuię WKMci Pmitte. czym prędzey wyprawić godnie y zgodnie od wszystkich rekommendacyami zaszczyconych obudwoch do Charakteru Poselskiego aspiruiących Łasce Pańskiey oddaiąc.

4to Na Pograniczu dalekim y rozległym z Państwem Rossyiskim Krom Sam zdaie się, ieszcze favoryzować independencyą Stanu Przyrodzonego, złego lezye y wykroczenia, contra bonum Societatis zagęszczone, potrzebuią ustawiczney od Sądow represyi, aby uprawić w Kilubę należyta, co ze Skarbow Prawa y dostatecznego ad obliquos Konstytucya opisania Sądow Pogranicznych wypaść mogło, z obydwoch Potencyi stron, iako do satysfakcyi ukrzywdzonym, y akceleracyi Sprawiedliwości rownie interessowanych, szczerze y spolnie przytoczyć by się potrzeba, Realsumowanie Konferencyi z Jm. Pan. Ministrem Dworu Rossyiskiego indagacya spolna przyczyn zaniedbaney Sądow Kadencyi, zalecenie większey pilności od Oboyga respective Potencyi, Jśmy Pp. Sędziom Pogranicznym, oraz punktualnośc płacy ze Skarbu poprawy skutek sprawić by powinny.

6to Do Radomia na Prezydencyą Trybunatu z władzy Kitorą masz Nayiaśn. Panie, compelle instare Duchownych Duchowna maxyma, gdyż nacisku y ubiegania się do tey cum dispendio Funkcyi, mniey spodziewać się można, iako y exekucya postanowionych Prawem do Latus Rezydencyi, bez woli y Rozkazu Pańskiego samym powabem piąciuset Złotych do skutku nie przyidzie.

6to Łatwa rzecz Nayiaśn. Panie, y wytykaiąca naybardziey vitia zaszczepiona w Rzeczie Publicznym upadek y Zubożałość powszechna, tak pogrążonych Miast w Polszcze, że w długim nawet pokoju pod skrodkim WKMci Mitte panowaniem, reflorescere nie mogą, w tym Stanie politowania, godnym Kłatwę niby zrzucona desuper na Kray ukazuiącym, desideria Miast, Krakowa y Elbląga, continuationem subsidiorum y levamina, Kitorych zażycia ex errario Publico, przed Tronem Pańskim do względu łaskawego składam. Pro vigili cura Jśmy Pp. Stolnam nom Oboyga Narodow, pro commoditate publica, brukowtuteyszych Jśmy Pp. Marszałkom dla restauracyey

przybytkow dla Swiętey sprawiedliwości, ktora iuż w Radomiu y Piotrkowie mięszkać gdzie niemiała, Jchmć Panom Wrodom Rawskiemu y Pomorskiemu wdzięcz. należyta z podziękowaniem ore publice oświadczaią, re. stytucyą wydatkow Jmć Pa Hetmana W. Kor. na expedy. cye oryentalne potrzebę prowidowania dalszey expedy. Kontynuacyą bruków indemizacyą kosztow tozonych re. paracye Zamków abys Nayiaśn. Panie per Resultatum teraźnieyszego Senatus Consilij ze Skarbu Kor. obmy. slić y wypłacić zlecił, Sama słuszność popiera nayuk szą prozbę z mieysca mego.

Jura & Privilegia Prowincyi Pruskich Konstytucy. ami obwarowane, zasługi generalnie wszystkich, w głosach waznieyszych, całego Senatu rekommendowa. nych, tudzież z strony Woyey nieczyniąc, przedtuż, niem wyliczaniem y mianowaniem osob, Łasce Pan. skiey & distributivæ Justitiæ WKMci P. Mci. Mitt. znaygę. bszym oddaię Respektem, oraz Kończe Votum moie, Pa. tryotycznych Ust y Serca życzeniem dawniey Jmieniu wi Twemu Nayiaśn. Panie w Monarsze Rzymskim poswięconym, Deus in Cœlum reveas, dici, amesq, hic dici Pater atq, Princeps.

Mowa dziękuiąca za Kasztellanią Smolenską, mia na na Senatus Consilium R. 1758. w Warszawie.

Z Brzeskiego na Smolenskie przesadzonemu Krzesło, gdy Mi za pomnażaiące się we Mnie WKMci P. Mci. Mitt. Łaski dziękować przychodzi, zastanawiaią Mnie rożnych rożne rozumienia, iedni dany sobie honor, zasługom Swo. im przypisuią, drudzy Dziadow y Pradziadow Familii, z zadawnioney wydobywaiąc pamięci, samym urodzenia losem, dane sobie wakanse, za należące Swoim rodo. witosciom bydź sądzą.

Ja do oboyga w tym mniemania nie znam się, bo zasługi moie s. iezeli iakie są, czy były, albo przytępiać albo ich całe niepamiętać poswięcaią Dobru pospolitemu, przed się wzią. tem, Antenatow też Moich po krwawych Marsa pra. cach, niepamiętnie na zasługi Ich w Podskarbstwie Wiel. Kor. zagrzebionych wskrzesać nie chcę. Dociekam y dotykam zrzodła, z ktorego wszelkie wypływaią, uszczęśliwienia, po. kornie Panu Panow dziękuiąc, że mi ten Spaler ktory iuż dosciągłych wyrokach Swoich, od wiekow wymalował, z czasem

odwinąć y przed Światem, czym iest pokazać raczył.

A że Wszechmocnemu Stworcy do wyodkanalenia Dzieł Swoich, częstokroć iako Instrumentu, używa stworzenia, czyniąc Je Uczestnikiem Wielowładztwa Swego; To Ja w Osobie W K M Z P. Mo. mitto głębokim czczeg uszanowaniem przyimuję ześ mi W K M Z P M mitto mocą Naywyższego Ręki w przod na Brzeskim, a teraz na Smoleńskim, z Gościnnego na Domowym, z cudzego na właściwym, osadził Krześle, z którego Ku Majestatowi Pańskiemu, zbliżywszy się upatruię, że co niegdyś do Życia Czechiaszowi Bog Wszechmogący, tóż W K M P M mitto mnie do honoru uczynił, dziesiącią lingami pomknąwszy wgorę.

A za tym co tamten Monarcha Dawcy Życia, to Ja W K M Z P M mitto dawcy honoru: Który się równa Życiu; powinnem, tym mocne zakrzykaiąc Krotkie dziękowanie życzeniem, żyi Nayiasny Panie Wnukow Wnuki liczący, nie śmiertelney w Sercach twych Poddanych dziedziczący. Że moje życzliwe Majestatowi Pańskiemu oświadczywszy zdaie, na Punkta w propozycyach od Tronu W K M Z P M. mitto Poddanych wyrażone, z powinnym Majestatu mam honor odpowiadać uszanowaniem.

Co do Pierwszego Punktu całości y uszczęśliwienia Dobra Pospolitego w Naszym Państwie od wnętrzney y zewnętrzney zawiści spokoyności. Pierwszą Powaga Majestatu równy na wszystkim względ, urodzona taskawość y dobroczynności W K M Z P M mitto. Drugą idąc radami w pomoc Stany Koronne y Litewskie wyrobić y ugruntować przy pomocy Naywyższego Rządcy, społnym wszystkich staraniu mogą.

Co do drugiego punktu tychże Propozycyi, nietylko odmianę Stanu y Rządow Xięstwa Kurlandskiego, ale też y naymnieyszą otoż y między tymże Xstwem Kurlandskim zachodzącą okolicznością uprzedzały zawsze Kommissye, które że nie z Rady Senatu, ale z Seymow wychodziły Świadkami są Volumina Legum, y tak sama ad actum przeszłego Xcia prerogatyw Kommissyi prawem R. 1786. opisana; Która to prerogatywa przez Inwestyturę y przyięte od Xcia Birona Homagium Swoy skutek y Koniec wziąwszy nie może drugiemu de novo następuiącemu Aktowi służyć, zniszczone zas actu Xcia Birona, inaczey iako tylko przez Seym bydź niepowinno. B

tych przyczyn wspieraiąc zdanie Moie, na podobnym
przykładzie y na prawie R.u 1726. które nie Rada Senatu,
ale wszystkich Stanow trzech wmnieyważnieyszych teyże
Kurlandyi okolicznościach. Cultus: mowią Derba Legis: vitio
nullitatis et insubsistentiæ naturalis podlegle kassowatą
tak dla skassowania z wielu ważnych przyczyn tego,
chociaż niewaznego, całey iednak Europie widomego ak:
tu, iako też dla uznania nowey Kommissyi do ume:
wienia Kondycyi, między przyszłym Xciem Kurlandzkim
a Stanami Rzpltey, za rzecz do wszystkich trzech Stanow
należącą, sądzę, potrzebny Seym extraordynaryiny być
rozumiem.
Nadto niżeli Seym nastąpi dla ubezpieczenia Państw pod
Rządem WKMci P.mo Mitto będących, iako też dla przyszłe:
go pewnieyszego na tym Astive Xcia Kurlandzkiego umo:
cnienia, zdaie się, będą potrzebne per Diploma Nayiaśn.
Monarchini Rossyiskiey otrzymanie upewnienia nunquam
revocandorum, Samego y Sukcessorow Xcia Birona y uro:
zenia Dyplomatis temuż Xciu Bironowi danego, secus
dwóch mielibyśmy Xiąząt powpisem Ręki Panskiey WK
Mci P.mo Mitto zaszczyconych.
Co do trzeciego punktu owystania Posła do Cesarza Jmci
Tureckiego z oświadczeniem Szwedzkiey przyiaźni, y zacho:
waniem Traktatow Konieczne potrzebne uprasza WK
Mci P.m Mitto
Co do czwartego punktu Sądy Pograniczne ze przez Konfe:
rencye z Jmci P.m Ministrem Rossyiskim upewnić się mogą
niewątpie, nieodwłoczne zaś rozsądzenie w tych Sądach
krzywdom z Strony Państw Rossyiskich, zadość uczynie
nie potrzebuie, interessowania WKMci P.mo Mitto do Nay
iaśn. Monarchini Rossyiskiey, aby sessia Dekretow w tych
Sądach exekucyą przykazać raczyła.
Co do piątego punktu naznaczenia Senatorow do
Trybunałowych Skarbowych tak Koron. iako też Litewskich,
zawsze bywało w Seymach, anim się doczytał Prawa o
Jchm. XX. Prezydentach do Trybunałow Skarbowych,
a zatym y teraz rozumiem być do Seymu należące, ieże:
liby to zaś naznaczenie do Senatus Consilium należeć
miało, w ten czas bym upraszał WKMci P.m Mitto o wy:
znaczenie nie iuż iednego, ale wielu na mieysce ostatnią
Konstytucyą R.u 1736. naznaczonych z czasem od umarłych
tak w Koronie iako też y WXLitt.m do Trybunałow Skarbo:
wych Duchownych y Świeckich Senatora.

Co do szostego punktu desideria Miasta Krakowa y Elbląga
/:przydaiąc Prowincyi Litt.y y Minsk Domicilia Ty
bunatus Gł.e W.X.o L.o zwykłey WKM.Pm.mitt polecam manuficencyi
Expejów JW.Im.Pa Wrody Krakow.Hetmana W.Kor na
Expedycye originalne erygowanych wrócenie, jako sprawiedli=
wie /: przy powinney za poczekanie wdzięczności :/ należy tak
aby Skarb Kor temux JW.Im.Pu Hetmanowi niebawiąc wy
płacił upraszam WKM.Pmo mitt.o

Wdzięczne wspomnienie beneficij Offitij JW.Jclm.Pw Mar=
szałkow Kor w porządku y wygodach Miasta tuteyszego War=
szawy, /: których iesteśmy Uczestnikami :/ powinne od Nas
wyciąga, podziękowanie a od Skarbu na dalszy expens pieniądze.

Rekommendowanych ode Mnie wszystkich, a mianowicie
A.A. y Mnie Samego do Nóg Pańskich umizaiąc, względney
oddaii łaskę y pamięci.

Kopia Listu JO. Xżney Jeym Wrodzineg Nowogrodz:
kiey do JO. Xcia Imci Koniuszego W.X.o Litt.o z Dzięcioła
Lg 9. 8br.e 1758. pisanego.

Montres Cher Fils.

Cieszę się zdobrey wiadomości o zdrowiu Twoim Moy
Xiąże, Którego Ci w naydłuższe z Serc życzę Lata, podzi=
wienia mego wyrazić niemogę, iakoś w postępkach Swoich
niebaczny, zgorszyłam się złey Krytyczney publiczney
mowy Twojey, żeś się ważył na iedney sypuzycyi, albo nie
chętney Relacyi, a czasem y na zdradę Sobie rezolwowaney,
wiedząc żeś prętki wynurzać Sobie zle mat Place Majesta:
tu niby zmysły wytykać do czego żadnego niemasz podobien.
stwa, y gdyby to się widocznie dziać miało, to by się godziło
opponować, ale nie z taką wszczyptiwą expressyą iakiemyś
nadział tę mowę, przydawszy tykt y Ministrom y innym
zacnym Osobom, iakobyś na to pracował abyś Nieprzyiaciół
na się Katalogi zbierał, y pomstę niecomylną sciągał, na do:
wod posyłam Ci kopią Listow Z.Nieświeża pisanych, które
utrapiły wielce Xcia Im.Hetmana, y w wielką trwogę Dom
cały wprawiły, aby cię do Sądu niepozwano, do czego pewnie
złość Nieprzyiaciół Naszych animować niezaniedba, y tyl
Których wezwał posłuchi, a naywiększa Konwinkacya

Twoja

Twoją, y ieszczeześ do Akt podał, ten paszkwiluiący wyrzut, radz ó Sobie iak się wywiktać z tey w którąś wlazł Kabałę bo my rady dać niemożemy, tylko strapione Serca offiarować Bogu, a czas ci iuż bydz z większą Reflexyą nie podchlebiaiąc Sobie, a zaś ty ieden Zelant Oyczyzny, boco czynisz to l'amour propre dyryguie, ze się Kochasz w Swoim zdaniu, w Swojey Elokwencyi, w Swojey wielkiey wiadomości, co pozal się Boże, ze ci dał Bog, bo tego wszystkiego. mula propres używasz bez Konsekwencyi początku y Końca oddaiąc cię Bogu w opiekę nayuiższey ci życzę poprawy w tych lekkomyślnosciach, Ktoreby częsta praktyka powinna umoderować, albo przynaymniey ta Reflexya. ze kto chcę robotę Swoią do skutku przywiść, nie trzeba o niey gadać, bo tym samym niezrobi, a tu zaś ani gadać, ani myślić nie było racyi, tylko nieszczęścia y wexy szuka: nie piszę się za tym moy. Kochany Xże z Serca Kochaiącey Matki B. X Radziwiłłowa.

Kopia Listu JO. Xcia Jmci Radziwiłła Koniuszego W. X. Litt. do Jmci Pa Kosibskiego Dd 29 Obr 1758. do Lublina pisanego.

Niepiszę do Wmwm Pa Dja w Interesie o Chiruszuwkę, bo moja Zona Sama pisze do Wmwm Pa Dja, alebym się rad informował o Sprawie Matki mojey quis eventy y iak ze Strony Jmci Pana Koreywie chcicy WMć. donieść zem z umartwieniem y ostatnim zgryzeniem moim miałem List od Mojey Matki y od Mego Brata, względem mowy Mojey Chełmskiey, gdzie na Mnie Familia Moja powstała, gdyż P. Mniszech zastraszył Ich, ze Mnie ma wydać Mandat, pro Crimine lasae Majestatis, jakoż miano mnie wydać mandat, tylko zerwanie Seymu pomięszało Im szyki, y tak wielkie dzieła dla wolności moiey, co są Administracya, w Europie y całey Polszcze y glorytikowane przez cudzych applaudowane przez Hetmana WK. są poniżone oraz y postpenowane y censurowane przez Swoich, Kiedy to zaochydę Familij za procypitancyą, y za płochość poczytuią, co iest Staropolskiey rzetelności edlem, y wspaniałą Jenerozya Antecessorow Moich, y zwierciadłem podziwości, ale Im bardziey Mię strasza, tym bardziey Ja nieprzekonany y niedam się ustraszyć, ale ten mandat byłby fatalny dla Nich, bobym za pozwi Criminis lasae Mtci y za przewrotne nakierowanie

nie

prawdy w Crimen laesa Mtij rzetelne odstonitbym Crimina Status Dworu, albo y nie to Crimen Status, Krol Jmć przez Pakta nam przysiągł avulsa recuperare, a temu dwie Lecie przez Gabinetowy Reskrypt w sekretne wszedł z Krolową Węgierską Konwencye czyli Traktata, y wydawszy Instrument bez Sancytów Seymowych bez Senatus Consilium na Kommissya rozgraniczenia między Starostwem Spiskim, a Węgrami, który Instrument rozgraniczenia pod Imieniem Rzpltey był expedyowany tytułuiąc Kommissarzow na to destynowanych pełnomocnemi Rzpltey Kommissarzami zwłaszcza Jmć Pa Moszyńskiego Kasztellana Inowrocławskiego y Pa Saiła de Prossa natione Szlązaka y Lubra, którzy immediate przed Smiercią Krolowey Jeymći zakonkludowali rozgraniczenie, y za prezent coroczny alias za Korrupcyą od Krolowey Węgierskiey co Rok ze Skarbu Krolowey po 200. beczek wina tym Kommissarzom dawania y transportowania do Ich rezydencyi y fawore Dworu wstąpili od dawnych granic, na milcatery Węgrom y Kopiec wysypali, dukt wyprowadzili, Mieszczan Podolimeckich, Lubowieckich y Bielskich protestuiących się związali y bili, a to była darowizna Króla Krolowey Węgierskiey tych gor gdzie złoto y srebro się znayduie, tak iż cztery mile wspomorzeh te wszystkie gory złote ceserunt do Węgier A°1786. a tylko particulam sterilis glebae przy Starostwie Spiskim zostawili, otoż to crimen Status, drugi crimen Status przymusza Kurlandczyków przez P. de Olve do obrania Krolewica Karola sine scitu Rpltey to bym się musiał na Ministrów o Sąd dopominać, że Krolowi radzą, tamać wolność popełniać Crimina Status, iak y sami popełniaią, a ieżeli chcą zjustyfikagi to Ja na defensę moią ze sześć dziesiąt tysięcy Patronów postawie, niechże Mię sądzą, powiedz WMć P. wszystko Pu Koreyzie pokaż y List co do WM Pana piszę, Ja ieden Radziwiłł naśladowca wielkich Przodków moich w nieustannym Animuszu naśladowca Ciceronow, Katonow; Będę w Lat kilkadziesiąt tak sławny, że posteritas nad złoto szacuiąc moy wielki umysł, moię rzetelność, moią dla Oyczyzny y wolności miłość, moy opieraiący się przeciwko Monarchow rezon, Kolumny Mnie stawiać będzie, a tu y zayzdrość Domu mego Thorskiego, ieszcze Mnie bardziey animuie, żebym z większym natężeniem wspaniałego Animuszu Dworowi do żywego dogrzewał, gdyż o Ich Laski nie stoję, ich nie taski się nie boję, to iest Dworu, bo co czynię, to przy prawie

y prawdzie a co dowiodę to większy Im wstyd przyniesie, nie mam w tym miłości własney, ale mię miłość Oyczyzny nad Familią iest mi w preferencyi, nie mam w tym pomyczości, bo we Mnie zemsta Affrontu Vschowskiego nigdy nie iest do Smierci ukojona, nie pseudo Elokwencyi y zawiedzenie się na rozumie własnym do tych Mię dzieł animuie, bo ten talent od Boga Mi udzielony przy podziękowaniu Boga ze Mnie od głupstwa ciemności y thorshiey wyprowadził, ten dar Boży Oyczyznie Prawom y rzetelności prawdzie y wolności, na Ofiarę sakryfikuię, a ieżeli mię za prawdę stracą, to nie tylko Mnie wstawie, y pamiątce wieczney estymacyi utwierdzą, ale co większa, że mi wiecznego zbawienia, przez zaszczyt męczenstwa, wyprokuruie Koronę, wiem że zazdrość Familij Mojey ziem spasobnieyszy do wielkich dzieł w Oyczyznie, zem śmielszy, odważnieyszy od wszystkich, tym tajaniem y zbytnim napominaniem, chce mię wgrob wpędzić, otoż to mię ani zbraci ani zasmuci y na przekor nie umrę, ale w mojey waleczności mądrości stałości y w mych sentymentach sławnieyszy coraz będę, co moja prawda iest, iest u Familij Mojey głupstwem tom słyszał u Swoich nieraz że estymowali Zamoyskiego że w Senacie do pół Szabli dobywszy powiedział Królowi Stefanowi Batoremu, sum Elector Regum, detrusor Tiranorum, a iednak Mu nie dano Mandatu pro Crimine læsa Mtis teraz Poseł wswym manifescie rwiąc Seym wyrazit to wszystko com miał w Swey mowie, a iednak y temu nie odważą się dać mandat bo mu wolno, y byłoby iuż znakiem absoluti Dominij, Poseł na Seymie, Szlachcic na Seymiku, Królowi ma moc znać prawdę a co mowią że Szlachta chcemy przysiąc to kłamstwo, taki mam kredyt u Szlachty żeby na Sądy in Assistentiam wsto tysięcy Kon wrazby w Warszawie stanęły; ieżeli chcą pokoju, a cale żeby Ministra Którego nie było Męczennika, niech się uspokoją w swojey chęci, bo tego nie apprenduię a to co pisali na Mnie do Familij zazyli Machiawela, y Ministrowskiey sztuki zwyczayney do oszukania y omamienia Ludzi łatwo wiernych, ia iednak nieporuszony w mojey Lemście, wczas dalszy ani stworzony, my tu ztąd wyiezdżamy na Wołyn Ł.C.J.br a teraz z naygłębszą submissyą protekcyi y przyiaźni się oddaię, y piszę się

WM. Pana Kochanego Brata
y Dya Unizonymi Drugą

Votum JW Jmci Pana Kazanowskiego Wdy Bracławskiego
za Władysława Czwartego Anno 1639.

Inter alia.

Turbowana iest Rzplta y bardzo przez konferowanie Xcia Kurlandzkiemu, że sine consensu et scitu Rzpltey stanowią Authorz Leges ut non sint Principes. Supra Leges, supra Principes sunt Pacta conventa, Jest przysięga WKMci są Prawa per expressum denon alienandis Bonis. Zawarta rzeka Królom Jchmć. Że sine scitu & consensu Rzpte niemogą dawać. Rozumiem z przysięgi mey którąm ten oddał WKMci y Rzpltey woltorey y że słowa są, Quid quid Novivi Scivero avertam, że niemiato by bydźto Jeiudum Validum, ale y na WKMci Pieczętarzow Jest obostrzona aby takich Przywileiow z Kancellaryi Swoiey niewydawali.

Mowa JW Jmci Pana Matachowskiego Kanclerza WKoronnego na Senatus Consilium w Warszawie 1750 miana.

Jak Rzeczypospolitey Naszey gruntowny osadzony Fundament, żeby troistym spoiona Stanow ogniwem ameinaczey stanowita Prawa, y lubo czystoroc zawierać musi iuż smiertelney podobna woli znosić cierpliwie uczymioną sobie krzywdę niżdelibatnego nadwerężyć wolnego głosu. Za Panowania Zygmunta Króla użyskowali choć nadoszłe tylko ze czyste Seymy wyiączeniem Fortun Szlacheckich Jemienię, my zaś tylko wetzach topiemy smutną pamięć iednego podrugim zerwanego Seymu. Przychodzi mi naprzykład Rada walna Warszawska Roku 1710 przychodzą y insze do których się brała Rzplta sposobow, ale wteraźnieyszych okoliczności iuż trudno podobnego zażywać scharstwa. Seym ex-

ordynaryiny zdałby ſię naypotrzebnieyszy, gdyby miał oddzłoſić ſądzłucy mocnieyszy niż ordynaryiny Przywiley. Pracuieſz Nayiaśnieyszy Panie około dobra pospolitego niewprzygasz Nas Interessa Zagramiczne, spadłe Dziedziczne Państwa nie szczęśliwości niełączyszy z Polską, ale y owszem dwoiennych za stawiaſz upałów. Ta wszystka Królewska robota daie dowod dobroci Serca Pańskiego odnas sama tylko wdzięczności u: nog WKMŭ PNM. Stąd a podziękowanie y ratunku w twoicy ſzuka Protekcyi: Zostaie ieszcze Rada Senatu ale ta w tych Oyczyzny upadkach ſubtelna pomoc, kiedy Ią Prawa Obrysłą, aby ſię niewdawała in Materias Status, y ſtąd: nie bo y dwa Stany Rzpltey mogły decydowáć co trzy wielką by Pan Rycerski cierpiał krzywdę y cała Rzplta mu ſiałaby wszystkie swoie odmienić obroty, Cobydź niemoże. Z tym wszystkim taż ſama Rzplta obostrzyła Prawem Re: zydentow Senatorów przy bokv, aby ſię WKMŭ PNM. miał zawsze przytomną z Senatu Radę, a tym ſamym kie: dy Senatus Consilia ſą potrzebne, muszą mieć swoią moc y powagę. Ieſt ztąd zaraz do drugiego o Kurlandyi Punk: tu. Xięstwo Kurlandzkie y Semigalskie, przyszło do Nas z Prawami circa Pactaſubiectionis, które zaraz dane ſą Fdu: dum Gothardowi Kiettlerowi una cum masculâ prole. Po: tym 1617 Roku nadana ſą z Seymu Formula Regimi: nis czym w dalszych wszystkich Xięstwach początek zawsze ie: dnak ſub Regimine Dnus.

Kiedy potym przyostatnim bez nadziei Successora Xięcia w: szczętaźy za Życia Jego pseudo Electya, doktorcy Prawa Kurlandzkowie niemaią, bo każda Electya presupponit sepa: ratum Status Kaſsuie 1726 Roku takowe prawidłowas ustą, naznacza Kommiſsyą odmienia naturam Fdui in corporatio: nem Formalem, y to była prawdziwie Materya Statusu, ale wszystkie trzy Stany Rzpltey decydowały, kiedy potym Kurlan:

czyłowie proszą oprzywrócenie dawnego pod Xiem Rządu, y ci z
tem do Rzpltey prawami przyszedłszy, doprasżaią się aby mie-
li sub Duce Regimen, znowu Rzplta na prożby Szlachty Kur-
landzkiey przywraca im nadalszy czas dawne pod Xiążęcym
Rządy w Roku 1736 y to materya Status, ale tak się za-
nom Rzpltey wszystkim podało, z tą dołożoną Kondycyą, aby
in Feudandus Princeps Bona Mensa aboneribus in Rem
Feudi chiberet et subsidia Militaria proservitio Reipublicæ
manutenear, et sit obstrictus tanquam Feudatarius Vasalla-
tui juxta Pacta subjectionis et formulam Regiminis.
Według tey Konstytuwy dates WKM PNM, in Vestitu-
ram Feudi Xcia Ernestowi Bironowi, ten zamiast obięcia
rządów post investituram tam y niepostał, y przez to jura-
mentum Fidelitatis od Szlachty Kurlandzkiey nie odebrał,
bona Mensæ Ducalis aboneribus nie uwolnił, et in minis-
rio Cudzey Potencyi bawiąc się popełnił grzechy, które sequę-
strationem Personæ Ejus unaeum masculæ prole na mocy
ściągnęły. Doprominaią się zaraz Kurlandczyłowie Effectum
Konstytucyi 1736 przez Posła swego Zdnosząc do WKMci
PNM. prozby et ex Resultato Senatus Consilij za prozbą
Senatu przysładaią Pana swego u Dworu Petersbur-
skiego starania, znayduiąc w restytuwy Xcia też dawne trudności
co y teraz że Status rationes nie pozwalaią tameczney Pań-
stwa dać mu wolność y z Potomkami Jego.
Nie ustaią Kurlandczyłowie y dalej supliki swoich zleazdego
Seymiku o eliberacyą Xcia prosząc, a teraz wszystkich swoich
dolegliwości obwiązą, że bez Rządu Xcia zostaią mieniąc pro-
szą, że jeżeli żadna nadzieja nie jest eliberacyi Xcia, abyś
WKM PNM, nieszukaiąc obcego Xcia dał Inwestyturę Nay
iaśnieyszemu Królewiczowi Karolowi, na którego wielkie talen
ta y zgodne do szczęśliwych Rządow zapatrywaliśmy się

Dać natych miast Poset Rossyiski deklaracyą na Pismie że
żadną miarą Xże Ernest Biron wypuszczony bydź niemoże
z Potomstwem zrazy grzechów exvi Ministerij w tamtym
Kraju popełnionych. Upada w tym punkcie Sejm Konwo:
kuiąc WKMć PNM Senatu Radę nicidzie tu o to ia-
żim ma bydź rządem Kurlandya bo Konstytucya 1736
że nie na ieden raz, ale na dalszy Czas Leges Statua sub
Duc Regimen Kurlandczykom pozwolita, ale tylko WKMć
PNM pytaią się nas, czyli przez niedotrzymanie Kon-
dycyi założonych Xciu Bironowi, czyli przez sequestracyą
osoby Jego z z Potomstwem exvi Ministerij w Cudzym
Państwie bez nadziei przywrócenia mu Wolności, iest vacan-
tia Feudi, albo nie z czyli Konstytucya 1736 iako nayprze-
dzey ad effectum deducendo dać Inwestyturę innemu Xciu
iuż też to nie iest materya Status. Na Sejm Extra-
ordynaryiny Interess ten odkładaią iest to Konstytucya
1736 roku odsyłać na drugi Sejm, ale ia Miłościwy
Panie, bez tey niepotrzebney zwłoki, otwieram zdanie
moie. Podimy Kurlandczykowi dotrzymać wierności
Rzpltey, ale z Rzpltą Kurlandczykom Prawa. Przyszli
do Nas z tym Prawem, że pod Rządem Xcia Zostawać
maią, y lubo nakrótki Czas byli Zatrwożeni, odmianą
znowu na wsitne Ich Rzeczy przywraca do dawnego
pod Xcia Rządu. Oczekuią tey Obietnicy od lat 100
doczekać się niemogą a zatym WKMć PNM, po
wszelkim ubezpieczeniu, że niemasz Dani bodobieństwa
do powrotu ad Ducatus Xcia Birona una cum Ma-
tula Prole, deklaruy Vacantiam Feudi, y day Inwe-
sytury temu, który się będzie obligował Liberare Bona
Mensa Feudi ab oneribus, y insze Kondycye do Prawa

w Prawie wyrażone wypełnić. Jeżeli zaś Kurlandczykowie przez krótki Czas zapatrzeni na wspaniałość Sentymentów Nayiaśnieyszego Królewicza Karola życzą Sobie za Xcia. zdrętwiałby mi niewdzięczności grzechem zżyć, gdybym go zażył dla obcego Xcia. Ponieważ takowe mogą się z rzadka zdarzyć apetyta y bez Prawne y nieiedne zachodzą tym odgłosy, zaczym supplikuie WKMci PNM, abyś zamykaiąc, mieiscie Prawom drugie wrota, zaraz iak przedko zważyszdzias addeclarationem sedi Vacantis, tak niebawiąc dać y Inwestytury. Do utwierdzenia Stałeczney z Porzą Ottomańską przyiaźni, przezorności WKMci PNM, dla honoru Rzpltey y potrzeb JKM. tak iakoż godnie podobną odprawić fundują, Jmć Pan Podkomorzy W.X.L. teraz zaś przed Tronem WKMci PNM. prezentuiąc godni Kawalerowie Jmć Pan Kuchmistrz Litt. y Jmć Pan Cześnik.

Sądy Pogranicznie ściągaią z obopolne zabudowanie stron skargi supplikuią Maiestatowi WKMci PNM, abyś ten Interes do roztrząśnienia zlecił Jchmć PP Ministrom Status o: bogga Narodów in praesentia Xcia Jmci Prymasa z Jchmć Panow Hetmanow ieżeli wtenczas będą przytomni, aby z Jmć Panem Posłem Rossyiskim, tak to Sądy ustanowili, żeby napotym żadne nieprzychodziły trudności. Przychodzi w tym punkcie na myśl prozba do WKM PNM. aby rozkazał Skarbowi Koronnemu punktualności w wypłacaniu Pensyi Jchmć Panom Sędziom Pogranicznym daremnie y Senatus Consilij Rezultatis naznaczonemi osobliwie Jchmć Panom Brzeskim.

Ale dy wspomnione są skargi Pogranicznych Woiewodztw, trudno przepomnieć teraz y inne pobliższe Woiewodztwa, wątpić nietrzeba że surowe Dworu Petersburskiego ukazy powinny by trzymać Żołnierza w ostrey skromności; ale tu,

tu bardziey przychodzi ią skarzyć na Komissoryat Woysk Rossyiskich, ktory w wyciąganiu osobliwie podwod omil killa dzie sięt, tak Kray niszczą że odpadłszy od bydła Szlachta role niezasiane zostaną, to iest nierząd, ktory nieprzynosi Kassie Woyskowey ulgi; a Kray Catkiem niszczy. Zeby tedy Dwor Petersburski, otym złym Rządzie mogł mieć kommissoryatu wiadomienie. Supplikuie WKMci PNM abys rozkazał Ministrom swoim pisać do Ministrow tamtego Państwa z reprezentacyami otych Kommissyoratu Rossyiskiego inkonwenienyach.

Wiersze Ichmć XX. Piarow, miane podczas Inwestytury do Xcia Kurlandzkiego Roku 1759.

Narret Orbi Fama toti
Quantum Polona Juventus
Jagellonio Nepoti
Inter voces et Concentus,
Claro Duci gratuletur
Plaudat, exultet, Letetur,
Tibi Solium Curonum
Sit adquemvis gradus Ikonum.

Responsum ad Humillima Lekta Jenossonum Fridericii Sigismundi de Korff Capitanei Rossitici Equitis Ordinis Sti Annæ et Wilhelmi Alexandri de Keüling a Jnossis Supremis Consiliariis et Ordinc. Equestri Ducatuum Curlandiæ et Semigalliæ ex Interna Conferencia Mitaviæ Die XIX mensis Decembris Anno Immediate elapso habita ad Sm. Rem Dnum Nrum Clmum Delegatorum ex majori Cancellaria Rni Die XXIX mens Januar Anno Dni MDCCLIX Varsaviæ Elatum.

Postquam Sa Re Mtas D.N. Clmus Sollicitudinem
suam Omni Subditorum Suorum bono Aplicavenit, Duca
tus Curlandiæ et Semigalliæ nunquam a Cura sua sepe
rare voluit. Qua ratione cum atot Annis Gnsa Nobilitas
Curlandiæ et Semigalliæ Orfanum quasi representabat
Statum Sa Re Mtas Dnus N. Clmus ex mente Senatus
Constitucionum Anni 1736. ad Effectum deducens, p.r.
ceteris exteris Principibus, naturali Cursu Serenissimo
Regio Principi Dilecto Filio Suo Preferenciam dedit
ex quo et Vota Senatus Rni et Mni Dni Lituaniæ
nec non Gnerosæ Ducatus Curlandiæ et Semigalliæ Sub
secuta Regiam Mentem in Conferenda Dignitate Firmarunt.
Sperat Sa Re Mtas Dn Clmus Omnem nunc Felicitatem
in Ducatibus Curlandiæ et Semigalliæ radicaliter locari, de
here ubi Princeps a primordijs statim Juventutis sue non
alio ad Regimen imbui potuit Sistemmate, nisi qualiter
libere Senti Imperandum, similiter et Gnsam Nobilitatem
daturam semper Operam nemo dubitat ut Srmus Dux non tan
tum reverentialis sed et Cordialis Amoris erga se Sentiat, do
menta atq debitam Sibi experiatur Obedienciam. Jugmia m
vero Srmus Dux Curlandiæ et Semigalliæ non alia Via
ad Dignitatem Gracia Srmi Regis Dni Dlmi p.r.cedente
pervenit, Nisi quam ipsi Pacta Convencionis, aliaq Con
diciones Constitutionibus Regni Sanitæ demonstrabunt i.d
circa Sa Re Mtas Dn Clmus. novum Quid in Diplomma
te Investituræ Imponere Sæ Qui Congruum non Duxit
non Convocatis prius Ordinibus Regni sine Quorum Commu
nicatione De Ducatibus Curlandiæ et Semigalliæ nihil
non Statuere Decrevit, Itaq tam in Ecclesiasticis quam in
Politicis, nullam innovacionem Subrecutam Ex parte
Srmi Ducis posse fieri cum Sola Autoritas Legum qui
bus Srmus Dux Se obstrinxit, Imperio Eius p.r.scrit
ad extremum meminisse juvat totam Livoniam circa Pac
ta Subiectionis ita ceteranum Potentiatum Latuanio

renunciasse

Renunciasse ut haec Provincia Auxiliium Coterorum res
puens, Soli Regum Poloniae Rnici M.D.Ltti. Se Tu
telarem miserit mirum nunc igitur esset Grosam No
bilitatem Ducatus Curlandiae et Semigalliae Privilegio
rum Suorum immunitatem et Prerogativarum Secu
ritatem in Guarantia caeterarum Provinciarum, circa
Generalem Pacis Compositionem ponere Velle Sa
Re Mtas D.N. Clmus Propositionem Guarantiae non
respicit ita Rigido Oculo, ut per hanc Guarantiam
sibi inferat Grsam Nobilitem Velle Sibi parare. Vi
am ad recursum ad Alias potencias in Desideriis
suis sed potius id adtribuit minus justis Scrupulis
nihil ominus cum Sa Re Mtas Dnus N. Clmus
Ducatus Curlandiae et Semigalliae manutencionem
Privilegiorum et immunitatum tam in Secularibus qua
in Ecclesiasticis totaq Rpblca tot Constitucionibus lege
Perpetua Assecurabit negas esset Quod non suppo
nitur in Grsa Nbltte si Provincia Curlandiae et
Semigalliae semel unito Corpori Rpblicae Communione
Privilegiorum iuncta Seperatim Guarantiae titulo
Quesito Agere Vellet. Verum si Rpblica in tractatu
Pacis futuro Aliqua tractabit negotia, licitum sem
per erit Gnsa Nbltis Curlandiae et Semigalliae sua
Sae Regi humillime exponere Desideria ut cum
aliis Rpblcae negocijs et Ducatum Desideria locum
obtineant. Interim omnes et Singulos tam in Gnsa
Quam in particulari in Patrocinium suum susipiens
Sa Re Mtas Dnus N. Clmus quidq Faustae Gnsae
Nobltti ex Animo Precatus.

Ad Mandatum Sae Re Mtis Dni
Nostri Clmi proprium.

Kopia Listu JW JmDana Podbandenego W. X. L. do JW JmDana Branickiego Wdy Krakowskiego Hetmana W. Kor. z Grodna ij 11. Mar. pisanego 1759.

Lubo niemiałem z Taiskowego respektu JWWmDana ieszcze wiadomości o wtargnieniu Woyska Pruskiego do Polskiey, aliunde otum. będąc spra-wionym sortes publicas optaliwotem. Jest to czas krytyczny na-Oyczyznę naszą, z ktorego albo chciwi zawantażem może, albo upadek z przyiaciół swoy znaydzie, należałoby maiestati nieodustu-cznie Senatus Consilium determinowawszy w Grodnie z Warszawy wyiechać, bo wniey dosiadzywać non tutum, Wyiazd JKM. na Wołyn cale przeciwny byłby Interessom Państwa, bo in hac crisi bliższym od korrespondencyi z Rossyią nienależy, lecz bliższym. Po-wtore jeśli Nas wymienie rewolucyia naturalnie lepiey JKMci Krolowi reyterowac do Wilna lub Smolen. granicy, iak do Turek, ktora-nieradaby Chrześciaństwu protekcyią dawac, doznał tego Karol 12. Krol Szwedzki w Brenderze siedzący.

Jeszczytelich miar wątpić gdyby Oyczyzna bez konfederacyi Obey-ść się miała, bo zkąd wymienią rezolucyię ad omnes casus, zkąd re-krut woyska, y nervus belli, kiedy obumarłą iest Oyczyzna, a alter-wą być nieskorzę, bez Seymu czyli konfederacyi. Seym doczesnie Ożywia Rzeplitą, a zakończeniem onego znowu obumierany, Konfede-racyia Nas zawsze tchnącie czyni ciało Rzeplitey.

Są tego y inne głębokie racyie, ktore pro publico bono koniecznie Konfederacyi potrzebuią, ale wypisywać One obszerna rzecz byłaby-Chcący tedy JWWmDan Dobrodziey znaiomych Swiatu Sentymentow pro publico swoiey tak Stryi Oyczyzny kierować, gdyby iśmy do Por-tu szczęśliwości in hac crisi z nienaruszoną wolnością y prawa-mi dopłynąć mogli. Zawsze mię JWWmDan Dobrodziey Znay-dziesz przywiązanego do Ciebie, kochaiącego prawa y swobo-dy, y salutyfikuiącego Substancyią y Życie, byle iest bene Patrie-wię poufale proszę mi myśli swoie odkrywać, iako przeszłym Bratem, ktory ateneris Annis był iest, y będzie

Racyie Preliminarne quo motivo Krol Jmć Pruski wszedł do Polskie ultimis Februarij R.ne 1759.

Będąc JE.t Km.ć z rożnych Stron informowowanym że Woysko Pruskie y mni Nieprzyiaciele Jego, zatrzymuią Magazyny tak w Wielkiey Polszcze iako y w Królewskim Prusie, a przez to będą w sposobności do wcyniania y utrzymywania zamyślonej Inwazyi. JE.t Km.ć będąc przynagloney przez wszystkie Prawa y słuszność, takowym szkodliwym Nieprzyiaciół zabiegom, zastawuiąc się nie chce Partyie Woyska swoiego wyżdżać.

Żałownym iest JKm.ć szczególnie na to, iż mimo przychylnym przyiaźniom swoim ku Rzpltey Polskiey, y mimo respektowanie ich Obywatelow, wszystkie przy teraźniejszey Woynie, sytuacyi zbyt ze racyi dystyngwowanych, widoczną uiawniaią partyalność dla onego Nieprzyiaciół, nietylko ustaniaiąc onym zebrania Magazynow Szlubę JE.t Km.ć przynoszącey, wstawaiącym sposobie wojowania, ale iszcze przestrzegaiąc we wszystkim, więc w Państwach Jego poiechanie y Zamysła, Ułatwiaiąc Onym drogi łacniejsze Inwazyi y zabraniaiąc Mniejszey Szlachcie, dowożenia zbóż do Kommissarzow JE.t Km.ć wtey porze, kiedy sami Krzewnyie swoie Obszerne Rossyi spustoszyli, a drugie biciem od zwracali od Magazynow Pruskich, wczym iawne Królu na złamanie neutralności y do brzegu zadzierżewa uczynili.

JE.t Km.ć niezrzelnie doświadczaiąc, że skargi Jego, które tam gdzie należało zanosił, nietylko iż nie były wysłuchane, ale z Owszem większe materyie onych przyczyniano, widząc się bydź przymuszonym okazać swoy resentyment, tym ktorzy złe Intencyi owani dla spokoyney trzeźwey, nie słuchaią, tylko Passyi y partyalności swoiey.

JE.t Km.ć vdatnowo, iako nay mocniey asseruie, że Królu Jego, ktore był przymuszony wziąć przedsię wtey mierze, niemaią iakich odległych myśli, y Owszem dalekim iest od tego, ażeby pozwolił hostilitates, czynić Rzplite y Jey poddanym, maiąc za cel sobie pomnażanie przyiaźni z Rzpltą spodziewaiąc się iż wzaiemnie Rzplta za czasem zachowa neutralitatem, y umiłuie tych będzie podnieść, ktore złe intencyowani na ubliżenie polepszu, y wolności usiłowali bydź.

Ratownicę JE.t Km.ć iako nay surowsze do Generałow swoich wydał rozkazanie, dla Obserwowania Dyscypliny Woyskowey, ktoby

Ubudze nieomylnie uzdaniu swoim, że nam Polski w rzeczy
słuszney obowiązany będzie, o dobrych intencyach Jeg. Kr. Mci dla Rzpltey
y nieinteressowanych postępkach tego.

Manifest Króla Jmci Pruskiego.

Fridericus DEI Gratia Rex Borussiæ, Marggravius Brandenburgensis, Sacri Romani Imperij Archicamerarius et Princeps Elector, Supremus Silesiæ inferioris & superioris Dux, Princeps Supremus Arausionensis, Novi Castri et Valengiæ, Jelsbriæ Magdeburgi, Cliviæ, Julii, Montium, Stettini, Pomeraniæ, Cassubiorum, Vandalorum, et Megapolis, necnon Crosnæ Dux, Burggravius Norimbergensis, Princeps Halberstadii, Minda, Caminii, Vandalii, Sverini, Raceburgi, Ost Frisiæ & Mursii; Comes, Hohenzollerni, Ruppini, Marcæ, Ravensbergi, Hohensteinii, Tecklenburgi, Sverini, Lugii, Buræ, et Leerdami; Dominus Ravensteinii, Rostochii, Stargardi, Lawenburgi, Butowiæ, Arlayæ, et Bredæ, &c. &c. &c.

Serenissimæ Polonorum Reipublicæ, Perillustribus Ejus Magnatibus, Atque omnibus et singulis Hujus Regni Incolis amicissimam Clementissimamque Salutem Dicimus.

Quum præsens rerum status à Nobis exigat, ut unam alterumve exercitus nostri partem Regnum Poloniæ ingredi jubeamus, quisibet omni præjuditio vacuus deprehendet, nos hac in re plenissimè eodem jure uti atque agere, quo Russi usi sunt dum se erga Nos hostes gesserunt. Attamen maximum hoc intercedit discrimen, ut Nos Serenissimæ Reipublicæ innoxium, nec unquam obfuturum transitum tantum desideremus; dum contra Russi Polonica præsidia atque traditionem nobilissimarum, quæ Serenissimæ Reipublicæ tutelæ gaudent, Urbium omni modo urgent.

Quemadmodum igitur in aditu, transitu, et reditu nostrarum copiarum tale quid nequaquam cupimus, neque quenquam Serenissimæ Reipublicæ subditorum hostium more modoque haberi sumus permissuri; abijs discesseris, qui vel manifestos Russorum fautores, vel licet privati, se nostros osores gesserunt immo publicè nostrorum

hostium

hostium partes tuendas susceperunt, qui justissimam nostram indignationem quodammodo jure meritoque sunt sensesuri.

Ita per patentes has ce siteras solennissimè declaramus, quod neque erga ipsum Serenissimum Poloniæ Regem, neque erga Illustrissimam Rempublicam hostile quidpiam simus acturi, sed potius ipsam Rempublicam, ejusdemque clientes atque subditos, quod ad omnes prærogativas, immunitates, et Privilegia spectat, omnibus nostris viribus defensuri et protecturi, ut porro ipsis certissimè constet de nostro erga Polonos animo ab omni noxa alienissimo, atque arctissimum, quod inter nos mutuo est, vinculum hac quacunque occasione conservandi studiosissimo. Siquidem iterum iterumque sanctissimè pollicemur, nihil hos hostile hoc nostrorum militum ingressu erga Serenissimam Rempublicam intendere vel moliri; sed tantum Nos velle hostes nostros repellere, atque hostilia et perniciosa ipsorum molimina impedire.

In fidem hujus rei Regia Nostra manu has siteras subscribimus, et sigillo nostro Regio confirmari jussimus D. D. Vratislaviæ, die 2. Martij. 1759

(L.S.) FRIDERICUS.

Extrakt z Listu JW Pana Dzia Miaskowskiego Stia Szelenskiego z Gdanska de 17 Martij 1759. pisanego.

Co się w Poznaniu stało, wiem że wiadomo w Warszawie, Jest wielu w Poznaniu, którzy rozumieią że Sam Krol Pruski był tam incognito, pod pretextem Unter Officyera y stał u dx Equitow, ten mniemany Unter Officyer Ordynanse wydawał, y Raporty odbierał, po Wyiściu ztamtąd Prusakow ci dx Jezuici znaleźli Wiersze, w tey Stancyi w: Ktorey stał ten Unter Officyer

Na Stole

Ignara mens rebus non Exorata.
Veneratur Atra mortis in certam diem
Generosus Animus quique se nullo videt
Solere inquitatum semper est liber metu.

Na Scianie.

Pereat Tripolium, pereatis Russi.
Gallus et Austriacus cadant in Bonysi.

Nad drzwiami.

Dominus in loco isto:

w Infirmaryi

Per istam Sanctam Unctionem.

Respons na List pewny z Warszawy pisany. w Materyi Dystrybuty Walansow Pruskich także Indygenatu, a recto et bene sentiente Cive. Anno Dni 1759.

+ Co do Dystrybuty Walansow y Krolewskich Pruskich, donosiłem mi WMP. Ksiądz dostały, y że szafunek z Zaslug Krolewskich, iednemu z dawna przedobe- a drugich ma urazać, osobliwie zas Obywatelow Woiewodztwo Pruskich- nieulwntentowanemi czynić, y do utyskiwania pobudzać zdaiezy, iż się miały te Walanse dostać non indigenatis, w tamtych Woiewodztwach, przyznam- się WMPanu że ta sensibilitas powinnaby być considerabilis et gloriosa gdyby pochodziła ex vero in Patriam et Equales Cives Amore et Zelo, gdyby- się zgadzała cum justo Eram z Ustawami publicznych sensu. o prerogat- iwie Starsu

Stanu Szlacheckiego o Dyshybucie Wallanow et debenemeritis Possessionatis in Volumine Legum znayduiących się. Na ostatek Ich ta Uraza y pretensyia Ich Panow Pruskich Woiewodztw Obywatelow wspieraią się na prawie Ich czyli to in Privilegio incorporationis, czyli iak nieburzy rozumieią in Jure correcto Terrarum Prussiæ, czyli in Jure et Privilegio Culmensi, lub in speciali constitutione tym Woiewodztwom. Jus Indigenatûs precavente,

Nie rozumiem azeby wiadomi Praw Rzpltey procz tego, Natury, Kraiu y Historyi Pruskiey, wiadomi Konstytucyi Koronnych y Przywileiu Incorporationis Terrarum Prussiæ Anni 1454. mieli się quidam praesumptione et Opinione falsa specialis Indigenatus: Supra Jura Regni et supra Aequalitatem wynosić.

Powiadaią bowiem ieden:

1mo Że Prusacy cum Juribus weszli ad Regnum za Krola Kazimierza Wielkiego.

2do. Drudzi perspicatiores allegują że per Privilegium Incorporationis maią sobie przywrocony Indigenat y Ostrzeżony.

3tio. Inni udaią że maią Jus correctum Terrarum Prussiæ

4to. Inni wnoszą że maią cautiores per pacta conventa et Specialia quidam Privilegia.

Należy zatym po Praterytum przestrzedz Ich, azeby in praetensis et allegatis Juribus et Privilegiis dobrze się przypatrzyli y informowali.

Bo często graviter peccant, qui leges ignorant, et dum Aequalitatem deprimunt; Zarabiaią słusznie na publiczną indygnacyią y Censurę y prawdziwie wspomnieć to należy, w pewny wyraz Statuta: Illi Cives imitandi et laudandi sunt, quibus legum peritia et notitia inest, et quos vera libertas et qualitas ornat, et nutrit, to Prawa nieznaiomość przynosi to często, iż ob legum ignorantiam inter ipsas leges delinquitur, inter Jura peccatur.

Chcąc zatym złego błędu y niewiadomości niektorych Ich w wyprowadzić y dla informacyi zupełniejszey y Samego siebie zadowolnienia z Historyi Pruskiey ex Privilegio incorporationis, z Prawa et expublicis actis nieburze tu punkta wyrazić, ad evincendum, że nie tak iest, iak rozumieią y udaią Ich Panowie Prusacy.

Ad primum de Origine et legibus Prussiæ iako Kronika Pruskiego et Chronicon Prussiæ, Authore Christophoro Hartknoch opisuie w te słowa.

Primos Prussiæ Incolas Venedos Gotosq, qui ante Christi nati tempora Prussiam tenuere, leges nie habuisse scriptas etc. Post Christum Crescentum, saeculo Quinto et Quarto, Vaidevutus Rex Cymbrorum seu Lithuanorum: qui et testatur Stryikowski et Kojałowicz primus Conditor Legum. etc.

Iakie zaś nadał y ustanowił Prawa ex eodem Authore constat, kto- ry tak pisze,

Vaidevutus Auctor Legum ipse prohibetur, is collectam in Unam rem:

Rempublicam vagabundã, nullisq sedibꝫ affixã, sed per agros et nemora dispersã multitudine, Imo. Promiscuos concubitus severe prohibuit, 2do. propriam coniugia ad unam Tori consortem restrinxit. 3tio. Pecorum et servorum numerum definivit, 4to Debiles et ad labores inceptos alivetuit, et si illi proprij defecerint Parentes, 5to. Loca publica unuigijs destinavit, 6to Ius hospitij Sacro sanctum esse voluit, 7mo. Cultum Deorum Prussis docuit.

W Kalburyich miejscach iakoś in Culmensi et Lobaviensi Provintijs quas sub Boleslao primo Regibꝫ Poloniæ subiectas. Cromerus — Dlugossus et alij testantur, Ius Polonicum seu consuetudines Polonorum in causis privatis hæreditatibꝫ contractibꝫ &c. bytꝫ zachowane y obserwowane.

Gdy à conrado Duce Masoviæ Ordo Theutonicus był wprowadzony, Hermanus de Balke Magister Prussiæ Provincialis Ano 1232. Urbem nomine Culmam condidit, także Thorunium transtulit, uważaiąc Zaś Iż nulla Res publica sinè legibus commode gubernatur, w Aº 1233. iº 5. Calend Januarij, Hermanus de Salza Magister Ordinis Generalis y Hermannus de Balke Magister Prussiæ Provincialis, Privilegium Culmense nadali, wtenczas Kray wprowadzone były Ius Magdeburgense, Ius Flamingicale, Ius Lyburgense, Ius Silesiacum y inne. Ale: prout incorporationem harum terrarum Privilegio Speciali de Anno 1476. te wszystkie Prawa abrogowano, tylko unum Ius Culmense, addendas causas et controversias zostawiono, ale y to potym ob nullos defectus poprawione y odmienione.

Niech zatym Panowie Prusacy uważaią ex allegatis Juribꝫ et Privilegijs, że Prawa żadnego de Indigenatu nie mieli y mieć nie mogli aż do czasu Incorporationis, która succesit za Krola Kazimierza w Anno 1454.

Ad Secundum. Co do Przywileju incorporationis ten iest początkiem y fundamentem wszelkich prerogatyw, Swobod, wolności, y Praw Pruskich, nietylko dnia iako sobie rozumieią, et abusive przywłaszczaią sobie, gdy znami æqualiter in Regno et Magno Ducatu Lith. maią communes prærogativas, honores et officia, także na Seymach Seymikach Trybunałach Komissyach æqualem participationem Jurisdictionis et activitatis &c.

Tego wszystkiego in terris Prussiæ Agricolis choć bene possessionatis bronią y hiąpoważaią, iakoby in Regno et extraneis, Ciż Ichmp. Prusacy na swoich Ziazdach, Generałach, &c. Szlachtę rodowitą Polską y Litewską excludunt ab activitate, zechcą a participatione honorum et bonorum Regalium chcą mieć oddalonych.

Nadto przywłaszczaią sobie gęsią Authoritatem et protestatem samey Rzpltey competentem, daiąc swoie Sanctiones et Iauda na Generałach Prusiuż niby Lege Publica Indygenaty.

Co zaś

Co zeszy dzieje contra Jura Publica et Statuta Regni et contra Privilegium Incorporationis, polamuiąc złote z tych że Praw y Przywileiu incorporationis wszystkim quo ad distribuendas Dignitates, Capitaneaty, Tenutas, to iestiu est, co et in statutis Regni, y iako Prussacy są przyięci y zaszczyceni, ijsdem prerogativis prout alij Nobiles, et Cives Regni, tali azeby według Zwyczaiu in Regno praktykowanego, Dystrybuta zachowana była, iest im deklarowano temi słowy, Casimirus DEI Gratia Rex Poloniæ &c. Significamus itaq; universis &c. ad honorem Omnipotentis DEI &c. Prefatorum Prelatorum Spiritualium, et Secularium, Militarium Civium Terrigenarum et Onium Incolarum terrarum Prussiæ, &c. benevolam et spontaneam Deditionem, Regimen, tutellam, gubernationem, Subiectionem, obedientiam accepimus &c. Et in DEi nomine assumimus. Terasq; et Dominia predicta Regno Poloniæ reintegramus &c. Et incorporamus, Et ad Usum participationem Omnium honorum, Iurium libertatum, et prærogativarum Quibus prælati, Barones, et nobiles Regni Poloniæ hactenus potiti sunt &c. admittimus

Item Omnes Prelatos Militares Nobiles Cives et incolas Terrarum prædictarum in jus conditionem et proprietatem Regni Poloniæ translatos et in visceratos, hac etiam prosequemur prærogativa; Quod dignitates et Officia hactenus illic consistentia et in posterum Constituenda; Item Castra et tenutas Civitatum et locorum in terris prædictis, nulli Extraneo aut Forensi sed proprio Indigenæ justa Observantiam aliarum terrarum Regni Nostri conferemus.

Ad Tertium. (co do Korrelatury) Prusiæ ut vocatur Jus correctum terrarum Prussiæ, (Ta Korrelatura żadney o Indygenacie wzmianki nie ma, y niemiałaby żadney powagi y mocy, gdyż nienastąpiła do Consensum publico legis przez Konstytucyią Anni 1589. a potym nie była approbowana przez konstytucyią Anni 1598. Która Korrelatura zawiera w sobie Septem Capita, 1mum. de Successionibus 2dum. de donationibus et Testamentis. 3tium. de Tutellis, 4tum de præscriptionibus. 5tum. De Magistratibus et Judiciis, 6tum. De processu in Causis Civilibus. 7timum. De Finibus Regundis.

Ale Oney Korrelatury poprawić starali się Nuncij Terrestres Prussiæ na Seymie in Anno 1616: y otrzymali per constitutionem publicam, przywolenie; Lecz ta Korrelatura nieprzyszła do skutku y dotąd in decidendis causis et controversijs Forensibus hoc Jure Correcto et statuto Herbuti ac aliis Regni constitutionibus PP. Prussacy utuntur.

Ad Quartum (co ad pacta Conventa et Privilegia præponitur post Privilegium incorporationis obtenta et Emanata.

Pacta Conventa et Privilegia Confirmationis niemogą derogare Juribus et privilegijs libertatis et æqualitatis antecedentibus, także Privilegio incorporationis et statutis Regni, y owszem præsupponunt ich ratificationem et approbationem.

Jeżeli co

Jeżeli co Jch. MM. Prusacy przeciwnie et studiose elaborarunt, Et exportarunt
to irritum et in ære być powinno, bo te tylko confirmat, Prawa y Przywileje
iako też y inszemuiż konstytucyie y litere Jure Publico nie derogant.

Staraliż anteactis temporibus podziałów kwitnęli pretextem Osobliwie A. 1669.
post abdicationem Krola Jana Kazimierza na konfederacyi generalney, iako o:
tym Zawadzki Kasztellan Chełmski wte słowa pisze; Ruteni postulabant, ut prin-
cipium de indigenatus juribus servandis etiam Juramento Regio inseratur. Grandeo
in se Respublica tumultuum concitarunt, submininistrante, Materiam Indige-
tioni Regnicolarum, contentionibus etc. Także powtorna była taż materya
Oczym tenże pisze, Postera die in Area, cum de distributione vacantarum age-
retur, Jura indigenatus Terrarum Prussiæ strenue a regnicolis oppugata-
et a nobis egregia tuitione propugnata sunt, donec Solita Sessione ad Rot
ham deputatam ea Quæstio ab Ordinibus decidenda reciperetur.
Agdy za za Krola Michała po konfederacyi Lubelskiey czyli Golembskiey na Sey-
mie sub vinculo confederationis agitującym nieukrzywstwa do magalisz
Confirmationem jurium, zeby podto konfirmacyą pretendowani y uzurpowa-
ny Indygenat a Terris Prussiæ nie wchodził y nie był pociągan, solennit-
protestabantur. Co tenże Zawadzki Kasztelan Chełmiński in annalibus za
Krola Michała świadczy y tak pisze Sed Agitabat multi contradictionis
grave in comuni Curiæ in libertati, insolens in Publicam Equalitten etc. Sape-
ab ignavo Cive Excellentiori Privilegio Et bene ptio Reipublicæ vinci; Propte-
bantur et metum, ne per Ejus modi approbationem Indigenatus terrarum
Prussiæ firmarentur. contra cujus abusum tot Palatinatuum Protestationes
continuo insecerant.
Jakie zaś Samychże Jchmć Panow Pruski statum Reipublicæ et Equalitten
znaiącychuż o tym Indygenacie et de Ejus abusu, iest zdanie, in sormuli Votum
Prusskiego Urzędnika y Obywatela boni et recti Civis znayduiącego się in Editione
Zatuscana, Tomo 1mo. Parte 2da Folio, 1157. litere den dobry y rozumny
Patryota tak zaczyna; Quæ res sunt, quæ nos potissimum fatigant. Indigena
tus, et rationes Thesauri. Ille is est ut egeat correctione etc. fuit equidem
Indigenatus iste toti communis Regno secundum illud Statuti: NB Cytuie
Statut. Dignitates Castellanatus et Officia in Universis Terris Regni no-
stri personis bene meritis, dotate intellectu, et prudentia bene vigentibus et
indigenis distribuemus, dabimusq dignitatem illi personæ, quæ ibidem ubi digni-
tas habuerit hereditaria bona, ut viam murmuri et displicentiæ præclu-
damus. Ob quam causam Etiam Nobis in corporatione idem cautum est.
Daley tenże mowi Nihilominus videtur mihi nos Scribendo fauda id non considerasse
etc. non perpendere Statum Reipublicæ, qui Olim fuit et qui nunc est, Quid usus Rei-
publicæ prae sentibile? quodq illius dni Observantia mutata amplius apud nos observari
non potest. Nam quid aliud esset, nisi in æquali Republica esse et in æqualem esse?
Nobis licuerit aliquam, in Polonia Obtinere possessionem, non licuerit e contra Polonis
apud Ruthenos? quis plus meruit, Liberatores? an libertati? etc. Facti enim sumus
cum Republica unum Corpus et individuum etc. De facto ab ipsa incorporatione

non

Non fuimus in usu illorum, n: interpellatus Indigenatus, abhinuere tenutas Concives Regni Capitaneatus etiam Palatinatu in Prussia etc. Ten Wielki et in statu Donatus człowiek, Conavis et Indigena Prussi wyraził to recte et prudenti sensu, co in aequali Republica, aequalitati et justitiæ należy. Wyraził tu więcej meruit y mieć powinien. Liberatores?. to iest Polacy, którzy tanta vi et profluvio krwi swoiey przezlutka wielkow expugnando krzyżakow, uwolnili y wyswobodzili ex Jugo Cuigerorum, & Jako Przywileiy Incorporationis opiewaią Prusakow, y ad corpus Regni tanquam membrum suum inkorporowali, y zieednoczyli, dotychcz wolności y prerogatyw przyiąli y z sobą porownali. Czyli Libertati?. To iest Prusacy na ten czas in deformi servitute et crudeli Dominatione Krzyżakow będący wiedzieli dobrze, że przez Privilegium incorporationis, w którym iest punkt, ażeby iuxta Observantiam Aliarum terrarum Regni distributa et collatio dignitatum, była propter Indigenas n: extraneos tali iako et in aliis Regni Palatinatibus et Terris. Niemaią ullam egretialem na Indygenat legem, bo którą Szlachcicom rodzi, ten iest natura et genere prawdziwy Indygena. Drugi Indygenat czyli Indygena, któremu Rzeczpospolita na Seymie extraneis ob insignia merita daie per legem Indygenat, ten in Omnibus Regni Provinciis pro vero censetur indigena; Wiedzieć do tego, iż pro Privilegio Incorporationis emanarunt circa Ampliatas in Regno libertates Prawa y konstytucye: Titulo Dignitates, Et officia, iako to: Petrikowskie 1503. In Radom 1505 In Crawo. 1510 którem przeszłego tytułu, ażeby Dignitates et officia konferowane były Possessionatis in illa Terra gdzie walnią, a w Statucie Sigismundi de Anno 1510 wyraźnie cavetur, si in possessionato ob meritum dignitas data sit, intra medium Annum possessionem iuerat. Także w Statucie Sigismundi Augusti de Anno 1550. bez naymnieyszey de indigenis czyli Indygenatu wzmianki to cavetur, Rex neque Castra neque Tenutas ullas nisi Polonis nobili Genealogia ortis Eisdemq Possessionatis credet, Toż według tych Praw dowyr był Szlachcicem y mieć possessyią, nadto: gdy ich Panowie Prusacy starali się, tak o korrektury praw swoich iakoteż o przypuszczenie do Trybunału y ażeby in terris ich Officiales Possessionati byli, y woiewodztwie, Za Zygmunta III. R: 1589 otrzymali in Actu articulis Seymowq konstytucyią, w którey korrektura Praw Pruskich do Sądu natenczas iest pozwolona, y wyraźnie, Tytuł Osiadłości Woiewodow Pruskich, ażeby Panowie Woiewodowie w swoim Woiewodztwie rezydowali y Possessionati byli tak iako in toto Regno naymnieyszey nieczynią wzmianki ażeby był Indygena, warowano wtenczas. Tytuł Osiadłości Woiewodow Pruskich, gdyż nie iednemu Woiewodztwu ale wszystkiey Ziemi służy natym należy aby Panowie Woiewodowie w swoim Woiewodztwie rezydowali, przeto possessionati być maią każdy w swoim Woiewodztwie, Rozumieć tedy należy tu Szlachcic y Possessionat ten Capax wszystkich prerogatyw y Woiewodztw.

a gdy

A gdy według tey konstytucyi Korrelatura Prawa Pruskiego w A° 1598 za Zygmunta Trzeciego na Sejm przyniesli y o approbacyią prosili, nastąpiła wten czas konstytucyia approbuiąca, Korrelatura pomienioną w septem articulis et capitibus, w których także żadney o Indygenacie niemasz wzmianki.

Korrelatura Tytułu Prawa Pruskiego Korrektura, Korrelatury Prawa Pruskiego od Obywatelow Ziem Pruskich zgodnie uczyniona y natym Sejmie ad censuram podana y rewidowana, Authoritate Conventus, approbuiemy y utwierdzamy, zostawuiąc im to zeby zawsze potym tego Prawa do Sądow odprawowania, należących poprawbwac y przyczyniac im wolno było. Na ten dzień konfirmacyia Sejmowa zachodzić ma, Są inne Prawa y konstytucyie także numerosi Actus przeciwko tey nieiszney y nienależytey Jch K.K.M. Prusakow uzurpacyi, Są dawniejsze Kapitulacyie y Pakta między Władysławem Jagiellonem Krolem Polskim z Krzyżakami, są także Privilegia podobne Privilegio incorporationis, Jako to Ziemi Bolskiey A° Anno 1462. Ziemi Drohickiey A° Anno 1518. w których też Sama De dignitatibus conferendis iest cautela temi słowy. Dignitates et Officia dum vacare contigerit, nulli extraneo nisi indigene, bene conservato illius terre, in qua dignitas, vel officium vacat, dabimus et conferemus. etc. a przeciż tych Ziem y Woiewodztw Obywatele tanta presumptione non laborant, znaiąc bardzo dobrze, że niemasz nic ozdobniejszego y szacowniejszego w Wolney Rzpltey prater equalitatem, którąby Jch K.K.M. Prusacy nigdy zaszczyceni, niemieliby sortem et capacitatem brania Dignitarstw, Starostw, Dzierżaw, y innych wszelkich Szarż in Regno et M.D.L. był przez dawnieyszych Xiążąt Polskich y innych nostro Seculo Podskarbim W: Koronnym Generałem xięstwa Polskim Starostą Grabowskim etc. Prebendowskim Prusak. Był recentius Podskarbim Czapski także Prusak. Drugi Czapski Biskupem Przemyskim dzisiaż Sujauskim, A zatym Szlachta Polska Regnicola Equales Cives niemaią być participes honorum dignitatum et bonorum in terris Prussie. Rozrządzenie y Dystrybuta Waianow teraźniejszych, moim zdaniem nastąpiła sprawiedliwie, bo tak do Biskupstwa Chełmskiego destynowany Prałat — wielkich cnot y probowności, wielkich zasług w Rzpltey, na Trybunale godny Sędzia y Prałat, prawdziwie Deum Deiri et Ecclesiæ, i ales y K.K.M. Mostowskie Pomorskie Szlachcic rodowity y dawny Possessionat. in terris Prussie virtutibus et talentis preditus, Także Jmć P.P. Xiędz Gurowski Xiędz Emeritus Ojczyzny nie y u Dworu Civis non extranej bo indigene Regni, Zasłużyli sobie te maią panie bene merentium premią, którą inni y sami Jch K.K.M. Prusacy, nad to saturati. plura appetendo, non nisi minores umplent.

Manifestacyie, o których Wm Pan wzmiankę czynisz, byłyby actus criminis et minus reflexe illati. y pewnie Derogerent indebitionem et debitorem Juris

Majestatici

Manifestatiu, tabie Iurium Reipublicæ, a Inimatą obelgą y urazą Ich PP. Pieczętarzow, ktorym Straż publiczna całości y powagi Praw powierzona. Niepieczętowaliby takich Przywilejow, ktore niemiałyby conformem cum legibus naturam et Sensum.

Jeżeli zatym ialowe ~~intuamo~~ mieszczą Manifestacyie. Swiem uprasza Wm Pana o ich kommunikacyią, et aliorum Suorum. Zostawam Zatym ziednoczoną na zawsze przychylnością in veteri Amicitia tt tt.

Suplika.

Zydow wiarę Swiętą Katolicką przyimuiących y Ochrzest Swięty maiących do Jw Jmci Pana Ana Biskupa Lwowskiego teraźnieyszego Jdzieia Nominata Prymasa.

Jw y Od Boga ulubionemu na przepowiadanie, nauczenie, zachowanie wiecznej prawdy wybranemu y wystanemu Jmci Władysławowi Lubienieckiemu Panu a Panu Wielce Miłościwemu, y wszystkich według wezwania w Sprawiedliwości Zastępuiący.

z Polskiej, Węgierskiego, Tureckiego, Multańskiej, Wołoskiej y innych Państw, Izraelitowie przez swoiego Posłanego wiernego w Izraelu, w Piśmie Bożym y SS. Proroków wyćwiczonego, prodniuszy rzewne ku niebiosom, zlotych Izraelitą pomoc przychodzie, zełzami, przedwiecznych szczęśliwości zdrowia. długiego, w pokoiu, y darow Bożego Ducha, Stanowi Jw Osobie twoiey Nayprzyzwoitszych. Życzy.

Wiadomo Jw Wm P. Dobr. ij spodziewam się ij iak przed Laty hiłby w Dyc: czyi Kamienieckiej, na ten czas pod rządem wybranego od Boga Pana: y Biskupa Jw Jmci Mikołaja Dembowskiego, niektorzy z naszych Na strachu przesladowcow swoich, potaiemnie nauczaią potrzebi nauki maią: cą początek z prawdy Naywyższey.

O czym dowiedziawszysię, Walczący zawsze z Duchem mądrości, Przeciwnicy nasi, prod niesli na Nas a barzey na samego Boga rzekę y Obwarzyli Ozbrodnie niesłychane przed Sądem przemienionego nas z SS. na Abrahamowym łonie od: poczywaiącego Jw Jmci Biskupa Kamienieckiego.

Wezwani Urzędownie, Czesi nasza podała punkta, iak nauczą wiarzyć całego Izraela, y podługim wybadywaniu się niepewnokrotnie stawaiąc w: rożliczych przesladowaniach zostaiąca, że zbrodni niezawiera w sobie wywiedzieć się, oraz Sprawiedliwym Sądem tegoż miedzy powinnie niewzchwalonego Pastona, złoi przeciwnikow, niewinnoi nasza, y Czystoi nauki wyiawiona y godnie Osądzone.

Takim porządkiem tonie wszystko działo, y zbyt Nam Bog nad nadzieię

czyła

Języka Polskiego nieumiejącym dostatecznie dopomoc, że to Ofiarzone
gorzka, czego nauczała po Hebrajsku po Polsku napisała, wiadomo z
87
otym w dziejach Żydow Duchownych Kamienieckich.

Skoro Pan Bog nayważniejsze y sobie wiadome, lubo zaraz powszyscy
nym Dobrodzie nadzbawienie naszych, to z tym Bogu bogym Pasterzom
co nigdyś mu nayważniejsza z Mozesem uczynili, że ten wyprowa-
dziwszy z Egiptu Oyczow naszych, słodyczy obiecany nie byli stowarz
Ziemi, ale z rozkazania Jozuebu Syna Nun ustąpili.

My zaś odmiany ponizeni w czasie wielkiej potrzeby poczciwym
ich trwozyć y powątpiwać ale tenże Miłosierdzia Oucc, który po
mogł Jozuego, że pomocnika y wodza nam pisa, Sprawcę
Winnicy Swiętey Wielkiego Jewanth. Pana zdrowiemy zle
Zostawuiem teraz te czesc dalcko od Ludzkiey pomocy bo zwycięz-
Domowstwo wygnania, głodem prawie tracącą, w dawney polepsze-
nia, dla wiecznej zapłaty. Sami zaś w pomienionych z mych
Państwach za prozbą Boga, wedle dzieł czynienie przy nocie lito-
ry pomnige na obietnicę swoie, dar wybawienia dawszy dawno
Narodom nieznaiącym siebie, y Nas dla nieobrzezanego Serca,
wzmacnie ubogich y pokrzywdzonych do tych czas na wiedzac racz-
ciele nawiedza wschod z wysokosci
Szukaiimy Boga, Zbawiciela Pomazanca, Krola Poprzedniela
ale że do tych czas drogami błędnemi wielemi dalekimi był od Nas,
teraz samey nam dziwna y obiawia, sam Miłosierdzia ulitowa-
wszy, iako cud nad Nami, aby wyrwał, Kazit, zrwał, zbił
skuł y zapił, tak teraz czuie, aby budował y sadził, teraz
wypełnia głos Zaiasza Proroka w Rozd: 10. w 21. Ostatek się
nawroci, Ostatek mowię Jakuba do Boga mocnego y w Rozd:
11. w 8. y będzie grało Dziecięcie do pieri nad dziurą Żmijową, a
Odchowane Dziecie do Jamy Bazilishowey w pusi Ręke. Wie-
rzym że JESUS Chrystus Syn Boży przed wiekii z Marzi Pan-
ny w czasie naradzony, prawdziwy Bog y człowiek, Który
Oyciec nasi na Krzyżowym Drzewie umęczeli ten był praw-
dziwy Messyasz w Zakonie y Prorokach obiecany, wierzymy w niego
usty Sercem y całą duszą y wiarą opowiadamy.

Stoty naszey wiary Oznaymuiąc Jmci Panu Dobrodziei, obawiamy się że
wszystkie nadzieie Messyasza Boga przyiąć żądamy, y o Chrzest S. aby nas
Odrodził w Synow Bozkich, niech nam będzie dany. Juz bowiem głos wesela
y głos radosci, głos oblubienica, y głos Oblubienicy, głos mowiących: Wyznawa
cie Panie Zastępow, bo dobry Pan w Domostwach naszych obiasnił, y Serca
Nasze od radosci Duchowney gwałt cierpi dnia tego czekaiąc, kiedy przyidzie
y pokazie się przed Oblicznością Boską, mowim każdy do Siebie, aby miał
nadzieie w Bogu, że wypłaci będzie zbawienia oblicza swego y Bo
ga swego, bo gdzieśmy chodzili według Ciała, niebyła prózna chwała

Chwała w ustach nas złośliwych.

Obawiamy się, że po przyięciu Chrztu S.— wiary wiekuiste zyc y aż do krwi rozlania za prawdy oney umierać pragniemy w iedności kościoła K.ie Katolickiego Rzymskiego pod posłuszeństwem trzymaiącego, na ziemi Misyą Pana mieysce Rzymskiego Papieża y Jego Następcow sprawuiącego.

Ale że iak zawsze, tak naybarziey teraz przeciw zbawiennemu gwałt prowadzi Belial, w polu rze myśli naszych przeciwiamy wielkie od przeciwników przesladowanie, podstępy, napadli, od fałszywych Braci urągowiska, matą pomoc, nieprzychylność zazdrość, y kochaiących mamonę niechęć y smutek y przeciwko. Wiele przypowieści Jego y Proroków świętych y wszystkich SS. wybranych Bożich y tych co krew swoią wylali za Imię Pana, obiawiaią się że nas nieiako nieuchronne wygnanie z Domowstw, nieprzyiacielskie rzeczy do tego złości pobudza odstąpienia y zjednoczenia się z kościołem S.— Rzymskim, bo my spokoyney nie siedzieć w przybytkach naszych, do czasu wyglądali Chrystusowego na krzyżu Braci naszych wygnanych, y dotychczas głodem ginących, y nigdzie nie byliśmy przyięci. Ale dobrotliwie łaska Boska woła nas z ciemności na światłość, niemożemy być nieposłuszni tak, iak Oyciec nasz Bogu, wychodzimy z Orchoty pod Chorągiew Krzyża S.— y z tym złośliwym Diabelstwem Znalicem, prosimy Jwwm.— Xdza o pole, na którym drugi raz zwieść bytność z nieprzyiacielami prawdy chcemy, y polecaiąc się SS. iawnie, iawnie na świadectwo Boga, w Ludzkim ciele, miłość Jego za naród Ludzki potrzebę iedności powszechney w Bogu, Boga do nicość bez bóstwa onych, grubą niedowiarstwo, niewinną Krwi Chrześciańskiey gorszym niż pogańskim Zwyczaiem prawie nie rozlewanie y onych używanie.

Obszerniey o pokoiu sprawiedliwy y iednomyślny nasz postanowienie w wszystkich dobrych Żądzach naszych, którego mocno proszę Jwwm.— Xdza, abyś miłościwie wysłuchał, y skłonił Serce do podania Narzędzia y miłości Onemu przez sposoby, którymi radzi będzie Duch S.— w Sercu Jwwm.— Xdza, oddaiem w opiekę Braciom Naszym, w ucisku— po miastach Rządow Jwwm.— Xdza mieszkaiącym, aby ich do przesladowania zabrzeć rękę swoią świętą.

Sami Czekamy dnia tego iak upragnionej wody kiedy iak młodzieniec wyiedzie z łożnicy swoiey, y kiedy iednym Sercem y ustami zaspiewamy, Chwała Oycu y Synowi y Duchowi S.— y kiedy — Alleluia święte Krzywe do tych czasow, wyprostuieie się y wszystkie cztery świata zjednoczy y pobłogosławi błogosławieństwo Wieczne.

Powstaiąc y

Powtarzamy dobre życzenia nasze JWW. Dobrzeń od Pana naszego y spodziewamy się że gdy nas wielu tu y prawdziwości sprawiedliwości będziesz i ales gwiazdy na Niebie wieczne.

Ducha Ś. namaszczenie niech mowi do Serca JW. Pana Dobrzeń słowa miłości pomocy, miłosierdzia o Duszach naszych. My wszystkie słowa nasze włożymy w Usta Posłańca naszego, oddajemy się Modlitwom błogosławieństwu, łasce Oney Pasterskiey JWW. Dobrzeń całuiemy nogi ręce y Szaty JW. Pana Dobrzeń jako pomazańca Bożego y do oczu naszych przytulamy, pokoy JEZUSA Chrystusa niech mieszka w Domu JW. Pana Dobrzeń

Jasnie Wielmożnego WmŚ. Dobrzeń —
Posłuszni w Chrystusie Panu y Zawsze Wam —
Synowie

Moyżesz Ben Izrael z Sięgiełku.
Anczel Szioma Synowie Moyżeszowy.
Maior Ben Dawid z Sięgiełku zawszystkich
Ezdras Ben Izrael.
Aaron Ben Smul z Wołoszczyzny. z Czerniec
Mosku Ben Jakub z Bukorest zawszystkich —

† Actum in Castro Opocznensi, Feria Quinta post Festa Solennia Sacri Paschalis, proxima, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quinquagesimo nono.

Ad Officium et Acta praesentia Castrensia Capitanealia Opocznensia personaliter veniens Illus Mus Joannes Comes in Concilio et Białaczow a Małachowice Małachowski Supremus Regni Cancellarius, Ostrolucensis Grodnensis etc Capitaneus, Edem Officio et actis praesentibus Manifestationem Poloniis promate scriptam, manu ejusd. Illus Mci Supremi Regni Cancellarij subscriptam, tenoris sequentis Ja Jan Małachowski Kanclerz W. Koronny, stanąwszy przed Aktami Grodzkiemi Opoczyńskiemi, w Izbie wodle barszey publiczney, niżeli zwykły, te do Xięg Grodzkich zanosze skargę, iż będąc stanięty Manifestem abarszey wizyty Manifestu in Curia Regia Varsaviensi Feria sexta ante Dominicam Septuagesimae proxima Anno Dni Millesimo septingentesimo Quinquagesimo Nono, przez JW. Pana Jerzego Moyżesza Marcattia

Nadwornego

Nadworney Koronney dla publiczney informacyi podać obiaśnienie. a Naprzód
nieprzyuczywszysię do tałowego Stylu, litory wiecy passyą mowię, niż Interessow prze-
być mogł wytłumaczyć, iakowemuż w zwyczaiu z wszelkim iś uszanowaniem godney
Osoby Jmć Pana Marszałka N. Kor. w sprost ze mną Ministra Status, tak nieprzyzwa-
zmiłąd słow grubych, litorych uiebie nie znayduię Zaniesiono apellacyia od Są-
dow Ziadwornych JE. K. M. P. N. mill. przez Jmć Pana Kasselskiego Plenipoten-
ta Sprawiedliwego Jmć P. Marszałka N. Kor. w sprawie miedzy nim, a Jmć P. Jo-
zefem Karwickim Regentem Kancellaryi Koronney o Rolitną Włość w Wiltwie
Kijowskim leżącą, ale ta appellacyia w Sądzie Konwokacyi gdna nie przyzna-
na, ponieważ suprema Judicia po całym swiecie appellationes n. admittunt
to est in Imperio y we Francyi y wszędzieindziey malebymie aby ubezwładzeni zna-
leźli tandem satisfactionis modum, przez finalną dalszey zwłoki nieuierpiącą Są-
dzieyo decyzyią; Znowu potym ad personalem comparitionem w Grodzie Warsza-
skim iakowąż wyżey namienioną, potwierdzić appellacyią Jmć P. Marszałek N. Kor.
Zwyczayno to iest Człowieka każdego passyia mieć nieukontentowanie do tego,
litory niedaie stronie tey satysfakcyi, litorą sobie życzy, a zatym ze kondycyia każ-
dego Sędziego iest podległa zawsze takiemu nieszczęściu, na swoiey doznaq Osobie
każdy maiąc złim sprawy niemoże być Sędzią Interessu swego, bo wrodzona
każdego sobie miłość, poiaże w cudzey sprawie defektu, w swoiey własney zakry-
ie, zdawałoby Jw Jmć P. Marsz. N. Kor. że miał sprawiedliwą sprawę, Jam
ią za Sprawiedliwą nieuznał trzeba było dogadzaiąc Sądy swoiey, przyią
pochlebstwo nielitonych: zwyklą przywszystkich Ministrach Assystencyią:
że idzie appellacyia od Sądow Ziadwornych JE. K. M. P. N. mill. aby kwestyą
Exekucyi tego Dekretu, litory niebył do gustu, ale czyli appellacyia od Sądow
Ziadwornych JE K M P. N. mill. idzie do Sądow Relacyinych także JE. K. M. P. N. m:
a parte rei albo nie? y oddaliwszy prywatnych Interessow na stronę rayią
czyli publicum convenit appellacyia od Sądow Ziadwor. JE K M P. N. m. do Relacyi:
nych? gdyby y Prawa niebyło, tu dopiero nadtym zastanawiamię; Sądy wszel-
kie Krolewskie ex origine swi byty suprema subselia bo inszych niebyło. Sprzy-
krzytowey Sądow subselio Krolem, oddali Ziemskich Dobr sprawy Trybunałom
Koronnym Komissyiom Radomskim; Zołnierskie Marszałkom securitatis Sądy, y:
nisze sprawy w konstytucyi wyrażone, y nate Sądy trzeba było konstytucyi:
że są Suprema Judicia, bo stawszy przeciw exercente Republica, Sądy zaś
JE. K. M. P. N. m. iakowe byty ab origine suprema, tak wszelkiemu sprawy innym Sądom
niemogły podpadać interpretacyi: że nie są suprema Judicia, tak zby bowiem in
nym wszelaky moc, sama iey niemiawszy ale tedy potym od Sądow Ziadwornych
JE K M probowac zaczęli appellacyią do Sądow Relacyinych, Król JM. Zygmunt
Trzeci w Dekrecie relacyinym uznał w sprawie miedzy Zakrzeskim Warsza
skim, a Kłodzińskim Kleneskim starostami, 1588. Roku że Sąd Ziadworny
Relacyiny są to iedne Sądy, y daley poznieyszym Wielkim trzech Król w:
sprawie Andrzeja Zabokrzyckiego Podwoiewodzicgo Łęczyckiego, a Mikołaia
Laborzyckim Starostą, za iedną subselium potwierdził y declarował y super

appellantes

appellantes taxę naznaczył. Tentatum. przytym gdy to od Gdańszczanow we spra-
wie z Jm.x Biskupem na ow czas Chojnickim, zanowzę apellacyią na Sey-
mowe Sądy ale zaraz 1595. Roku zabiegł temu Delict Seymowy, nie tylko
karą super appellantes, ale dobrze. his verbis, że powaga Sądow Zadwor-
nych JKMci PN. mitt. wiecznie nie może in dubium vocari przez appellacyią ia-
ko y Trybunałow, ktore od krolow vim et authoritatem sumpserunt, Tandem że
niektorzy Pieczętarze deprivali iusta aliqua praeiudicata appellacyi zabiegł temu
Jan Trzeci Krol Ordynacyią Sądow zadwornych Krolewskich 1686. aprob.
1693. Roku. konstytucyią approbowana taż Ordynacyia Sądow Zadwornych
JKMci PN mitt. w ktorey tę władzę stawia, że Sądy zadworne ex origine sui
są supremа, y odtąd nikt w aktach żadney od Pieczętarow nie zna y dla
czego appellacyi. iako Testymonium Metrykantow Koronnych do metryki koronney per
Oblatam podane świadczy. Delicta tak w Sądach Asesorskich iako y relacyinych
promulgowane Krol Jm. Jan Trzeci w tey swojey Ordynacyi stanowił by rem
judicatam. y przedtym Krol Jmć Zygmunt Trzeci w Delicrach swoim relacyinym An-
ni 1591. postępek relacyi a re judicata Sądow Asesorskich prozegdebany-
zachwalym był y takie podlegaiącym determinował. a w praktyce według
wszelkich w Europie Prawo wszystkim Sędziom y praktykom wiadomych.
inaczey mozemy nazwać takowy Delict po swojey publikacyi Res Judicata
tylko gdy in Judicio Supremo promulgatur, albowiem w niższych Sądach Delic-
ta nie przez promulgacyią swoie nabywaią rem rei judicatę lecz dopiero
wtenczas gdy odnich strony żadney nie zażałują do wyższego Sądu appellacyi
tak Krol Kazimierz wielki w Statucie swoim Anni 1368 kwalifikował. De-
creta niższych Sądow his verbis. Nos itaq; huiusmodi sententiam Judicij
quae nondum fuit aliqua provocatione suspensa Declaramus transisse in rem Judi-
catam Herburtus Titulo Appellacyi, przez to bez motivo kwalifikowany Są-
dow Zadwornych Relacyinych y Asesorskich, Nayuyższemi Sądami y ich De-
cretow skutkiem rei judicatę, była nato Oczywista bacznie przezrzelonej Ordy-
nacyi, że w niey zostawiono Sądom to beneficium, że ieżeliby contra rem judicatam
Sądow JKMci Asesorskich, manifestum documentum, vel notorietas nova
in Judicio nondum allegata adsit, strony przymowienie mogą y Pieczętarz w takowym
przypadku ma władzę poprawienia promulgatam rem judicatam, iakowa-
władza poprawienia przeczytanego Delictu, żadnemu innemu Sądowi nie iest
y niemogła być pozwolona, bo ma nad sobą wyższy Sąd, ktory go poprawić
powinien, y strona tez w takim razie przegrana ma wolną appellacyią
do Nayuyższego, a takowa appellacyia Stronam gdy are judicata Supremi
Judicij Regij w całey pomienionej Ordynacyi nie iest pozwolona, zkąd przy-
czyny wolne do Sądow illacyię pozwolone; na ostatek y Pacta Conventa, mię-
dzy Stanami Rzpltey, a Nayiaśnieyszym Nieboszczyką pamięci Augustem
ktorym, Sądow Zadwornych Maiestatem Supremi Judicij prezerwuią. Ad-
extremum gdy Seymowych Delictow Relacyinych y Konstytucyi pro
dignitate

dignitate Sądow Zadwornych JE Kn. p. n. W. niebyło a przez per appellationes z prawy od Sądow Zadwornych Koronnych y Litewskich et per consequens Referendarskich Obeyga Narodow do relacyi chcą; ponieważ ex ratione Coequationis Juriumque mowi o Koronie to y W. Litewskiemu służy. Królowie zaś y Monarchowie o całości Państw sobie powierzonych myślący, niemogliby naturalnie tym Sądom żadney uczynić, za Lat tylko mnóstwo spraw nie rozsądzonych, Zatomowałoby sprawiedliwości drogę y tak tego utrzymuią appellationem a Decretis Sądow Zadwornych JE Kn. P. W. mill. Znosi ie, tudy excluzyi per viam querellationis przesłuchuią, y tam do tego Sądu zmienia wbrzym rugiyuią sprawy: niedoczekaią; usłuchałsię Jmć Pan Marsz. N. Kor. że contra Legem et inhibitam forowany Delikt. Że contra legem, tedwdzię przyznać niemusze w altoracie Expulsionis iż circumstiva sententia autoratum reinductionis oddalitem, uniknąć rygoru Prawa 1699. y innych przy ubespieczeniu własności każdego, ale quo ad inhibitam in pari pretorio nie zdrogi sprawiedliwość całe nie zszedłem. Otrzymał Jmć P. Marsz. N. Kor. Przywiley na Rolitnę, iakoby po Vroczym Zadzickim, który Przywiley na Vrocz. Zawickiego sam przez się zmilczał, tudy wdowa małżąca po nim nastąpiła konstytucyą 1590. natury Dóbr Ziemskich dzisiąc, iakoż tu Dobra Ziemskie brogh zrowne za Przywilejem iak Dobra Królewskie chodzić, tudy y konstytucyą za Ziemskie przyznała, y ja nato Exportowany Przywiley za nieważny uznałem, Zem nazad przywrócił Jmć. Karwickiemu Regentowi Kancell. Koronney Dobra, który nie Originale nie produxit. iako strona pretendowała, Uzyskie konstytucyą 1661. Annie Woiewodztwom Brastawskiemu Kijowskiemu y Wołyńskiemu służącą, według którey dowie polazać ante hostilem possessionem albo ią y przez Świadki dowieść, ex ratione hostilitatis subsecutę y ta: konstytucyą przy spalonych Aktach, iako iest strzeżem wszystkich Subsistancyi Królewskich, tak oddaliwszy ią nieważ tego bym zostawił in possessione firma Dobr Szlacheckich, mieć rozumowano tego abym na Sejm odesłał tę sprawę, circa apprehensionem Dobr Rolitny violentam Jmć. Marsz. N. Kor. ale: skie tey konstytucyą 1661. wyżey wspomnioną od tego odwiodła, Nieznam Ja tey imaginacyi aby Jmć. Marszałek N. Kor. był appetyczny cudzey subsistancyi, y owszem nigdy tey chciwości nie pokazał, ale czyliż to przez Ekonoma factum, czyli iakim innym sposobem, iednakowoż rzecz stała violento modo, gdyby tedy takowe praejudicatum mogłem zrobić zaiazd bez prawny bez dania prawom przyznać, a in Jure petitorio oddalać na Sejmowe. Sądy, które jak widzimy przy niedoyściu Sejmow reassumowane być niemogą byłaby to ustawa droga ad violentas apprehensiones tych, którzy by chciwi subsistancyi, y całości fortun Szlacheckich byłaby nadwątlona takowym sposobem, dobrze to Jmć. Marsz. N. Kor. w manifeście swoim że usurpative et incompetenter, ale gdzieś będą Przywileje ad malam informationem Exportowane, Kassowane, iżeli nie w Sądach Królewskich Zadwornych - ponieważ Trybunałom nie competit cognitio Privilegiorum, Które ma -

Sądzić.

Sędzie, ieżeli nie pieczętan, Ludzi olerom dawnieyszych Praw, sama Ordynacya Sądow Zadwornych Konstytucyą Anni 1683 approbowana, stadzie przy pomocy iednego z Pieczętanow, a ieżeli tedy usurpative et incompetenter sędzie mogłem? Mogłbym mię usłuszac przeciwko Jmć Pu Nieniejszego Succeptanta Grodu Warszawskiego ze przy ostrych terminach przyiął Jmć Pan Marszałka Kor Kor. widendo Manifestacyi, y mogłbym w Trybunale Urgere prenas w Prawie 1726: decretas, ale iakkolwiek substancyą Jego przyszczupta y że nieprzyimuiąc takowey Manifestacyi, obawiałbym się utraci Prowentu Succepty, ktoby podobno y zakazdem siedzenia wieży, niechciałby stracić, pierzchać mimo siebie, zyczęc iednak dla innych, nietak dystretnych, iak Ja, poprawy, całego tedy tego Interessu publiczne uczyniwszy obiaśnienie, przyoswiadczenia Nieustaiącey ku Maiestatowi mowy wiernosci, uciekamsię do Krola y Pana Mego, od ktorego iako wszystkie Sądy moc y powagę biorą, tak y Japrzynamiestniczey od niego na mnie wlaney władzy, Sądow Zadwornych biegu odprawuiąc do Jego vdaiącej protestacyi w Umartwieniu Zaś moim ktore z okazyi Sądow powszech, szukam konsolacyi w Łaskawych Serca Wm Panow y Braci Klejnotem szlacheckiego stanu zaszczyconych. Jeżeli zaś sprawiedliwose Swięta więcey ieszcze potrzebuie względu dla stabszych w Jmatach, ktorzy prędzey upaść mogą przy szczupłosci dochodow, niezmniejszą Ostrożnością pilnowałem zawsze konstytucyi Anni 1661. służącey Przewielmym Woiewodztwom Kijowskiemu Bracławskiemu y Wołynskiemu, ktora po spustoszeniu całego Kraiu bez żadnych Zostawszy Obywatelow do Subsistencyi Dokumentow, samą powszechną ubezpieczyła arte Hostiam do Włosci tameczneych każdemu Prawo, ktore uchylniwszy na Stronę rzadko kto do swoiey trapiby własności, Mam tedy zupełną Ufność w Aktach Wmciow Panow y Braci że gdyby tego wyciągata potrzeba w zupełnym dobrodz lu mnie sercu Ich, szukac będę mogł ratunku y ztąd wszystkie uciebę, ktore znayduię zawczasu słodze gorzkości, Jan Małachowski Kanclerz W. Koronny. Manu propria, w panata kopia poswiadczam

Correct Wyszynski

L. S.

Lectum per Szputhowski

Kopia Listu JWXP Prymasa, do JW JmPana Podkanclerzego W.X.L. pisanego de data 9 July 1759. A.D. z Warszawy.

Będąc tu wołowany a maiestate pro in eundo consilio wtych krytycznych dla Oyczyzny konjunkturach prywatnie zechciałem, z partykularną zrad dla siebie uznać konsolacyją, że mi niedosiężte oparkności Boskiey wyrokiem, tey Prymaryalney preeminencyi dany osiągnąć stopień wtakim czasie, gdzie nieroztoczone zrąk godnością mody y starania mogę deponere in sinum wielkich et pro bono publico zarliwości naprężonych Sentymentow JWmPana, do których iakoż zawsze concurrere pragnę, tak y teraz silentio praetorire niemogę żal przenikaiący, y strapiane JE.K.M. P. N. Mci. Serce, którego na prywatnie mianey i.b. praesentis Audyencyi, z Oczow Panskich wyczytać mogłem, że in his calamitosis temporibus praetextu opuszczony in hac Regia od wszystkich Jch. PP. Senatorow Rządzących y Ministrow: oprocz iednego JW JmX. Podkanclerzego Kor. y JW JmP. Wdy Inowrocławskiego: nie maiąc z kim naradzić się o przyzwoitych sposobach do zapobieżenia szkodliwym konsekwencyom, które by wymienione mogły z niepomyślney hostilis manu Inwazyi gruntownie Księstwu w Neutralności zostaiącey, y z rozsiania nakształt manifestow urazliwych całemu narodowi od wielkich z wiernością ku Królowi swoiemu zaszczyconemu Wiem że gdyby JW JmPan był przytomny tey mowiey Audyencyi niemogłby był, tylko podobną bydź wzruszony każdemu kochaiącemu Oyczyznę y Króla Senatorowi naturalną kompassyią nad tą Oppressyą, z którą mi Nay Jaśnieyszy Pan żal swoy wyrazić raczył, że gdyby był za granicą, wszystkoby Jego nieobecności przypisywała: teraz gdy w kraiu rezydnie wszystkey go strata, quae nos premunt, a teraz gdy w kraiu rezydnie wszystkey go odczuwaią. W tey tedy otwartości widząc całem naprężone Oyczowskie JE.K.M. P. N. Mci. serce, nieomogłem, tylko consolari verbis dobrotliwego Pana, który tym czasem pro consilio particulari przez: łemnie wołowałeś do Stołu JW JmX. Biskupa kuiawskiego y niektorych Senatorow y Ministrow znayduiących się w Lublinie tych: że tu terminie drobnie spodziewamy, y zniemi zechcemy mieć consilia do wynalezienia środkow nayskuteczniejszych, tak w doprowadzeniu gwałtownego do granic Oyczystych wtargnienia, y całey neutralitatis, et fidelitatis wiernych JE.K.M. poddanych Oyczyznę kochaiących Synow przeciwnego dopuszczenia, iakoż y w dopogodzenia domowych między wielkiemi Jmciami niedysonansyi, na których wadze tym doskonalszy y gruntowniey y fundamentalnieyszą

fundowacyi będą mogły przy błogosławieństwie Bożym uroślić na-
sze, w tych rzeczy okolicznościach, nim będę miał to szczęście oso-
biście znowu z Jpwm Panem w czasie festu Królewskiego 3tio Augu-
sti przypadaiącego, na który widok żeby bytność Jpwm Pana nie-
zmiernie kontentowała Nay Jaśnie Oświeconego Pana mam honor wiedzieć
Jego czyniące zdanie, quid facto opus sit? Interea też gdy
nas tu lepsze zachodzą nowiny iż Prusaki Wozlow przez rozne
marsze z kontramarsze upatrzyć potrafiły, że zawarłszem mo-
stwy attakować niemogąc dla słabości swoich na zadzie co-
ią miały, trzebaią spodziewać, że oświeciwszy nad to Oyczyzno
Opatrzność Boska, jaka gdzie nas imminet odwrocić raczy, a prze-
kuchczą domowe rozżarzone Serca, na potym duchem polityi z —
duchem miłości Oyczyzny, do których powodowania, iako powa-
gą, godnością y doskonałością rady Jpwm Pana wiele contribuere
może, tak się spodziewam, że dla miłości tey Oyczyzny y konsolacyi
Serca Oświeconego Nay Jaśnie Pana nieodmowią grożądanej
tu swoiey przytomności, na który to dzień
ia swoią może będę pierwszą publiczną audyencyą. Jako
zaś wewnętrznie z nowiną zechcę cum magno senatu Jpwm Pana
tak oraz z oczekiwaniem mego z szczerego mi respon-
sedrostwa mię oddaię przyiaźni y dobroci Serca, wyznaiąc
być na zawsze zniewolonemu obligacyią y należytym Ucha-
nowaniem.

Jpwm Pana życzliwym Szczyre Braten
y Uniżony Sługa
Xże W. Lubieński Arcyb. Prymas.

†Respons JW JMci Pana Podkanclerzego WXL do JW. Xcia
JMci Prymasa z 20 July 1759. z Dereczyna pisany.

Nim mi przyidzie na list JO WXMci Dobrodzieia odpisać,
niechcę godzi wprzod Mu powinszować iż wysokie Jego Ja-
senta, exemplarne postempli, y wystugi Publiczne za Primi-
tiali Dignitate Ukoronowane. Zawsze JKMci P.C.Mtt. Dy-
strybuty dostoynie bywaią konferowane y powszechna Krayo-
dnia Approbatę. Tym bardziey teraz ciężyli Naród gdy in-
hac Suprema Curuli Osadzona J.K.Mci Wnia y woienne, któ-
rego a longe miał w zadaniu, nie wątpiąc że JO. WXMci Do-
brodzieiy na tym Godności stanąwszy stopniu, iako Prin-

copis

Princeps, z jednaszy z swojarzysz Civium rozrożnione Sentymenta; Zabiczysz temu coby Publico detrimentum przynosić mogło, y pokrzepisz przezornie ochcie Nadzieje utrzymania interne et externe Tranquillitatis.

Inwazya Woysk Pruskich Dwukrotna, y rozrzucone Universały godne są attencyi y podziwienia.

Neutralny Nasz Stan Leditur w jednym, u drugim Majestatu Powaga. Zawsze tego bytem y iestem zdania, że chcąc się pro futuro od podobnych ochronić attakow należałoby przez Senatus Consilium wziąć radę y sposobi, iakim sposobem, in hac rerum Crisi, utrzymać externam Tranquillitatem, a wziąte z tey porady miary, iak skutecznie do pożądanego przywieść skutku. Skarmy przed, y za Jana Kazimierza sławney Pamięci Krulow, w podobnych Inydenyiach przykłady, iż Senatus Consilia semotis arbitris odprawiały się, y na Zakowanie Senatus Consilij ten ze Senat Przysięgę wykonywał, a takowe Postronnym tayne rady, dźwignęły z desperowane na ten czas Oyczyste Interesa? Czemuby y teraz tego nie użyć sposobu, którym Antecessorowie Clavi consultam et armatam czynity Patriam. Przewyższać wszędym prywatę powinna, miłość pospolitego Dobra, bo wchodząc do rady dla ratowania Oyczyzny, przykładem Ather sponere potrzeba w przedsionku Senatu niesmałie, y Dysidia, à w duchu iedności avertere Mala. Ten mi się wydaie nayprzyzwoitszy y z prawem zgodny; Cui submiman wielkiego zdania JW. X. Mci poddaię.

Do Warszawy chętnie ziechałbym na wstępie Sanskie, tylko że między Ekonomiją Rodzinską, a Imć Panem Karpiem z rozkazu JKMci mam w tych czasiech kommissyą sądzić, powtore JOX. Imć Woiewoda Wileński oddalitszą do Warszawy bez którego przytomności, y czułości przednie Konny taiyć in Populo wskrzesić malevoli mogliby, więc do powrotu Onego sądzę rzecz potrzebną gdybym się tu bawił dla samey utrzymania spokoyności. Jednakowo ieśli tego Omnino potrzeba, za pierwszym rozkazem Pańskim wraz do Warszawy wybiegę posłuszeństwa wiernego

wiernego JKMci daiąc dowody.
Ateraz dobroczynney Łaskawości JOWX. Mci. Dobrodzieia odbiaiąc się, plena iestem Veneratione.

Kopia Listu Xcia Imci Prymasa do JW Kanclerza W. K. de 12 Julij.

Zawołany Xe z Łowicza przybytem ad Regiam, y wraz 6. mo sentii prywatna pod wieczor u Nayg Pana miałem audy= encyą, na którey prawdziwie Zal serce moie przeniknął, zty= stow, które mi Nayg Pan powiedział, że tu iest bez Rady, bez Ministrów y bez Senatorów Rezydentow, y czyli podo= bna rzecz practykowana była w dziejach Królow Polskich, a osobliwie w tey Rzpltey wolney, gdzie Prawa Stróżów przy Królach mieć powinny? na te słowa Zadziwiony powie= działem, że rzecz iest nie zwyczayna, y Prawu przeciwna, alem dodał, że na Zawołanie wszyscy przybędą Królowi posłuszni. Przeto Zwoli całe Królewskiey, donosze o tym JWWmu Panu, oraz upraszam zobowiązku mego, abym na czyst Nayg Pana ukontentował, y przybył tu iako nay= pilniey ad Curandam salutem publicam. Ubliżenie Woysk Cudzoziemskich w granicach Wielkopolskich, deklara= cya na Kształt uniwersałow od Szefa tych Woysk wydana do Województw, wtych wzruszenie passyi do Zatamowania wiecznej Królom Zawsze Wolności, wzniesienie Miecza przeciw obojętney Oyczyznie; Powab czyli Zwabienie Ry= cerstwa Woysk Rzpltey do oderwania się do Boiu Zagra= nicznego, y nadzieie rekompens, Zwłaszcza wzgarda godney Osob Stanow Rzpltey, y nabazane Im ślepe posłuszeństwo, są rzetelne przyczyny przyspieszenia rad ab oto salwowa= nia bezpieczeństwa granic y spokoyności Rzpltey. Nie wspominam wielu innych Exbum stanuy, które wyma= gaią Zaraz skutecznych rad y zabiegow wmich opatrze= nia. Seymow niemamy, strzeszmy że przynaymniey całości tey Oyczyzny, która nam się poddała pod straż. Nayg Pan, iako Oyciec tey Oyczyzny sam Nas animuie

do zgody,

do zgody, do iednoścy, do Konfidencyi z Ust własnych Królew:
skich, to wyrażam y swiadectwem tego, będę przed Stanami
Rzpltey zgromadzonemi. Przeto upraszam, obowiązuię y obli:
guię na Miłość Boską y miłość Oyczyzny, racz JW W:m Pan
prywatne jakie będź mogąc nie nawiśći polorzyć potrzebą ra:
tunku publicznego, a tu przybędź ad Latus Regium bo mo:
ment ieden zgubić nas może. Wiem dowodnie że JW
W:m Pan kochasz Króla, kochasz Oyczyznę, przeto dufam
że tu stawiszsię y otym upewnionem Nayiaśnieyszego Pana. Teraz że
tylko przybyłem incognito, oddalyłem na kilka dni, ale
pro 3tia Augusti przybędę napierwszą Audyencyą pu:
bliczną, y będę miał honor powitać JW W:mego Pana,
z Jmim sentymenta moie tacyę iako prawdziwie y
statecznie.

Respons JW. JP.a Kanclerza W.Kl.ego do JO.xcia Jmci
Prymasa de dat. 15 ejusdem 1759. z Lublina
pisany.

Z tąkolwiek respektem odbieram List W.xcey Mci Do:
brodzieja de dat. 12. Julij datowany, w którym mi wyra:
zasz zadumienie wielkie, że ad latus Nayiaśnieyszego Pana u:
stali krytycznych Konjunkturach milczę, nie znayduię
wiadomo W.xcey Mci Dobrodzieiowi quanta pars sum
od JW Pana Marszałka Nad: Kor: Czem Dekret ferowat
non ad gustum Jego. Przyznawałes W.xcia Mci Dobrodzieiu
że Jm Pan Marszałek Nad Kor: niema Ius do Dobr
Koluszna, ołtore res agebatur, a zatym y moia sen:
tencyia niemogła być partialis; Zabłądza z rozkazu
Jm Pana Marszałka Nad: Kor: Jm Pan Kosiecki przeciw:
ko Dekretowi appellacyą, ja vigore Dekretow Seymo
wych, y Relacyi mych tuendo powagę niemoich Sądow,
ale Królewskich pro ea connotabili: Appellatione uzna:
łem, y Przeniosłe Jm Panu Kosieckiemu zostawiłem dro:
gę ad agendum napotym; Idzie ad acta Produ War
szawskiego Jm Pan Marszałek Nad: Kor: Zapisuie

Videndę

videndo Manifestu z tak ciężką leżą Honoru mego uczynioną. Czynię ia Publiczny naprzeciwko temu Remanifest, ale cum omni modestia, y niedaią Pozwu pro curam scriptione. Wyieżdżam pro curanda salute do Dobr moich spokoyności wszelkiey daiąc się nadzieią. Wiadomo wszystkim, iak krotkie życie mi obiecywano. Ledwo co Zaczynam brać lekarstwa wpocątku kuracyi daiem Pozew Jmć Pan Kasztelan Lubelski ad Tribunal Deputatorum do Trybunału pro sumendis Pœnis exre judicata w Sądach Zadwornych JK. Mci. Monstrum à condita Republica niewidane. Uważ Wielmożny Dobrodzieiu, ieżeli łatwo postąpił przeciwko Mnie, mogły pomoc zdrowiu memu. Daley potym odbieram wiadomość z Lublina, że Jmć Pan Podstoli Litewski przyiechał koniecznie staraiąc się o wpis przeciwko Mnie z Regestru Directi Mandati, obiecuiąc wszelkie Fawory Dworskie Zasiadaiącym Sędziom, byleby się było sprawa w tym Regestrze przeciwko Mnie pomieściła. Y tu drugi krok bardzo pomocny do mieszkania Zdrowia, odpowiadał Kanterzowi WK. z Regestrus prawa Kryminalnych. Jak prędko do takich kolwiek przyszedłem siły lubo nieskończyłem Kuracyi moiey, musiałem się do Lublina zbliżyć, Zbiorowy przez pozew mi dany wyżey wspomniony nadspodziewanie moc, Zastąpił Przyiaciół Jmć Pana Marszałka Nad: Kor: przeciwko Mnie Zgromadzonych Sądzących Jak Mci tym, którzy by się deklarowali przeciwko Mnie. Zastąpił y Listy Wielkiey mi Dobrodzieiką, prawda że dyskretne, przeciw przeciwko Mnie, Przyiechał na ostatek y Jmć Pan Marszałek Nad: Kor:. Za punkt Honoru sobie biorąc, postąpił Jmć Pana Kasztelica z leżą Honoru mego uczynione utrzymywać. Pytam się teraz Wielmożnego Dobrodzieiką. Jakże w tych Konjunkturach Krytycznych maiąc się znaydować do stanu Nayć Pana? Jmć Pan Marszałek Nadworny Kor: JO. Xiąże Biskup Krakowski, Jchmć Panowie Wojewodowie Kijowski, Lubelski, Bełzki, Lubelski, Wileński etc. Kasztelanowie y inni, kiedy się zgromadzili do Lublina, iak gdyby do salute publica chodzi to, Zmieszcze mię za Honorem, y depstac Juris dykuiąc

Sądzą

Sądow Królewskich. Jakże ja mam być ad Latus Nay.
Pana, kiedy się tu muszę oganiać w Lublinie w tak ciężkiej
Konoru mego leżyć? Jaka taka padnie Sentencya ex
Decisione Sądu, upadnę do Nóg Panskich Jtia Augu:
sti; ale wcześnie oznaymuię, że boiąc się ulteriorem
persecutionem będę musiał znowu nie zdaż z Warsza:
wy, albo przez naradzenie kogo na mnie znowu wora:
kac nalad do Lublina. Wypisałem tedy historyą, jak
mnie zabroniona usługi Nayś. Panu! Przebaczysz
W:xcia Mć Dobrodziey) smiałości moiey, że krótko prawi:
dę wypisuię, Wasz W:xcia Mć Dobrodziey) sumienie
czyste, Sentymenta zbawienne, ale masz bim. dita:
tem mówienia Prawdy równym Sobie, a tak niewin
nie przeszło ci publice zarabiasz sobie na Imie Par
cyalnego. Bądź W:xcia Mć Dobrodziey Przyiacie:
lem tych, których iestes, ale dla tych zarych Dobra
Których kochasz mowy prawdy, kończę ten List z mie
szanym zetzami atramentem, z iestem znaymi
szym Respektem.

Kopia Listu JW. Jm. Prymasa do Jw. Jmć. Hetmana W.K.

Odebrałem całe do mnie łaskawe Scripta Jwmci. we dwuch ro:
prosiach na moie Listy, tak przez Jmć. Pana Mirzewskiego wraz z
z punktami, iako y przez Pocztę, ucieszyły Serdecznie że mi raczysz
Jwm Pan uwiadczać dobrą wolą y godność Sentymentów swoich tak
do mnie partykularnie jakoteż w Interesach dobra z bespieczeństwa
Oyczyzny, ale mnie martwi barzo słabość zdrowia Jego do wielce
potrzebnego naradzenia się w teraźnieyszych potrzebach Publicznych
ile że na dniu Orderowym spodziewamy się z jazdy Senatu ex Minister:
ij, Nayś. Pan przyimuię słuszną Exkuzę Jwmci. że za radzie
wszym czasie musiał o nie ostatecznym zdrowiu swoim. o którego
całość z Ja. P. Boga proszę mocno z tym uszytkim Nayś. Pan: zgoda
przeciwnego zdania Jwm Pana, o czym pierwey iakby należało
Zabrać tey Deklaracyi rozrzuconey po Woiewodztwach przez

przez Generała Dobne, ktury wzniosła z prodnosci zamysła mieć
wiernych Stanow Rzpltey przeciw krolowi swemu, w ktorym Rebelią
wzniecia z slepe wszystkim przestrzeganie nakazuje. Jako wzio-
na sobie Jw Jmć P. Kasztellan Poznanski, iako w tamtych woiewodztwach
przytomny pierwszy Senator dac rezgnes przez List Generałowi
Dobra, jednak potrzebnosc bydz widzi oswiadczenie Publiczne
wam gentiby skryptowi czyli Odzynanswi temu, iz wszelkie na-
stanemu podobne z wszelkich przyczyniac winnie Jw circa in-
nouantiam neuholitatis zgadzaiąc Nayprzod zwiastuiąc Jwwm Pe zdanie,
aby zupełną konfederacyią między Domami ustanowic, tudzież wzniec
one in ministerio nadzieie całe gorzące wprowadz z Osrodkach tego
skutecznych zamysłu, ale zdrugiey strony trudnosci zamysły te przerazaią
Zmiarkowaliny te wolnosci nasze, ktora widzimy bydz całe wypełgowa-
na, w zamiast cnoty w samey Emulacyi z bezprawiu z natym to
fundamencie rady Rzpltey prawią, z nayąc bez skutku, że zawsze z
wdawnych radach braty gorzy, a iako N.P. na powiedziała, że dotąd nie
ma iescze żadney rady ad latus od początku panowania ktoraby
bez prywatnego własnego Interesu, opacznych między sobą
niewiernych, ale gorzytkiey barszey że nienawidziała amorem Patriae w
żadnych dotąd radach Nato N.P. ubolewa z całe nadzieie do rządu
spokoynego troci, bywały podobne przykłady z wdawnych panowa-
niach Nay Krolow naszych że zazdrosci z nienawiscie rady prawy
prejotencyie domow rządzily ubiegaiąc do Fortun całe dobro
wewnętrzne rwały przeciw ludzy Sąsiedzkie inne mowy mieszaiąc
zaczynały w rządy wewnętrzne, ludzy grosze zamysły wolnościom
ludzy miecz w zupały z rebellie wzniecać przyczyniały, na ow czas
wszyscy o prywatnych interesach zapominali, urazy sobie darowali
z zjednoczonemi siłami zobopolną radę z mieczem ratowali Oyczyzny.

Ja iako Prymas mam sobie prawem z charakterem zagwarantowa-
ne do wszelkich Fortun z stopniow iedynie teraz zamysłam, iakoby nay-
doskonaley służyć Bogu Krolowi oraz z Oyczyznie wtorzemyszych-
szy dyspozycyach z rozgarnieniach z iakoby inter maiestatem ac
libertatem tak dary potrzebną dla powszechnego dobra utrzymac
z ugruntowac harmonią prawdziwą z miłosc Wam dowodnie z zna-
godnosc w sprawiatego Serca Jw Wsc ze całosc sumnienia Jego
w podobnych życ Sentymentach ku Panu z Oyczyznie z przeciw
z insynuacyi samego Jwwm Pa Remonstrowałem Dworowi zacho-
dzące skargi przeciw Audytoriatowi Woyskiem Rossyiskim. Ktore

Klore z tu nieustannie obijaiąc o Dwor, przeto iuż obmyślono iest nowa komissyia do Wielkiey Polszczy podobnatey co iest w Grodnie na co Jmć Pan Poseł Rossyiski iuż dał manum stipulatum gdzie kazdemu wolno upominaiąc za swoie szkody, z tego ktorych słuszność prolazieć widoczna, nieodwłocznie nagrodzone będą maią względem Rebrutow Szwedzich w Elblągu otych całe Jmć. nieuiedzial z uprzeymością zalazania będzie rzecz tamecznemu Komendantowi, iakoż nieodwłocznie pisał do niego bo to całe iest bez woli Dworu Peterburskiey.

Kay. Pan: przysłał tu swoią reflexyią czyli z przeciwney strony z sprzeciwianie mu Rzpltey podobnych salwacyi za Zayrzanie całego Państwa puntami wrocławskiemi y szczecińskiemi, ktorych walor całe fortuny Krolestwa zgubić może, za Ustawiczne werbunki, koni wyprowadzenia, a nadewszystko za zabranie violenta manu za Granicą Urzęd. Kor. o ktorego uspokoienie nikt dotąd z kompatryotow niemysli, tudzież za wyprowadzenie Thesauri belli od Wielkiey Polszczy Jnieoszacowaney szkody Obywatelow, Jest na Ostatek N.P. iako iest całe uprzeświadczony o gornej zabiegliwości Jmci Pana doznanej iuż od niego na poszczegolnych prawowania, tak obowiązuie się abyo nie ustawał w tey sprawie wiernosci y miłości ku Macierzatowi dozuiadczonej ile in hoc turbido statu zagmatwanych interessow, z tego rady co do Obwieszczenia wyżey nomienionej Deklaracyi czyli manifestu Jenerała Dohna, rozsianego, Jednostayney nie przestaie oddawaiąc tasmiwości Serca zostaie znaleziony zawsze upatrowanie.

o Kopia Listu JOr Jmci Prymasa do Jmci Pana Woiewody Krakow: Hetma: W K. pisanego z Warszawy 6 9 July 1759.

Przez iadącego do Białego Stołu, ante Festum Joannis Jmci Starosty Nieszawskiego miałem honor szczere moie z obwieszczeniem Jmcinnym Pa Listownie Oświadczyć Vota, Że iako kazdego czasu pro incolumitate szczerego y Oyczyznie nader potrzebnego zdrowia Jmci Pana od nasiey nie przestaie, tak y teraz a Macierzo vocaty przywatnie tu przychawszy serdecznieyszą ieszcze słyszę ze P. Bog raczy konserwować Jmci Pana przy dostatecznym czerstwości, ktorey w nieskończone życzę lata, Oyczyznie w tych krytycznych kon: iunkturach na Ratunek Krolowi na podpore, Senatowi na

Zaszczyt.

Zaszczyt, a całemu Narodowi na wielką pociechę prarty kular:
ną z tąd dla siebie uznaię konsolacyią, że mi niedościgłe opatrzności Bożkiey
wyroki ten Supremy prederminencyi dały osiągnąć stopień, w takim
czasie, gdzie nieustąpione złą godnością trudy y starania moie dopome
gły mi sinum wielkich y dla prawdziwego dobra Rzpltey zarliwością
napełnionych Sentymentow Jwwmdzia dobrodzieia ialw zawsze conur:
rere mogły, tak y teraz silentio praeterire niemogę. Tak przemiła
iąc y strosbane JKMci P. M. serce, które na prywatnie
trzymaney ieb: prezentis Audyencyi, z Ocrow Panskich wyczytac mo
głem, że w his calamitosis temporibus gremium opuszczony, in hoc
Regia od wszystkich JMPP. Senatorow Rezydentow z ministrow
oprocz iednego Jwpana Podkanclerzego Kor. y Jwpnd. Wdy Inowrocław:
skiego, niemaiąc złym naradzie o przyzwoitych sposobach do za
pobieżenia szkodliwym konsekwencyiom, które by wynikąć mogły
z niepomyślnych hostili manu Jnwazyi granic Rzpltey w neutralności
Xięstwa Kurlandzkiego y zrozumienia na kptalt manifestow urazliwych całemu
Narodowi, od wielkiey z uprzeimości ku Krolowi swoim zaszczytonemu
y niepozałowanemu, wiem że gdyby Jwwmd był przytomny
tey mowy audyencyi, niemogł by był tylko podobną bydź wzrusza:
ny każdemu kochaiącemu Oyczyznę y Krola Senatorowi naturalną
kompassyią nadto Expressyią z którą mi Nay Pan. zalecił swoy
wyraził że gdyby był za granicą wszyscy by iego nieobecność przy
pisywali mała quid non momenti, a teraz gdy w kraiu rezyduie wszyscy
go od stępuią. Wtey tedy otwartości widząc żalem napełnione Oy:
czowskie JKMci P. M. Serca niemogłem tylko consolare ver
bis dobrotliwego Pana, która tym czasem pro consilio practicando
przezemnie wołowałem ad dalszy Jwpna Biskupa kujawskiego z niektó:
rych Ich Senatorow y ministrow znayduiących się w Lublinie, tych
że tu temi dniami z proźnieiszemi y z mniemi zechcemy inire consilia
do wynalezienia środkow nayzbawienniejszych, tak w obliczności
gwałtownego do granic Oyczystych wtargnienia y neutralitati fide:
litati wiernych JKMci poddanych y Oyczyznę kochaiących szkod
cale przeciwnego poduszczenia, ialuż y w do pogodzenia domowych
między wielkiemi zmianami dyssensyi, na których iednosci tym do:
skonalszy y gruntowniey fundowanie być mogły przy błogosławień
stwie Bożym consilia nasze, w tych tedy okolicznościach nim będę
miał to szczęście Osobiście znowu z Jwwmdzieniem w czasie Festa Kro:
lewskiego D. Augusti przypadaiącego, na które wiem że by bytność

Jwwmdzia

Jmwm Pana niezmiernie kontentowała N. Pana, mam honor wielkie Jego Cyzjerze zdania, Quid facto opus sit &c.

Interea gdy też nas tu lepsze zachodzą wiadomości iż Prusskie woysko przez rożne marsze y kontra marsze, upatrując Fortelu z Awantażem, Moskwę attakować niemogąc dla słabszych Sił swoich nazad się wstręc miało, trzebaby spodziewać że Osobliwsza nad tą Oyczyzną Opatrzności Boskiey fata quæ nos imminent odwróci raczy a przez niechęć domowe rożątrzone Serca na prożni duchem Pokoju y duchem miłości Oyczyzny do których powodowania iako powaga godności y doskonałości rady Jmwm Pana wiele contribuere może takież się spodziewam że dla miłości tey Oyczyzny y kontemplacyi Serca Oyczowskiego N. Pana, nieodmowisz prożądanej tey swoiey tu pro tunc Agusti przytomności, na który to dzień y Jey swoią mieć będę pierwszą publiczną Audyencyią, jako też wewszystkim znowuż Łechic cum magno Senatu Jmwm Pana, tak ofiarę w oczekiwaniu miłego y szczęśliwego responsu jednostayney mię oddaię przyiaźni y dobroci serca wyznaiącey był na zawsze z nieubłaganą veneracyią y znakomitym uszanowaniem.

o Kopia Responsu Jw Jmść Pana Hetmana W. Kor. na ten List z Białego Stołu d. 12 July 1759. A.

Przez będącego tu u mnie na S. Jur Jmść Pana Nieszawskiego miałem honor y odebrał W. Ks. Dobrzia Cz. przysłaną y podziękowałem responsem moim za uwiadczone mi dowody stałeczney do mnie Serca W. Ks. Dobrzia y referowałem mi religuis Dostatecznieysze w okolicznościach Publicznych do mnie wspomnionego Jmść Pana Starosty zdania moge, które w prostocie szczerey Języka y zbawiennemi dla Majestatu y Oyczyzny Sentymentami W. Ks. Dobrzia ardenter pragnę. Zatuię tylko iako in anteriori wyraziłem że mi Aktualna Kuracyia zdrowia mego, w tym czasie zjechać do Warszawy nie pozwala, jakobym rad z serca - ad suscipiendum przytomnie Oney troskliwego W. Ks. Dobrzia usiłowania około bezpieczeństwa Rzpltey w teraźnieyszych konjunkturach, Czuię rownie z W. Ks. Dobrzia ubolewam nad nieszczęśliwością Stanu Publicznego ze względu krytycznego Czasu Je K. Mci N. Mść. w rodzie Krolewskim znayduiącym się ledwo pralatywowanym przykładem od wszystkich prawie

prawie Senatorow z Ministrow iako Ich M. nie wyrazili oprocz:
ny bez rady zostaie, Mnie Lubo in presenti zdrowie moie exkuzowac
slusznie powinno, gotow iednak iestem nieśc Jo chętnie gdzie istot:
na N.P. z Ojczyzny usługa wyiąggac będzie, wątpic niemogą:
o rownych ringach chęci y zarliwosci, ani tak sterile Abratum
Scientur, azeby przy dostoięstwie tak łaskawego Pana, a na Ostatek
gdzie o całość z bezpieczeństwo całey Ojczyzny idzie, nieubiegali się
Wiela z uprzedzeniem rozkazow Panskich z radą y życliwością Ma:
iestatow y Ojczyznie powinną, ale lucidyus rzetelnie wyrazic
godzi, dotychczas zachowane w wielu okazyach, małe dotąd poważenie nay:
wierniejszych Senatorow z Ministrow rady, a często opaczne Jey
tłumaczenie drazito prawdobno konfidencyją dobrze życzących z my:
ślących, a bez niey żadna rada słuszna y doyrzała być niemoże,
Wiec rozumiałbym primum salluberrimum te wzaiemną y potrzeb:
ną powiatow staranie naprawic, tudzież wzniecone między Ich PP.
Ministrami, nie bez wygorzenia Publicznego niechęci uspokoic
abysmy iedno mysłnie wszyscy radzili y służyc Panu y Ojczyznie
skuteczniey mogli, do zabieżenia zas szkodliwym skutkom Ma:
niefestow w Wielkiey Polszcze pilnosć ex vigilantia distinctionum
wtych Woiewodztwach z Urzędow y kredytu nayuczynieysza wtym na:
glym razie będzie może gdy o Ministerio Jtkr. zazrzewani dobro:
ze nie przestannie będą, ale przytym zwiernosci y życzliwosci moiey
do Maiestatu wyrazic musze, że nay potrzebniey sze będzie rozumem
za Interpozycyą powagi Jtkr. do Dworu Rossyiskiego y Jchr.
Kommendantow tychże Woysk, w Kraiu będących, dystrahowanie ongich
obchodzeniu, azeby potrzeby nieuchronne woyska porządkiem dobrym
y iak nayto godniey:szemi sposobami alleviare staraniu przypadły z
czego trafiaiącey przykładnie karanq, do satysfakcyi obrazonych
vilipenzionem skarg swoich pro contempto tłumaczących, Nato:
miast azeby zaciągow które z sami w Wielkiey Polszcze aktualnie
czynią iako recenter mam doniesienie Kg Officerom Szwedzkim w:
Elblągu o w tamtże tey miasto pisze do mnie Pocztą teraznieysz
szą Kommenda Rossyiska generalna. Czynie w brew prawu
przez też miasto allegowanemu wyrazną swoią daną permissyą
pozwolili, poprzestaną nietylko alboweim czuią Senibilites
Wspomnione Woiewodztwa przeces damnum, z tych zaciągow
Ogołacaiących Kray z woc z Ludzi, alebez terrent Czemplo azeby

z woyska

y Woysko Pruskie podobnie sobie ludzy pozwolic piechocieli jako zaty-
wypływaiące złych zrzodeł nieukontentowania bydź mogą protex:
ten turbulentis subiectis do uspokoienia Zamieszania Publicznego
tak od uroczenia tey nieszczęśliwości oddalić y ustawić primas
causas ile możności starać należy.

Miałem honor przysłą immediate Pocztą odebrać wtey za-
szłey okoliczności list JEKMci P. M. mill. y nieomieszkiwam
w responsie moim podług obowiązanej powinności wyrazić
te moie zdanie jako też y JP. Sam Grafow Pruskim złoto
Expe pozwolonej mi tobiąwie powołaniu WKMci dostatecznie
się explikuiąc, oddaiąc uprzeiętnej dostoieności WKMci Siebie
Jos samego nieustaiącey Jego Łasce iako zprzywiązaniem
y weneracyią nieubłaganą Jestem.

Kopia Listu JW. Jmci P. Podhandlerzego W. X. L. do JEKMci

Nieubłaganie u Tronu WKMci P. M. mill. składam dzięki iż
opatrzna o całość Państwa Rzpltey Jego czułość tak iest troskliwa
że żywe dostateczny Zostałes na Wyrzeć wszelki Pruskich w Gra-
nice Polskie, y nie lekkomalu naydzieć wydany Uniwersał Grassa
Dony oczym prędzey naradzaiąc się czyniła Senata z wier-
ney rady swoiey Sentymenta. Rzpltą iako kray Neutral-
ny Juribus Gentium obwarowany z zaszczytowaną dotąd wier-
nością y nabo ubolewać musi iż Woysko Brandeburskie bez
wiedzy y Stanow Rzpltey dozwolenia w krocznie czynią y do
ialtrowania konjunkcyi Obywatele animantur. Jest nadzieia M.
M K. Zastanowić mogli y strudz w wierney radzie WKMci P. M. na
porady y środkow, iakim sposobem zabieżeć tym niepożądanym
kroczom, Jakoż maiąc tu zaraz dorady WKMci determinowanie
w tym punkcie semotis arbitris Senatu consiliis ubłoże zło
Tye nieodwłocznie zdałoby mi się. Zbiegłbym się adorem
Maiestatu WKMci P. M. mill. z kwapliwością, gdybym
z rozkazu Jego Panskiego nie miał przed sobą zaszczytnieiącey się
Komissyi między Elektorem Brodzieniem a JchMP. kar-
piami, ale ieżeli będzie zdało WKMci suspendowaną rzeczoną
Komissyią, za Panskim rozkazem y zawołaniem wraz

wraz stawięzię do bolu Jego, ażebym tym samym potwierdził
jako wszetecznym postuszeństwie bydź nieprzestanęz:

+ Kopia Responsu JOśmo Prymasa na Respons JW JmBana
Kanclerza Kor. z Warszawy ię 26. July 1759.

Przyznamsię JWmu Panu: że niejeszczbym sobie imiemodowac go
powtornym Listem moim, ile że JWP. obiecales się na stawie ad Laty
Regium pro 3. Augusti, ale zes JWmP. publikowal respons swoy
do mnie y w nim jalowos Instrukcyią timiditatis, a wraz & partia
litatis namiętnes, muszę to po Przyiacielsku bo niechce po Prymas
sowsku wytusiac JWm Panu, Przysięgłem Bogu, Krolowi, y Oyczyznie,
wiernose y podiacwosi; Ta przysięga wwna mi iest z Senatem &
cum ministerio Boiazn, czyli timiditas wszystkich nas Serce
y Sumnienie przeraza, bo samemu Senatorowi Cordium tey
przysięgi rationem oddac musiemy, Wiem dla siebie n° plus ultra, nie
myśle szukac wszey fortuny, honorow respektow, Emolumentow ani prywat
nego mienia, wszey szczerosnie od Ducha prawdy, iak mam nay
pożytecznicy sprawowac się w poprzysiężonych Oyczyznie Obowiąz
kach moich. Wie naydobrowolney nay Jasnę Pan bo zwoli Jego,
wie y cała Warszawa ziem niezałował maiąc y zdrowia tamuie wszel
kiemi srzodkami dyssydencyią ministerij, niezałowałem zwłaszcza mo
ią udzielenia pensyi co roczney Stronie przyczyną będącey porozpie
nia bogo dla łatwiyszego skutku ostodzenia passyi; Przeto Bog
Sam wie iako z prawdy y podziwoza zabiegac usiłowałem bon
solwencyom nieodbitym rozdzieleniem Duchow nay milszey Oyczyzny
Y tatay to iest wdzięczność ze Prymasowi z Pasterzowi zadac JWbar
roczyles timiditatem, & partialitatem, Wyznaie ziem za Szlachcicem
Listy do Trybunału pisał, bo oto mowiono, bo znamię bydź Urodzony
Szlachcicem, y nieinaczey, ale iako Prymas Szlachtę wszystkę gdzie
należy bronić musze, y niewstydzę się ze urzędzie Praw Szlacheckich
naszych Stronę wraz z Protektorem od Rzpltey wyznaczonym bę
dę Prezydę Rady Senatu, przyidzie z Rzym, niezawstydzę
się, ani komu odpowiem za iakąkolwiek będz porę alowi, Pan
Bog sam, nadzieja moia przy prawdzie y przy nieparcyalnosci

Nie

Nie zaplonitem się całe na odgłos proklikowanego w Lublinie, responsu JWWMPa do mnie, bo mnie całe Oyczyzna za wier nym Iey Synem, a teraz nieustraszonym y niepraeyudycyalnym woli: nosci y praw iey Prymasem. Nieśmiertelną głowie Staro: Rzeplitey za prawa Iey w Straży zagrzebione y że Aequalitas mocno leżą od Strozow Iey. Nay Jaśnieyszy Pan zaliczy na: to y pisac mi oto bazar, iakom w pierwszym Liście obszerniey do JWWPa wyraził. nie z Zemsty żadney to pisze, ale z po: winności iako Prawo mi każe bo chcę być sine nevo Pastor y Pozarin Szlachecki Prymas. Uprzeymie. przytym mogę że ja to bytem prawdziwym przyiacielem, tak iestem Serdecznym uszanowaniem JWWMPa etc.

† Nowa JWJmPa Kanclerza W. Kor. w Przeswietnym Trybunale miana.

Przy tych wszystkich gorzkościach, ktorem mię Strona przeciwna czyniła, prawnymi wynalazkami sposobow do martwienia mię mam tę z prowidencyi Bożey consolacyą, że przychodzę prod: Sąd tak godnych Osob, ktorych żadne nayprzewabnieysze obłudy nie zdołają odwrocić od drogi sprawiedliwości. Zwyczayna mi iest stawać w tym nayważnieyszym Sądzie gdy Szlachcicowi, ale od początku Trybuna: łu nikomu podobno y na myśl nie przyszło pozywać do Trybunału Poczętego, Poczętego gdy Poczętego, abym bardziey ex re judicata: Wszystkie Sądy ultima instancia vicariam Regis reprezen: tant maiestatem w Sądach Zadwornych JK Mci P. n. miłościwego: przez re: presentatur maiestas. Decreta Sądow ultima instancia zaczy: naią się: Judicium Tribunalis Regni Lublinensis Petricovien: Ra: dominen.; Judicium Marschalcale, Judicium Ducale w Sądach Hetmańskich, w Sądach zaś Zadwornych JK Mci P. n. miłościwego Augustus Tertius Dei Gratia. Rex Poloniae etc. Signi: ficamus praesentibus &c: a zatym pozywaiąc mnie JMP. Kospodi ex re judicata, pozywa tamże itidem pro plenis do Trybunału Kor: Nay Jaśnieyszego Pana.

Iest rzecz

Jest rzecz podziwienia godna, że Jm Pan Marszałek nad. Kor. Plenipotentowi swemu daię tych protekcyi że zapomina o powadze Senatorskiey, a lubo w Manifeście swoim Warszawskim hollerzuie Sądy Zadworne J.K.M. P.N. mill. Sądami Kanclerskiemi, iednakże wszystkie konstytucyie, ktore żaden dowcip mowrocić niemoże Sądami zadwornymi J.K.M. P.N. mill. nie Kanclerskiemi nazywaią.

Wynaleziony koncept appellacyi od Sądow Zadwornych J.K.M. P.N. mill. na Sądy relacyine contra sonantiam verborum legis Dekretow Seymowych, y samychże relacyinych, y wszystkie mortyfikuiące mnie sposoby gdyby miały mi obiekto przez zadanie mi zgryzot służyć życiu mocie, moia tylko partykularna korzyść, mnieby tylko szkodziła, ale kiedy teraz attakuię Oczywiste prerogatywy dane od Rzpltey Pieczętarzom, iest zamach. aby Ci Pieczętarze nosili tylko Pieczęć do Prassy, a niebyli mi: stałe Strozami Praw Oyczystych.

Żeliuię do prasom o kary na Jmć. Kosteckiego nie dla Zemsty, bo ta dalekа odemnie, ale kiedy podstawiam panowanie J.K.M. P.N. mill. doznaiemy Serca Panskiego dobroci, za co temerita-widnych ma niższych, drugich podwyższaią, zaco to ma mieć znaczenie: że oppressore równego sobie za to Oyczyzna niepodobaiemy ważnych osobow w tym obrzędu Praw iakby ią chcą mieć konstytucyie. — Jw. Pan Marszałek nad. Kor. dałes dowody przywiązania swego do Osoby Krola a Pana naszego, dałes dowody że lubchaiesz Oyczyznę, dałem y Ja wzaiemnie, nielepiey byłoby to dnia godziny konsekrowac równe Zemno nawynalezienie sposobow do wydzwignienia Krola y Oyczyzny z tych krzyżowych konjunktur, niżeli z potem czoła obracać ten czas dla wynalezienia sposobow przeciwko mnie, do zadawania mi coraz mocniejszych mortyfikacyi.

W Sprawie Wm. Pa z Jm. P. Karwickim oświadczyłem Privilegium reponibile na Dobra Rokitno, alem to nieuczynił z przyczyny wiązania do Jm. Pa Karwickiego, tak mię zdawało doydowac według sumnienia.

Pytaniem na ostatku w którym to kraiu, w którym narodzie z nagannością, aby iustitiam sibi non mogł Sędziemu?

odkłonę

Od litorego w Sprawie czelia decyzyi odbiérac libertatem sencuendi.

Dalisme Jmć Sędziowie ~~dostarczy~~ dowodow wapey w Sądach dostoina tosci, dalisme probe cnotliwych Sentymentow waszych, zbąd biorę upreże ze w teraźnieyszey Sprawie zwykłym sprawiedliwosci biegiem, polożenie pilnych myśli waszych wspaniałości;

Oddawszy teraz niewinnosć moią, y te moie uczynione zarzuty Bogu temu na litorego niewinną myśl Jmć Panowie, tak chwalebnie zapatrzicie się, oddaię teraz y Sprawę moią, łaskę Jch y dobroć Serca.

Mowa Jw Jmć Pana Marszałka WK w Trybunale Lubelskim ię 19. July 1759: miana

Sprawiedliwosć y prawda Przewietrzy Trybunale iak wstręta na sobie jawną naszą istotę, iż za prostym Serca postępkiem ieden omyślisć na nie niepodobno, nay oczewistszy iednak ich charakter iest z prawem y powszechnym prozytkiem zgadzaiący, y toć to iest co Obronę mobie y skargi od nazutow na Mnie wzniesionych dystyngwuie, Wywiodłem w Remanifescie moim nadobiedwu Oprocz tego Manifest: y niestetsko z modestyią bez ieszcze tym Respektem który z stanowi moiemu y publice winien bem odpisuię: zem sprawę zlitorey dzisieysza wyptywa Zaczął, ani przez appetyt ludzey fortuny, ani w Jntencyi uszczerbienia godnosci kanclerskiey y zawsze nieodmiennego Oyczyznie y maiestatowi Dworu Jw kanclerza WK. bez na fundamencie prawego y owszem naturalnego Prawa, uniania swoią Obowiązkowie moią o bespieczeństwo publiczne, o utrzymanie sprawiedliwey w Obrębie swoim Urzędow narodzie naszym dostoyności, o ocalenie honoru rowney nam Szlachty, celem publicznego nie własnego tylko czynie w przeciwieństwie zie- nania Publico tey ulugi żeby w Walnym narodzie, y Prawa tylko postuszeństwo winnym postanowione, na Obronę cnoty y sprawiedliwosci Jurysdykcyie przez istotną Zgodę nad Mnie winnosią rozpościeraiącą y niestępnie przywłaszczoną dobie władze nad wszystkobodnemi rozciągać nie mogły, bo wtedy ay absolutnieysza rząd pretendować może, iako nad honorem

honorem Życia z fortuną powszechną walny szczęść, Ową to
samo Jm.P. Kanclerz w sprawie moiey w Sądach swoich sobie przy-
właszcza, y oto dziś w Sądach Jeymciów pierwszy krok uczyna
usyłuie, a co Jmć Prawem urzędu swego Łowić, Znam że nie iest
fori huius Ministrem y wtedy ich granice stanowić, y o appella
cyiach od Sądow kanclerskich sądzić, lecz znam że Jeymciowie Panowie
iako wybrani Woiewodztw Obywatele, dziś w Trybunale sądzą
w czasie swoim w tych Stanach Rzpltey sądzić ieszcze ią
sprawę mogą, lecz wyzwanym będąc y akcyi moich niewin-
ności y publicznemu bezpieczeństwu Obrone powinienem, mi-
iąc że Jm.P. Kanclerz przeciwko Ostrowskiemu Prawu anni
1501. y innym wydanym Sądom swoim władzę ultimae
instantiae przypisuiąc, Ostrowskie nietylko nad rownością lecz
y nad Prawo y pod iarzmo y Koronę nasz zdaiąc y wynosi-
się, Zamilczam że w sprawie moiey przeciwko Ordynacyi
anni 1683., która iedynym Sądow tego iest fundamentem
y Regestr Expulsionum sobie przywłaszcza, y przeciwko
tey że Ordynacyi cały Delict prowadzi, y sądzić mię, nie
wspominam że przeciwko Prawu udaiąc się niedziałaiąc
Konstytucyi Ziemskich Tranzakcyi y Przywileiow wszystkich
Iurysdykcyi w Koronie nasz Znanych moc y wła-
dzę na siebie przeniosł, że na Ostatek sam Judex et Vin-
dex ad sui instantiam na Jm.P. Koprzywę Deputatego me-
go Szlachcica żadną miarą ani praetextem do Sądu y de-
kretu swego nienależącego pod nam publicam irrogavit, a to-
wszystko w nadzieie że Sądzący nad sobą niema, Przy-
tacza Jm. w manifeście swoim Opaczyńskim iż całemu
Krajowi conducit żeby Sądy Koronne były ultimae instan-
tiae, iże Sądy Jego Kanclerskie są właśnie Koronne
do magazynu, a ztąd rozumieć powodzę z May Jaśnieyszych
Maiestatem. Ja w Remanifescie moim odpowiedzia-
łem na tę illacyią, y tu tylko przydam że takowa Usurpacyia
w dawney Rzymskiey Rzpltey prawem do Ambitu sądzo-
nabyła była, przeciw żebym pozwał Oczywistość czytel-
nych moich Sentymentow, krotkie w tey sprawie daie z siebie
usprawiedliwienie, Ja prawda w Sądach Asesorskich
utrzymywałem iż Kolitna nie należy Jm.P. Starościc mu-
Regen Kancellarii Kor. że Konstytucya A. 1590. o do Kolit

ng

Rolustry niemiata Exclucyi prowiwasz na nie Przywileju
nie masz, ani oryginalnego ani de acta z oblatem podanie-
go ani w żadnym Authentycznym Papierze wspomnionego,
Ja utrzymywałem że w Roku 1590 dwa miesiące przed
Konstytucyą wyszedł Przywiley na Rolustrą, iak na Krolew:
szczyzne favore Xięcia Zawiszińskiego nieboszczowany Że
taż Rolustra w tasnym wynanem dnia P. Janusza Ostrog:
skiego w Sądach Ziemskich Kijow: była w possessyi Jego iak
Krolewszczyzna, y rownym Prawem od Starostw Białocer:
kiewskich otrzymana była y że mnie tymże Prawem należy
ale Ja także byłem Listow w Sądach Kanclerskich
Decret Krola Xiędzica favore Ich MM. Surynow należ
Rolustra, iako na Dziedzictwo ich prolunowałem, y pre:
tensyą JM. Karwickiego nie tylko Prawem Krolewskim mnie
nadanym, lecz y Dziedzicznym Surynow nieredzowanym
Zwodem, Coż zatym idzie? Oto. żem przez JmPo Karwickiego
ani sobie bez Praefundamentu wydrzec substancyi nie pozwalał
Ani prawdziwym Dziedzicom, chroniłemsię ztąd po:
dobieństwa z Katyliną Listory pierwszy Krol do niesprawiedli:
wey władzy w Ojczyznie swoiey czyniąc, zaczynał go od nie
należytey z cudzego szczodrobliwości, Poddaiąc pod Sąd Trze:
ciwiekey Trybunału y wszystkich przytomnych, Kto tu na krzyw:
dę stanu Rycerskiego zalatwił czy ja. że przy Przywileiu Kro:
lewskim Dobr JmPo Regenta Kanell: koro niemaiącey funda:
mentu possessyi bronię czy JmPo Kanclerz WK Listow z Mocie
rownego sobie Szlachcica od uprzywilejowanej Krolewszczyzny
nad granice Jurysdykcyi swoiey Obstante cognitione tribu-
stalibus componenti y Surynow niepozwoley nie przytom:
nych y nieuiadomych od pretendowanego, a w Xięstwie
Grodzkie Trybunałach y na Sejmach gorliwszego Dziedzi:
chwo: przez wzgląd iak Pan powiada: dla stanu Szlacheckie
go osądził, nie wiem iak Pan do stanu nobilitari u siebie
rozumie że z postępku Jurysdykcyi, w Listowey sprawiedliwo:
Sędziemu powinnością nie do Obligacyi drogą z Prawo Bo:
skiego y Ludzkiego być powinna: do piora cudzą krzywdę
popularitatem u niego zjednać sobie szuka, ale przeciwiet
ny Trybunale apellacyą moią JKMci P. n. m. ambitum
strong et usurpationem, Rzeplita sądzić będzie cyrkumskrypcyą

iaka

Jakie tu ocrzymiał y prawe honoru Szlachcica forum w Assessorji niemaiącego, a na fundamencie konstytucyi 1726. a Zeznie swoie in foro nobilitari czyniącego, Sprawiedliwy Trybunał Jmwm PP.ow których prawo przez czas Sądow waszych z równości wyięto y owszem zdaniu Jch honor y życia y fortuny nasze oddało, którym Serca w ręku Bożkich dogadować powinien y windykować, iż Szlachcica bez prawa bez pozwu nemine accusante zelżonego, mnie, sprawę teraźniejszą nie tylko iako Plenipotenta mego, bez iako publiczną bezpieczeństwa Szlacheckiego y iako szlachcicowi y iako Ministrowi z prawa z przyczyn y powinności popierać a Jmwm PP.ow zbycie względow y zpowszechnego onich oczekiwania y dla oddalenia podobnych na nas Szlachtę przykładow dogadować należy.

+ Kopia Listu JWJm Prymasa Lubienskiego do JO-
• Jm Kanclerza WXLtwa z warszawy 12. July 1759. pisane-

Na odgłos przyjścia Woysk Cudzoziemskich zagranice naszey
akces barziey na publikowany od Jenerała tychże Woysk ordynans
nalazłem Uniwersała do Województw wzrupaiący prawy nasz we-
wnętrzny zapowiadaiący Nam ślepe posłuszeństwo y wraz wzniecaiący rebellią y ledwie nie gorszego iuż mieczy własnych na-
szych rękach przeciw wiernosią, Mieszkańcom y Oyczyznie za-
wołany do super tu przybytem y wraz b. prędzey u Nay Jaśnie
Pana miałem prod wieczor prywatney audyencyi, na tey Nay
Jaśnie Pan nayprzod mię zalibrowawszy z zadziwieniem pytał
się czyli w dziejach Polskich rzecz iest słyszana, aby Król mieszkaiąc
w Regia bez ludzi bez rady bez Ministrow, bez Senatorow, Resy-
dentow? naturalnie nie mogłem inaczey przyznać tylko prawdę, że iest rzecz wbrew Obowiązkom y Prawu, ale mi przydał,
że na rozkaz y zawołanie Panskie każdy posłuszny przybędzie, przytym Nay Jaśnie Pan życzy sobie wrocenia aby z iednością
z przyiaźnią in Ministerio złączyć, y między familiami
konfederacyą, bo prawdziwe rady Oyczyzny na tych pierwszy
fundament założyć muszą, przeto o tych swiętych

Zamyślach

Zamyślach Nay Jasnę Pana y Króla muszę do mieć W:M:Y: Pana
niem Mościwym Zapraszać go tu ad Regiam, powinność moja
Prymarjalna tak mi każe, Prawo rozkazuje.
W:M:P: nayłepiey y nayskuteczniey wiedzieć iakie medio straż
Praw potrzebuje, kiedy Seymy nie biorą skutku, teraźnieysze
niebezpieczeństwa Woyny pogranicznej nayspiesznieyszego Oka z.
Nas wyięgaią, iako Stroiow bezpieczeństwa Oyczyzny, wiara
przyięga, y miłość tey Nayukochanszey Oyczyzny sumnienie
nasze przestrzegaią.
Upraszam tedy W:M:P: abym raczył ad latus Regias przybyć z
dwdaz wigoru radom około ubezpieczenia całości Oyczyzny, pi-
sze oto samo tak do Jmci Hetmanow ut unus ex gentis, iako y do
Jmci Jch PP. Ministrow.
To prawda że grożą Nasi pogranicznej iuż musiał umknąć
się od granic naszych, ale quis expenset, ieżeli nie wrocisię, przy
tym trzeba radzić y o rozkładach wybrania Plenipotentow na przy
szły kongres tractandi pacis inter vicinas potentias, et quomo
do fiet istud? trzebaż nam radzić, co tak wyraźniey znalezy-
tym Im godnosci W:M:P: Uszanowanie Zostawuię nakazuię.

x

Kopia Responsu na ten List.

Nieminąwszy tey taskawości J:O:W:M: żebym mię był ra-
czył notyfikować sprawiedliwą promocyą swoią do Ry-
mskowskiey Preeminencyi Orzeczywałem pory, praerogati-
ffy w którey mogłbym oportune oświadczać się J:O:W:M:
z powinszowaniem moim szczerym y Uniżonym oraz z praw
dziwym eximie ukontentowaniem, że J:K:M: P:n m. Prima
tialem Custodias et curas dla dobra y szczęśliwienia Rzpltey
powierzył y zlecił doskonałym talentom y chęciom W:M:P: Więc to-
mu animitus to wypełniam, iż prealabili responsu mego, Na
List którym mię W:M:P: uhonorowiał raczyłeś pod datą
12. Cur: a nawyrażone mnie materyie te uwagi z 2da-
nia moie podaię wyiaśnieniu Uznaniu W:M:P:
Niebytności moiey ad latus Regium iakie się przyczyny
constabit W:M:P: z przeczytania przytączonej Kopij niedaw-
no pisanego Listu mego do Jmci Grafa Brühla, który

mnie

mnie nato Wczyrowlim niemal seniem y stylem dopisał. 71
Y Panu z Sanktwu byłby ara powtorzyć slubek tey intencyi w
Oyrowstwie dostoinatey JEKm P. mim. ktory mnie WKm donieść
raczytes, żeby ministeryia racyonalne ziednoczoney byty gotowości
do istatnego dobra Rzpolitego, do czego srodkuiące sposoby te są
przyiszpalne żeby z nich żaden żadnemu niczynił uzurpacyi y
prepidycyi w alias bywanych instytutive funkcyiach, żeby fa-
worv u Dworu nie byty używane ad illos abusus, ani do czer-
nienia y persekucyi displicentium, ani do sprawowania suo
luxo libertyi inter Conives, żeby hile et talia niedziały się
iako teraz w Lublinie huiusq; n'audite, że o przeciągnienie de-
kretu Zadwod. Apelacyiego Sądu Krolewskiego y tam na Sędziego
Kanclerza do Trybunału zaprowane, Deputatom prodo ilitate
Arbitratu suo mercedes Walaniow Obiecuiąc, atym ktoryby
krzywdowali się circa manutentionem legum de securitate et di-
stractione Jurisdictionum od grassacyą, Exkluzyą na zawsze
od wszelkiey nadgrodney promocyi nawet y kredytu Dwor-
skiego Maiestatem;
Są wszelako niepryzwoite, są gannę, są urazaiące Jus gen-
tium, jura dignitatis et potestatis Rzpltey naszey, Edykta
wydane y publikowane p. Jks. Grossa Dohna Jenerała y
Kommendanta Woysk Pruskich w granice Polskie wprowadzony-
ale gdy ta Uraza respicit et afficit totalitter Rzpltey, niebyło
by infacultate ani całego zgromadzonego do Rady Senatu
do pisoy, bez niemoże, a Osobno Ministeria dotadonym de-
by wtym stanie Oswiadczenia y kroki resentymentowe przed
się wzięte być mogły, ale gdy w stanie fatalnych y krytycznych
we wnętrznie okoliczności- sytuacyiach tantum y nayważniey
interest Oyczyzny naszey aby w zapatrzeniu między woiuiącymi Są-
siadami iak nay ostrożnieysza neutralitas nasza była obserwowa-
na, y do zgwałcenia Onej iuż offensive żadney stronie protestu-
dawane niebyły, więc moim zdaniem ze wnętrznich iuż zaszłych
y zachodzie prodime mogących tylu mydenacyi iest arcy potrzeb-
ne Sejmu złożenie, na ktorym całowładnosć tych Stanow Rze-
plitey w przod uzdrawiaiąc wewnętrzne zchorzałosci swoie, et
ternas dla siebie securitates provide et cum effectu ustanowiły
mogą ta

Memoryat podany JKMci od JW. JM. Kanclerza WK.

Kanclerz Koronny ma honor reprezentować iako nayuniżeniey JKMci na Obieżycia Xięcia Imci Prymasa. Iż Palata Kon: wenta exigunt azeby Sądy Assessorskie Pluralitate Vo: tonum Sądziły się.

Za Dawnieyszych JKMci Antecessorow konformowano się Sąd ab większości Zdań, iako doczytaćiś można w Pa: latach Konwentach za Jana 3.

Z Kanc: Zas ze S.P. Ogniec JKMci August II. Ogłoszonego nierozumiał Jezyka Rozwolił JKMości iść za większością Zdań atale to się wsliznęło w Punkta Pactorum Conventorum Xiąże Imć Prymas czytaiąc pierwszy Artykuł Pactor: Conventor: o Sądzeniu Osobistym Króla Imci infert ze Sądy Pieczętarskie iako w osobie Panskiey Sądy sprawuią, tak sa obligowane iść za Zdań większością Vigore tegoż Prawa.

W drugim zaś tychże Paktow Punkcie zgadzaią się iednak na Prawo Henrykа Króla o Pieczętarzach pisząc. a w tymże Prawie Henrykowskim o pretendowaney Pluralitati nie: masz żadney zmianki.

Lubinski Biskup Płocki Contemporaneus owych czasow Dziejopis wgraża. Że Pieczętarze kiedy chcą idą za większością Zdań. Toi wolno cum pluralitate niveni: tire.

Królowie gdy osobiście Sądzili, miewali Senatorow za Assessorow którzy przedtym na sprawiedliwe sentencyowanie nie przysięgali, aż trzeba było na to Konstytucyi.

Pieczętarze zaś przysięgaią, wykonywaią, na Sprawiedliwym wdechu Sentencyowaniu, a Assessorowie żyllo sugra equitatem Jouis Consultivi, Ergo nie idzie Pluralitas.

Konsty: 1683. każe Samym Pieczętarzom Decreta ferowaći.

Konst: 1717. Opisuie Artykuły iakimi Sąd Pieczętarski ma sprawowaći wrożnych inyDencyach a de pluralitate nie nienamienia.

Jakoż za Panowania S.P. Augusta II. Kanclerz Szembek nie konformowałsię ad Pluralitatem Votor, czego Żywym być może Świadkiem JW JX. Dembowski Biskup Kuiawski.

Rzeczpltа ustanowiła Trybunały, Lecz ustawnie zabiegaią mieć abusus którego się lękaią. Także Assessorowie którzy żadne nie authoryzuie Prawo równać część z Pieczętarzem w Sądzeniu mieć mogą.

Król Jmć Zaprelomen Dayą, Szanuie Rzeczpltey Zna wybor Pieczętarzy, ale zna tak dostatecznie Assessora niemoże gdyby mu sprostać deficerit.

Decreta Seymowe o Relacyine Zabraniaią Appellacyi ieżeli ieśli Strona niema upadku w Pieczętarzu Przedtym wydawali Królowie reskrypta remittit Causam do Osobistego JKMci Sądu, ale y to Abrogatum Pactis Conventis Szczęśliwe nam Panuiącego teraz Króla Imci.

My z Łaski Boskiey Elżbieta Pierwsza Cesarzowa y Samodzierzyca Wszytkich Krajów Rossyiskich w Moskwie w Kijowie Baldymirze Nowogrodzie Carowa na Kazaniu na Astrachaniu Carowa na Sybiru Pani Plastowie Wielka Xiężna na Smolinsku Xiężna na Estlandzie Liefland dzie Karelij Twerskiey Jugorskiey Permeńskiey Wiatzkiey Bolgarskiey y innych Krajów Pani y Wielka Xiężna na Nowogrodzie w innych Krajach na Czernigowie Rezańskiey Rostowskiey Jarosławskiey Bellewskiey Udorskiey Kondyskiey y w całey północney Stronie Panuiąca Pani Krajów Werskich y Siewierskich Xiężna y innych dziedzicznych wielowładna Pani. Ozwany mieymy Zelubo My nad wszystko y Poseyą bywszego Xięcia Birona niemałe pretensiye mamy y do Xięstwa Kurlandzkiego Samego zdawnych Czasow mamy pretensiye, ktore to pretensiye iakoteż przez pomienionego Birona dla pożytku Swego wymuszenia Kassy Że przez dotąd zaciągnione w Sekwestrze dobra nadgrodzicią niemogąc dla przyiazni Naiiaśnieyszey Króla Jmci Polskiego y Rzpltey nieprzerwaney przychylności ku Krolewicowi Xiążęciu Kurlandzkiemu tym tak naszym iako y Sukcessorow Naszych Jmieniem Solennie zrzekamy się pomienionych pretensyi y Pomieważ odstępuiemy wszytkich pretensyi na Dobrach będących ktore należały do Xiążąt Kurlandzkich Kettlerow skiey Familij zrzekamy się y wszytkiego zabudowania na tych Maiętnościach nic niewytrącaiąc y exmuc Sekwestr zrzucamy y oddaiemy w dysprzycyą y w Poseyą Krolewicowi Jmci Kurlandzkiemu y Potomkom Jego.

O Xięstwie Tycze Dobr Szlacheckich ktore Biron przedsiębrał niewia na Xięstwo y przytym kupił y w tych zabudowania niemaiemy iżeśmy dotąd dla słusznych przyczyn żadney dać rezolucyi dla czego tę Sprawę odkładamy do dalszego pomiarkowania y Sekwestr niezrzucamy żadnego iednak nieczyniąc prawidium Supremo Dominio Rzpltey Prawom Xięcia Kurlandzkiego y tego Kraiu ktore zostawuiem. In statu quo że pomienione Dobra pod administracyą y dyspozycyą Naszego mieszkaiącego w Stolicy Ministra zostać maią, a chwiaż dalszym sposobem Jego Krol. Mci Xiążęciu Kurlandzkiemu y potomkom Jego wszytkich pretensyi na Xięstwie Kurlandzkim będących solemniter ustępuiemy, iednak niżey wyrażone punkta do ustszego zachowania sobie czynimy.

Imo.

Ma być przywolone aby tak Kościoł Grecki Ruski był zachowany iakoteż do Kościoła Należący Duchowni y Świeccy Kościelni naszym własnym Sumptem et liberum Exercitium Religionis y to wszytko co tego tycze małych

niebronno a ieżeliby iakia oto: od Rzpltey była kontrowersya to na Siebie przyimuiemy

2do.

Nietylko Plac ten na którym od lat kilka wybudowany Dom iest na Cerkiew y mieszkanie Sług Kościelnych Swoiemi attynenciami y pertynencyami wiecznemi Czasy maią zostać, ależeby y między niemi bydź bronno gdyby ten Dom opadł, albo gdybyśię Nam zdało natymże mieyscu wystawić Cerkiew y mieszkanie dla należących do Cerkwi.

3tio.

Ten ma bydź Respekt dla Naszego Ministra w Litawie mieszkaiącego ażeby nietylko Sam mógł wygodnie mieszkać ależeby y Naszych przez Litawę iadących Ministrow Generałow Dygnitarzow mógł należycie przyiąć dla czego kontentuiemyśię tym Domem który od bywszego przed tym Jenerała Majora bez Tuszeby wystawiony iest, w którym teraźniey szy Nasz mieszka Minister.

4to.

Jeżeli Naszych Poddanych y Kupcow na Placach od dzięcia ustompionych bez pozwolenia są wystawione Kramy zniesione być maią, Wzaiemnie Naszym przeiezdzaiącym Kupcom z Towarami y wdawniami nietylko ma bydź wyświadczona przychylność y pomoc ależeby tym którzyby zadali w Xięstwie Osieć y mieć handle według Porządkow Przywileyow Miesckich gdyby wolno było iednak w tym Kraiu chcącym mieszkać potym maią być podległi oneribus Publicis, a w potrzebie Im maby dzięć tka uczyniona sprawiedliwość, a ieżeliby od nich iakia rekwizycya dostała iako od Naszych Poddanych własnych albo też Sami daley mieszkać niechcieli ma Im bydź niebronno z wszystkiemi Ruchomościami bez żadney przeszkody y zapłaty wynosić się.

5to.

Lubo przechod Woyskowy przez Kray Przyiacielski Neutralnych Państw wszędzie pozwolony y Rzeczpltа Polska tego nigdy niebroniła ieżeli to obiecuiemy Iż Nasze Woysko nigdy bez potrzeby przez Kurlandyą Maszerować niebędzie. Względem takiego przechodu zwyczaynym trybem przez Naszych Ministrow y Officyerow Woyskowych wprzod będzie uczyniona rekwizycya.

6to.

Skoro od Naszych ministrow albo bez wprzodkiey potrzebie od kommendiuiących Corpus Woyskowe o przechodzie Woyska oznaymiony będzie, maią bydź z strony Xięstwa naznaczeni Komissarze, którzy wszystkiego zbarania dokładać będą ażeby wygodne mieszkania y wszystkie potrzeby Im były przystawione zawypłaceniem od tych Komissarzow y Ministrow Naszych powszechney ceny.

7mo.

Luboby podczas trwaiącey Woyny y Innych okoliczności których przewidzieć niemożna koniecznie tego potrzeba wyiągała zeby żadnego zboża z Kurlandyi niewywożono wnak powazaiąc rekwizycya od Krolewica Jmci Xiążęcia Kurlandzkiego do Nas uczyniona zezwalamy na wywiezienie zboża ktore iuż są zabrane magazyny y będą zabrane w Kurlandyi czasu trwaiącey woyny do dalszego pomiarkowania natychmiast z sytuacyi teraźnieyszey Jze utrzymane być maią, nakazuiemy oprocz Magazynu w Zamku Mitawskim Jmci w Mitawie założonego, Krolewic Xiąże Jmć wygodne mieysce w bliskości rozrzuconych według pomiarkowania z naszym mieszkaiącym Ministrem ktory to Magazyn według wyiągaiącey tam potrzeby y okoliczności mabyć napełniony, żądamy obowiązuiemy Xiąże Jmć podczas teraźnieyszey woyny po uczynieniu y oznaymieniu quantitatis potrzebnego zboża y czasu kiedy mabydz przystawione. Jz ma w tym starania dokładać aby te potrzebne zboże na naznaczonych mieyscach przystawione było y zawypłacone niem wzaiemnie wyznaczoney ceny Woysku wydane było, etiam wszelkiey potrzebie zadanym sobie Skryptem, według ktorego skryptu od Naszego rezydiuiącego w Mitawie Ministra wraz satysfakcya uczyniona będzie względem zaś ceny gdyby iakowey sprzeczki miebyło corocznie mabydz z naszym Ministrem ustanowiona cena.

8vo.

Pod czas Marszu Naszego Woyska lub też bawieniaiąc w Kurlandyi maią bydz dla transportowania Ammunicyi im naznaczone podwody zawypłaceniem słusznym podług postanowienia y umowienia z naszym Ministrem ceny także w Regimentowey potrzebie maią bydz wydane drzewa tak do budowania iakoteż y na opał y we wszystkim według możności zprawdziwą gorliwością rad im zadosyć uczynić, Wzaiemnie marny naszemu Ministrowi y Innym kommendę Woyskowa maiącym wydać rozkaz ażeby wszystkiego starania dokładali ile było można nienaprzykrzaiąc się y nieobciążać zawsze stricte powszechnie oznaymic czego wiadom czasie iakby wiele potrzebuią.

9no.

Nasze okręty y Galery iak przedtym tak y potym w Kurlandzkich portach y brzegach będą mieli wolny wstęp y bawienie dla zwozu żywności tez dla ich Ludzi y inszych im potrzeby będą im wygodne za należytą zapłatą ktore okręty wpomnionych portach maią być przyiacielskie y Neutralne.

10mo.

Z tych wyż pomienionych maiętności zupełna arenda y pensya będzie oddana do naszey Kassy aż do Jana tego Roku a tey daty Dobra pomienione oddane będą do zupełney dyspozycyi Krolewica Jmci Xiążęcia Kurlandzkiego, w tey nieomylney nadziei Jz Krolewic Jmć zechce ile możności względ mieć na tych, ktorych zalecamy, ażeby przy swey arendzie utrzymani byli.

11mo.

Poczta zaraszym pozwoleniem ma bydz ustrzona iak przedtym byta doneit od 1739. y 1740. dla czego my doznieienia zwyczayney do tychczas prez Kurlandyą Pocztę rozkazalismy ztym iednak obowiązkiem żeby tameczna Poczta w dobrym porządku utrzymana byta, y dla pospiesznego wyprawienia buteyszych Pakietow wszystkie Starania dołożone były tudzież tak Kurytorskie nasi iako radzcy podworni dla niedozbatlowani nie byli zatrzymani.

12mo.

Będzie Krolewic Xże Jm starataią aby Szlachcie Rycerstwu y Panom Xtwa Kurlandzkiego y Semigalskiego napierwszym Listy będą mieli kongresie do akta Listy Komunikowane y w Akta ich Listy ustrzone dla większey asekuracyi My ten dokument y remunieracyiny skrypt własną ręką podpisali y Naszey Cesarskiey mości Pieczęią potwierdzili Datum w Peterhoffie Anno Dni 1759. 16 Julij Panowania Naszego 18 Roku.

Elisabeth.

Graff Michael Woronzow.

My Karol z Łaski Boskiey Krolewic Polskie y Litewskie &c Xiąże Saskie tudzież Inflantskie y Semigalskie Czynimy wiadomo że Catey Rossyi Cesarzowa Jmć z przyiaźni ku Krolowi Polskiemu Xiąciu Saskiemu N. miłemu Cyuu y Pszczey gorliwosci uważaiąc co dopiero wyszemia Jego Krolew Domu służyć może mianowicie nam do wymienienia na Xięstwo Kurlandzkie y Semigalskie pomagaii raczyła a ieszcze przez ustompienie do tego przywiązanych pozytkow swoią przychylność ku nam okazać raczyła, pociągaiąc Nas do respectuosissimam et perpetuam gratitudinem ktorey przychylności N. Cesarzowa Jmć żeby tuszebne dowody data Wszystkich Łaskawie ustompita pretensyi ktore nietylko na wszystkich Dobrach y maiętnościach prywatnych Xiąząt Kiettorowskiego Domu, zaciągnione od przeszłego xcia Biron były ale też ktore Sama miała albo mieć mogła na dwie Kurlandzkim y względem tego Sekwestr znioła ktory dotąd był na Dobrach wszystkich Xiąząt Kiettorowskiego Domu, y nawszystkich zabudowaniach y nam dowyszey podata dyspozycyi y probery przez comy uważaiąc te dewinkowane mi, zatalią od Cesarzowey Jmć nam Naszemu Xstwu Łaskawą Ozwiadczoną Lupenuyą y dobre zaciebie y zanaszych potomkow wszystkich pretensyi ktore z naszey strony formować albo wnosić mogły do Państwa Rossyiskiego iakimkolwiek sposobem były, albo też być mogły solemnissime zrzekamy się, a ponieważ Jmć Cesarska mość względem Dobr Szlacheckich ktore bywszy xcia Biron tak przed iako y po Elekcyi swoiey y na tych Dobrach zabudowania delatowany Żadney dać nie raczyła, ale ten interes do dalszego odłożyła pomiarkowania by czasem sekwestr na te Dobra in statu quo iak przedtym miała, zatrzymała, iednak nihil derogando Supremo Dominii Rzpltey

Rzeczpospolitey y Prawom Xstwa Kurlandzkiego y takich Dobr Administracya Swe-
mu w Mitawie rezydującemu Ministrowi Oddata Listowey dyspozycyi przeciwnie
nie mogliśmy a ponieważ My tak dla nas iako y dla Naszych Potomkow
na mocy podanego Punktu Listow Całey Rossyi Cesarzowey Jmci sobie rezerwo-
wać raczyła pozwalamy y obowiązuiemy się takowe punkta ściśle wy-
pełnić takie ich.

Imo

Pozwalamy ubezpieczenie Ruskiey Cerkwi y dotąd należącego Duchowieństwa
y Sług Cerkiewnych Sumptem Jey Cesarskiey Mości et liberum exercitium
religionis z tym wszystkim Cokolwiek należy takim trybem iak dotąd
Cesarzowa zas Jmć z swoiey strony na siebie bierze pomiarkowanie
względem tego z Rzpltą

2do.

Nietylko Plac na Cerkiew y na mieszkanie dla Sług Cerkiewnych nalezących przed
kilku lat zabudowany Dom iest ze wszystkiemi attynencyami y pertynencyami
wiecznie im zostaie, aleteż nie będzie broniono, gdyby ten Dom opadł albo
Cesarzowey Jmci podobałoby nową Cerkiew y mieszkania dla Sług Cerkie-
wnych takim trzeciem wystawić.

3tio.

Będzie dla Rossyiskiego Ministra w Mitawie Dom taki wyłączony w którym nie
tylko Sam mieszkać, ale też przez Mitawę iadących Rossyiskich Cesarskich
Ministrow y Innych Dygnitarzow wygodnie będzie mogł przyjąć.

4to.

Ponieważ Cesarzowa Jmć woiskiem zaszyta żeby od Rossyiskich Kupcow y ich Pod-
danych wystawione Kramy na Placach od Xięcia ustąpionych zniesione były
dla tego wzaiemnie obowiązuiemy się nietylko Rossyiskim przeiezdzaiącym Ku-
pcom z swoiemi Towarami Ruchomościami wszelką życzliwość y pomoc
Sprzedaży, ale też tym którzyby żądali w tym punkcie o Sześć y handlami się
bawić według porządkow Miejskich y Przywileiow ich utrzymać y przychylną
się pokazać y ciągłego czasu prędka sprawiedliwość uczynić z tym iednak do
kładać że potym wszyscy którzy mieszkać chcą równo z drugiemi Obywatela-
mi Omnibus Oneribus Publicis podlegali, y ieżeliby iacy Rossyi Poddani rekwi-
rowani byli albo Sami daley mieszkać nechcieli ciągłego czasu wolno
im będzie libere bez żadney zapłaty z swemi ruchomościami wyie-
chać.

5to.

A ponieważ nieszkodliwy przechod Woyska przez Przyiacielskie y Neutralne
Państwa wszędzie nie iest broniony a Rzeczpltą Polska temuż nie prze-
ciwia, tymbardziey że Cesarzowa Jmć Rossyiska obiecuie bez nagłey potrze-
by Woyska przez Kurlandyą nie posyłać, y Jch przechod zwyczaynym or-
derem przez Ministra albo Kommendanta Woyska Rossyiskiego uprzed
opowiedzieć. &c.

Kopia Listu JO. Xcia Jmci Radziwilla Woody Wiln. Hett W. W. X. L. do JO. Xcia Jmci Czartoryskiego Kanclerza W. X. L. z 10 Obris 1759. Ao. z Lachwy pisanego.

Wybieraiąc[y] się mię w podróż Wołyńską w lutorey aktualnie zostaie mnostwo Interesow y liczne zgromadzenie Gości na Festyn wspólnych Imienin naszych tak roztargnęły zem ublizył attencyi uprzedzenia JO WXmu i powinszowaniem mojim, wczym gdy Senior tak wawą prawiczą Jego z przeproszeniem tęsze winne po: dziękowanie, mam oraz honor uprzeimie iż pro incolumitate successibus et diuturna JOWXmi dla ozdoby y przytułu Oyczyzny Conservatore wprawdziwie sprzyiaiącym Senu Continua Spirant Vota zbawienne zdrowie Facy ątemboliue przezieraiące futurum Uwagi Swoie gdy JOWXm zokazyi niemal wszytkich prożywanych w Koronie Seymikow Deputatelich wyrażać mi raczysz poznawam iak vigilanter Catoni Praw et Solicite Dobra powszechnego przestrzegaiąc, zrobiła tantum discrimen Seymikow Koronnych mocną trwaiącą między Ministrami Sessyia. Nas zaś o przyszłe Pro: winnęi naszey Seymiki bojazn przerażać niepowinna kiedy żadney między Sobą niemamy Emulacyi y lutotni ani Interesow lutoreby nas rozmie et per consequens Cogi: nem malorum wyprowadzać arogły, ufam mocno gruntowney JOWXmi przyiaźni, Wzaiemnie też będę JOWXm pewien szczerego przywiązania y iednomyślności mo: iey, robore lutorey manebit stunerdzona konfidencya publico Commodo uzyteczne. Oświadczam też JOWXmi należyte podziękowanie, ze Przyiaciele Jego wteraźnieyszym Trybule będącey dali pomoc circa Justitiam wosadzonej Sprawie moiey rowno z moich Przyiaciół kiedy zaydzie iakowa potrzeba przyrzekam y ubezpieczam ad ea: prowadzenia gwałtownych Interesow Domowych biegnę w Kraie Wołyńskie naczas bardzo krotki, bo niezawodnie po Dn. 5. Obris powrocę do Kiiowa, gdzie Stanowszy niezamiedbam JOWXmci nadgotowanie y słuchać będę zdania Jego, wdetermino wa: niu Subiekti na dyrekcyą przyszłego Trybłu Inne murmia takowo potym między Obranemi Deputatami rozmiarkowanie ieśt tedy primum et unicum dozwolic Woiewodztwom y Powiatom aby wybrali z pomiędzy siebie na Iuncturą Sędziow Stuszmych zgodnych et Publico użytecznych ludzi niepowiązanych in Electio ne dalszych względow na iakowe Partye lutonych rozrzutnie czyniących niemasz y być niemoga kiedy JO. WXm y Ja rownie Spraw żadnych w Try bunale niemaiąc Spokoynie w Posesyach swoich mieszkamy, a szczególnie tranquilitatem et bonum Commune curare mylemy. Zbliżaiącemu się iuż do Obiku takiego lutory przymyka pore, y pamięc redenda rationis za Wszytkich Spraw czynność, y Obowiązkow Urzędow, mam tedy praecipuis tedyna usilność, żeby posteris zostawić takowa Oyczyznę, iaka iest a majoribus wzięta, Rozumiem że y WXm w tey mierze tedyney zemną ieśtes myśli uważaiąc Crisim Czasow dla Państw programicznych niebezpiecznych y iak proxima około Oyczyzny Naszey bieże Fata. Coż za okropność byłby Stan gdyby Nas inermes wradach y Sitach aiesuze dissolutos zachwycony Strach wstrzymuie y miedzy Bozie uznać ostatniey zguby kiedy wrozterwaniu y niezgodzie trwać będziemy przeto upiątnowany prywatne Kollizye Sal: vare Patriam należy ile kiedy lutorze między Potencyami wowiązemi mogą nastorzyć Traktaty nakłore czuć vigilantissime y dotrzeczę Nam należy, w tey Otwartości zdania przychodzi mi wyrazić y życzyć żebyś WXm chciał Con: sone et virtutis z Dworem trzymać rozumieć czynić niemozemy, bowiem marzeniu na tak dobrego sprawiedliwego y Łaskawego Pana lutoremu Opa: trzności Bozka Sortes Nostras tuemur oddala Regni gubernacula Stanowiącego Monarchy citirram iak nayostrzesze rządy Polozem niezmiernym dotychczas: tentuiące oszczędliwość powszechną interesie dbaiąc nikogo niedrażaią kazdego in: time przywięzuią, a wszytkich niezmiernie ucisze y uszczęśliwiaią, Potrzebna ieśt

tyszkus.

tylko inter Magestatem et libertatem konfidemya, czego iak serdecznie exopto tak ie-
li mi WXMć rozkazem y zaymie zechcesz Juroiow y Ustawnosci moiey nieubliże zosta-
iąc Corde et Cultu tenerrimo. &c.

Kopia Responsu JOXcia Jmcia Kanclerza WWo.XXo. na Dwa Listy JO:Xcia Hetmana WWo.XXo. z Wotczyzna d. 26. 9bris 1759. pisanego.

Miałem Honor odebrania w swoim czasie Responsu JO WXMć Dobrze de 10ma Elar-
pil z Lachowy: aze wtenczas oddalałeś się WXMć na Wołyń do Jego prowodu
ztamtąd ustrzymałem dalsze korrespondowanie moie, vrażowały mnie Wolue be
in effato oświadczenia ze WXMć chcesz być dlamnie wtakawopłatu wszczerey ie-
dno myslności y utwierdzoney konfidencyi maxime ulwentowały mnie że JO
WXMci wyrażenia ze Simili mentis Virtute pari Operum robbrey złybawione-
mi przodkami Swemi chcą effectuose curare chcą operative Corrari abys ta-
lem posteris zostawił Rempublicam qualem a majoribus recepiti, w tale ro-
cznym korrespondowaniu moim z WXMcią wyobraziłem pathetice, et palpabi
liter. Que est quarta Ojczyznę naszą mała przemurt, y orra ad exitialem
nachylity Interitum. Annus de Cursu a więszych się ieszcze ramy publiczne
y zagubienia perkelitanye. Tylu Praw dowodnych fortitudine y Wiekow
tullin nienaruszonym zwyczajem ubezpieczone prerogatywy y Karakterstwo
naruszać y zrzucać przedsięwzięto, ktorego Exzebla gdybyśmy udoli przekonywnie
pewne by były progressye y dosadzaiąy podobney wtaią Jnnych przykładu
regiminis Institutio tum repertito Falsitatum postarowiomych. Przy ułamdo-
waniu Trybunału rezerter w Siotkowie gdy przy tumnerze przysiąg Trzech tylko De-
putatow Swiadkich zrządowanie adminibiliter w Komorze przysięgłych na
Raluszu odważaniu Sędziow A. olutonych nadesmiałych tych Wotkowstwo
żadney miebyło wzmiarku, Creative Arbitratu Woiestwa przypuszczaią Sym-
ptem talum iakli tu wmatim inkludunć. Hoc tollerato sequenter pewnie
Sopius & Passim Similia y Utrata Seymikowe zwyczaiu Jus et libertatem habi-
tam wobieraniu Deputatow na Trybunały coraz barziey coraz więcey niemal
wkładzey części Całey są rozwiązywane są zrywane Praw vincula są ra
ruszane Cardines et Fundamenta wolności Narodowey są zmiszczone są
zmieszczone Rządy y porządki Exzekucyą Respekty utrzymywać mo
gące zabiegać y powadzać temu, nie to niebyło wobligacyi Obywatelstwa
nie to niebyło interesem essentialiter każdemu z Nas wsobnym, ale wmagis
nie obowiązkiem Urzędow zaprzysiężonych y Nato instytuowanych wkto
rych znayduiemy się umieszczonemi. Zatowac y iuż premerter Sanctum
potrzebne Effikacyą sprawować niemoże rozłączona między Nami Secu
ritas, do niey niemoże wprzeciwieństwach Operum rozprzysiężdzi: iestem
rowniż wzupełney kognicyi tych Cnot y przymiotow JEKrMci PnM.
ktorych należyte wielbienie wdzięk Swoim mianie JO:XJMci wyrazić też:
więc natym dobrym Fundamencie zakładamy nadzieię y ufrosu nasze
że gdy tak pobożnemu tak rostropnemu tak dobrotliwemu wotobito
zu Panu wonione wtotalnym zjednoczeniu wyremontrujemy Ladzby
y Wazności publicznych gentis dolegliwosci, gdy omych przyczyny dobrze

wzywa

używane permitiose sposoby lucide et palpabiliter wyobrażać będziemy, gdy dowiedziemy ialiue & quantum in extremo są czymone abusus, Jego Taffawosu Jego implemo powtamia gdy przetoremy drogi, Srodki y czynnosci przyzwoite y Latwe do Naprawy y do restawracyi, ze przeto y natenczas Pan dostatecznie wiedzący znaiący y chcący przedsięwzięte własne Swoie Zastawienia wolnych Narodow rządzeniu Swemu podległych uszczęśliwienia. wyraziles mnie JOWXmę radzenie y życzenie Swoie, aby chciał comone z Dworem brzy mać rozumienie życzymie w Nazwisku Dworu Polskiego Inne Osoby zawiększe racuię niemogą tylko Ministrowie Narodowi złudzym z kollegow moich chętnie zawsze łączyć będę usiłowanie moie do Usług Pana y Panstwa zbawiennych y pożytecznych; a jeżeli kto inny wzgardzaiąc tem moie in contra Stan kwantum y opisy uzurpuię sobie gubiącą y iedyną in re Dworu Naszego reprezentacyą wierzyć powinienem że wspaniałość Umysłu y Sentymentow JOWXmi approbować dozwalaią y authoryzować tego mieszanie udarzemi od WXmi rezolucyi. Względem Seymikow Gromnickich te tylko przy tem Significuiąc że do Subich wtym Starań niechcę WXm admisyi y moich Edy łaskawszem to pisanie moie doszedł mi List JOWXmi Dobrut de 18. Cur. prawdziwie y wielce ucieszem uradowanym, że WXm Gro Fatygach Wołyńskich y Ruskich pobiegow swoich, do Niewiża powrocił wczerstwowi Zdrowia day Boże jak naydługoletniego do dyrekcyi Rztu JO WXcia w Rolu następuiącym protektowanych JPP. Ogimskich Stta Ofmianskich iest Kawaler cała głębokich przymiotow y Talentow y bytoby optandum żeby lata iego doyrzałsze y experiencyi subsequendum Już jego cnymta teraz zupełnie zdatnym y pożytecznym do takowey ialio y do teazdey Funkcyi Od tey w Rcie przeszłym dnymdziałnie JW Jm Pan Kasztelan Trocki allegując swoie niedostarczanie na Expens Oney dopiero Jednemu Synowi Jego będzie ieszcze trudniejsze do tego Expensa Sufficiens.

Niedawno miałem w Domu moim taktawa y mity bytnosć JW. Hetmana Koron. ktory żądał y spodziewaie się że JOWXmi przyiaźnieistwo obustronne przez Ugodliwe sposoby zatrzymy Interesu, o Stwo Mierzyslicie z JW. Sotto Hubowa Generalowa WXLitt iakoż y dalej Damy tez koniec zdaymicie Kaydoradniejszym, Supplikuie żeby JOWMXm wierzyć niezawodnie, że mocno pragnę być z nim wstosunkach zjednoczeniu ze Jestem y bye chcę Integre Jemu addictus, za Zawsze dowodzić będę gtembotu wchowania Listorey oraz Jenerrimo Cultu zostawam JOWXmi Dolli

Justyfikacya JW. Jmci Pana Hetmana Pol: WXLitt za Synem Swoim JW. Jmci Panu Podczaszym WXcim JO. Xcia Jmci Wojewodzie Wileń. Hetmanowi W. WXLitt Reprezentowana.

Amw. Jak była zawsze prowida Rzplta aby status Civilis cum militari nie walczyli, rozdzieliła Sądy y urzędy rozrachowuiąc Forum Obywatelom Ziemiańskim w Trybunałach Ziemstwach y Grodach Żołnierzom w Sądach Hetmańskich do znawszy Hetmanow Sprawiedliwości y nieprzymuszonego Serca na wszystkie względy y Fawory dla ktorychby miąźliwości ialią albo krzywdę nay

naydeliuatnieyszey Życia luguiego Czuyi; Stawie y hmmmie Rycerstwa czynili a przez to wzaiemną miłoś y uiramowanie mieli Krwi własney Potmiele dla Stawy prowagi y beypieczeństwa Oyczyzny swoich nieszrzędzili.

2do. Zapowiadamy do Sądow Hetmanskich JMm Podczaszy WXLo przez niechętnych luge oskarżenia protestuiąc tylko in aggravationem y dla wykonania Zemsty wymyślone lutory nietylko ze żadnego występku niepopełnił prod bolucm JEKrMci PNM. iako mali interpretes tłumacza, a nito być może przeczytano pro preiudicio Distributiva Justitiae JEKrMci PNM. ze się upominał krzywdy swoiey od JWo MPa Generała Artyleryi WXLo uczynioney wiadłegłym podług Prawa mieyscu od rezydencyi JKrMci PNM. oto że JMm Generał oświadczaiąc Publice zeyść za peyrnie komendę skłaiowała ma Szarzę Pułkownikowską co nieyść wymyśl bo cała Warszawa to testari może y JO: xże Jm. Biskup Krakowski toż przyznawał iż przez 10 Lat zasłużoną dwoch Królow Trzech Hetmanow pocowiny od Konstytucyi Decimi Septimi Patentami aż do tego czasu Czterom Pułkownikom ud JW MPu Krantowi, JWu JMu Podkanclerzemu JMu Domostawskiemu y MPu Podczaszemu WXLo authoryzowano, a żadnemu ignominiose nieodbieranno jednemu podczaszemu natempuiącemu bo JMu Krant spłacił JW JMu Podkanclerzy teraźnieyszy, JMu Domostawskiego JW JMu Podczaszy.

3tio. Niewykroczył mi przeciwko Ordynansom JO. WXMci. ani Woyskowym obowiązkom wypełniaiąc że exacte przez wszystek przeciąg Służby swoiey do Komendy w Regimencie ex mente JWo Generała mi interesowałszy, lutora iako iuż oddana za Życia JW MPa Generała JMu Oberszteley krantowi, tako y po śmierci obeymować nie mogł, nieświadczaiąc zortem Suam jakąś obronę y dla szczęśliwszego czasu upatrzenia tych Konkurrentow Generalstwo spuszczaiąc do JEKrMci ze wyiechał do Warszawy niemoże reputari za wystempek, bo ore Samego JO. WXMci będącego w Witebsku dyspensowani Wrzyszy że nie może mi być przytomnym na Kwaterach Swoich do dalszych Ordynansow za Granicą też wyiechał Ludy do KKrMci tanquam ad portum Zgdy wszystkich Obywatelow zpokoiem oddalaiąc do Warszawy lutora zeyść intralimites Patrie niemoże być rozumiano za cudze kraie ludy y wszystkie trzy Prowincye Jesteśmy Unum Corpus Rzpltey.

4to. Zarzucaią ieszcze ze abszytu nieuzuł nieświadom ex quo codica legum czy Artykułow Woyskowych może być zato pumibilis gdy non deseruit Szarzy nieoświadczał ale ad inanes Regias złożył y JWXMci iako mogł otym nayprzedzey dowiedział bo to nieyść ani przeciwko komendzie y Subordynacyi Woyskowey tak temu abszyt potrzebny przy Testimonio lutory w Zagranicznym Woysku Służby szukał y temu tylko szkodzić może luto abszytu nebierze, a komendzie przez to nil derogat, JMu Podczaszy Litt złożywszy Szarzę w Oyczyznie zostaiąc, tego świadectwa niepotrzebował bo Actus Jego będą mu mille Testes anitez in illu bywało y dotychczas non practicatur żeby w Swoim kraiu in Civili Statu będąc obszyty brać mieli iako JW MPu Podkanclerzy będąc Pułkownikiem Artyleryi JW MPu Woiewoda Połocki będąc Generałem y Pułkownikiem JW MPu Kanclerz Połocki będąc Generałem y Pułkownikiem, JOxże Jm Komiany będąc Generałem Leytnantem żaden niepretendował y niebrał abszytu y tak wiele innych, a przeto niebyli zato pociągani do Sądow Woyskowych et tulli rigori niepodlegali zacoby tylko JMu Podczaszy miał podlegać iakowey oto luane.

5to. Niewykroczył przeciwko Subordynacyi bo ieszcze natenczas Kommendantem JW JMu Generał niebył poki od JO. WXMci Ordynansu do Publikacyi y Objęcia komendy niemiał. a że JMu Podczaszy Szarzę iuż przedtym czasem złożył y Zostawszy nie może być przestał.

6to Jeszcze

6to. Jeżeli allegant iż JKMć mię przyiął Rezygnacyi ktorego przyiścia iest dowodem List JXJmci Biskupa Krakowskiego ze oddana do rąk JKMci rezygnacya, fides JW JMci Podkanclerzego ulotnego naypierwiey tak rezygnacya z łaski była Świadectwo sprawiedliwe nie tawory zuiące Rodzicieley Krwi JMci Podkanclerzego ktory oddat tę rezygnacyą ad manus Regias wystarczy dosyć co oddaiąc y JKMci P.N.M. alleguiował racyi memoryał przez tegoż JMci Podkanclerzego JKMci P.N.M. podany a JWXMci Kommunikowany ktory ad testatur że Rezygnacya do rąk JKMci oddana y dobrotliwie akceptowana bo woiim dni po przyięciu rezygnacyi ktora y podczas tey audyencyi nietylko niebyła odrzucona, ale odemnie JKMci M. miłościwie odpowiedziec raczył JMci Podkanclerzemu nadw. Litew. przeferowała JMć że wiadomość WMciem Panem mowiąc y czymsz za Bratem Swoim tho wszystko przyimuię: aze partykularnie nielitorzy tłumaczą że JKMci nieakceptuie rezygnacyi referuiemy się w tym ad motiwam JKMci P.N.M.

7mo. Władzmy nayregularniejszym Woysku etiam podczas nayzwawszych Wojen quartem nie zatrzymuią Officerow atym bardziey w Wolnym Narodzie nie słychana zeby ktos niegodziło złożyć Szarzy niekaymit to dobrowolnie ale widząc że JW JMć Generał chce Majorować szarze zamrzeć to z niesławą od dalić z Regimentu czy teyże miał czekać wigandy, za dziewięcioletnie Zasługi miałat złożyć Szarżę? Ustawamyuię na Sądzie Boskim Powszechnym Gwałtowne werbunki Chłopow naszych niemowlęte więc byłaby to niełaskawość gdybyś JO WXMć chciał przymuszać do Służby tych prowiantuiących do Sądow Woyskowych ktorzy byli quotidiani ateraz mieli w Służbie mogłaby tłumaczyć Służąca libertas że JO WXMć chcesz mieć in Civili statu zostaiących Subiugore Sądow Woyskowych przez co lederet prerogativa Wolności, sprawy widzi Prawa Cywilne cum militaribus aztąd nastąpić by mogły powszechne questus & querele.

8vo. Nazmaczenie Krzywdy byłoby to infame nietylko osobie ale y Domowi iakoby był powowany z Chłopami nulla pallesam Culpa azatym zostaiąc Plama haniebna in Seram Posteritatem ktorą ermundando musiałbym zaliczyć przed Panem Bogiem y Najiaśn. Krolem JM P.N.M. y Rzpltą niewinnie zatłumiona obiasnić gravamen polubrać tak rzadkich wyrzey rozgrzanych że nimczym non excusit y nie tłumaczy niedopuścił osoby miał być sądzony iakoteż zadzory wszy Szarżę Pułkownikowską zostaiąc nie in Civili statu niepowinien był na Wynalazki y Zarzuty in gravationem et Corrumeliam ab invidia wprowadzane rezygnować w Sądach Woyskowych y podlegać Judykatom Co wszystko oddaię ad libram alterius mentis JOWXMci

Kopia Listu JO. Xcia Jmci Prymasa do JW. Jm. Pana Kanclerza W. Koronnego z Kiermiewic d. 2. Xbris 1759.

Zbliżaiącą się Termin Limity Trybunału Lubelskiego daie mi impuls do wyznania WMciu Panu, prawdziwey mojey życzliwości y uniżoney seredeczney, oraz mam honor przypomnieć WMci Panu Konwencyą wiadomą między JW WMciem Panem y JW. Marszałkiem nadw. Koronnym Onygdnat Ey trzymam, ale życzyłbym go bardziey zbliżyć do Lublina! y tam mierzować w Deberet. JW. Marszałek Oświadczył mi się ze Słowa dotrzymać.

Zechce przeto y WMMPana upraszam raz do skutku tey iednośći przystąpić
wezmiąć WMMPan zaraz z JW. Marszałkiem, czynić co obrzędowi woz-
czath moich, zdaiąc Plenipotentom Lubelskim skutek Illawy ostatnim imponent
przeciwnościom, Supplikuię Serdecznie y mocno oto, bo prawdziwie pragnę iednośći
domowey, zwoiey strony wiem, ze to ukontentuie Nayiaśnieyszego Pana
y Całą Polskę, iednym Słowem ta zgoda ostrodzi wspot Braci ruinę, prosili Zdro-
wie Samego WMMPana, uwolni Sumnienie y prokuy całe ugruntuie. Co tak
z prawdziwey moiey życzliwości serca wyrazowszy, wyznać mogę zem zjednostay-
nym zawsze szacunkiem y Serem. WMMPana &c.

Kopia Respontu JWo Kanclerza Wo Korone. ratenze List do JOxcia
Imci Prymasa z Warszawy.

Odebrałem od WXMci List de Die 2. Xbris wlotnym mi wypisuiąc ze Termin
Limity Trybunału radzbrodu, y że życzysz aby Projekt umowiony do Deliretu,
wziął swoy skutek, a tąd miarkuię że po odiezdzie WXMci Dobrz. cię stało
niemasz informacyi Więc ia muszę ią zgłębokim vszanowaniem uczynić.
Nawpriod ta nieszczęśliwa klotnia zaczętaiąc od Widemdy Manifestu w Prodze
Warszawskim JPra Marszałka Nadwor. Koronę, um oppressorek tronu mego
potym um decretu ulteriori zem tyllu drogę zostawił windykowania
powagę Sądow Krolewskich. Powiat mnie Pan Koszelki qua Kanclerza ex
Officio do Trybunału pro premis, y wyrobiony tamże Deliret Libertatis, iakby
infuturum wolno było prozywać każdemu ex Officio Pieczętarza niebogięcą za
to kary. Trzeci punkt uformowany appellabilitatis et Pluralitatis w Są-
dach Ziadwornych Assessorskich, wtych wszystkich trzech Punktach bronitem mu
modestę mieprozwalaiąc JPra Marszałka Nadwor. Koronę, pro leuione tronum, odpi-
sywałem wszelką skromnością na Ostatek darowałem qua Katolik. Wszystkie
urazy, y rekonsyliowałem się bez rozerwy zostawionej w Sercu, kiedy WXMci
Dobrodziey dodałes Sobie prawy do sprzątnienia fontes tych niechęci, prozwoliłem
na Projekt do Deliretu, lubo z wielką moią krzywdą, ale do tego Projektu
desiderabat x asensus Pa Koszelskiego przyrzuymnieg Listownie, alias gdybym
wydał Pozwy sine asensu Jego mogłby mieprozwalać natalii Deliret, y otym
miałby confirmationem vzlaradnego Deliretu Lubelskiego, albo by po Delirtcie
uczynił Manifest Przeciwko Plenipotentowi Swemu, ze przypuścił Kondyto-
wy Deliret zmim sine asensu iego y prodpisu, wdrugim punkcie delara-
wania Eliminacya Widemdy non subsecuta. W Trzecim punkcie ratione wyra
zania do Mortyfikacyi mocy względem appellabilitatis et Pluralitatis
udałemsię do Samego Krola JMci upraszaiąc o List abym sądził według
Praw y dawnych zwyczaiow do tego Listu była mi powodem Konstytu-
cya 1669. sub titulo o Urzędach w Koronie y WXLittim Dostoyństwa
Godności y Urzędy tak większe jako y mnieysze według dawnych Praw
używania y zwyczaiow przy swoiey władzy bez ommyślania y ubliżenia
Krol JMci zachować powinien, y iednemu wdrugiego wdawaniu Urzędu y
prześwydlowaniu niepozwoli. Vol. Fol. XIV. daty mi pochop y Pałuta
Conventa Nayiaśnieyszego Krola JMci Szczęśliwie nam panuiącego Dygni
Warszkes

Dygnitarstwa Urzędy tak w Koronie iako y w WXLittm et in annexis Provinciis przy dawnych Prawach Junctyliuiach et Praemissa Regni a w WXLittm uxta Coequationem et Ordinationem zachowany. Porogaye Prowentow Ich zadnym Sprzowem abrogare et minuere przez niego nieprzewolemy Vol: Fol: 623. Dowiaduiąc otym JPn Marszałku Nadwor. Koronn. Zagradza mitey Laski Krola Jmci zeby Nayiaśn. Krol miłościwie do podymu Listu tego oczym gdy Ja odbieram wiadomości ide do Xdza Biskupa Kuiawskiego upraszaiąc Go aby reprezentował JPn Marszałkowi Nadwor. Koronn. ze ten Actus znaczy Ja JPn Marszałek Nadworny Kor. ma wrzezenie dalsze zemną Woltnia, ale y ta reprezentacya nieupoważnia JPn Marszałka Nadw. Koronn. zamysłow. Łatwiuteńko tedy uiebie ex antecedenti wzymiuiący konsekwencya ze myśli zniesienia prerogatyw Kanderskich nieprzestaią. Datem znać Kollegom moim y z związanemi od nich rękami dalsze w Warszawie kontynuuie więzienie. Wyrominasz WXm Dobrodziey ze przez zgodę uwolnie Sumnienie moie, ale kiedy Ja nieraz tempuie na JPn Marszałka Nadw. Koronn. tyllko się bronię, a obrona Siebie każdemu od Boga pozwolona iest, niewiem iakie grzechem nazwać może przez pozwolenie zas wyrzekanie z prerogatyw przy których Oyczyzna włożyła na mnie Onus Custodiae legis, niewiem iakibym mogł dostąpić indulgentiam plenariam, gdybym dał aprobatum porzucenia Kanderstwa z Woltnikowstwem Werdenskim Zatym mam honor zostawać &c:

Kopia Listu JKMci do Hana Tatarskiego z 25. Xbris 1759. Aº z Warszawy pisanego.

Od początku obięcia rządow Panstw Krolewstwa Polskiego y Prowincyi do niego przyłączonych staraliśmy się naybardziey o to abyśmy utwierdzony Pokoy z Przeswietną Porta nienaruszenie utrzymywali Ponieważ Ochrona prawdziwey Oboyga narodow zwyciezey przychylności iest zawsze umysł w nas utrzymywać Stanowcze twierdzimy dzieło niezwątpliwey Pamięci Nayiaśnieyszego Augusta II. Ojca naszego zhonludowany Traktat dziecinny pod Karłowicami między Przeswietną Porta Ottomańską y Krolewstwem Polskim zawarte y ztąd potwierdzony utwierdzenie że Przeswietna Porta Ottomańska była zawsze statecznie wyperswadowana o naszych dotrzymania tego wieczystego Mira Intencyach y ztym statecznym Przyiacielskim obowiązkiem niedawno wysłaliśmy ad Charakterze Posłańca do Stambułu Wo Podolskiego Kuchmistrza WXLo Kawalera w Panstwach Naszych dystyngwowanego. Dla tego zpodziwieniem odbieramy wiadomości od W. Bramickiego Woiewodzica Lwowskiego Hetmana Wo Kor. że bawiemiesię w Panstwach Krolewstwa Polskiego Hadzi Geraia Sołtana przeniewoli Trybutalow Karłowickich Sprzeczenie, oczym gdy iak prędko W Bramicki Hetman W Kor. uwiadomił niewiesłuchanym przytym Listu Naszym Was Brata y Przyiaciela Naszego upewnic o Stanowczey Mocy y nieprzeniewieraney [illegible] Przyiazni Względem zas dotąd bawiącego w Obozie Hadzi Geray Sołtana każemy go Opowiedzieć że dotąd w Panstwach Naszych mu bawić się

niepozwolemy y zeby zawczasu do podroży Swoiey prowentu przygotowawszy
inszynuwać mu zdolilismy. Tym czasem zapakuiwszyiż ze tenże Sołtan
zwiellią Skrucha życzy Sobie aby przez Interpozycyą Naszą mogł Was 78
Brata naszego y Przyiaciela przebłagać, Wmościom do Was Brata y Przyia
ciela Naszego zatym naszą prozbę, abyś go do łaski Swoiey przyiąwszy
ił y niepretendowie tylko spokoyne żyć przy wszelkim ozdoby Swoiey
bezpieczeństwie. Niemniey tedy z Przykładu zeszłych Traktatów z Krayem
Krymskich bawiących, Wyperswadowawszy tak zaczęłby ta Przewietna Porta
Ottomańska, odstatecznym Przyiaźni Sąsiedzkiey przedsięwzięciu, zeniebra
ta tego Sobie zaprzeciwrzeczy Wiecznego Traktatu, Tak niewygasłey pamię
ci Naiiaśn. Ouec nas, miał to Szczęście otrzymać Pardon dla niektorych
tak y My doznalismy podobnych za Pamowania Naszego Przyiazni dowodów
Tymże Pismym prowodem do Was Brata y Przyiaciela zatymże Hadzi Ge
ray Sołtanem interesuiemy się, ktory przez Nas do wspaniałości Serca
Was Brata y Przyiaciela naszego kotacze. a Lubo Wichm. Woiewoda Kijowski
umyślnie tego Sołtana wotebrzey Kraly Polskiey pomknął zeby od Wspolnicy
z Sułtemi był dalekiey Korrespondencyi zadnale dla przysłania Wam Bratu
y Przyiacielowi iakosobie życzemy Was Brata y Przyiaciela Naszego przy-
iazni upewniamy że po odebranym Responsie więcey w Państwach Na-
szych trzymać nie będziemy y abyśmy
Naszych temuż Hadzi Geray Sołtanowi bawiącemu nie dozwolemy y abyśmy
na żadne dalsze rapsy Protekcyi tenże Hadzi Geray Sołtanowi bawiącemu
niedozwolemy y aby się na żadne dalsze nasze Protekcyi tenże Hadzi
Geray Sołtan nabrać mogł przedsięwziąć mu zdolilismy. Teraźniey
sze Listu tego Exmissye podaią Nam okazyą do życzenia Wam Bratu
y Przyiacielowi Naszemu wszelkiego w Panowaniu szczęścia, iak naydłu
szego w dobrym zdrowiu życia y pomyślności iak naygruntowniey ryd
ko otwartym czynimy Sercem.

Augustus Tertius DEI Gratia Rex Polonie &c.

Vobis Illustribus Michaeli Antonio Comiti Sapieha et Alexandre
de Duobus Principibus Czartoryskia Conjugibus vice Cancellarijs M.D.L.
Capitaneis Tuchbliensibus de personis Causa infra inscripta bonis
Vestris generaliter omnibus mandamus ut Coram Judicio nostro Or
dinario Tribunalis Regni Petrikoviensis adata & positione presentis
Citationis vestre recte in quatuor Septimanis seu tunc dum & quan
do Causa presens ad judicandum legitime vocata et Acclamata fuit
derit personaliter peremptorieq Compareatis ad Instantiam Instri
gatoris ejusdem. Judicij Ejusq Delatorum ac Magnificorum Dignj
tariorum inibi Inviolate Ruthenie Actorum. Quivos equidem
supra scriptam Consortem Citatam in assistentia de Jure in cum
benti in audiendo Manifestationibus suis infra praesentationem
Officiose Factis vel faciendis citant pro Eo. Quatenus vos Indige
natum Vestri quem etiam in Terris Prussie habere Spuritis cipon

Aperitis q et in fundamento Apertionum Vestrarum Privilegia Super Te-
nutam seu Capitaneatum Trubolienem ex Distributiva Gratia S.R.M.
Documentis Authent. probetis et veros at indubitatos vos esse Indi-
genas in ijdem Terris Prussie deducatis et si eundem Indigenatum
non probaveritis et non deduxeritis Statis Vestram Apertionem in
Illegalem advenire et pro usurpatione Ejusdem indigenatus Pe-
cuniis Punitii pro quibus Citamini Citis paritur et Judicialiter
in Termino Trium responsum Datt Petrikovia Feria IIda post Festum
S.ti Michaelis Archangeli proxima Anno Dni 1759..

Kopia Listu Jw Podkanclerzego WXL. do JO. Xcia Jm. Prymasa z Bychowa d. 20. Januar. 1760 A. pisanego.

Z powszechnym to iest Zalem ze w Ojczyznie naszey fatali pomo Casu
ustawiczne powstaią Diffidencye inter Comites, a nayczesziey atta-
kuiąc albo Supremath Regiam Dignitatem albo pieniądze w Ojczy-
znie Cardines.
Swieżym iest tego przykładem Laudum Woiewodztw Pruskich ktorego Con-
textum nieuchwalam, bo iest wiadome WXM. Dobrodziei. Wzięto za
pretext ze non Indigenis mieniącym gaudere honorami y Krolewszczy-
znami tych Ziem, ale co inszego querulari y Zasłiawego Pana skro-
mnie prosić, zeby non Indigenis mieniącym nadawać w Prusiech Urzędy y Kro-
lewszczyzny inna dla prokapowania protextuiącey Demonstracyi Indi-
genatu proiągać Privilegiatos ad incompetens Trybunał Forum, atym
wydłużać Zły Panskie Szafunek, y pod rozsądek Trybun. poddawać
Distributivam Gratiam.
Wiesz WXMć Dobr. ze Actor Sequitur Forum Rei y iż z Krolewskiey
Dobr Possessora do aprobacyi tylko powołać można iako z Gruntu Kro-
lewskiego, Jakoż Starostwo Stałowey Possessyi Adiutare do Trybunału.
Powtore Sprawy w Trybunałach, Dziedzicznych tylko Sądzone być powinne
a Jura Electionis Provincialium et Indigenatus Pana Rzpltą jako
Interpres Praw swoich iedynie rozeznawać powinna. Ewokuiąc
czyniąc tey Sprawy do Trybunału y Manifesta zamoszczą z przy-
watnych Konwentykułow in currunt Stanisłaus przeniosło powadze
Koronnemu Sprzeciwi, et ipso facto grzeszą Crimine Status y Sejmo-
wemi Sądami Sądzeni bydź powinni.
Ma swoie dolegliwości Prowincya Litewska mimo wyraźną Konstytu-
cyą iż Senatorie Urzędy y Krolewszczyzny Indigenis Possessionatis Stanu
et discretione Vigentibus Obywatelom WXMć maiąbydź dawane
mimo ktorego Prawa Sonancya liczne wszystkich Stanow abusus
ani enumerare godzimisię znaiąc Respekt winny Majestatu.
Nieudziemy tak frivole iako Prusiie Woiewodztwa chociaż dawnieysi
Polscy Comites iesteśmy, tą godną prozbą kołatać będziemy ad
Majestatem y do Stanow Rzpltey nadeymuiąc gdybysmy Salvis
modernis Territoribus & Possessionibus manutencionem Praw Prowincyi
naszey mieli in Spiritu Lenitatis prozby nasze miarkuiąc y zanosząc

Ma y Prowincya Inflantska swoie podobne Desideria ale yta moderacya Stanowi Szlachetnemu należącą zachowuie ani przechodzi Granic Equalitatis & Equalitatis.

Zaczym upraszam JOWXMci Dobrodzieja iako Conuivis y Minister. tevi Przynięgi Urzędu mego gdybym z obowiązku Prymaiałney Godności raczył wynikłym Exorbitantyom zabiegać, które effrenata Licentia Authoritatem Regiam naruszyć, a Publicam tranquillitatem zamieszać mogą ciężkie wzniecowszy bellum, między brotniącemi a zabieraiącemi Obywatelami Popełnić Cudze.

Co altissimo Judicio JOWXMci Dobrodzieja Oddawszy znalezionym Estem Respektem y Uszanowaniem.

Kopia Listu JWo Rzewuskiego Podstolego WXL. pisanego z Wiednia 1759. Ru. do JOXcia Imci Prymasa.

Wiem ze dziwno będzie JOWXMci wiadomemu wielu mego do Stolicy wszystkiego Swiadectwa y myśli moich iedynemu komenderowanych Swiatu wtalowych odbierać odemnie Listy teraźnieyszy Terminach, czuięc się bowiem dużo na Listach zwątlonym, doznaiąc przypadły iuż na Osobę moią Terminy Istny Życia koniec, abym Bogu Stworcy memu zewszystkich Uczynków y myśli moich nieodwłocznie dat Rachunek przystąpić musiał. Do rozbrząśnienia wszystkich Akcyi życia mego Naydostoynieyszego y Kwitnącego iako mowią dostępniwszy Wielu spoyznać muszę, iedynie szukałem w Sławie tey świata przez Wszelkie by naymiey przystoynieyszemu Bogu czystokrwe y bliźniemu wdzięczaiąc się Swiecie pragnołem Swiatowych honorow, Bogactw y ozdob wyrzec mogę, zeiłem pragnął wtym czasie Swiatowa mię prawość honorami mnie y ozdobami napełnita, rozumiałem więc iż to swiecka f. naturey rzeczywowany stanowi służyć swiatu by z nayweiększym duszy Azardem. Inay szczęśliwsza dla mnie była; Ten iako zowią kredyt iuż moy mnie y rożnych mnie powinowatych lub przyiaznych Honorami y Fortuną przyobdarzał, tak dalece, iż to sobie za rzetelny mieniłem Dług, abym te dopadaiące mnie swiadczone dobrodzieystwa wszystkie wypełniał by nayprzeciwnieysze Bogu rozkazy, chcąc szczerością omych tym zupełnieyszą pozyskać konfidencyą, tym gruntownieysze zdadzić sobie łzy. Szczerze mowić mogę, niedbałą potempiła duszę, Inwytamzię tey okazyi niemaiąc mienią przez zawiłość mespawiedliwości y Inclinacyi do Oprawienia Interesu tegom dostatecznieysze mem usługami sobie w Hrodzkie ufundowane Siedliska, narazamuż naymnieyszym zaraz wezwaniu wtę mę prawości drogę, podeymuiąc, niemże za rzucić zbrodniom fundamenta. Poczchałem iako wiadomo WXMci Koliowac Sprawy tey Krwawey, Co Regestr f. iako mowić mogę całe nie przytoczony: chcąc pomieścić tego chcąc dokazać na dogryzienie Swoim

ucz dość znękany chorobą zapuścił bronyu sobie wszystkim Zdrowia Życia y duszy prawie nieżałuiąc. Czegom nigdy nieprzystykował Teologij Kazista stateniu na rozsądzowanie Sprawiedliwości Sędziow. Wiadomo y to WXM. iako tamże rzucaiąc na ostatni rozterek zdrowie moie tego ledwali do liczać niemogłem, y bez słuchu do Warszawy powrocić musiałem, w tey zaraz podróży szwanku z Prac Lubelskich czuiąc miału rozmysłałem nieco nad niegodziwością zaczętey Sprawy, Punkt iednak Honoru Swiatowego, pragnienie dostąpienia dalszych coraz promocyi, wszystkie Swiatobliwe odbiiały myśli. Potym też wprowadziła w dalszą Kompanią Nowy nieco wsumnieniu zgryzliną przepędzaiąc, Dni trzech tem ś: ile mi zdrowie pozwolić mogło ś: na Swiatowey uciesze, przyobiecaną Promocyi harmiącej nadzieją, niezażywałem Stargancego chorobą prędzej ku resztu poprawie Zdrowia, przybyłem na przypadaiącą Sprawę, ale tam iuż coraz słabsze czuiąc mocie siły, widząc bez oraz mnie wyręczaiących Swiatowych, ieszcze prawie lepiey oddanych nieprzyiacielowi nałożeniu gotowych usługi Kompanow doczekawszy pożądanego Sprawy skutku rzadko się szczęśliwym mianem iuż nieumiłowaney w Stolicach y Gościnach oczekuiącej promocyi, Bozka atoli nadwątlonemi oko maiąca Sprawami Opatrzności, od dalszych światowych chwastę chorobę utrzymała mnie usługi. Dała mi czas do poprawy zdrowia do rozeznania mie prawości Swiatowey, Poznałemuię nadświatowey Teologij Zawsze upatrzył: ś: lub własnym Interesem, lub cudzy popieraiąc Interes nie sprawiedliwy odebrałem komu fortunę lub honor, ten ciężki grzech iałmużną lub Fundacyą iaką zważ zmazać mogłem; Zwłaszcza Intencyi o niesprawiedliwym Cuią mego JW Marszałka N. Kor. choć upełnienny byłem, iednak dla promocyi, dla poiarzenia ze mną Kredyt y nie sprawiedliwy utrzymywałem Interes, tę Lubelską popierałem Sprawę cale upełnienny tym iżem moy Obrazny przed Majestatem Sprawiedliwego Sędziego grzech dobre iałmużne zmorzą zwyciężyć; nadmi atoli One dobrym Bogu się usprawiedliwiaiąc Stemu Litery wszystkich sądzić będzie: ś: Tutejszy Sprawiedliwie upatrzył Mnie wyraźnym Pisma S.to Iestem iż nec dimittet peccatum donec restituat ablatum. Ale dopiero mi przyszły na myśl moią niegodziwego Interesu promocyą odebrane JP. Kanwickiemu Dobra, ugryzienie nadzieię tegoż niesprawiedliwe Sprawiedliwego Sędziego Secundum Cor DNI JW. Kanclerza W Kor. Tego od Łaskawego Boga do poprawy pożyskawszy czasu, staram się Bogu usprawiedliwić, y po mężnie oczekuię Iego dobroci spodziewaiąc się odpuszczenia, upraszam więc WXM. abyś ś: iako dowodnie wiem od wyiow moich JW Marszałka N Kor. y JW Podkomorzego Lit. szczerze przywiązany ś: chciał im niesprawość Interesu tego iak naywyraźniey y naypodszonalej obiasnić aby ś: gdy dotego iuż obydwa chorobą złożeni ś: wprzód wzięli im przyszłe przed Tronem Stanąć tego Litery intrinseca Cordium zupełnie nie Sędziego Sędziow myśli iak naypilniey oczekuiąc bez uciemiężonej gwałtownością Stronie Honoru y Substancyi. Niech to maiąc na Oczach, że Ia dla ich Interesu życie zetrę mowię z bracitem, niech pamiętaią że należy umierać, ale ieszcze Godzina w

Co nayspawiedliwszym przypaśi musi wczasie niepryszła, niech medu
faią ze tego do czekaią momentu abyto wszystko nadgrodzić mogli, niech
to wiedzą ze te wopystkie swiatowości przeminą, a wdowie Sama zostanie
niech otym upewnieni będą ze Krzesła Butowy y Urzędy Starostwa f. Loto-
rych sobie niepoden obiecuiąc wtę się niesprawiedliwości puscił drogę niesprawie
dliwy popieraiąc Interes f. mesa, gdy ten musi przyść czas amoze y nie
daleko iest, w którym Duszę Bogu oddać należy, Cierstwości Zdrowia
niech Jm oczu niezamyka bo Ja mu lodszy od nich wiernym prawie oka
mnieniu dozrzate zupełnie stracitem Zdrowie, niech niestuchaią podchle
bnikow, boc yto widoczna kara Boska na nich w Pismie nayniana, aufe-
ram a Vobis Viros Conjuij, niech to zważaią y maią zawsze w pamięci
ze y ta moia Choroba tudzież Ich Samych słabości początkuiem iest tych Bo
gniewu Boskiego widocznego, niech niewstaią wszystkich wyznawco
nych na nich iak na Faraona Kar, niech się upamiętaią bo wieczność
nad wszystkiemi myślami powinna mieć gorę. Zdaią tę Ostatnią, mnie
umieraiącemu Usługę żywym tym dostatecznieyszą wujow przysługę
na JOWMci gdy chuch wszystkiego dokazać mogą. Jezeli f. czegoś bar
ziey niepodziewam f. Bog mi życia daley pozwoli, Sam zatę wypnosić
gtę bolesć złożę podziękowanie, iżeli zaś Boskie wyznaczone spełnią się
na osobę moią wyroki, to przynaymniey si inter Beatos locatus fuero
pamiętny będę, Sami też potym Wujowie moi obligowani. Konwzą
oraz ten List o Suffragium pro Joanne peto w każdey Sytuacyi zawsze
będąc &c.

Manifest Jl^a Horaina Podkomorzego Wileńs. na Seymiku Gromnicznym Wileńskim in a^o 1760.

Powszechnym Praw WXLtt. zwyczaiem y porządkiem Ja Podkomorzy
Woiewodztwa Wileńs. iako Patryota y obywatel tegoż Woiewodztwa Wileń
ski pierwszy na teraźniejszy Urzędnik na Seymik Gromniczny dla Obra
nia WWJJ.PP. Deputatow na przyszły Rytk WXL. ad Silitum
Locum do Miasta Wilna przybyły oświadczam y manifestuię
naypierwiey przed Bogiem wszystkie Skrytości Serc Ludzkich
penetruiącym, potym przed Swiatem y zgromadzonemi JWW.
JJ.PP. Senatorami Urzędnikami Ziemskiemi y Indzkiemi Oby
watelami Szlachtą y całym woiewodztwem na Seymik Gro
mniczny w R^u 1760. m^a Febr. 4. d. do Wilna zgromadzonym
iż żadną prywatą do szkodzenia publicznym obradom
y rugowania porządku Seymikowania, ani też Jmym pre
textem do zerwania y psucia zgodnych mieintencyiowanych przy-

przybywszy na Seymik Gromniczny Deputatki Wtwa Wileń. pierwiey
prywatnie inomni obseruantia et honestate, powazaiąc Osoby Xx:
Senatorow Urzędnikow Ziem. Rodzkich y naymnieyszego Szlachcica
zachęcałem y pobudzałem ex Stallo meo, iako pierwszy natenczas Urzę-
dnik Woiewodztwa Wileń. do zgodnych Sentymentow ich mości Umysłow
do uszanowania y zachowania Praw, Wolności y Prerogatyw oraz Liberi
velo przy tym Publicznym actui Obradach y Seymikowaniu, potym
gdy czas Seymikowania nastąpił z zgromadzonemi do mnie
WW: Jx Xx Senatorami Urzędnikami Szlachtą y Obywatelami Przeswietnego
Woiewodztwa in Locum Consilij na Zamek JE. Xż. M. przeszedłem
awmim divinitatem adorando, wprzod do Kościoła Katedralnego
wstąpiwszy z przytomnemi tam Jx Xx: JW. Andrzeiem Kazimierza
nem Brzeskim z JW. Ieronym Podwoiewodzym Wileń. Abramowicza:
mi, et in numerosa frequentia Urzędnikow y Obywatelow Prze:
swietnego Woiewodztwa zebranemi, conciliando Animos staraiąc y ch
się, rem agere chciałem, natenczas JW Jx Abramowicz Kaste:
lan Brzeski nayprzod impetuose et indiscrete Sermone wexuiąc
contemptuose wepsł z Jx Podwoiewodzym Wileń. Bratem Swo:
im do mnie iniurianas exagerationes zaczął; atak z Siebie
Powziętey uczyniwszy mektunym Xx Obywatelom Wtwa Wileń.
iakoteż Jx Thadeuszowi Gorskiemu Starost. Wileń. Dominiko:
wi Kamińskiemu y Jx Karpiowi Podstolicowi Upitskiemu
z Liczną gromadą z rożnych Woiewodztw y Powiatow zebranej
Szlachty na wszystkie bez prawia gotowey, ad omnes do mojey
Osoby evomendas Contumelias animum addidit, Który to ich
post positivo ięz ambitu niedoś ze in privatis Loćs, ale et in
hoc Publico gremio in obseruate honestate et humanitate cedere
mnie ważyliśię, non attenta divina presentia tumultem tamże
w Kościele attaliować, łżyć, targać, luiwać szarpać przegrzeli czy-
mić do Szabel porywaćię, y zedpowiedziami naszymi odgrażać
cum hac exclamatione: kogo my chcemy tego obieżemy za De-
putatow, nie apprehendiemy Zdania twego, wtych y innych
[: horror wyrażaiąc ialich:] Słowach Osobę bez Respektu nayprze:
sztę Lata, na Zasługi Całey Oyczyznie wiadome słownatycznie
dyffamować, honor Szarpać, y prerogatywie pierwszego wtym
Woiewodztwie detrahere et opprimere, oraz Liberam Poli ve:
tandi Contra Jura Patrie post ponere presumpserunt. W Takiey
wey dyzobserwancyi, a barziey oppressyi liberi veto Stanowszy
publicznie in loco Seymikowania w Zamku Wileń. przed Zgroma:
dzonemi JWW: Xx Senatorami Urzędnikami Ziem. Rodzkimi
Obywatelami Szlachtą y całym Przeswietnym Woiewodztwem
Wileń. publico ore dolorem meum oswiadczywszy, tak tuemdo
liberam vocem vetandi, iakoteż de Injuria Osoby y Honoru
Urzędu mojego, contra totum Actum Seymikowania Gromicznego

Deputatuiego manifestowawszyię wyżéy tem, Anie mogąc tego Dnia
tali dla słotatamych iit Lilludzieiątt letnią Przewiétnemu Woźtwu
y całey Oyczyznie usługą nadwątlonych ialoteż his insultibus utatygo-
wanego y ostabionego zdrowia, oraz tylo przegroźkami na życie ogło-
sionego niebezpieczeństwa Acta Castrensia adire, in Publica fame
ogłoszony Manifest, Sub data presenti ad Eadem Acta podaię.
Pisan w Wilnie Roku 1760. Mcą Febr. 5. Dnia

Remanifest Ll. Botruza Mieczyka Woźtwa Wileń.

Jezeli pewna infantum aure loquuntur, Semles stupent, łatwo zbliżonej
Im Swiatey Dzieciństwu W. Jl. Jana Floriana Podkomorzego Wileń.
wybaczamy Weteranij, ktòry lassatus między Publicznemi usługami,
teraz domowym roztargnieniem y prout fatetur Słabością zdrowia
Swoiemu confisus Manualisiue, niewchodząc w kwestyją prawdy,
w zamian powinnego publicznej wdzięczności wyznania, ś. za odno-
szone od Mieszczącego Finibumdos Sarcarmos woźtwa tegoż.
y zachowane Jl. Podkomorzemu naszym Azardem życie y zdrowie
Prawdzie uluntr directe, przytomnemu Całemu Woiewództwu
iawnie nam incompatibiliter, ad Acta Castrensia Woźtwa Wileń.
podał Proces, ktòry ialo z płtoty swoiey, nihil preter puerilia pro-
bans, wydaiąc wyraźnym bydź dziełem tego ktòry bi[illegible] Puer
vetulus puerilia prisca resumit, Samym milczeniem, tanquam sua
inani mole upadać powinien; Gdybysmy iednak per taciturnitatem
conniveri niezdalili, Publicznym Remanifestem protestuiemysię
y reprotestuiemysię, syi bowiem iawnych w Oyczyznie, ia wmie-
szych w Woiewództwie prawdziwych zasług nieszukamy liczby, lecz
do Publicznego odwołuiąc[illegible] Swiadectwa, confidimus in recte
factis; Liczylismy za cnotę zawsze honor, Zdrowie y życie cu-
dze ocalić, iak swoie, y w tym Wsł. Podkomorzemu adriolan
da premissa uzwyczaionemu, przykładem bydź chcielismy; ale gdy
pro bono Opere lapidamur, reprezentamur powszechnie, et
Salvam meliorationem Processus ro presenti Actu zachowu-
iemy Datt. w Wilnie Roku 1760. Mcą Febr. 5. Dnia

Actt. Manifestu Jl. Józefa Wołodkowicza Sędy Krajow. na Jw.
Jl. Monyłowskiego Pre Marszałka Dtuskiego Lugli. y Smyck.
Roku 1760 Aprila 3. Dn.

Na Urzędzie Jl. Jw. Mci Gmiłum Wszw. Wileń. miedzmą Jerzym Abra-
mowiczem Podczaszym y Jw. Wojciechem Wileń. Comparendo personaliter

WJMci Jozef Woiewodzi Stā Krasowski Manifest Swoy ad Acta pod dat.
Ktorego Thenor Sequitur Talis. Było dosc niegdyś na Samym
Prawie Natury, ktore wbasna przyrodzonego rozumu Swiatłosci kaz de-
mu indigitabat, y naturalnym primitive gruntowatyuż Prawa Bos kie
lecz z Czasem gdy rozmnożone Ludzkie a wnich Występki ponad prze imo-
sują y niewimownie gurowali zaczęły, wymiłneba nabardziey potrzeba Praw
pisanych, ktoreby wybraiaiącemu quibq in nefas zuchwalstwu bez ty
tamą, wstrętem y granicą też Prawa są to prawym każdego Obyczaiow
przewodzcą, są powszechnym powinnosci rozmarem, są uprzedzaiącym My-
sli naszych Swiatłem, są nayczelniejszym Woli naszey wezłem, a w wol-
nosci są wolności treścią, spokoyności Stodyczą, uniwersalnego bezpieczeń-
stwa Zaiśbadem, Szlachectwu rownosci Regułą, tych Całosci y delikatne
Substancyi swoiey dopełnienie kwlom a Panom Swoim rodzi Cnot y ma-
iętność uszanowanie, obfite wewnętrznego Spokoiu zaszczepiły Szczęśliwa
wyższym az do niższego Publicznie Zabawnym lub przyiaźnie Spo-
lubnym ogulnie w całym Narodzie wszystkim pewności Spokoyności y
bezpieczeństwo Gruntuie aże è Diametro bych że Praw wnaymnieyszey
Części atym idącey in Cardine suo porusza Majestat, obraża zgwałt
zrosi predominacyią zaszczepia w Domach y Sercach wspot Synow Oy-
czyzny drzącą bojaźń y Swawolnosci rozwiązuie, policy Publiczny wnętrz-
a wszystko Strachem napełnia, myślnie czone bez prawdą gwałty y
krwi rozlania pomnaża domum kwitnącemu Narodowi okropnym
grozi Spustoszeniem, a ztąd te baczną Prudencyą na pych przewrotnia
Oyczyste stanowiąc Prawa Praw Ich y wielowładny Szafunek niejed-
nemu komu wręce, lecz spolnie z Woiewodztw y Powiatow do Administra-
naywyższey Trybunałow Jurysdykcyi wybranych powierzyła Dobitą
Ich nayczystszą Majestatu Vicariatus obwarzą, ale Perlustratio Ami-
mo niedozornie bez rocznie tylo gdyby Sprawiedliwości nagtem pcow
była przykładem bezprawności, Bractwa Ubezpieczenie, moc Rząd, Władza
y Wyroki Trybunałow iako są istotnym Ich Praw Skutkiem tak Sa-
crosancte od każdego czczone y powazane bydź powinne ale proprię
non usurpatę wzięte Liczne konstytucyie de Valore Deliretow Oczewi-
stych Trybun. a Osobliwie Lex novella Delereta Oczewiste chce mieć mie
kuzmyone ale Pluralle Voior. kumulowane, Taż Pluralitas Voior.
gdyby wpost Sędziom iawna była Konst. 1726. Titulo o Deliretach
Trybun. z miała a busum obchodzenia Kota przez Marszałkow
na drugim mieyscu Titulo o Marszałkach Trybun. w Deputacyiach
y Lerowaniu Sentencyi mieszczące Marszałkom więcey Władzy
Niżeli Każdemu Deputatowi z mieysca Swego Kons. 1607. Delereta
Paritis iuż nie naszym ale chce mieć na drugi Trybunał. odesłane
a Zatym Ja niżey podpisany Smutny krwi Bracta mego Delikt pod
Temiż Prawy zyiący Authoritatem onych znayleyszemi Prowincyi
W.K.M. obywatelami rownie czczący y powazaiący iczalem do Sąd
ub mole adverse Sortis żałosny Zal geminando Corde y Wzima
Delerctom Trybunalskim Obserwancyią praeferendo ile lubo Za
mienicny wtey mierze per medium Judicij Sądu przez JWW. Ekm Pp
Michała Szumskiego Stad. Kar. Pisarza Kadencyi Wileń. Jozefa
Kostrowickiego Deputata z Pow. Lidzk. Antoniego Kowalewskiego Sie
Kirskiego Deputata Woiewodztwa Brzeskiego Jozefa Zappę Kanc. y de
putata Woiewodztwa Smolen. Stanisława Antoniego Cyrskiewicza
Marszałka Actu Composit. Judicij Ludwika Szlagiera Rotm. Brza

Rotmistrza y Deputata z Pu Wyżskiego Marina Ignacego Czerniewicza
Horodniczego y Deputata Kowieńskiego sub data R. 1726. mca Marca
31. D. ad Acta Grodu Wileńs. Manifest nież całą Widocznie ex-
planat y Okrutny przez Ziemię krwawey Ofiary postępek plene Cum-
cit przed Bogiem Justo Justitiar. Judice przed JKr. mcią P.N. Miłuy.
przed Naywyższych Jurzedykuy authore przed całą Rzpltą Fabrą
Custodia Legum naściślieyszey implicat, y przed Terazniejszemi Aktami
Solennitter Manifestuiąc się oto. Iż to JW. JP. Michał Chrapkowi
Pu Wiślomir. Deputat a od JW. Xcia Sapiehy Krayczego WXLTo
y Marszałka Gdtta GR WXLTo Substytuowany Vice Marszałek na Dniu Dzie-
wszym Febr. anni presentis społnie z JMcią Panem Józefem Dłuskim Deputa-
tem Ziemskim w Kole Zawarłym miał Actione z Zeszłym irreparabili
fato JW. JPnem Michałem Wołodkowiczem Deputem Mińskim y Podkarbim
Pu GWXLTo. Jegoż JMcią Wołodkowicza rzeczony JPan Vice Marszałek
wspólnie z JPnem Dłuskim Violenter aggrediendo injuriarunt, a niektórych
półrzywodzeniem kontentuiąc się leż według Każdemu Życia Swoiego Obro-
ne Vitio Zerwendo aktym czasem zaliczane nigdzie praktykuie Deputa-
cie Pu 1726. wyprzyiszone Rotą Deputacką do Praktyk Zwy-
cznych Mnie Sądzie czynić niemam Stuendo practicando ac mollien-
do sprawem gwałtownego non attenta Prawa WXLTo. dyspozicyone
pożądowania aż na Dniu 12. Febr. na Sądach powszechnych po
odwołaniu Sądowym to iest po ogłoszeniu Stron Trzykletnich przez Jenera
ta Sądowego, Iż żadna Sprawa inna do Sądu inferri aby agitari niema
Zawieszeniem JKr. Rodziewiczow na JMcią Rezana uczynionym wypomnie-
ny Vice Marszałek Stronom należący kazawszy in Occluso Judicij Rotulo
bez Alleyią niby in sui y JMcią Dłuskiego Lezione renovando nec demeri-
tum na Obiaśnienie dalszych JWW. JMcią Sędziow D. 1ma Febr. in Occluso
nieprzystoynych exponendo Contra Constitutiones 1616. y 1726. Annor.
że Ktory z Deputatow przy Kontrowersyiach przystoynym nie będzie
Sentencyi actoryże Sprawie dawać niepowinien ingradu Summendar.
Panar. Arbitrarie erroganter praedominanter cum vi Legis Turnum
rozdać presumpsit, natenczas gdy mediętas Judicij JWW. Kr. Sędziow
Powagę y Porządek Praw WXLTo. Sustrymuią ex nezus Prawa Sądowego
Konstytuuie Seymowych Sądzi Secundum Allegata ex przebata ex vinculo
Obowiązku Iuramentu przez Siebie wykonanego Iż według Zaloby do
pieśnienia do Dowodow y Dowodow Stron Sądzi powinni, Adhaer robore
Praw dalszych będąc pewni Iż ex mente Onych żaden Komu społnie
Wina imputabitur Sądzić Adopcyą kreskować indirdue alterem
y Sędzią bydź niemoże niepatrzyłem pisząc ex principalne Praw Swoich
ex Turnum Kollegow swoich mieć Siebie Oskarżaiących i alio to
JWW. Vice Marszałka Odsądzić pierwszemu ex Turno Zaś li dernum
społnie z JMcią Dłuskim Sędzią y Wołodkowiczem Podkarbim na Usłap
prosili Consequenter gdy był nieprzystoynym na Dniu 1 Febr. in
Occluso Sędziom ignotum meritum ordine Praw y Zwyczaiow dosąd
Zachowanych przez Palestre doniesione y remonstrowane pro vel
Contra oświecone dowody consentia y dowod ex adversis reponowane
były authoritate Legis sobie Sędziowie committa instabant, ale Spra-
wiedliwości zniewierzenia złączona musiała przykładzenie przed pod
mienioną bronią, kiedy uzurpowana subalterne JMcią Vice Marszałka Rzą-
du Laski Authoritas gonnząca supra equalitatem równych Sobie
Kollegow liczbą y powagą Sędziow JMcią Vice Marszałka Dłuskiego ex Ko-

Actorum uymioslòi wzneszyła Cardines Praw Oyczystych iuż na
premissum obstantibus ex Occluso Spolnym in Vnaleum Actione
Delatorem JP^o Dtuskim nieustąpiwszy quirimo niezdarząc Laski w
własney Sprawie Swoiey Sądzii y Ureslowbai przedię wziowszy datę Ter
no Liedy zwonnoiii zdan decyduiących Actualis Effectu paritas. y ta
pro subsidiarie Secundum Legem Novellam nadwątpiwszy Rybnatt
remitti była prozima nieprawidłowanym dotąd Sposobem interpre-
tatiwnych paritatis Sobie przywłaszczyć Delicet pisai nieprawnosti y iasna
Sprawiedliwości zbrzyną Rękę uspiewai tenże Delicet przed Promulgacyą
Onego przed Prawami do Executuyi przywodzi wazyłuię Chorągiew Try-
bunalska dla Asystencyi albo raczey dla Ostrzeżenia Wzaltuiącego Sędzi
Ubrych bezpieczeństwa przydana Lubo y z Woiewodzkim Rotmistrzem Ord.
Marszałka ain absentia od Jego Subalterna nayblizszą ma dependencyą
niemniey bez Wiedzy wszystkich lub przynaymniey bez Więtszey Liczby
Sędziow ibi ex antibus Violentionibus attaliowai niepowinna Kon. 1726
Marszałek Sine Consensu Suba miłego pod Warte brai rozkazowai
niema, tu wspawnym Sposobem bez ogłoszonego przed Prawami De-
lictu Paritate non attenta Judicio wrowney Sędziowskiey obstante
tenże Rotmistrz z Chorągwią Swoią powagę Izby violare gwałtownie
ad Occlusum wpadszy Manu Armata zpomiędzy Sędziow Kollegi Na
miestnicą Krolewskiey Władzy Sukmia przywodzianego in Contemptum tak
wysokiego Charakteru nondum odwołanego y odzwonego inhaerendo
Compedibus Ligarentiali, Niechuć Swiat Polski zadziwi nad tak Okrutnym
czynienia Sposobem, iuż Oskarżony choć non dum Convictus ieżdżi in
Compedibus Ligare Swiat Niechuć Swiat Polski Zadziwi tu poznieiy ież
ze Delicet Captivationis non attento Crimine fewwany ad dno eadem
instanti Contra legem morem a JP^o Vice Marszałek ex Contra Juramentu
relią tegoż JP^a Vice Marszałka y JP^o Wisłucha Pisarza Trybun^o Metatory
w Regestra Sądowe wpisane, Delinquens do Kontrowersyi è Carceribus nie
stawiony oskarżoney Strony ewazyia niepowołana, Patron pro defensione
niemyślany, Scrutinium tangbam in Causa fatti Vigore tylu Praw nie
uznane upszelki y Wszelki elemente Praw Sędzia wolny odzwy in praem
Colli niezaprzysiężony, położywszy rauią mezumpcyi czyli myśli, kto-
ra Bogu Samemu tylko wiadoma, iż sciąć Krucifix praesumebat przez
wspolnego Autora Criminaliter Sądzony kreslobowany y inpresentia
tem wspolnego Autora JP^o Dtuskiego privatione Życia in spatio tridui
po odwołanych ut praemissum Sądach obstante nec attenta rownej Lic
by Sędziow paritate oskarżony, Deniq bez wspolnej ze Wszystkimi Kolle-
gami Swetni Gżdem tridui interpretacyi w Kordygardzie zamy wa-
tnym Ordynansem zpełnocy bez pozwolonego etiam po Chrześcian
skiey dyspozycyi Dobry Czasu, Sine Solito wodrogę Wiezmoiii Diatrio
exekwowany, dotychczas Delicet contra mentem Novellae Legis nayswo-
rzona Rekusacyą nie Wydany, y tak caty Actus Życia y Honoru bez
nati et Posesionati Sędziego y Podstarbiego Trybun^o bez przykład
nym dotąd Sposobem nec Lege nec more wielkiey godzin zakończony
Zostawiwszy Mnie Zalnie Delicti Smutne Exuvias wsztuki rozstrze-
lanego Ciała wszystkim wpot Oyczyzny Obywatelom Okropny przy-
kład niepewnego Zdrowia Fortun Honorow Życia bezpieczeństwa
y Gdy wtey mierze od Samych Monarchow o Obrazę majestatu o Nay-
większy Kryminał Saurioris Rezu Factorum Conventor^o mamy upe-
wnienie, że nemo captivabitur nisi Jure Vitus, tu usurpata
JP^o Vice Marszałka Laski Authoritas cum iniuriata Manu calcatis Divi
mis humanisq Legibus Publiczny wzniecia niepokoy. Inhaerendo Za-
tym Zaniesionemu przez JWJP^o Michała Szlemińskiego Ex: wszystkich

wyż wyrażonych tangm Partem Judicij circa acta Trodu Wileñ. Manifesto
vi, pro Sumendis penis in transgressores do Uznania tego Wszystkiego
ycod Juris est et Jure probabit. Manifest ten Publicie zamyka Pony
Rębą w Własną podpisuią Ręką Anno 1760. Mca Marca 31. Dnia
Utego Manifestu podpis Bykli temi wyrazie Słowy Józef Wołłowicz
Starosta Krasnowielski, Ktory to takowy Manifest zapodaniem onego
do Akt. przez wyż wyrażoną osobę iest do Xięg Grodzkich Woiewa
Wileñ. przyięty y wpisany.

Mowa Jw. Pana Kommissarza Rybttu Slucz. Wxl. Sboznego Ptuh Upitskiego przy Limicie na Pożegnanie

Jaśnie Oświecona mądrości Sądow Rybttu Skarbowego Kadencyi Ruskiey Pracą
im zdrożonabszym Całości Praw mienanuszoną Sprawiedliwości, iest odmawiona Zachowaniem, tym obfitsze każdemu z nas powinna przyrodzić
ukontentowanie. Sprawiedliwości bowiem niebytnie w tym czasie Sobie
niewdzięcznym naywiększa iest Godnością, albez wielopormemu
Światu Zywą płmięcią mężtygta Cnwata, trwaiącą Zaletą Czyni
Zaszczyconemi.

Ten był Cely Koniec Monarchow Prawa stanowiących naygruntowniejszym Sprawiedliwości wzmocnić utwierdzeniem mącą rządzą
Państwa ona wyśmiewaiących z Granic Słuszności naydoskonalszym Prawidła
upolowieniom, która niebytnie Substancyi Zdrowia y Życia Ludzkiego niepszeda
mną iest bezpieczeństwa, owszem przymnożony Zgubne upolowienie na Polu
dniowym Szczęśliwości Proceder Ludzki zasadza Stopnie.

Dotey wmienionym całości Stanie utrzymania Zmierzaiące
nato miejsce JWW. Marszałkowie y Podskarbi Wxxlł. prima Consideratione
wielay Cyczyzny Ministrowie Stanowszy Publicznosti Zabaw y Własnych
Interessow baczności iuterue zaiste naydoskonalszym Praw Strozami
wolności twierdzą, słuszności nayoprawiedliwszą Szalą aim wielką nie
nawistney Zawiści przeszkodą y niedopuszczaniem tym nayczewtszą
niewinności Obronę wielkie Trybunał Xięstwa Litewskiego niemały
Ciężar luiedy powziętych prawności, żądanym iednaiąc pomiarem
Równość do Nas Wielką biorąc naszę Szczęścia odnieś dobro
Hliwość uwolnilismie Ktorym w pożegnaniu Szczególną ufność Tyle
Od Całego Trybunału y Wszystkich przytomnych nayglębszam wdzięczno
ści Memu przychylnieyszą w Sobie zamykaią Pogarmę może życzli
wość.

Podobney od nas Zalety godzinne byłyby Marszałku Koła Ziemskiego
JW M. Panie Krayczy Wxxlł. naywiększą kwitnącego Wielu Parow
Oyczyzny nadzieią ktoremu mitym zawsze było w czasie Laski Wspy
Hłe Uczelnie y łaskę Dobrodzieie odbierać prozby odebrane Retoryka
przyimować poloru, przyięte upodobaną pędzić ywytworywać Sztuke
czności, Uczymiles Sobie w Szczęściu naszych rowną zwłaszcza trwaiącą
wdzięczności Zaiste potey Marszałkowskiey Laski dopędzaią naywyższe
Honorow Stopnie, które Wielkiemu Domowi Twoiemu zpowinności by
czyzna za Hołd y Tribut oddawała y oddaie. Przybrałeś do społeczności Pra
Swoich Jednego JW Xcia Vice Marszałka Litwy wspaniałością Umysłu
wielkością Wardia y Wysokością Sentymentow, Niepokrzywdź ten Mar
szałkowskiego Miejsca, owszem to sobie upatrzymy, że Nat Kollegow Cosmy
mu prawdziwie winni nayczcigodniejszą, raz na zawsze Szczymaiąc.

Otym znaydowaliśię powazaniu Rozumni y doskonali Ludzie w Barzo z
dnoći że ich Szczęśćia honorow y miejsca Osobliwością wiele Zamawia
Spodziewamśię że y teraźnieysze Wieki tych Wam Sukcessow Sławy y do:
stoieństwa pewnie nieumilkną tak zgadywam iako życzę prawdziwe.

Salonicie pożegnam'a niezapominam godne wspomnieć Słowy
ieśliśię Onym dogodzić, Słuchaiąc to były sprawiedliwości ktora bez po:
trzebnego, Swoie czyni pomiary. a Jeżeli komu opaki prawnoś
przeciwne rzucała Losy, pomyślnieyszemu Czasowi to ponuszyć
Wzalize doskonałego Człeka rzecz iest Szczęścia znoszeniem
iednym przyimować umysłem, y womich mężnością utrzymywaćię
stałość. Rządko się zdarza azaby się dwom Sprzecznym rownym no:
żna przypodobać działem, a tak ieśli niedobra komu z nas była
przystęga przy nachyleniu głowy wiele przepraszam. Oraz Służąc
natym mieyscu Fortunie Kommissarsiu, względney mi łaskawey
Osobna oddaię Zasługę Hebrzyż Agar Obsługuiąc.

Reflexyie w Sprawie Jm.ci Marszałka Nadwor. Kor. z Jm.ci Karwickim Regentem Kancellaryi Wielkiey Koronney o Dobra Rokitno w Województwie Kijowskim.

Otrzymuie Jm.ci Marszałek Nadwor. Koronny Przywiley na Dobra Rokitno po Pamie Lo:
wieskim wsto kilkadziesiąt Lat, a Jm.ci Karwicki nabywa Iure Hæreditario tychże
Dobr Rokitna Donationem od Jm.ci Przezmskiego, Jm.ci Przezmskiego od Xcia
Sanguszka Marszałka Nadwor W.X.L. Xiąże Jm.ci Sanguszko zaszczyca się
Dokazyią Xiążąt Wiśniowieckich Xiążętom Ostrogskim uczyniona prokto
rych On indubitatus Successor.

Jm.ci Karwicki tutat Constitutione że wmt Roku po owym Przywileiu Lo:
wieskiego stanęła Konstytucyia ze Dobra Rokitno po Hæreditanjs et Ter:
restribus uznaie dla tego po Owym Lowienskiego Przywileiu, iuż więc
ey nikt nate Dobra nebrał drugiego Przywileiu Obstante lege że są w
Dobra Dziedziczne obrocone az dopiero teraz wsto kilkadziesiąt Lat
expirat Privilegium favore cui Jm.ci Marszałek Nadwor. Kor. et rigore
Actu tego Prawa Nowego wygania ztych Dobr Jm.ci Karwickiego.

Idzie ad Acta Jm.ci Karwicki protestatur de expulsione, et Actionem
movet Jm.ci Marszałkowi Nadwor. Koronn. Sądow Asesorskich, w Sądach
Asesorskich stanął Dekret, in hæremdo Constitutionis ze te Dobra za Dzie:
dziczne uznano y stosuiąc Przywiley Jm.ci Marszałka Nadwor. Kor.
ac si na Dobra Królewskie po Owym Lowieskim ad malam informatio:
nem emanatum, nakazuie oddać Dobra Rokitno cum Attyn Jm.ci
Karwickiemu Prawem Dobr Dziedzicznych zaszczyconemu. W Jm.ci
Sumnowie trendicando sibi Jus Hæreditarium do tychże Dobr Rokitna
medzywalisię w Sądach Asesorskich cum Jure suo.

Tuiż zaczyna Historyia przeciwko Jm.ci Kanclerzowi W.X. Kor. Jm.ci Kopecki
sprowadzony od Jm.ci Marszałka Nadwor. Kor. ac z Litwy y od Xięgo
Klemi potencyią zmocniony in expando Sententiam Latam Apelluie
do Sądow Relacyinych wtey Sprawie.

Jm Jm Kanclerz Wielki Koronny appellationem ijtam seu Provocationem insisten do Konstytucyi 1603. et alijs Commutatione digram nieprzyznawszy, ostosuiąc się do Dekretow dawnych za Krola Zygmunta Trzeciego ferowanych w Pędach Relacyjnych, do ktorych tenże Jm Kosciel teraz założył Appellacyia w ktorych to Dekretach Relacyjnych Appellacyie od Sędziow Asesorskich pro Illegitimis uznano, Appellationem wieżą skazano, ut & alij obstineant a similibus sub poena zakazano, Vigore przeszłych wzwyż Dekretow tak dawnych Relacyjnych Jm Kanclerz Wielki Koronny zostawuie Viam agendi Jm Instygatorowi Koronnemu przeciwko Jm Kosciełowi lub Komusz będzie podobało agere pro Authoritate Sądow JKMci Asesorskich. Ponieważ zas Jm Kanclerz Wielki Koronny niedla zadney czynienia przykrości stronie ale maiąc na oku Authoritatem Sądow JKMci Asesorskich viam agendi zostawił, przeciwko Jm Kosciełowi non przestał daley in Sententia, mierkował Plenipotenta pro temeraria Appellatione, ale to dalszemu zostawił Czasowi, exquo ze mora często banare zwykła pienvrze Impety y nienawiści.

Ale miedzyi natym, idzie ad Acta Warszawienia Jm Marszałek Nadworski Kor. y Widemuz zapisuie Manifestacyi przeciwko Jm Kanclerzowi W. Kor. in termino plus quam legitimo, że Contra Justitiam contra legem sądzit usurpative & incompetenter &c.

Tu Pierwsza Locio Honoru & Prerogative Jm Kanclerza W. Kor.

Ponieważ negat żeby dari mogła appellatio, ale gdyby etiam posito hoc in convenienti iżto appellatio iakoby od Sądow Ziemskich lub Grodzkich a Strona incepart Sententiam Judicis y skarżącie się Jm Krzywdzonego Sententia gdyby kto miał opisać Sędziego Grodzkiego lub Ziemskiego ita Crudo Calamo, iakoż opisał Jm Marszałek Nad Kor. Jm Kanclerza W. Kor. wtey Widemuz Manifestacyi zapewnieby Siedzeniem wieży karany był, iakoż świadczą millena prejudicata w Trybunale Koronnym pro kazaniu iednak Sprawiedliwości Sententie latae przez Jm Kanclerza W. Kor. w samym za potym Delicrcie Trybunalskim kiedy pro delercie Sądow Asesorskich JKMci Stawa Delcret w Trybunale między Jm Sunynami a Jm Karnickim a Jm Marszałkowim Nadkor. przegrała Jm Marszałek Nad Kor. Sprawę w Kłe kiedy Oblatio Jm Sunynom tanquam Bona Hereditaria kazą wrocił Jm Marszałkowi, a ratione Samego Rokitna między Jm Sunynami a Jm Karnickim Trzyma się na Seym Sprawę, y tylko quasi in Sequestrum Oddaią Jm Skarszewskiemu ergo z w Kłe pro Bonis Terrestribus uznaią Rokitno cum attinentijs Ergo Manifest Jm Skarszewskiego przeciwko Jm Kanclerzowi nullum miał Fundamentum, że sądzit contra legem et Justitiam usurpative et incompetenter. Gdyby etiam mogł był iść

pro

pro Gravamine iako do Sądow Ziemskich lub Grodzkich, z tąd że tedy Tryumf wygraney JWpa Starszatka przy tak wielkich Trudach Fatygach &c. Oto z Punktu drugiego tego Dekretu zrąd druga zaczynasię Lezyia.

Lezyia Druga.

Jenze Pan Koszelki przywodzi do Trybu pro Summendis Panis JWpa Kanclerza WKK. ex Officio, że protuitione Powagi Sądow Krolewskich Piam agendi przeciwko niemu w Dekrecie zostawił, lubo ieszcze y mieszczeil y nieskarał. Pozywa zreverse pro parte JWn Kanclerz WK. Dla Kosielskiego, że Jeżeli Judykata Sądow Krolewskich Assessorskich non subsunt Cognitioni Trybunału, lub nullitate Judicatorum iako opiewa Prawo, coz dopiero Osoba siedząca ma dopuszczać ex Officio wtym że Czasie Sądzie ztym wszytkim Trybunał Koronny mekare Pana Koszielskiego et libertatem mu przyznaie, ztąd enuit Consequentia że JPan Marszałek Nad. Kor. o przegraną Respektem Dobr Rokitna tak w Sądach KKr. Mi Assessorskich iako y potym w Tryble całe nic nieszkodzi ale tylko przeciągnowszy iuż ad Varias manus Cancellarie od Kanclerzow Wszytkie Prerogatywy dane od Rzpltey Sekretarzom zniszczy uciekie kiedy y Sądy przy Kanclerzach Zostawione przez wynalazki Appellacyi znosi y Osoby Ich ex Officium przed dai Cognitiom Trybunałow Zamyską, y tak Domicilium Secretarzow ad latus Regium in Domicilium przy Trybunale w Piotrkowie lub w Lublinie Zamyska.

My Henryk z Laski Bożey Krolewicz Pruski, Margrabia Brandeburski Wodz Szląski, Xiąże Arawzonij, Neuchtatu y Walenayi, Geldryi, Magdeburga, Kliwy, Julichu, Gor Sztetina Pomeranij, Kassubow, Wandalow y Mekelenburgij iakoteż Wirtz Krolestwa Burgrabia Norymberskie, Xiąże Halberstadzkie Minden Kamina, Wandalij, Swerynu, Recburga, Ostfryzyi y Munsyi, Hrabia Glacu, Hohencollerskie, Rupinskie, Marchij, Ravensberga, Hohensteina, Tecklenburga, Szweriha, Lingi, Bury y Leerdamu, Pan Ravensteina, Rosztoku Stargardij, Lawenburga Bytowa, Arlay y Breby &c.

Nayiasnieyszey Rzpltey Polskiey, Jasnie Oświeconym Jchm Senatorom Wszytkim wobec y Kazdemu z Osobna tegoż Państwa Obywatelom zoswiadczeniem wzaiemney przyiazni y uczynnosci do wiadomości podaiemy, że iż Woysko Nieprzyiacielskie Moskiewskie, otym zamysla, aby znowu do Państw Nayiasnieyszego Krola JM. Pruskiego wtargnąć mogło, Woysko zaś pod Komendą Naszą będące, Nieprzyiacielowi Swoiemu na przeciwdzie, wzelkim Nieprzyiacielskim.

Zamachom chcąc wstręt uczynić Tatarobycie przytrafić mogło, aby Woysko pod Kommendą Naszą będące, do Państwa Nayiaśn. Rzpltey Polskiey. wkraczać musiało, Dufamy wprawdzie, owszem y upewnieni tym iesteśmy, że Oświeciony Naród Sarmatski żadnym sposobem tego wtargnienia za urazę nieprzyiaźną, pomniąc zjednej Strony nato, że nieprzyiaciele Nayiaśn. Króla Mci Pruskiego, a Osobliwie Moskale już przez 4. Lata po całey mierze rozpostarłszy Polskie, y ztamtąd Okrutnym wcale y niesłychanym dotąd sposobem przeciwko Nayiaśn. Królu Pruskiemu Prowincyom woiną, chociaż Traktat Welawski żadnym sposobem nieprzyiacielom K. Mci Pruskiey przez Polskę do Prowincyi Jegoż nie pozwala, zdrugiey zaś strony przywodząc sobie napamięć, ze vigore dopiero przytoczonego Traktatu. Dom Brandeburski wieczne ma Prawo przeprowadzenia Woyska swego wszelkiego czasu przez Państwo Nayiaśn. Rzpltey że nierzecz, ze podług zwyż pomienionego Traktatu Rzpltą wzgląd maiąc na okoliczności swoie do assystowania Nayiaśniejszemu Królowi Pruskiemu iest obowiązana, Tymczasem, iednak zabiegaiąc wszelkim złudzi Partyi Pruskiey nieprzyiaiących przeciwnym zdaniem y obmowom, tym Manifestem Naszym Imieniem Nayiaśniey. Króla Jmci Pruskiego, iak nayuroczyściey deklarujemy, że jako pomieniony Król Jmć. oni tę bardziey nieżarzy y mocnego sobie bardziey nieżyczy, iako tylko żeby Sąsiedzka przyiaźń wieczne przymierze, które między Antecessorami K. Mci y Nayiaśniejszą Rzpltą Polską w nienaruszoney zawżdy zostawały porze, y w naymnieyszey rzeczy niebyły naruszone, tak y my, ieżeliby nieuchronna potrzeba Wojenna tego tylko nieprzemocznie potrzebowała, aby Woysko pod Kommendą Naszą będące do Polski wkroczyło, zetym wtargnieniem ożadney nieżamyślamy nie przyiaźni, ani Samey Nayiaśn. Rzpltey ani żadnego Jey Obywatela wniczym nieurazimy, mocnego nieżądaiąc oprócz Spokoynego y z żadną szkodą nieżłączonego przeyścia Woyska Naszego przeciwko nieprzyiacielom Swoim maszerującego, y chytre à nieżłuszne Zamysły ichże wniweczyć obrocić chcącego, kutemuż Jedy Celowi świątobliwie przyobiecujemy, ze wszystkie Prowianty Obroki y wszelkie do Sustentacyi Woyska Naszego nieuchronnie potrzebne rzeczy, które. iakowąś spodziewamy yoko po przyiacielsku prowiemy, Obywatele Polscy nam przywiozą, gotowemi Zapłacimy Pieniędzmi, oto się także starać będziemy. abyśmy mocnemu od żadnego z Żołnierzy naszych żadna nieżłata przykrości ani krzywda, a ieżelibyśmy co takowego przeciw przeciwko Woli Naszey y Intencyi stać miało, wszystkie nato tozyć będziemy zity, aby nieżłuszne takowe Excessa ostro były karane, y każdemu ukrzywdzonemu lub Urażonemu należyta statasię Satysfakcyja. Dla lepszey wiary ten od nas wydany Manifest. Własną swą podpisaliśmy Ręką. Dan w Obozie Naszym Dnia 1. Maja Lipca Roku MDCCLX.

Henryk.

List Króla Pruskiego do Brata młodszego.

Tobie słusznie odemnie winna miłość cała.
Bo Kocham Krew która, Nam rowno życie dała.
Mitych Rodziców Naszych istotny Obrazie,
Ty ich cnot zbiór posiadasz niepodległy zmazie
Wktórym iuż widzę chociaż w Wieku niedoyrzałym
Blaski przymiotow co służą Rycerzom Starzałym.
Przyim ten hołd sprawiedliwy z tak życzliwey rzeki
Prawda do ciebie mowi, ta ma swoie widzięki.

W Pierwiastkach razem z tobą wiadomości rosły.
Serca twego nikczemność Rod ucz tak wyniosły
Z przezacnych Przodków, ktòrych w Dziejach Domu liczysz
Nieprzyczasz Okrasy, bo tę Sam dziedziczysz.
Obca chwała gdy Sama, oczu twoich niewarta
Dary, Cnota, Dziadami nierządna bydź sparta.
Waleczny Albert cobyś Achillesem zwany
Potomkom tylko swoim iest za wzór podany.
Ten ktòry Kastorowe był zasłużył Imie
Jowo mowca wyborny iak Cycero w Rzymie.
Sami sobie zyskali, wypłat Im właściwy
Jak Ich zasługi Wielki ogłos sprawiedliwy
Szczęśliwy ten następnow nie wiele Ozdobi
Kto chce wielką mieć Sławę, niech Sam nanią robi.

Ten Mąż ktorego wieczność nie zatrze głęboka
Ta Dusza czy w polocie, czy w Woynie wysoka.
Ta mu w Świecie wielkiego wyprawiła Imie.
Przyimuię zdaiem, iako Karty przy Olbrzymie
Przypisał Nam powinność Życie kogo stięga
Za przykładem iść mamy, Im nas bliżey sięga
Jeżeli mimo wszystkie prace Ogrodnika
Prosty Osęt pod Cieniem Laurowym wynika
Będzie zaraz zatłoczony ten chwast y polerzywa
Ktoryć pod tym Laurem ozdobnym ulerywa.

Syny Jowisza ieżli niebyli Bogami
Rodu tego godnemi stanęli mężami
Skała tojest wysoka godne Urodzenie
Uważenię tam Człowiek mimo wszelkie cienie
Złośliwości go upatrzy, iak Argus Stooki
Cele iego przebieży y nayskrytsze kroki
Podług Spraw Jego Ludu głos nieubłagany
Wydaie wyrok na Wiek iuż nie odwołany
Pozor go cnoty na czas nie zalii uwadzi
Lecz oltny wzrok w naygłębszy legł Serca ugodzi
Ten wyluwintny postrzegacz, ten miłość zbyt surowy
Nikłego Lotu, wady w nas grzebłć gotowy.

Śmierby

Skarby zaszczyty Godnie dostoynym mierzyni
Jedna prywara Szpeci, ieden wykrok mieni
Nayleiysze Wady nasze Swiatu się wyiawią
Naszego Stanu zyciem, Języki się bawią
Sto usta Sława, czym rozmoi do Ludzi
Zawistnikow Zapala, a Obmowcow budzi
Przeto Im cię potrzebniey Stan twoy wygurwuy
Trzeba azebyś Innych w Przymiotach celowuy
Te tylko są szczerowne y to wez w uwagę
Iakowa ma nad Ludzmi przykład moc y wagę
Czyny Krolow miewolą ich Wstępowáć sladу
Gdy się August weselił, Polska szła w biesiadу.
Gdy Wielki Ludwik Ogniem miłosnym płonął
Panyż stawił Cythera, Dwor ten żar pochłonął
A iak mu Nabożeństwo nakońcu dogarza
Każdy Dworak pospieszył wstyd do Przewiarza
Panow zwykle pilnuią podli wychwalacze
Niepraway Smak ich tuczą płatni Pochlebiacze
w Istocie z niluczemniona Ich Duszę wzgardzaią
w Gruncie Samey się slepey Fortunie ufaniaią
Alexander iak mowią, gdy miał kark złamany.
Powszechnie naygrzecznieysze Dworu Macedony,
Tak też z niechcenia stucznie powieszali Głowy
Ten jest u Panow Dworskich przymiot zwyczajny.
Wywrot Puchar jad wyli: ktory Krolow truie
Bo ci Serce zarazi y rozum popsuie.

Jakakolwiek bądz władza dostamęcznie wdzięcz
Miey Dobro Twych Poddanych za rayspenowze cele
Im będą niewdzięczniejszy tym więcey bądź troskliwym
Ludzi, szczęśliwić, iest bydź iak Bogi dostoynym
Zwłaszcza władzy, ktorą masz na złe niezażyway
A od podust do Zemsty ucho swe odryway
Kto odpuszczać nieumie, ni Siebie wziąć w Szpony
Nie wart stopnia, ktory go zbliża do Korony,
Stan y Urzędnie wyrobki zrządzity
Te nas wdzięcznie, lub grube Pieluchy powity
Los nasz iest krępulowy, Jednego Cesarzem
Wystawił a drugiego rolnym Gospodarzem
Tak jak z Pniaka Rzemieśnik y podle naszymie
Wyrobi, czy Swiętego co w Ołtarzu Słynie
Istota rzeźby iedna tylko kunsztem złota
Wyrznie posąg niezgrabny, lub szlachetki do złota
Przeto Zmin Ludzi, ktorym Ziemia nayżetniona
Tegoż Oyca Synami płod iednegoż Łona.
Mimo przychę ktorą się nadyma y wspina
Twoi to Bracia Wrzyny Twoia to Rodzina
Miey zawsze słuch na Pęki na prozby Żebrakow
Dostatkiem własnym Otczyi, nędzę Mizerakow
Jeżeli chcesz bydź wyższym, wspanialszym wzrostem
Poprzedz Innych w Dobroci Litości y Cnocie.
To byli Wielcy Ludzie, tych pamięć mieszyta
Złotemi Literami na Marmurze wryta.
Dusza Ich prozta, czysta w Dobrze wzwyczayona
Przez niełichotą Ludzka u mnie u Szlachcona.

Serce moie Ich pommiąć, miłością się wzrusza
Wszelkiemu Rodzajowi sprzyia y potrusza.

Poddanych są Oycami, narodow pieszidłem
Życie Ich, nayuczciwszych Monarchow prawidłem.
Jest w brodniach Larwa straszna rodzącasię z Zdrady
Okrutną, w zbytkach cicha, gdy wymyśla jady
Szpetną postać Farbami ślicznemi powleka
Oddech Jey zarazliwy Języki iak miecz siecka
Wiarołomstwo wobrzydłe przybrało się sztuki
Tyrypkowa w oczy złości utwierdza nauki
Chciwa iest na zaboystwo, uprzemileniu rani
Broni winnego, a zaś niewinnego gani
Ten Kot z Gruzina, mieszkaz nieugoiony
Potwarz iey iest nazwisko straszne nawsze strony.

Boysię podstępu chytrey tey poczwary cienia
Niewchodź z nią, w żadney Tyranskie rady y spiknienia
Schylaią ku Oszukanym Stań Im do obrony
Nieżądź roli oboiey nierozstuchasz Stony.
Jeżeli chcesz na Stanvie Skarby zebrać sobie
Kosztowniejsze nad Kleynot y Złoto wszędobie
Naypiękniejszych Dni twoich poświęć pierwociny
Na nauki w młodości pędź miłe godziny.
To to Szkoła gdzie rozum y Serce się ucży
Umieiętność iest prawdziwy ktory Duszę tuczy
Błędy Jey są Trucizną lekarstwo Cwiczenia
Tak Szlachetną robotę muy wszystkiey cenie.
Rozum wszystko ogarnia, y tak się rozciąga
Powietrze Ziemię Morze Niebo Stworzyciąga
Wyroki nayuyższego y dzieła niezmierne
Lecz niechay te nauki wpoiżdą Obszerne
Duchowi twemu szperać w Wieczności zabronią
Wstrzymay zapędy, kiedy stamęsz nadtą tonią
Z Umieiętnością skromności wraz niech będzie spięta
Dobrem Oyczyzny zawsze Myśl twoia zaięta
Kto się uczy dla Chluby, lepszym się niestanie
Potrzebniejsze nad światło Serca prostowanie
Sprzyiay Koniecznom nauki, iak bydź propieray
Złe Ich tak potępiray y dobre dobieray
Żebyś prawdzik mędrca przymioty zbyciem
Potrafił księgi, gdyż trzeba zbroić się pulerem
W Posrzodku Walnych czynow Zwycięzca Carthagi
Dla Oppolina dzielił y Marsa prace wagi
Spasł za jego przykładem zadumy świat Caty
Chwała na Stodrog, kosobie wszystkie się podały
Jest pięknośći Czerstwa, ktorey zwiędło kwiat rozwity
Z naypiękniejszych Farb bierze promien złotolity
Czoło Jey naymocniejsze zdrowie okazuie
a Serce zwycięstwiu przyiemną spuszcznie.
Wszystka iest pełna życia zawsze w niey krew wrzęca
Uciechy y rozpustę nawet kochaiąca
Ta przytula Wenerze nad Kuriuszystym Tronem
y Swywoli z Bachusem, zbiia w Bachu Gronem.

A znasz żelżę Bogimią wiesz jakeś nazywa
Prawe moy w Tobie mieszka, iest to miłodzieł żywa
Boysię Ley zbytkow, wbłędne zapuścić rozdroże
Nierząd wzażyciu ucich, złym dobre przemoże
Miłość zawsze przeciwna, chwale niech twe męstwo
Walczy znią y zmierzy pieniorze odmieni zwycięstwo
Srom żądze masz czas ieszcze mechuię krnąią Panem
Gdyż te są miłościwiem, ludzi lub Tyranem.
Kto je podbić niezdoła, prędzoc zamiełbania
Podłacie kark wich Jarzmo pełnego władania
Nic Sercu wspaniałemu żalu niezada plamy
Jacek Ich srogiey władzy, niezałożyć tamy
Nad to chronicą szabosii wżasney Wojownikom
Idz wsteż Sidlącym zmysłom lubieżnozmysłu wmiłom
Mozna zażyć powabow, tych wszytkich rozkosznie
Większa słodycz wrosłoszy, gdy zatoczyć stopnie.
Ganic złobą Odludzioub, co przez Ostre wstręty
Chcą nas od kozdey Życia Odzielić prozty
Zaliczmia wszelkiego mich kosztowania
Coż iest Człowiek, gdy niema chęci y żądania
Duchy zgnuśniałe, martwe bez głowne Kadłuby.
Nieużyteczne Członki wspulku podziad gnuby
Ktorego złe mitylka, dobre miepomszy
Na Czach Sen ma twardy, noc ialiąż paduszy.
Żądze Nasze są ogniem co zagrzywa Serce
W Pożarze tyllio straszne męgamce w Jsłuźce
Roztrzymoii znaydzie środek, trzymaiż się go radzi
Rząd Ley chęć twą do Niego wczasie napowadzi.

Ale czyż wmoim wielu wstrzemiężliwoii wmawiać
Kiedy się wbłędach własnych nieumiem poprawiać
Czuie yże na Samo Cnoty miamowanie
Tajemnie pycha moie, cierpi przełomanie
Za miast dosii iuż dłuzszego rozwodu wtym Lisuie
Bogdaybym ci Przykładem stanął rzeczywiście.

Kopia Listu JWXcia Lubienskiego Prymasa, do Pttu Sto-
minskiego z Skierniewic D. 4. Sierpnia 1780. pisanego

Jasnie Wielmozni Wilmoznie
MWMciwi Panowie y Kochani Bracia.

Dzieła Samego Opatrznosci Nayswyszey rządzącey Sercem Krolewskiem
na to wprowadzili Pierszeństwo przeznaczony, y nadany stopień
Prymacyalny /: na ktorym wiary Bogu, Krolowi, Prawom
y Oyczyznie sama istota mieścić się powinna :/ wymieniony,
pierwszy raz mam honor Przeszłotnego Powiatu Stominskiego
JWWMMć Panom, na teraznieysze obrady przed Seymowe
zgromadzonym nadgłoście się zpowinnym każdemu z Oto-
czenia JWW.MMć Panom prawdziwey y Serdecznej
uniżoności oswiadczeniem, oraz zalecić mnie ich Łaskawey
poufałym y Braterskim do mnie umysłom. Żądaniom
y rozkazom. Biorąc zaś przedsię chwalebne Przod-
kow moich zwyczaie mętylko wnosze ręce, do Oyca Swia-
tła żeby na JWWMMć Panow zesłał Ducha prawdy,
Rady męstwa y rostropności ale ten otwieram im poufałe
myśl moią natężoną do ucalenia Praw y swobod naszych
wtym krytycznym y żelaznym Wieku do Ostatniego zwaltu
y ruiny nachylonych. Mamy przykładow wiele zdaw-
nych y teraznieyszych wiekow, iak Bog karał y przemieniał
Krolewstwa wolne w Rządy absolutne, despotyczne y zupełnie
zawojowane, albo na podział rozebrane nie z innych przyczyn
tylko za zaniedbane w nich Rządy, Rady za sprawiedliwości
zdeptaną za Krzywoprzysięstwa y za nieposłuszeństwa
Prawom Boskim y Ludzkim. Przyznacie to Sami
JWWMMć Panowie że nasze teraznieysze Rządy y Rady
imię tylko ale nieistotę Staropolskiey utrzymuią wolności
Już podobno mało kto jest między Nami, aby zapamiętał
u nas Seym walny zwołnosią doszły, Więc kiedy Sey-
mu ważnego niemamy, ktoż będzie że nam przyzna
iż zdrową radę, y dobre rozsądzenie u siebie mamy. Już

Jesteśmy bez Seymu, y bez Rady od dwudziestu Sześciu Lat Panowania teraźnieyszego, toć dziwowaćiż niepotreba, że Praw Boskich y Ludzkich zapominamy, Sprawiedliwośći upada, Krzywoprzysięstwa mnożą się, y całe nie tylko uwijaią się przed Nami dawney y między od Sąsiedzkich Narodow zazdrosney Złotey Naszey wolności. Zważcie Sami JW. Panowie co iuż Cierpimy z przyczyny Nadu naszego, Straż Praw ustała Sprawiedliwośći w Sądach niemamy, nie Bog rządzi ale Ludzie Sumnieniami Sędziow, Korrupcyia gorę wzięła, bespieczeństwa w Oyczyznie Całey niemamy, Państwa tey Naszey Rzpltey stałyśię Domem wiezdnym rowni nam Braia ięczą pod Jarzmem pod niewolą, Fortuny Nasze nie są nasze, Jesteśmy wszyscy wolni iak niewoli rownych Nam Mtdz nawet Szlachecka zdaiesię brać uwięzienie naprzeciwnie tylko Prawom, a nie Mitości Oyczyzny y tym nayprzod postępuie, że nadzor Nauczycielow do prywatnych Interesow własnego szczęścia z zadem pospolitego Dobra przywyżywaią się ume Stułek za pewne niedobrey Edukacyi młodzi Naszey iest, że naymniey o Oyczyznie pamięta y tylko przewrotnośći wbrew Prawu zprawami znakomitą bydź usiłuie, zgoła do wielu krytycznego, Zelaznego nasza złota wolności przyszła, Mamy przecież czymsię cieszyć y zacodziękować Panu Bogu, że nas dotąd Wszechmocną utrzymuie y wspiera Ręką, że nas pod tak Stodkim Nayiaśnieyszego Króla, Pana y Oyca Panowaniem zostawił, Że nam Zdrowie Jego Pan Bog dotąd niestrwalne konserwuie, y znim Dwudziestopiętoletni Pokoy daie, a Lubo Sam Nayiaśnieyszy Pan w własnych Dziedzicznych Państwach, iuż to powtorną zawziętośćią Sąsiedzkiey Woyny szkodnie, przecież Starasię ustawicznie ucalić naszą Rzpltą y utrzymać w spokoyności bespiecznej, przebudza Stany Rzpltey ztwardego Snu, stanowi Seymy walne, wyznacza Rady, wzbudza do iedności. Przez tyle lat panowania Nayiaśnieyszego Króla byliśmy w cichości wolni, mieliśmy czasy pomyślne do zmocnienia Sił, y do ubespieczenia Fortun całey Oyczyzny; pora była nayswobodnieysza do Opatrzenia Granic Państw Rzpltey zewsząd. Ztąd —

Łatwo JWW.MMM Panowie zważyć w Sobie może ia ki
mprowetowana szkoda utraconych w Swobodzie Czasow, a day
Boże, aby złych przyczyn, y woltnośći Nasza, mieszkańkowa:
ta zupełnie, Woyny teraźnieyszey Sąsiedzkiey impet, y pożar
wzruszyć y całe zmięszczyć powinien Serca nayzapamiętalsze
do iedności do zgody y do myślenia o naymilszey Oyczyźnie
atym bardziey poiroy między mocami woiuiącemi następuią
cy przymusza każdego Wiernego Syna Oyczyzny do zwią
zania Serc iednostaynego około Opatrzenia bespieczeństwa
mieszkańcow całości Państwo Naszych. Maiąc
JWWMMM Panowie tak w Universałach iako y
Instrukcyiach od Tronu nam dane Sobie Sposoby do Uca:
lenia Krajow Oyczyzny, Ja z zmięszania mego to z
Umysłu wiernego Szczerego y prawdziwego przydaie
że na ten Seym życzyłbym, abyśmy JWWMMM Panowie
żadney Innej do Instrukcyi Jchm Panom Posłom miłta:
dli Materyi, iak sama potrzebę wyciągaiąca od Nas
ubespieczenia Woltności y Jey całości nad wszystko
nayważnieysza potrzeba abyśmy JW.WMMM Panowie
nad wyborem Ludzi zgodnych, godnych nieprzeyrzanych
żadnym wiatrem nieuwiązanych, iednym słowem
całych w Cnocie vprzeymiłości pomyślić chcieli, y pry:
watnym ieden do drugiego przywiązaniem albo dale:
kim od Dobra Publicznego kbiem nie mieszczyli.
Tę potrzebę na Trzech Punktach zakładam. Pierwszy
iest Ekonomia wewnętrzna, y zewnętrzna, aby do tey
ugruntowania Seym przyszły in instanti wyznaczył
Kommissyią z godnych y zacnych Ludzi, bo bez tey uto:
zenia Państwa wszystkie giną, lub przemieniaią się
w tey doskonale utożoney y sprawiedliwości y warunek
Praw, y Bogactwa Kraiu y bespieczeństwo Wszelkie
y całość woltności gruntuiąc. Drugi Punkt iest nay:
ważnieysza potrzeba wyznaczenie ze Seymu Plenipotentow
Specyalnych czyli to do traktowania między Potęgami
woiuiącemi, czyli do przypatrowania ~~woltności~~ Całości Granic
Rzpltey czyli do dopomnienia się y do utożenia
Środkow do zadosyć uczynienia zaszłych wszelkie

poczynione przez Woyska przechodzące, Trzeci Punkt iest potrzeba naywaźnieysza y naywaźnieysza wyznaczenie Kommissyi do Uznania Walorv wszelkiey Monety, y do wynalezienia Srzodkow wytrzucenie Sprawiedliwey, a zaprowadzania własney w Państwach Naszych menniey oraz do przymnożenia Skarbu Rzpltey, wszystkie mogą się w cierpliwości do dalszych Seymow zatrzymać, Te zaś wyrażone są niepzrestępne, bo niemoże się ratować, iest Słabości ale niechęci, iest wstydem Chrześciaństwa, y wzgardą Narodu. adotego niemaiąc zrzego zrobić pęta, nikt się niedważy na tych Punktach rwać y targać Dobra zwyczaynego wzięcznienie, żyby się chciał wydać z Sekretu, że mu Kaydany milsze. Więcey sposobow wtey Publiczney Potrzebie do Skutecznego ratunku Oyczyzny dayrzate JWWmciowie Panowie rozsądki wynaleść potrafią. Ja podaię im te Pierwiastki Pierwszeństwa mego do Rady y całym Sercem wraz z JWWmciami Panami do Dobra Publicznego y wszczególności do JWWmciow Panow przywiązany na wszystkie zawołania Jestem z zupełną Obserwancyą &c.

Respons naten List od JPa Marszałka Kom.

W tym krytycznym czasie wzruszyłysię wrozsądnych zdaniach rozpaczaiące Opinie ze iuż się bray nasz zdawał wymiszionym zgorliwych ku Oyczyznie Synow y iżaby niemaiąc do zabrzenia pomnażaiącymsię ratu Wszelkie exorbitancyie rozwiązłościom zdolności. Przeż liedy Opatrznośći Bosska wywyższyła w kraiu ratu Naypierwszą dostoyności JO. WXMci Dobrodzieia Starost: Sie gorliwość na uszczęśliwienie Wszytkich wszregul: ności nayczulszego. Pozostaie iszcze odzbliżaiącychsię coraz gorszych fatalności do wydzwignienia nasz Nadziei, Powiat Stomimski czytaiąc na Seymiku odeszłym w Liście JOWXMci Dobrodzieia tchnące sprawiedliwością wyrażenia nieomieszkał w Instrukcyi Posłom swoim zalecić należącego JOWXMci Dobrodzieiowi uszanowania, Jakoż tym zbiorem Attencyą rozważaiąc uwielbienia godne do restaurowania ad pristinum Oyczyzny Statum JOWXMci przedsięwzięcia, Obfitości przywiązania mego do tak Cnotliwych JOWXMci Dobrodzieiow Sentymentow, niemogąc in Arcanis utrzymać Wdzięczność One y J Mość

JO. WKM. Dobrodziejowi kommunikować, z oświadczeniem powtórnem naprzyszłych Seymikach y w ludzkich Okurrencyjach ad manutenendum dostałonatych zdań JOWKci. Dobrodzieja. A teraz stawiąc wielkości do ratowania swobod naszych Zmysłów tego znayzupełnieyszych uwenerowaniem Zostaię.

OBJASNIENIE.

Nieszczęśliwych skutkow z tylo zerwanych Seymow wymikaiących sposoby nielitore do przywrocenia pomyślności Obradom, wzięte z Przykładow Przodkow naszych y Oyczystemi wsparte Prawami.

Upadek wiary przez wzgardę nayświętobliwszych Jey obowiązkow - wzgardzonych posłuszeństwie w Krzywoprzysięstwach Cichwach, zdzierstwach Prawem Boskim natury y Oyczystym zakazanych, ktorebly z gruntu niewzruszyć Krolewstwo? Prawo złamane, Sprawiedliwość w Handel obrocona nayniegodziwsze Zabiegi przyszłem własnym uenotkiwione, ktbrenkuby narodow stać długo pozwolity.

Te to są opłakane okoliczności, ktore Podziwych Polakow przerażaią serca a Kochaney Oyczyznie Ostatnią grożą zgubą, wpospolitym wszystkim to podpada pod Oczy, wszczególności niewdzięcznemu przemkaniu a przecież do zabieżenia tak niebezpiecznemu położenia zadnych niebierzemy Przodkow, tylko w nieszczęśliwości naszey na użalenie przestawamy.

Wezmi kazdy przed siebie prawdziwego obywatela obowiązek a oddaliwszy obłudne miłości własney iłudzenie szukaymy wszystkiemu pospolitym szczęśliwienia kazdego wszczególności.

Przytoczmy szczerego starania, abyśmy poznać mogli co uszczęśliwia wolne państwa nas/ narody a obdarzone nayprzemyślnieyszych Praw skutki wezmą bieg swoy przyzwoity, y wszystko porządnie w swoich stanie kwitnąć.

Pewny /:D:/ Autor wobiaśnieniu rozmaitych Praw dostonaty trzyma ich trzy rodzaie Rządow, w despotycznym za naymocnieyszą twierdzi sprężynę bojaźń, w Monarchicznym honor, w Wolnym zaś narodzie Cnotę. w Pierwszym w obywatelach przez bojaźń wkorzeniona podłość do wielkich ich zamysłow y dzieł oklaky wspaniałych tylko utrzymuie Postuszeństwie, ieden nalezie zawsze służalczemi czyni, do potaiemney zdrady, y skrytey przeciwko Panu y Rządom nienawiści. W Drugim honor y chęć nabycia sławy, szczególną będąc do dostąpienia godności drogą, uzacnia pomiędzy Obywatelow służalczości wspaniałości serca, lecz w tym rządzie podchlebstwo obrot y skryte zabiegi częstokroć zastępuią przedrzeią, Prawa zawołą Rządy uchylone nieraz tłumią sprawiedliwości własny pożytek przewyższa miłość Oyczyzny Celnieysi tylko y przebiegleysi gremią, a pospolstwo w uciemiężeniu

wpadać musi. W Trzeciey rzeczy Rządu, naywspaniałsza wydaie się własność, kiedy Cnota Obywatelow wtaia zdaniem przezornie Stanowione Prawa względney iednomyślności, w mieszanym wyborowaniu przez Samychże Prawodawcow swoich uczciwie zachowane nayściślonaley Caly uszczęśliwiaią Naród, Celnieysi nad mnieyszych, chciwa przezornieysza dla Dobra pospolitego przesadzaią usiłuią Rada, mnieysi chętnie wszystkie Dostatki swoie, na Kochaną Oyczyzny wyiednawaią potrzeby, Owszem ubozszych y potrzebnieyszych wspot Braci swoich wspieraią wspomagaią y ratuią zkąd z miłości Oyczyzny wyiednawaią potrzeby rosmie y nieubitą miłość między Obywatelami ztąd pożądana wynika w Obradach sforność, męstwo nieprzelękłe zgromadzonych Narodu siłach, nieprzebrane wprodatkowaniach Sposoby.

Niechże nam niebędzie wprzeciwieniu, że niektóre Przodkowie Nasi swobodne prowadzili czasy, dzikonate utrzymywali Rządy, lecz ieszcze w niepowrownaney Sławie, u Postronnych Obcych Narodow,

A My teraz tak wielkich Ludzi Potomkowie, śmiemiem tylko mię: zacnością Onych wskrzeszamy pamięć. Niedarmo wprzeszłym przystowiu Starodawna Polaków cnota, żeby teraz była wzbudzywi: tozi przywrócitaby nieodrębnie Całemu Narodowi wszczęliwienie oczuiwszy One w Sercach Naszych tatwią utłumiony wstydliwe, które teraz hanbią Nas namiętności, lecz czasem długim Rzpolite zepsucie, mierzem naprawione bydź może, dla tego rozważyć trzeba która nayblizsza do Natury Oyczyzny wynaleźć się może droga.

Nikt tego przeczyć niemoże, że teraz Polska zostaie w tak nieszczęśliwym położeniu, że zdaiesię, iakby iuż nadziei niebyło do powstania bez Woyska bez dochodow, y: aco straszniey: y Zalosnieysza: bez Rady, a przecież to iest wraszey mocy, do Wszystko do porządney przywrócić pory, byleśmy szczere ku temu usiłowania nasze obrocili.

Seymu tylko pamiątka wczasie naznaczonym ziazdu została, chcieymy rozstrząsnąć przez Przodkow Naszych przezornie ustanowione Prawa, a niezawodnie znaydziemy przyzwoite Sposoby porządnego y słusznego Seymowania, bylebyśmy nie złośliwe Zdania y chuć wstydliwa mierzgdu Sami sobie nie ludzi Oczu.

Obramie Marszałka, iako iest pierwszym pomysłu Seymu Kołem tak naypierwiey obiasnić potrzeba że zrywane na Marszałku, iest abusus straszny wolności, Owszem Sprzeciwem przebiegłym podania Nas podiarzmo wstydliwe zrownoś wybijaiących wtasnych wspot Braci Naszych.

Obwarowało Prawo wolny głos Szlachcica na Seymiku, Gdy na Seymiu pierwszy iest ieden z obywatelow wolnego Narodu, a przeto ma zupełną moc swobodnych Praw dozwolonem przy zdaniu swoim obstawać. Drugi iest tylko wspot Braci Woiewodztwa swego ustami, Ich wolą rządzić powinien, y Co mu w Instrukcyi podadzą na Seymie propierać. Wiem zego Brata nato zprzod siebie obrali, y prawspolne zgromadzenie Inych Stanow wysłali aby w Oyczyznie radził, y rządzenia Woiewodztwa swego do Skutku przyprowadzać usiłował, a tego bez Obramia Marszałka wypełniać niemoże.

Zadnego.

Żadnego Województwa mieysc myśl, aby Piotr anie Paweł był Marszałkiem tylko żeby wcałości Prawa zostawały, a nowe ku pożytkowi: mé szkodzie Dobra Pospolitego stanowione niebyły ile ze Prawo według Konstytucyi Anni 1690. 1699. & 1736. y Uzus świadczą Zawadzkiego in Historia Oxana Pag. 9. Jest Rzeczy Marschalcus Equestris, Ordinis, magno negotio vix tertio Jdus Maji Electi est, acerrimè dissentientibus ac remorantibus. Inter Lithuanos et pluralitatem eligendi Directoris turbantibus, Electya Marszałkow per Vota ustanowiło, aby zawiłością głosow w pierwszym dniu Seymowania, bez żadney przeszkody był Obrany.

Moc Instrukcyią mieprzestrzegana Posła Tyranem go czyni wzgl. Braci swoich! czyżże tego głosu Wolnego wsparcie? lub wolności Zaszczycającego Nandu własność? aby słepy los wszystkich ma Publicznego powierzyć kilku Osobom z każdego Województwa ktory częstokroć zdania swoie nie ku Dobru Oyczyzny kierują ani żądaniu sobie polecone od Województw sobie popierają, lecz tych się tylko nadzieiom powodować dadzą, ktorych Laski przed tobą Obowiązki pożytku własnego politadają nadzieję y ztąd powszechnie burzliwe przy Obraniu Marszałka zatargi uparte wrzawzmożonych głosach Oppozycyi, bez boiaźni głosu Wolnego zażycia, Któremu prawo przezorne stopnie do domawiania się Otworzyło, Vol. 2 Fol: 1660. Const. 889. Ann: 1609. Tit. deklaracyia Artykułu.

Wczymże bowiem iest istotna własności głosu wolnego czy w tym płochym mniemaniu, że prodptaszczyłem tego mianowanego Kleynotu wolno każdemu w naygwałtowniejszey potrzebie obrady, bo to Dobra Pospolitego zmieszać zatamować Oyczyznę, w ostatnie wprowadzić zamieszanie y ogołocić ią zwszelkich ratowania sposobow czyżby w szczegulnym tego głosu wolnego zażyciu, szczegulnie tylko na oparciu się szkodliwym Zamachom, na utrzymanie Całości Prawa na przezorne stanowienie nowych, ktorych potrzeba Oyczyzny, lub jaka okoliczność wyciąga.

Co iest za korzyść dla Dobra Pospolitego co zawsparcie swobod wolnego Nandu? zepsucia w dawnych porządkach Seymu, w niedopuszczaniu Obrania Marszałka ktoregoby iako namienił Elekcyią w pierwszym dniu Prawo mieć chce, mianym koniecznie aby te kilkuniedziel godzin na swarach stracić lecz żeby per Turnum większe głosow bez rzetelu tak drogiego czasu Marszałka wyznaczyła Kto tedy w porządkach Obrad Publicznych do zadnych nieprzykrości prowadzi Materyi, owszem zaraz na Marszałku ważyć się Seym zechce ale zrywać, zadrego mianuiąc po sobie Prawa, iest nayszkodliwszym Oyczyzny nieprzyiacielem, gwałcącym Prawo tworzącym, srombtnie na Dobro Pospolite Zdraycą wspod Braci swoich Sam siebie wschodzi zdiący atali anathema sit.

Szczegulny sposob w naturze Rządu naszego, do namowy w naygwałtowniejszych Oyczyzny potrzebach, do poprawiania Coby z obrębow swoich wypadło, zgoła dla powszechnego uspokoienia, iest do ysci Seymu.

Mamy za środkow nadzwyczaynych przykłady tak często bywały y prawie zawsze dochodziły do pierwszy raz Seymu Zd Jana Kazimiera warzyć Oyczyznę, zustawodzia ten Szlachetny raz, nieprzelicione za siebie ciągnący nieszczęścia zadał Kochaney Oyczyznie Lenczyckich Pag. 117. in Comitijs Die 26 Januarij Ann 1652. nihil Constitui poterat quia nupta et que

quod maxime memorabile primum fuit Exemplum ab uno Nobilitatis Nuntio quem Sicynnium vocatum, et ea Ugitscensi Lithuaniæ Tractu fuisse Commentarij illorum temporum tradunt, w dalszym czasie niejednemu Znalazł Przeciwnik odnawiaiący, tak niegodziwy przykład utonięcia narzędzie wzwyczay obwiąt. Co zaś nayzatomieysza zeu zuchwałe y odrodzeni Synowie na zgubę następuiący własney Oyczyzny niszą tak płochością lub Opaczrym zdaniem Swoim mniemaniem omamieni ludzie lecz postronnych Potencyi Szerdremi zabiegami utudzeni nierozdygaią się Onych Zawiści ku nam wstydliwemi stacią Instrumentami a nayczęściey własnych zewpot Obywatelow Naszych Skrytemi pod nicrem Duchami daią Onym spozobności w Mętney Wodzie Obfitego dla siebie szukać połowu.

Niepoiętą nieczułością nad Upadkiem Dobra Pospolitego uspieni zmiewidzieć niechcemy że ta swobodnego rządu Machina Skołatana y iuż ku Ostatniey nachylona nic nieznaydzięc w nas Ratunku obalić się musi, ale zapewnie nayzwyczaysze nayprzewagi Upadkiem Swoim porazi Karki niejeden po mieszczaśc pozna że imzię wyżey wyniosł zniszczeliwego pozytkuiąc Oyczyzny nierządu tym więksey Rozpaczy y Sromotnym poniżeniu wraz zmią giną nieuniknie.

Zostawili Nam Przodkowie Nasi rozliczne dowody miłości niesłabytelney ku Oyczyznie w Dzieiach wielopomney Pamięci godnych w Kabytey Sławie ieszcze dotąd w Wielu narodach słynącey, ale nayzwięcey wtym Szczerym ku Dobru Pospolitemu przywiązaniu ze Fortuną Zdrowiem y Życiem przy całości Praw obstawali, nieznali Innych dla siebie pomyślności nadtę którą w przystudze y uszczęśliwieniu Znaydowali Oyczyzny nay dotkliwsze niechęci iezeli nie zawsze to nazaz umarzali aw niepodeyrzaney iednośći Zdania swoie y wspolne Prawe złożyli, kiedy potrzeba Republiky wyciągała czynili przezorną rzmię Wolności od rozwiązłości Swobodnego Praw zażywania od Niepostrzeżeństwa Prawu tym torem wezmyślę do Ratunku Oyczyzny, allWszelkie bez wątpienia przedmiemy przeciwności.

Mamy dawne przykłady pożądanego y słusznego zgromadzania tylko Seymow dobrych, świadczą zgodnym y bez żadney przeszkody Obraniu Marszałka tylko Seymowych Rzeczy, podaią Nam sposob zawieszenia spornych Materyi ztemi tylko na które iest zupełna zgoda Łączeniaśię) ze Senatem napięć dni przed Zalożeniem Seymu iako świadczą Konstytucyie Anni 1633. Vol. 3. Fol. 186. Fol. Const. 14. Titulo Konkluzyia Seymowa. Anni 1687. Vol. V. Fol. 547. Fol. Const. 2da Titulo o Seymach deklaracyia Anni 1690. Vol. V. Fol. 762. Titulo. Const. 11ma. Obiaśnienie Konstytucyi dawnieyszey ogłoszenia Seymowania Anni 1736, Vol. 6. Fol. Vol. 6. Fol. Tom 404. Folio Const. 3tia. Securitas Seymow Walnych. Inne zaś Materyie po Braterskim y ku Miłości Oyczyzny ustawione.

bydz by mogły lub niektore zgody niemasz odmowione, nie uwodzą
się tym czasow naszych ptockym zwyczaiem zekiedy na ktoria
Materyią niemasz zgody to godnemi Smiechu umowami czas
marnie przepędzamy żebyśią nareszcie Seym bez skutku
rozyechał, aczsto bykońca niedorzekaiosy zpodaiemnych przy
czyn zuchwalą śmiałością ważyliśię obrady Publiczne
psowaċ.

Niebespiecznie talowego nierządu Skutki poznały zgromadzo
ne Rzpltey Stany za Panowania Michała Korybuta kiedy
się na Seymie Anno 1670. obowiązały Przysięga nazadney
Materyi przed złączeniemiśię z Senatem nieczynnaċ Seymu
iako swiadczy Zawadzki Pagan. 113. Nullij quoq; Univer.
si assurgentes nudis Verticibus ex tribito Cato reverentia ta:
cto pectore nesuam Constringi obligarunt fidem non convellen-
dorum Comitiorum atsi Publica ita Necessitas fatag ferent ut
Quis in Eum Ausum distingeret Conscientia non in Concla
Nuntiorum sed in Senatu ea temeritate uteretur daturq; Spa-
tium Reipllae fatali periculi obviam eundi Przysięż y ta Przy-
sięga utwierdzona kiedy po złączeniuśię Izby Poselskiey z Senatem
Zaboleyscki Poseł Wetwa Bracław. nazad usiłował powrotu
do Izby Cosarn Osobą swoią wykonał y nareszcie z Seymu
uiechał Jako Tenże Zawadzki daley mowi Pagan. 138.
7ma Calendis Aprilis Enormi et pudenda discordia fatalem
dixit Comitijs periodum nam non comparente
sed eviciro spectante Reipllae pericula pauce voces ad admi-
rationem magis Animorum quam ad mutuam Concordiam
erumpebant.

Te nieszczęśliwe lubo zdarzyłysię za Przodkow Naszych przykłady
iednak że zawsze Skutecznie odwrócone y potomnym Wiekom
ten klęsk pełnić na wzgardę przez Historykow były podany
teraz zaś mitylko za żaden sobie wstyd żali niegodziwe
mi poczytuią występku, Owszem Sromotnie chlubiśię
mim rozwrzodnyaią.

Seymikii Relacyine dawniey in Usu iak swiadczą Konstytucyie
Seymowe A°. 1635. Vol. 3. Fol Vol. 877. Fol. Const 29. Titulo
o Relacyinych Seymikach W.X.L°. ogromnieysze Konfedera:
cyine Anni 1648. anni 1668. anni 1674. ialoteż w Kon:
stytucyi Anni 1661. Fol. 4. Fol. Vol. 812. Tit: Const. 23. Ti:
tulo Seymikii W.X.L°. A°. 1667. Vol. 4. Fol. Vol. 938.
Fol: Const: 19. Tit. Seymikii Xstwa Zatorskiego y Oswiecim:
skiego A°. 1677. Vol. 5. Fol: 468. Fol Const. 15. Titul. Seymi:
kii Ustwa Podolskiego y Sądy Anni 1678. Vol. 5. Fol: 644.
Fol: Const. 25. Tit. Seymikii Godzieńskie ammowicie deklu:
racyie Woiewodztw y Ziem A°. 1699. Vol. 6. Fol Const. 63.
ialoteż Anni 1717. Vol. 6. Fol: 665. Tit: Komissyia do Wło:
żenia Auktu Woyska azeby były Woiewodztwom przynoco:
ne mitylko po doszłym Seymie, bez owszem po kazdym Zer
wanym dla doniesienia Woodztwom przyczyn niepomyślnośći

obrad Publicznych wstrzymały były mocną niepodległą śmiałość tych
od Rodzonych Synow Litowską zuchwałe wazą Oyczyzny Szarpać
wnętrzności.
Niemmiyby przymiotu y Łatwie do pożądanego y prędkiego
Seymowania żeby dawnym zwyczaiem Posłowie od Króla do
Woiewodztw tylu Ludzi wybrani, zdolni do Obiasnienia Univer-
sałow y Ułatwienia wszelkie na Seymiku przed Seymowym
Materyi któreby trudnościom jakim podpadały.
y Jobym Sądził zarzuc nayprzytemniyszą nawykorzenienie
mierządow po Woiewodztwach według Obwarowania Statutu
Anni 1510. Fol. 1. Fol. V. 366. Tit Pena Statuta Contravenc
mientes ad Conventus y Według Konstytucyi Anni 1565. Vol 2.
Fol Vol. 677. Fol. Const. 85. Które Seymiki Powiatowe aby
JWW. Senatorowie Sami na nich znaydowali na Seymikach ktory
mętyllio by Łatwiey mogli powagą swoią ubagodzić rożną bro
ne Obywatelow Nienawiść ale Owszem wzmocnione pojednać
zdania a osobliwie pilne dopuścić aby Instrukcyie przezornie
y przyzwoicie pisane były pod sustym JJ.PP. Posłow Obowią-
zkiem niedawaniasię wzadne Inne Materyie oprocz tych
które sobie maią Instrukcyią podane a do Innych się zuiąga-
iące tedy aby JJ.PP. Posłowie Sine dissentimine Seymu do domieszenia
Braci One zawieszali, a do dalszych ułatwienia przystępowali Ma
tenyi.
JWW. Senatorowie Obecni na Seymikach zabiegać by mogli y prze-
strzegać aby w Instrukcyiach niebyło co fatalne dla obrad Publicznych
do Wkładania Cætera autoritati JJ.PP. Posłow który często kroć wtyd wy-
mowie Obcym y Ogulnym tym dowodzeniem zapomniawszy In-
tencyi wspod Braci swoich sromotnie ważącą wOstatnią Oyczyz-
ny pogrązyć zgubę Łzy gwałtowne y Oczewizbe Niebezpieczeństwo
powinnoby Nam wtey mierze Otworzyć Oczy.
Wiem dobrze że Wiele Nayulmeyszych Obywatelow przebiegłe wspod
Braci swoich rozwięzłą głowę wolno tudzą władzą, ale Ktoż
mieczuie że ta obłuda szczegulnie zamach czyni nawybiciesię prze
zmieyszych wprowrożu na przyczymienie coraz większego Nierządu
na pomnożenie niepotrzebnych rozwięzłości y niechęci aby tym
sposobem pod Łaszczykiem swobodnego głosu Obrady Publiczne
Łatwiey kuświemu Pożytkowi obracać mogli aby wrozmaitych
zdaniach rozprzszywszy tedy myślistym lepiey wzamieszaniu
wymiotych swoich dobrze zamysłow a ztąd u Wszystkich bydz
wpowazeniu nieprzyiaznych Sobie tym Łatwiey grzebić, znowu
śmiałość a przez tednych grzbą drugich nadzieią wpowolności
ku swoiey woli utrzymywać y to pospolicie Kredytem zowią.
Darmo nieraz użalamysię pana którego dobroci y
Serce kraiesię od Żalu, na Łatwie pabrząc przeciwności i ałoz
po tyleckroć iako Łaskawy Oyciec chcąc ich odwalić uciskowania
swego przykładał. Darmo Szukamy zrzodła Nieszczęściwości
Naszey. y mniemanej Praw obcych kiedy Sami cześmy nie

nierządu przyczyną Sami Rzemieślnikami Zguby Naszey.

Naytroskliwsze nayuelmeyszych Obywatelow vczalenia nad Dobra Po:
spolitego Niebespieczeństwem, nad upadkiem y nadwerzeniem Praw
prożno, prowrzeźnie wSercach się Ornych oucżaią, gdyż wOczach
Naszych tych Sama Zarliwość wNaypilmeyszych Oyczyzny Po:
trzebach a nayszlwdliwszych Zamrachach nieraz korzyścią mieną:
syconą, własnego Pożytku ukotysana y prochlebną meczuteszią
Zostawała wszystka.

Zwielu sprawiedliwie utyskuiących nadwerężeniem Kraiu przez prze
chodzące y zimuiące wKoronie y WXLtie Woyska Cudzoziemskie
niektorzy daiącą słyszeć zpodeyrzanym Wiernośći ku Oyczyznie
zdaniem ze wteraźnieyszych Okoliczności przystąpić mogłeś
nasz przyzwoita, zapożorną mieniąc obradom przeszłode Woysk
pomiernych przytomności wkraiu, ktoż podzwiwie kochaią y
Oyczyznę mieczuią potrzeby tym pilniey a Jey Ratunku radzić
Im bliższe Niebespieczeństwo miochibną grozi mieszczliwością
tyło mieniadgrodzonych Szlud w WXLtie tyło zmizernych Fortun
Szlachectwich, w Wielkiey Polszcze y Prusiech są to Opłakane Skut:
ki Swawolnych zabiegow tych ktorzyby radzi widzieli Oyczyznę
bez wnętrznego dochodow rozprzężenia, bez sprawiedliwości
bez Sił bez rady awtym mierzyć korzystać, y podeyrzanych We:
dług swoiey wymiotey chęci dopędzić zamysłow.

Płoche Myśli oszpozobach ratowaniasię przez konfederacyie słuszne wier
nego trwożyć powinny Obywatela, gdyż nieochybnie Legwałto:
wne Leiarztwo więcey by przyczyniło dla Oyczyzny nieszczęśliwości
Owszem do Ostatniego przyspozobiłoby Upadku zwyż wyrażone
krotkie Sposoby roztrząsnąwszy przyzwoitsze y bespieczniejsze
wynaleźć bydź mogły Srodki, Osobliwie przy Lekarstwie Dwakrotney
Dwaty albo bez Skutku Seymu Anno 1669. Vol 4. Fol 2a & 625.
Const. 16. Titul: de modo Concludendi Seymu.

Lecz ieżeli wzgardzimy temi Sprzodkami ktoremi za przodkow Naszych
w Całości Prawa utrzymane y pomnożone Oyczyzny wSpaitta
była, ieżeli Własnego pożytku szczegulnie niedbamy na Ofiarę do
bru Pospolitemu ieżeli płoche chciechcy Nasze mieć za nadzorzym
dla Miłości Oyczyzny ieżeli nareszcie niebydziem mieć względu
na przyszłe nieszczęśliwości, ztąd dla Nas Samych wynikaiące
y dla Potomkow Naszych Słowa Chrystusa Pana Jerozolimskim Niewiastom powiedziane. do nas się zdorowai będą
Flete super Vos et Super Filios Vestros.

Kopija Listu JW. Sosnowskiego Pisarza WXLtie do JW.
Sapiehy Podkanclerzego WXL. D. 26. Maia 1760.

Niemam nieszczęśliwy Człowiek z miłości pocieszaiącey mnie
o polepszeniu zdrowia WMWm Pana Dobrego wiadomości, na
teraz jednak myśl we mnie życzeniem jak naydoskonalszych

dla Jego pomyślności, na przemogę wzbijaiąc wtę uprzeć żeśmy
wonasz takiem szczęśliwie W.M.P. Dobrę niezdrowia Swoiego Chri-
ses dziękowaią Michała S.ti Circa festias Imienin sobie zrzu
ba udzielona, zwszystkich wnętrznościi Serca mego do Boga
wdychaią, z tąm Jmią Kanclerzem iadę do Warszawy, będę
tam patrzył na Theatrum prozney Zabawy.
Z Powszechnym Oyczyzny, y moim w Szczególności Dobrem
nad Wszystko iedynie jest żądanym mieszkanie Zdrowie
W.M. Pana Dobr. niech go Bóg na rękach wszechmocney
Opatrzności Swoiey piastuie długowiecznie y Ducha moie-
go do Obfitney doli Stosow ozdziewaiącego polecaiąc ta
pomyślności, ktorey nad Wszelkie wyraźnie żądam y
wyglądam będący.

Manifest Pieczętarzow o pomnożenie Władzy y Ich-
nExtrakcyi Onych.

Niżey na podpisach wyrazem. Tey byliśmy zawsze nadziei
y oczekiwania że Seym nadchodzący według Prawa który Nam
Zastawie J.K.Mci P.N.M. był złożył, miał wszystkie Rany
Rzpltey uleczyć, ale kiedy ten z Umartwieniem Nay Pana
Oyca Oyczyzny Oyca z Umartwieniem Senatu et Mi-
nisterij z Umartwieniem zacnego z usilnym Staraniem zdoy
ście Obrad Publicznych prawiącego Stanu Rycerskiego
nieszczęśliwie upadł y rozszedł się y my nasze złey Oko-
liczności składamy Żale, Poprawa albowiem Trybunału
na zmieszanie trafiaiąc y ich częstych Abuzów
et praeiudicium dawno od Rzpltey upragnioną,
a natym Seymie Uniwersałem J.K.Mci zaleconą
mogłaby z przywróconą sprawiedliwością zmieść
zagęszczone w tych Sądach inkwizycyie, co kol-
wiek przytym Zkluby Praw wypadło y to
wszystko w zwoie dawne weszło było Granice
Jako pięknym nam daie tego przykład Korony

tuge.

Konstytucyia 1673. Roku sub Titulo Pacificationis inter-
ne terni Stowy Prawa zaś wszytkie et Dignitatem Wszel-
kich Urzędow Duchownych y Swieckich, Marszałkowskich
Pieczętarskich, Podskarbich, Władza Hetmanow y Jury-
dykuią, Innych Urzędnikow Woyskich tak w Koronie
iako y w WXLT. ieżeliby wcrym przez ten czas naruszone
były przywracamy y żeby według Praw dawnych
zachowane były mieć chcemy. Datobybyło to
Prawo pochop do postanowionego raz przez Stany Rzpltey
in Omnibus Subtelijs Porządku powrocicie ubezpieczyło
byłoby prerogativas każdemu Urzędowi Prawem nada-
ne, każdyby swego pilnował co do Jego Urzędu należy
własności. Znalazłyby Rzpltey sposoby Kance-
rzow którym Custodiam legum oddały, od Deliberow
wszelkich y stosuiących chcie do nich in ordine wymienionych
Terminow y manifestow Jurysdykuią Pieczętarow odiąć
uchuiących mocną uwolnić Protestuią iako tego Oczewi-
stym są dowodem tak wielki Woiewodztw Instrukcyie
Posłom ex nomine dane. Kiedy zaś nadzieia tego Dobra
Pospolitego razem z Seymem pogrzebiona, my naymniey
Zyczemia Naszego dobrze Oyczyznie postommym Wiliom nie
zostawić pamięć, żeby iednak Deliret Rpltta Kor Lubelz
1759. Roku Miesiąca Lipca Szostego Dnia między
JW Panem Janem Małachowskim Kanclerzem Wiel-
kim Koronnym a Pm Kosseckim fewowany, przez za-
dawnienie bez wszelkiey na przeciw starey, nie przywra-
cat sobie mocy, więc go między tem. Deliretami Try-
bunalow mieszić chcemy, o których Konstytucyia 1667.
opiewa, mowiąc o Powadze Deliretow Trybunalskich.
A wzaiemnie Trybunały niepowinnyśię wdawać we spra-
wy Fori Comitiali et Posteriali dawna należące
sub nullitate Decretorum y druga Konstytucyia 1726. Rn.
też samo mieć chce Pani Stowy niemniey w sprawy Juris
nostri.

Nostri Regij Trybunały udawaiąc, y onych rozsądzać niepowinny
ale je ad Forum competens odsyłać maią sub nullitate tychże
Decretow. Jeżeli zaś Judicata Judiciorum Posteurialium non
subeunt Cognitionem Trybunałow sub nullitate Decretorum
Cóż dopiero maią subeyść Sędziowie tychże Sądow et ex
Officio w Trybunale odpowiadać. Pozywa tenże Pr.
Kospelii JWo Kanclerza W. Kor. do Trybunału pro
pœnis ex Occasione Decreti Posteurialis, niżyllko nie
zganiony Temerarius Jego Ausus, ale ieszcze Libertate
donatus, iako zostawaiąc Wolne kozdemu Wrodzo.
pozywać Kanclerzow pro pœnis do Trybu. ex Officio
aże Wszytkie Supreme Jurisdictiones iakoto Maią
hworskie Pieczętarskie Podskarbinskie Hetmanskie
Equalis wszytkie Prerogativa et Autoritatis, Każda
Jurysdykcyia wzwoim Praw obrębie niepodpadaią Cogni-
tiom Trybunałow, bo inaczey tylo y tak mocnemi
Prawami opisane Jurisdictiones conservarentur amby
mogła mądrze ulla quorumvis Judicatorum dari Secu-
tas, y obszem kozdemu chcącemu uniknąć Kary przysą-
dzoney, w Jednej Jurysdykcyi dla uwolnienia sią odniey
per Malevolam prosecutionem, do drugiey otworzytaby-
sią droga. Przeto tak de Insubsistentia tego Dekre-
tu de Actu superius wyrazonego contra expressam legem
Sądow Trybunału krowanego, iakoteż Wszytkim
Manifestom y Terminom od kogokolwiek ea ratione
Zaszłym ile żadnego preiudicium Supremæ Auto-
ritati Sądow JKMci Zadwornych czynić nie
mogącym, ten do stąg Metryki Kor. zanosiemy
Manifest. Datt w Warszawie D. 3. 9bris 1760.

Jan Małachowski Kanclerz WK.

Michał Czartoryski Kanclerz WXL.

Mowa przy wyprowadzeniu Ciała S. P. Jw. Pana Sapiehy Podkan. W. X. L. Z. 4. gbra 1760 R. miana

The. Hac dicit Dnus Deus ululate um ceci derint Filiientes Egyptum. Ezech. 30.

Gdyby wiedlwić Żalu wymownym Człowiekiem Szyrita nieważyłbym się Ja o sobie ze stanowszy tu nażym Zeznym Żalu, iako Legatus a corde dolentium czyli Plenipotent Publicznego Żalu, mogłbym podług potrzeby powinności mojey zadosyć uczynić, ale im głębiey we nieprzeyrzane Ż. i z tąd rzeką morze wnikam w Ojczyznie Zasługi w Bogu Zeszłego Pana mego wglądam, im piłniey się onym przypatruię. Im bez złey mnie są znaiome, tym barziey Tenderzną rane wsobie iątrzą, y rawszey do Żalu y Płaczu aniżeli do Słow y wymowy pobudzam. Komuż albowiem by naywymowniey szemu Żal ust niezawrze nasamo żyłko wspomnienie Onych niedawno w oczach naszych widomych, a teraz wespot z sobą pogrzebionych tego Pana Cnot niezliczonych, dowcipu Rozsądku Pabnie i Talentow nigdy gdnie niewyszawionych. Komu mowię niewymownie Łez uzacona w Jw. Pana P. D. Kanclerzy W. Domu Sapieżynskiego podpora Obalona Ojczyzny Kolumna, Ogarda Religij y Kościoła Bożego Filar.

Jezeli Synowie Jakuba Patryarchy wyprowadzaiąc Ciało Ojca Swego z Egiptu do Ziemi Chananeyskiey y tam Obiad Żałobny sprawuiąc wypełnili Siedm Dni na Kreśeniu y płaczu Celebrantes Exequias planctu magno atq Vehementi impleverunt Septem Dies Toć nam Pnieuż Siedmią Dniami bez gdyby to bydź mogło Siedmią wiekami opłakiwać Żebaby Żałosne złego Pana złych Znaków złych Roboiów wyprowadzenie nie ogiął, bo Pana dobrego Pana Żałowanego W wszystkich Kochanego y Sprawiedliwego Żalu prędko ten Dar w Rzyttey wziął Pan O Izenkawide Dirtutis widzieli byto Zaraz Żalem w Radach Publicznych rozstropność, we wszelkich Sprawach sobie powierzonych dzielność, Autora y Rzyttey Ławdego. Czasu pożyteczna bytą y u Krajowstatu mieyscu Medzy pierwszemi ziednata.

Natych Urzędach chwalebnie sprawowanych co Ten Pan umiał y co mogł y żalu Ojczyznie służył do wdnie pokazywat Przymat R. 1743. Archyzust

Warszawskiej w Trybunale Lubelskim, ktoż go kiedy godnie piastował. Zasiadł między Senatory w R: 1746. na Województwie Podlaskim, ktoż sam powaznieyszy Siedział. Przyiął w R: 1752. przy zlecony wiernie Pieczęci Sprawy Publiczne, przyiął z naygłowniejsze Rzpltey Rady sobie powierzone, ktorsz lepiey powierzone być mogły. Tenże wielki Minister ze wszech miar zlecony, była wielkiemi dziełami dla Oyczyzny wsławiony Radą, przezwyborną, zosobnego dara Bożego ozdobiony własciwy Sapieha.

Sapieha Oyce z Dziady swoie dziwnie wyrażaiący, Sapieha w Radzie mądry, w stanowieniu Rzeczy przezorny, w działaniu mocny, w obrowaniu poważnie wdzięczny. Sapieha Kochanie Szlachty, Senatu Ozdoba, Wraiestatu Delicyie, purpora Kościoła, Wzor cnoty Ludzi Uczonych zaszyt z ochrona, Sapieha ogołowy y zgodę w Oyczyznie między Familiami szyniący. Sapieha ku ktoremu herbownych Kawszystach żale na Armenskich Wierzchołkach Gyba Wolności Praw y swobod Polskich spoczywała. Sapieha w Wierze gruntowny w miłości Boskiey niezwyciężony w nadzieiu wyciu y przy śmierci mocny. Sapieha ktorym smiele rzec mogę Że Laudis bus suis Suffulsit Domum et in vita sua corroborauit Templum. Swe Dni swoie wszpierał Dom, a w życiu swoim umacniał Kościoł.

Umacniał Jw: Pan Podkanclerzy Kościoł sprawiedliwą, tak wiele razy w Sądach Assessorskich decyzią. Umacniał go Jednemi Kościoła Chrystusowego Sentymentami na Sejmach y Publicznych Obradach. Za co od nayw yższego Kościoła Bożego Pasterza S.P. Benedykta XIV. rzadkim przy Listach Listowne odebrał pozdrowienie.

A Jako zpobożności Kościołowi tak ze Sprawiedliwości niemnieysza wszystkim w Rzpltey mieyscom y Stanom nadzieia upadła, Gdy upadł Ten ktory na pilnym miał zawsze baczeniu aby Uprzeymości obostronna nienaruszenie Zachowana była, aby dłużny Stabszemu nie wydzierał, aby wyższego niższy nie hańbił, aby sprawiedliwość Każdemu co swego iest przysądzaiąca wyłuskuiących z Sprawiedliwością Rzym za Romulusa Chrostem ogrodzony, za tego Pana do brocią y Sprawiedliwością Ktoż nie widzi iako z tego Stanu Szlachta uszczęśliwione zostało.

Szaliż tedy zsiednoczone ze wszystkich komodowanie pospolitego Serdeczny ch Lamentow, nie wszynią ruszenia Szaliż kto będzie słomnił temu Panu tez obfitych, ktorych on nigdy w życiu swoim od Ubogiego Ludu nie pragnął. Ktory darował snadniey niż uczynił Komu krzywdę. Ktory mowię Traktem Cnot wcałym ciągnął Życiu. Ktory chęcią Serdeczną y wolą nie zdadzą nigdy z Bogiem na pewien

y w ostatnich Życia swego momentach ucieszyć przez Zasługę zniem złączył, Sakramentami Świętemi wszystkie się opatrzył, y w obecności Kapłanow wiadomo wszystkim żale swiątobliwie Życia dokonał. O Straty nieprzewidziane Szanownego Publiczny Żalu a wszędzie sobie wiele obaczysz Żalow. Żałuje Ojczyzna Sercem Ulubionego Syna. Żałuje Król wiernego Ministra, Żałuje Senat doświadczonego Statysty. Żałuje Trybunały Asesorzic Cnoty sprawiedliwego Arystyda, Żałuje Jmć Pan Papiehow Familia Domu swego Ojca, Żałuje Jw. Małżonka pozostałego Przyiaciela. Żałuje Kościół Gorliwego o wiarę y Honor Boski Zelanta Żałuje Sieroty Opiekuna, Żałuią Sługi dobrego, Przyiaciel Kochanego, Poddani Miłosiernego Pana.

Ale na coż Ja tu nieczułe wzbudzam Żale wszak Życie Jw. Pan Podkanclerzy w wieczności Dzieł swoich Żyć będzie w nieśmiertelności Sławy, Życie odbrugim Michale y z tym się dzywa. Że zdrożył żyro me Michael Alter Ego a Teraz wynoszącemu z Pałacu in Viam aeternitatis Zwyczaie rzecz pożegnanie.

A Nawprzód Żegna cię Życiem przyiaźnią Sercem nayblizszą ze wszystkich Małżonkę Jw. z Xiążąt Czartoryskich Papiezyno Podkanclerzyno W.X.L. a zalecie według ustawionego swiata Obrzędu, Słowa nie opuścić aż do śmierci tak y teraz do obiecanej przenoszącej Ziemi Tym się dzywa że nigdy o Tobie niezapomni. Et mea te Tellus audiet esse tuum.

Żegna cię nayuiższa Siostra Jw. mu Pani Krzystyna ze Papiehow Małżalska Podczaszyno W.X.L. życząc abyś za łaskawa Ręka Boska Łzy smutne heyneti Cnotata pociechami.

Żegna cię Patronus alter Pater Jw. mu Pan Michał Papieho Krayczy W.X.L. za Ojcowskiego Miłości y uszanowanie zalotex zapiastowana, dosć chwalebnie niedawno Laską Marszałkowską dzielność tak cię Błogosławi: Dominus conservet Te et vivificet et Beatum faciat in Terra.

Żegna y ciebie z nayuiższą małżonką Twoią Jw. mu Pani Kaszbelanie Potocki, a za wspolną y niewstępną w Życiu kompanią, za Przyiaźnie ku sobie aż do śmierci afektu szczerożyczliwą nagrodza apprecyacyą. Det tibi Deus de rore Coeli et de pinguedine Terrae.

Żegna wszystkich Jw. w. tu przytomnych Jwci Żegna tym Przeswietnym Powiciu Słonimskim Mityk Przyiaciol y Przyiaciol a mianowicie Vos prima Lucis Proli Sydera mutuum Sanguine

Marszałku Dworu Wszelkiemu Podstarości Sędziowie Pisarzowie y Inni pleni Stanu Urzędnicy y Obywatele Dworu Tego Dziękuię Wam za uczciwe zgodnych Sentymentow oświadczenia Że wam na Waletę zostawuię Inwestytią. Et quando Primum mei Cineri habebitis

Żegna Jw. Dziewstarz primum movens Kancellaryi swoiey Ciebie Jw mu Panie Chmaro Dzie Instygatorze wzd dziękuie ci za nieporzekalowaną a Generalną wiernosć prace y usługi Życząc abyś się Chorąg y Zasługami Sam Sparł gdzie Summum Culmen honoris Wszędzie zwykło koronować Desideria.

Żegna ostatnią zemdlony słabością Pułkownik Chorągiew swoią a mianowicie ww. Officialistow Porucznika Chorążego y Innych obligując abyście pod Tym ze militando Imieniem chcieli Vigili Omnia prospicere sensux

Żegna Pan Łaskawy Dwor cały Żegna Dworu swego Marszałka, Sługi wiernych, dziękuie za porywcze usługi Fatygi y prace z tym się przed Bogiem oświadczaiąc Że non alter potuit mori nisi gratus

Nie żegna was ieszcze Rotissimo Cetu nomina Prelatorum, Całe tu zgromadzone Duchowieństwo ale wybieraiąc się in viam pacis wyprasza abyście chcieli w Codziennych Ofiarach świętych manibus dare Thura pijs / Oraz wszystkich nabę zatosną z sobą. Zagrzewaiąc Procesyą. mowi Procedamus in Pace.

Do wiernego sługi nad smiercią łaskawego Pana.

Drętwiecie ręka piorosię mi tempi,
Attrament bladnie Papier białosć sempi
Mysl słabieć musi, Pamięć traci władzę
Gdy smutne wieści na widok prowadzę
Chcę głosić smierci, nieuchronne dzieie
Któremi ona tak rozrzutnie sieie
Że ani mury, ni Zamków ostrzegi
Niezałamuią udzielney potęgi.
Cesarskie Jabłka, Bert Krulewskich Laski,
Hetmanskie kruszy Buławy na trzaski,
I Inne znaki Dostoięstw. wytrąca,
Icy: że tak rzekł Ręka wszechmogąca.

Coż za dziw? że też podobnieysię wnęci,
Do Podkanclerskiey Litewskiey Pięknęci,
y w swey zabiegłey na Panow Imprezie
Wyrywa ona Wielkiemu Sapieżie.
A iako biegła y w swych sztukach bystra
Tak przywłaszczywszy powagę Ministra,
Taż sama Prasą niestudzieniesię szarza,
Znaczące nią Dekret śmierci Pieczętarza,
Ma iakąś skrytą zawiść: znać z pogromu
Do tego Dawnych Antenatow Domu,
Gdyż takie rzezwo w kilka lat zakrzata
Ze czterech Mężow z tego Rodu zprzata,
Lecz śmierci wierzmię! Iż to nacię wiele
Jeśli wyniszczyć chcesz tę Parentelę,
Bo iak od wiekow, nie znikome słynie,
Tak trwać ma pokł, Pocżet wiekow zginie,
Tylkoć to chciwe pragnąć napaść garło,
Doczesne iady, twe zadło wywarło.
Jednak y te nam tak serca zalały,
Że długo będą okrutnie bolały.
Nic niepomogły, gdzie stos nieodbity,
Choć dosyć zbroyne Herbowne zaszczyty,
Gdyżnę na życie tak drogie zprzysięga
Śmiało przez wszystkie zastępy dosięga,
Nieustrzymały Jey: ach iakie śromoty!
Herbowmych Bełtow y z krzyżami Złoty,
Smiertelney strzały niemogły odeymać,
Ani wstecz odbić, aniżu odeymać,
Waleczna ręka, drugie Herbu znamię
Lubo też silne wyciągnęła ramię,
Uledz musiała na śmiertelne ciosy
podcinaiącey życiu ludzkie kosy,
Kowane Lilie kwiat trwałey pbstałi,
Zmiłą na zawsze ozdobą rozbrali
Śmierć gdy swym sierpem z oczu ziemskiego zpycha
Więdnieżzpada, y zaraz usycha.

Przybrana pomoc z Litewskiey pogoni,
Slabo od tey że Bohatyrki broni,
y chociaż zwawie, bitey robią siecze,
Smierci niewydrze y od niey uiecze
Dlatego tylko mezna odsiecz wziesie
że nam nieszczesne nowiny przyniesie
y z pogonisie zamieniwszy w gonca,
da znac że poległ Litewski obronca,
Obronca Prawa Oyczystey Swobody,
ktorymi Oba zaszczycał Narody,
Obronca Wiary y Krolewskiey Stowy,
jak go w tym stawi Napis Orderowy,
Obronca Strot, Ubogich, Skrzywdzonych,
Lub Długa Prawa kłutnia wyciężonych,
Jednych zatmuzna y Szczodra Nadgrodą
Drugich wspieraiąc powazną ugodą,
Obronca Kraiu w pokoiu zaszczycie
y Państwach postronnych wziętym kredycie,
Ktorym Rossyiskie tu gorzeiące Lutki,
Trzymaiąc w klubie zyc uczył z Szkatułki,
Nadazywane powody przez franty,
Lub zagadnione niegdzie prowianty
Inne krzywdy, szkody y Niewczasy,
z Własney oplacał przymierzał ich kasy,
Jego staraniem z obu stron po Parze
Moskiewscy z Litwą spolni Komisarze
Czy stronną przyszedł pretenzor czy w Szlachcie,
Czynili słuszność Poddaństwu y Szlachcie,
Obronca Sądow, ziazdow y Seymikow,
Wolnego głosu Szlacheckich okrzykow,
Zarliwy w Radach, w Namowach uprzeymy,
Na spełzaiące utyskiwał Seymy,
A chcąc skuteczne obmyslić sposoby
Miley Oyczyzny leczące choroby.
Swoie gurując ku niey swe affekta
Do korektury przedł wielkie projekta,

Obronca Obu Woysk Authoramentow
Z Obowiązanych ku nim Sentymentow,
O Przytomnego dbał Honor y Sławę,
Przyszłego radził w aukcyi poprawę,
Obrońca Młodzi Rycerskiego kota
Dla ktorych Pomoc, ktoż wypisać zdoła,
Promocyami wspierał y Danina,
Że dziś w Oyczystych Łodnosciach jaz stynia,
Obrońca swoich, Sług, Ludzi, Poddanych,
Tym Żoły, y swobód nie broniąc kochanych
Owych, przez wielce wspaniałe zamiany,
Z chudych Piechotkow, znaczne tworząc Pany
Obrońca Domu własnego, czy Tarcza,
Gdy go zazdrosna Fakcya Obarcza,
Z Przeciwnych Cieniow, tak Dziełnie podźwignął,
Że nieprzyjazne Praktyki rozstrzygnął,
Y swoy Szacunek Zasług rodowity,
Na przednie Stawy, wystawiwszy szczyty,
Co w tym Imieniu niesą Nowalie?
W Honorach Pierwsze przeniosł Familie,
Jakże, po takiey stracie dla Oyczyzny,
W Życzliwych Sercach nie otwierać blizny,
Jak pozostałych po onym Tułaczow,
Oczy niemają Łzawych dobyć płaczow?
Jak, po zgubionej nadziei ratunku,
Koronni zbędą Synowi Trasunku?
Jak, Sług, przyiaciół, y Gromada krewnych,
Niemaią spośnie lać Lamentow rzewnych,
A sposobiąc się na wieczyste Vale,
Słowne nie tylko niemé kwiląc Żale,
Choć bol nieznosny wnętrznosci nam porze,
Jak go nie zegnać? w tym ostatnim zbiorze.

Żyć Podkan.

Żyj Podkanclerzy, gdy cię nam śmierć kradnie
Z tym w towarzystwie, który wszystkim w radnie,
Żyj choć świat smutny, twoie zwłoki trzebie,
Sława na ziemi uwiecznieniem w Niebie.

98

Mowa JW. Xięcia Pana Woiewody Inowrocławskiego

Jednostaynym zdaniem oświadczona wdzięczności do całego Państwa y wolnego Narodu Waszey Krolewskiey Mci tym więszym ukontentowaniem bydź powinna ze zdrowey niemá podlegaiąc suspicyi, bo gdyby á nie teraz tylko to przez odebrane zdrowie á radzieią przyszłych byłby mogła wymuszona przysięga obowiązany Serdt Oyczyznie y Panu Publiczną czyni Relignią, Za pudstaw prawd z Katolickiey wiary wtrzymywaniu Nas y wspołoiu przez Zachowanie swiętey neutralitates zpostrzeżonemi. Z miejsca zaś mego ubolewaiąc przy chudzi nad nieszczęśliwą Oyczyzny naszey sytuacyią że pudstaw Zachowanie panuiącym Panem do lepszego przyść niemoże zbrad dzwoich porządku. Izba Senatorska data dowod Wiernosci. Panu niepryznaiey prywatney Konferencyi za Radą poprzedzaiącą dan, Ktemu widząc że Zdrowy przykład być by mogł kiedyniekiedy z Ublizeniem Majestatu Całey nawet daiąc znaki przywiązania swego do W. K. M. M. kiedy niemiękkoy postronnym wrzystkim wszystko widzieć chętnie znosi.

Za iednoścą Sentymentow naszych co do osoby W. K. Mci czynią mi nadzieię pomyślnieyszych wprzyszłym Sessie Sulmierzow. gdy oraz wzięte będą w debatowaniu przyzwoite sposoby co do monety zaiest dwoista Jedna Konstytucyiami approbowana Okey nadeymuie zdrowie radzieć wolno. Druga Zagraniczna za wdana JKM. Podskarbim, iako zależany według Prawa, wywołać niemożna, bo iuż napełnione Państwo nalezytnieiest Innej niemamy. Względem Redukcyi czytam Konstytucyią A. 1504. a Czerwone złote talize y Talary podczerzane z mie nie Cudzoziemskie drobnieysze, ktorych wiele do Państw naszych nawoszono niemaią być brane Jedno wedle tey Ustawy, ktoraby przez Urzędy nasze do tego należące y probierza przysięgła Uznana y doświadczona była. Za Reductyą przez JMM. Podskarbich iako nayprędzey nastąpić powinna zale ztą pytany wesoła iako y Oczewistey Całego Kraiu Szkody, kiedy dla pudbicia tey monety pobacić musiemy ieden dwoie drożey wszystko dla Nas

wszystko

przychodzące Towary Czemuż za wychodzące do Nas rownie brać niemamy. Ta Reduluyia coraz większa być powinna. dla ubycia czyli bijącym czyli wywozącym wszelkiego Zysku. Ta reduluyia żadney szkody Panu Sobie nieczyni lecz widy bo iuż ia w dawney rzeczy ponosiemy, lecz daleko zapobiegać szkodzie Sukcessu bez Reduluyi widziemy w Zupach W. K. M. pisząc Abi we dobrze dworzyć tak było, Widziemy mowie że iuż wywołana w Kraiu przez Uniwersał J. K. M. Podskarbiego tuteyszy po Komorach braniey tey Monety iest zakazane, na fundamencie że niejest approbowana od Trzech Stanow Rzpltey Dozor po Granicach bez żadnego na Osoby względu dostateczny być niemoże bez Assistencyi Woyska.

Uprzedzaiąc Seymiki Relacyine Życzylibym między Stanami ustanowić przyiaźń y korrespondencyią, ktoraby zapobieżeć zeby przeciwne Sobie Relacyie z Nieszczęśliwościami których doznaiemy w Kraiu jałowego nieprzyniesli zamieszania. Na pogranicznych Sądach urzędy dobrze ze znaszey Strony iest wszelka dla postronnych Sprawiedliwość, zeby nownie z Woyska potrzeba Assistencyi Woyska. na ustugach Publicznych będącym sprawiedliwie ze Skarbu Rzpltey należytą rekompensa. Potrzeba Seymu iest dla Assistencyi Woyska na ustugach Publicznych będącym sprawiedliwie ze Skarbu Rzpltey należytą rekompensa Widziemy że tak wszelkie prace y starania W. K. Mci. P. M. M. w dziedzicznych Państwach Jego, tak pomyślnego dla Siebie iako y nas nieodebrania Skutku, Widziemy że wszystkie Traktaty y przymierza między tyle, tyleż Woyny y Mocy Krayne iest iż do popadnia y utrzymania Tychże do Obserwowania Sprawiedliwości, bo coż Nam po bezpieczeństwie od Majestatu to od Postronnych Sami od Siebie w Domach Naszych nie niebędziem.

Do ustanowienia Domowey Ekonomiki y Otwarcia mennic dla zapobieżenia dalszey tego Państwa Ruinie Sprzeciw Otrzymania Seymow zawsze iest urzędu W. K. M. prawa Nastarzona do Boku Panskiego rada miłych tak ięzyka obowiązana Przysięgą Panu y Oyczyznie ale y na przyszłych Seymach ze Siebie Instytucyią dawać powinna. Ieżeli Odalenie Jałowego rozbudzać musi Confidencyią Granicznych przystemp do Troiu ściągać Inwidyią w Woyny Nawiskie Wolne głosy z zdania składy Wolne toż y przeciwne Sobie Częstokroć być muszą. Nakoniec Majestatu Panskiego dokthorey kolwiek Strony być by mogło przytrzymane gdyby pluralitas konkludować miała. Że zaś Jednego Oppozycyia Obrady Nasze tamować nie może

Więc to iest Dzieło W. Xżmi. utrzymać nas wrownowadze
dopuszczaiąc żadney między Wami preponderancyi atak odięte będą
to boiaźni to konfidencyie Sprawiedliwie przyczyny z mieysca
mego wyraszaiąc tym żeby wszystkie materyie Siedzine klo przy-
szłego Seymu być mogły trakfowane w Obeznosci Majestatu Pańs-
kim nadzieię że z nas każdy to przez Respekt Pana to
przez miłość Oyczyzny podawać będzie Srzodki do ustanie-
nia y oddalenia wszystkich Trudności. Ustanowiona tym
sposobem przyiaźń y konfidencyia między przytomnemi
stutay a maiącemi po woiewodztwach kredyt, coraz daley
wchodzić szerzyć by się mogła Jażbysmy słyszeli nieozeeba-
nych Seymikach ale o obranych między Tysiącem godnych
Kuli Postach. Ciż za przybyciem swoim Zastaliby usta-
nowione y uhartowane materie Sam czas tak krotki
byłby wystarczaiący wszystkiemu dopełnienie
większy dla Państwa naszego zbytek będzie, kiedy Wa-
sza z w Obradach te iednosć tę zgodę powszechną która
Zbawdzieię w Życzeniu naszym W Xżmi M. P. N. M.
Żebyś nam panował iako naydłużey.

Wiersze na Trzech Kawalerow staraiących się o Sprzy-
iaźń pewney wdowy.

1.

W Skrytki bezdenny a wzgędzy uparty
Pałąc miłości niewdzięczney Ofiary
Wszedłem do Zaiu na prochy prawie starty
Szukaiąc Życia Lub ostatniey Kary
Jedynym Zdem w mych wyrokach wsparty
Zpodkłebostwem miłości gdzący pożary
Ujrzę Kupida powietrze nim wiję
Z Drzewa na drzewo lecąc, zemnie śmieie.

2.

Pytam przyczyny za czemu uśmiecha
czy niedość Trosków na me serce słuwasz
Czy niedość Kary z lżejszego Licha
wpłomień zapalił tląc Istotę niezgasz.
Zlituy się wspomni, że robiła Psycha
Gdy Drzewy ogień palącyzię zdradził
Dotego czasu masz te Sparzeliny
Zawsz mnie rowne cierpieć kazesz blizny.

3.

3.

W tym narzekaniu aż nadzieja zbrojny
na koniu Rycerz choć w żelaznej zbroi.
Choć z Pancerzowny ale nieżna wojny
Tylko mu szczęście w zamysłach niebroi
Rzecze choć wojnach w miłości spokojny
Bo mego serca trwożliwość nie dwoi.
Szukam społecznie wzaiemnej przyjazni
Interes więcej niż miłości mię drażni

4.

Nadzieja Trzeci choć zbłąkany wstydzie
wprętkim sercu zaczynasię żalić.
w Miłości ciężkości Jakoś ma w zawadzie
Bo Zimowym ogniem wenusche ocalić.
Prosi Kupida by mu pomógł w radzie
czy ma ochłodzić czyli się ma palić.
Twe słowa będą, mowi mnie wyrolicem
Gdy bez nadziei niechce stąpić krolicem.

5.

Ocknie niby z snu, pierwszy cosię żalił
Że mu Latorośl mita wzrok ztumita
odstoni Rękoliście Kto się spalił
do tey co Jemu żaliże była mita
A chcąc go poznać by mu gust pochwalił
Jednak z zazdrości niechce mowić jita
aż w tym miłości Bozek przerwie mowę
I żalu daią mądre rady zdrowe.

6.

Ty pierwszy prawie wychowany w domu
Wypędzitanie miłości na swym łonie
Niezdaiemisię był ustąpić komu
Uwięzę miarkę miłości twe skronie
Wezmę Jowisza na pomoc ci Jomu
Ktorym pogonie nayszybsza przegonie
Byles już odtąd zapomniałsię żalić
Biegnę miłości pochodnie zapalić.

7.

Ty zaś Rycerzu chociaż wszystkich smiały
I masz wzaiemności żaliby napowdzie
W Nadziei Samey będziesz tylko staty
Serce wdmiane będzie z wzawdzie
Prędko wraz wszystkie ugasną vpaty
Zarzące ognie czas gasi wocz tadzie
Widzisz mnie co nagle nad piędzmi się wznieci
prędko rozsiasni lecz nie długo swieci.

8.

Na ciebie sama fortuna iuż woła
Nim cię Pogonia na Koniu uprzedzi
I strzała szypka po utrąca Koła
Wdrodze Zamystu pospiech upośledzi
Większa niż miłość będzie to mozota
Dwuch gdy w Zawody w miłości się śledzi
Z Tego wygrotu a z Szczęścia Kolei.
Tyszę w umyśle będz pierwszy w Nadziei.

Lament po Zeyściu przez okropną złego
świata Smierć W.o Jm.ra Strutynskiego Se:
weyskiego Szalinowskiego Starosty w Wilnie
na Dniu 13. Iunij 1761. a.

Wyley Łzy raczey niatrament pióro.
Które opisać zamysłasz tą poro.
Kompromis bodaj nigdy niesłychany
Jak u Heroda na Ayambłach Tany
O Głowę skoczka prosita na misie
Głowę Strutyńskiego dał na Kompromisie
Jan to był drugi a Józef raczey
Sądz że iako chcesz kto uzna inaczey.
Wo łat non Licet wzaprzysiężony parze
Mieć porożnienie bo Bog zato Kanc
Gniewaią Niebo na zgorszenie z Ziemie
Zato wygasło wielkich Imion plemie.
Za to gorliwości jak Chrzciciela Jana
Z Świętym Janem w Wilnie pokonana.

O Bezbożności, tysiąc Piekłow godna
O wyuzdana Sprawoto swobodna
Ręka Zaboycy boday uschła była
W Tenczas gdy w Serce ugodzić mierzyła
Y pewnie godna iest tysiąc Katowni
Z Ręką Judasza powstaiąca wrowni
Co Zbawiciela Żydom za Pieniądze
Wydała wręce Zakonnstwa złey Żądze
Y Twoia Zboyco Ręka wszak niewinna
Choc utaiona Zdaiesz niewinna
Lecz sprawiedliwy Bog choc cierpi przecie
Odkryie iednak w Zakonnskim Sercie.
Zysk twoy bezbożny wszak dla krwi rozlania
Uięty Judasz / dla mistrza wydania
Lecz wiecie Zboycy co za kres Judasza
Tegoż to czeka y robota Wasza
Zginął zawistny Strach mowi z grozą
Więc z Was czeka szmat tego powrozą
A Nieczości tego bo w Piekle utonął
Do tych czas gore z ieszcze niespłonął.
Y gorzej będzie wielki nieprzeżyte
Aże wyday piekła wasze Zboystwa skryte
Skromanie pono zeten grzech z tadzicie
Kolutą świętą vpewniam chybicie.
Wszakże z Judasz bratcie się do polutry
Wracaż Pieniądze a piekłu krey kutry
Nieuszedł przecie osiadł w piekle na dnie
Co Lada moment Was uchaże snadnie.
Niegdyś w Konarach pod Wilnem rozboie
Dzisiay Konary Wilno Litwa Twoie
Ta żyłko Konar od Wilna rożnica
Że Ich Karata przedtym Szubienica
Zboycow Wileńskich niechcąc karać Sądy
Letnych Edrysow, iako wiekuie nierządy.
Tuż pod Sądami odbierają Życie
A Wy Sędziowie wzdy na to milczycie.

Sąd sisty Boski was zapewne szoka
Że nieługanie Zaboyce czdwieka
Cy. czemuz Janie za Fortunnych Lovem
Nieobrzydnotes iak Herod głosem?
Gdy się zbliżyli tuż nieprzyiaciele
Czemus niewotał w Twym własnym Kosciele
Non Licet, stoyąc bezbożni Łotrowie
Za to mu z Życiem zabierać Zdrowie
Zamilkłes wtenczas Święty Janie Zgota
Lecz iuż opomsta krew niewinna woła
y Wy Kosciełne Święto Janskie Dzwony
Czemuz Janie esteś popełniony,
Czemuście wtenczas Łotrowie niekrzyczały
Kiedy Starostę Kule przenikały,
Czemuście Zbrodniow wraz niezgłosiły
Natę bezbożność Pane niedzwoniły
Wy też Kosciełnych Scian Twarde Kamienie
Ach twardsze pono bez bożne Sumnienie
Czemuz pocisków waszych nielubili
Na Sakkiers Panu wtey nieszczęsney chwili
Czemuzes Ziemio Zbyców niepołknęła
Lżerwiey niż rękę bezbożną dotknęła
Czemuz tych Łotrow wstrzymała na łonie
Niepogrążyła iak Wiekie w Lisbonie
Czemuście dali wolny pas Ulice
Iak niezapadły na tych Kamienice
Iak niewołały wprzod bruku Kamienie
Na zatwardziałe iak Kamień Sumnienie
Czemuz tych Łotrow brzeźcie miasto Wilno
Ja ci przyrzekam zarzecz nieomylna
Bog to objawi chociaż rzecz iest skryta
Skarze doczesnie y Nieba też Kwita.
Lecz nalez szukać mam Kryminalisty
Ponieważ Zbiega szukać iest Oczewisty
Ten co cnym Dzieciom wydarł w Wilnie Oyca
Na Dzieciach wyiebie na Dniu Sadnym Zbayca
Wnet go nieszukaią kiedy Strzeże piekła
Y Strzedz do Końca Samego przyrzekła.

Że niewinnego złego świata zgładził
Duszę też swoią wgłąb piekła osadził.
Zrozmiałby było gdyby ciemney nocy
Czekał zbawcy a nie grób w Korcu.
Zdziałał starowie bez żadney przyczyny
Wiedź żeś Nieba niewdzięczna winy.
Bez czasu bowiem godziną przed Zmartwieniem
Gdyś krew niewinną wnętrznościi pozłocie
Wzgląd starości z czego wraz umiera
Kaima zato łańcuch u Cerbera
Czeka ze stali wiecznej ogniu słuty
Chorby ci naycięższe tu czynił polutty
Bowiem rozmyślny grzech niewdzięczony
Oddał zbrodniow w Lucypera tony
Iż lepiey wyznay przed Bydem twe zbrodnie
Połóż ci ciało bez duszy niewczasnie.
Lepiey ci tutay znieść ciężkie polutty
Niżli piekielney nieuyść ognia kutty
Powiedz że zbyło co cię też uwiodło
Złego tobey nieznoty początek y zrzodło.
Jeśli pieniędze y Ich żyski skromotny
Toć Judasz pewny zbawca Lotr istotny.
Chwycił był Judasz srebra natym świecie
Nieba nie kupił ale w piekle przecie
Oszatnia zniego y praw a Kotata.
Bo więc do Nieba ztąd nie idzie kwota
Jeśli Konika wziołeś albo złoto
Wszakże wgłąb piekła trafiłbyś gtembolo
Nog nieustrudziłbyś bo gościńce bity
Nie ieden trafił tym traktem co żyty
Jeśli Zegarek albo Darowizne
Wziołeś masz piekło sobie za ieizne
Nałoż ci w piekle Zegarek nieznoto
Na co parada Konie srebro złoto.
Wszak niezliczone wiecznosci godziny
Niemomentalne katowanie zawiny
Niegodzin liczba wyszłych na Zegarze
Lecz Całą wieczności Bog zły piekło karze

Chibaś wziął Zegar maiąc tę przyczynę
Boś twoiey Zguby ubłagał godzinę
Niezliczysz godzin na tysiąc Zegarach
Które upłyną w piekielnych pożarach
O Dumo świata nadętości wsiekła
Niechcesz piechotą na Koniu do piekła
Wsiadaysze wsiaday a pospieszay Brame
Boli niewsiędą wszyscy diabli nane
Rzewzy Zgubionych Patronem Antoni
Lecz y on zguby twey duszy nieżgoni
Boś zebyt dzien on swiętey uroczysty
Kiedyś popełnił excess oczewisty - - - - - -
Krew wylałeś niewinną Starosty
Więc godzien iesteś wiecznej wpiekle chłosty
Wziąwszy Zegarki pieniądze Kapicka
Myślisz podobno pozyć do Spowiednika
A cóż mu powiesz zgrzeszyłem wzbrał rzewnie
Lecz pomsty Boskiey Zbyć to nieumiesz
Myślisz że wezmiesz zato rozgrzeszenie
Bynaymniey wierzmi zetym ma sumnienie
Chibaby wpiekle prędzey chciał być z Żaie
Iżby rozgrzeszył Ciebie desperate
Chibaby rozum Ksiądz miał pomieszany
Chibaby mieszkał na wielu Szatany
Rezekwbwatsię gdy ten grzech zgładził
Duszę by własną Sam wpiekle osadził
Nieżgmawiaysię Zbyć to Spowiednikiem
Możesz być wpiekle Zaydanskim Krzyżykiem
A ztąd więc Applauz masz z Łacińskich Liter
Crux Benedicat wbezden piekła Liter
Zginął Starosta ach smutna nowina
Iżby osierocił Żonę Corki Syna.
Niepłaczcież Corki niełamcie Synie
Niestroszcież Żono wtey smutney nowinie
Bóg was pocieszy Bóg Żale nagrodzi
Wybrnienie zgorzkich Łez wam wyprowadzi
Bóg Zbyć wam skarze Bóg Smutek przemieni
Bóg Sprawiedliwy Łzy wam wytrzeni.
Niech Kraz Zbycia dumnieią Panowie
Do czasu żyzku wszak dzban wodę nosi.

Nielamentuyże Potomstwo tte Zalośnie
Wiem że dolega bol Sercu nieznośnie
Lecz przestań Żalow, Bog go wziął do Siebie
a z Miłosierdzia damu mieysce w Niebie
w Sam dzień swey smierci spowiadaiąc Szczerze
Statecznej Ligi wziął z Bogiem przymierze
Przyiął Jezusa w Swiętym Sakramencie
Lubo niewiedział że zginie w momencie
Nadzieia w Bogu że niechybit Nieba
Pozywaiąc Anielskiego chleba
Mnie tu Zostaie ten punkt Ostatecznej
Day mu Spoczynek dobry Ale wiecznej
A Zbożnow Łotrow / wiem / Kara niominie
y w Doczesności y wpiekła gtembinie.

Resurgit na Wiersze opisuiące Fatum w Boga
Zeszłego Ppa Sprutynskiego.

Lecz to iest pewna ze z początkow Swiata
Bog mocno karał przelanie Krwi Brata
I to istotnie wyraził w Kainie.
Z Twarzy go zgładził zniszczył całe imie
Lecz iako Mocarz przez swą Dzielność Króla
Potwarzy Wyniósł przykład Daniela
Owi to starzy mniemani Prorokowie
Czystey Łuzanne smierci smutę zdołali
Aż spada potwarz na Ich karki srodze
Kto podłym kopie, Sam wten dół wpadnie
A to gdy niszczą Inną myslą zdięty
Aż Targnęły ziales pewnie przenaięty
Tu opisuiąc w Wiźnie stałą Scenę
Rozrzuciło wkrótce dwór szpetną famenę
Biorę Ja wzgląd z Autora przytem
Aż Jedne Prawdzi w tym przyiąciu czytam

Myślę dpisał iáż stanę wpytaniu
Nędrzeć taluego łaże mieć Zdaniu
Chciałta coś dotknąć Domow Zazdrości wwiełta
Ztąd wzięta Apurypt y styl godny piełta
Lecz nabę Słowa wszyscy mowią razem
Że niewiadomy iest śmierci Obrazem
Jednych Zasadzeń podstrzeab grzebit rany
Innych Procedr trafit nieustanny
A co zaś dalszych pokrzywdzonych grona
W pub Rzymu leżą, krew złego Nerona
Lecz na niewinne libaści napaści osoby
Rzecz Ostatecznej iest godna reprroby
Bo ci y myślą niezgrzeszyli ani
I Zaniewinnych wnet będą uznani
Aby co mowisz śmierć lub Fatum same
Życia przerzęgu rozekwabci Tame
Dziedzicznie Osądź Gorny Parlamencie
Niewinnych nieruszy wziemskim Fundamencie.

Reveslurypt.

Darmoczę wspinasz twym wierszem niebożę
Jak Lata Sołost, tak Słowa niemożę
Ten ci Sentyment Cale służy raznie
Że iest z Wierszami twemi dwen błaznie
Bo ni koncepta ni Sensu wosnowić
Niemasz to znaczy są liszki wtwey głowie
Z Lżima Zasięgasz Zuzanny Daniele
Rzucasz koncepten Jak ogonem Ciele
Zawżym iuż trzeba wierszem tey rozmowy
Bo Rytmy pisał niestwoiey to głowy
Czasem wsitach twych niebożę Zerwiesz
a gdy dasz Reskrypt ześto Zebrow obwierzesz.

MOWA Jmci Pana Michała Słonykonicgo
Vice Starszałka Jnf Gto W.o X.a Lto przy
Zakończeniu Radencyi Wileńskicy Miana
Dnia 15 Septembr R. P. 1759. - - - - -

Czas, który wszystko in rudera cogit, już też y Nayjaśnieyszemu Sarmackiemu vicarij Luminis Słońcu, po dwudziesto Niedzielnym na Litewskim Niebie biegu, w Linij Septembrowey szali wykazuje limitanty prac, trudow, y fatyg w tey że Izbie podjętych Punkt y Termin; non plus ultra.

Już też to Słońce Oyczystego Nieba przy fundujące się Jurysdykcyi Nayjaśnieyszych Sądow Trybunału Głownego W.o X.a Lto w godnych y zgodnych Sędziach utrig notandis Camillo, na wschod swoy wypaniałym podjąwszy się lustrem, w południu wypadających wyrokow fontibus vindicta, Jnfontibus autem Corona Justitiæ, każdemu według miary zasług ad satisfactionem przyświecaiąc, dziś już też na zachod się przybrało, y nakłoniło, jam radios undis et aquore condit = aprico.

Już też y owa Sprawiedliwości Swiętey Arka, jakoby post hyades tristes post sæva pericula ponti, w nawałnościach Morza, spornych stron prawności, niby w nurtach zawiłych płdwiona, Ostrożnością, bystro stynaiących niepatcyalności, pod ciężarem pokornego bez prawia Żądnika na dno pogrążyć ustrzeżona, grunt swoy pod sobą czuiąc, Portu se condit in alto.

Już też mowię y Litewska Astroa Herbownemi Jwemu Jaśnie Wielmożnemu Mci Panie Jerabie SAPIEHA Starosto Żuńskiemu, Starszałku Jnf Gto W.o X.a Lto, Kawalerze Orderu Huberta S. Przyduiącey Na z

mieśnicy

mieszniczey JKMci powagi fidusque ad limina Custos,
przez wszystek czas exekucyi swojey tuta armata sagittis,
Zalośnie dzisiay Straż twoię kończy, jamque ad Portas
relinquit Custodia sorti.

Szczyciła się to pewna Jaz Prowincyonalna Themis przez
kurs całey Kadencyi, w wielkości mądrych Sentymen-
tow, w wielości godnych talentow Twoich Jaśnie Wiel-
możny MCi Panie Marszałku, już to w przytomności
twoiey osobistey z ponderowanych Jego decyzyi, już to
per distans agendo pilney czułości Jednostayney bez
występku traktu Sprawiedliwości Swiętey Zachowa-
nia, Powaga Imienia, y Sławy twoiey Zalecona, y gdy
w Terminach czasu przepisanego szczęśliwie pod Twoim
kończy się Hasłem, wynosi Cię na cały Swiat,
głośniey niżeliby per Tubam opticam, przez to samo, iż
snać dobrze podział, mądrze y Sprawiedliwie dzieło wie-
kopomności sprawił, gdy de fine laudato coronat, w tych
żegnaiąc słowach, O Sibori semper similes date mihi
Rectores.

A jakoś przez publiczne prace, znacznych dopansow azardy,
na zaszczyt Narodu, na Sławę Imienia, na honor wspol
działaiących z Toba, ku Sprawowaniu y wydaniu żądaią-
cym Swiętey Sprawiedliwości Patriae te expectorasti,
w zaiemną też uprzeymością Patria te impectorat, w tym
wdzięczności od siebie upominku, quid quid sum, quicquid
habeo, quid est me dignaris, habeto.

Mnie zaś od siebie Vice Regentis Officij Tui zasiadaią-
cemu niech się godzi z mieysca tego to przydać o Tobie,
że przy Twoich Pańskich młodych Lećiech, jam Patria
est te magna, oracula sumit, a co niegdyś w Scypionie
Affrykańskim, w Cesarzu Auguście, w Alexandrze Wielkim,
we wszytkich młodego Wieku Panach Wielkiemi do-
skonałościami pełnych widziały y czciły Narody, in
te

Te collecta tenes, spectamus illos, bądź nie pochybnie proc
Wieszchow dość pewny, że cię nayprzyszłe ś Oyczyźnie
oczekuja, stalla, tak znamy, chcemy, y sprzyjamy, Jazint
sperari tuis meritis premia Palmæ.

Idźcie in Tabulam godney chwały wystawiaiącey Was,
y Wasze zacne in Commune bonum sentymenta y spra-
wiedliwe Judicata J.W. Duchownego y Skarbowego
Trybunałow Marszałkowic: O Was to Oyczyzna
powtornie wyzna, co niegdyś o dwuch Walecznych
mawiała Rycerzach, Hic duo Belli Scipiadæ.
Wyście to dwaj zacniy dzielni Kawalerowie w utar-
czce natarczywych Sprawiedliwości nieprzyjaciół mę-
żni y barczyści Victores, Wam też za podjęte fatygi,
koszty, y azardy wdzięczna w oczekuiącey nadgrodzie Jey
nie pochybność, invitat prętij animos et certa premia
spondet.

Ieć silisię na Rowa obowiązana Wam wydaniem Sławy
J.W. Litewskiey y Ruskiey Reparticyi Trybunałow Pisa-
rze. Znaydzie ią w Aktach swoich, które Wam za Wa-
sze prace, należyte y porządne Regestrow ułożenia, godne
Wielkiey reputacyi in lucem, Decretow fide Testra vy-
dania famam inscribunt hæredem, a czego się za to od
wdzięczney Oyczyzny słusznie spodziewacie w tym się
Wam ona ofiaruje largaq; magnanimes statuent Vobis
premia sortes.

Wielkim szacunkiem y Estymacyi poważa y wy-
nosi twoie drogo cenne J.W. Podskarbi Trybunału
W.X.Lto tak w Sądowych Sentencyach, jako w
realnym szafunku powierzonego Skarbu Actus, któ-
re nie tak jego waga, przeważy ieś je, jako rodowita
Zacności powaga, oraz meritis, justitia, et affectibus
inter Cives, więc gloriosum Nomen tuum valebit pro
millc Thesauris.

Miała niegdyś starożytność pro gloria quatuor Regentes,
seu octo viratus

seu octo viratus, nierownie większą część y chwałę w licznieyszym Waszym J. W. Sędziowie Trybunału Gł. W. X. Lto gronie niniejszy wiek okazuje Światu, bo ile was J. W. Sędziow in stallis Suis z Woiewodztw y Powiatow c millibus electos liczy, tyle na wybor Oyczyznie adorat justitiae Legumq; potentes. Wyznac to każdy bez assentacyi o Was musi, że ście przy waszych krwawopotnych, iż tak rzekę, pilności y dosiadywania Sądow, czułości y sprawiedliwości sądzenia byli w Trybunale pilni bez molestyi y uprzykrzenia wszystkich Spraw y Kontrowersyi Audytores, y ciężkoey juris peritivi penetratores, na ostatek sprawiedliwi bez respektow y despektu judicatores, czemu niemylna Wam Zasług Korona tym pewniey czeka, im się do niey rekognoskuiąca actus Waste Oyczyzna votivo przykładać się upewnia studio; Vestra per immensas ibunt praeconia laudes.

Siła bowiem winna y wam wyznania wielkiey Reputacyi godne w przezacnych Subiektach w Prześwietney Vestris titulis ornatissima Nomina, iż Wasza jasna w Sprawach etiam nayzawilszych enukleacya, tak Sprawiedliwość S. Sądowi objaśniona, iż non tulit umbram falsi a za to pełna wdzięczności do każdego z Was singillatim z rekognicyalną przychylnością, mowić zwykła, quis quidvis, pete munus, et illud me tribuente feras.

Nie trzeba tam wiele mowić, kiedy ipsa facta loquuntur, Wasza stąd, Prześwietna Kancellaria Chubata, tym się rzeczy wiścieu, proci waszych własnych Inakorrityche z rodowitości przymiotow Światu Golskiemu stawi, im one przez Waste pilne Inductow attencye, akuratowane ich Konnotaty, mądre Sądowych wyrokow w Dekretach opisania in lucem wychodzą, za co w zawdzięczającey Pracom waszym Oyczyznie Clarag; erit scriptis Gloria Vestra duo.

Przypisuje też y wam Grata Patria, Confratres gratiores, honor y Sławę M. P. Attendencji M. W. Gł. S. za

waste

Wasze pilne Interessow Partium Promocye, czuła nego
tiorum kustodya, estymowana w obrotach dzieł wa:
szych modestya, cum voto: Crescite profecto, per fecto
lati honore.

A tu kiedy już więcey ostatnie czasu expirującego mo
menta imponunt silentia ori, jeszcze się poważam zato:
tać z Jozuem, sta Sol, non ultra moveare, mając w słu:
szności to do rozważenia, że jako wszystkie moventia w
sublunarney Świata postawie, a quo ad quem tendere z
zwykły, tak niemniey y mnie w subalternej Mar:
szałkowstwa Trybunału tego Funkcyi właśnie się z
owym za Słońcem obracającym Słonecznikiem
pisać należy, ab illo pendeo, in illum ora converto.
Zasadziła mnie J. W. Marszałku, alloquor absentem,
quem vos mea nominat unum, na to wysokie mieysce,
Tobie w miarę Honorow przyżwoite, mnie w zbytku
szczęścia podarzone ad portandum hoc onus honoris, na
które albom się jeszcze nie zasłużył, albo przyznam się Vir:
tute Promiatrice zgodnym y zdolnym sądziłem się bydz
daleki.
Wiem go ile nie udolne barki podołać y dotrzymać mogą,
w bojaźni, ostrożności, obserwie y poczciwości, z czego goto:
wem zawsze Deo, justitiæ, et legi rationem reddituru.
Dałeż mi w prawdzie JW Marszałku, bez zadnych
w Imieniu twoim przodkuiących zasług moich zdo
wspaniały Zysk y Honor eminere inter illustres viros,
Za co nayuiszcey dziękować Tobie, będzie mi zawsze mało,
zawsze odsługować, nigdy dosyć.
Nie uszcze, wdzięczności, słowem zamienę Victima grata
cadam, Ale się przyznam dla nieudolności y niespossobno
ści moich zdało mi quo altius, co formidabilius. Przecież
kiedym się sub hoc onere honoris nie zdał pochylić,
ani zachwiać, moc Twoja J. W. Marszałku, kredyt y
walor Imienia twierdziły mię, jeślim szwanku y upa:
dku nie uznał. Vestro Adjutorio JW. Sędziowie So:
cij benigni laboris w Uniwersalności przypisać należy.

Czego

Co zaś w szczegulności do inclyta proprieq mentis po-
trafić zmogła; z tym się poszczycić y pochlubić nie-
mi się godzi, że przy szczerey applikacyi, wiernym usiłowa-
niu ten jedyny cel miałem za naypierwsze Objectum, ażeby
nec quidquam detrahanam de studio, ut nil amittam de
Gloria, dlatego na dokończenie mowy mojey, śmiele
tych słow używam, Cursum consummavi, fidem servavi,
in religio mei spem Patrie, gratiæ reposco.

Mowa W. P. Adama Chmary

Y. Instygatora W. X. Lto na Pogrzebie S. P.

J. W. P. Michała Hrabi Sapiehi Podkanclerzego W. X. Lto. R. 1761. M. Junij 4 Dnia w Słonimiu Miana.

N. Moałem się spodziewać kiedy, nie tak pod tym będąc
Sługą, abym do tey ostatniey był użyty posługi; y Jaż to przed
Czasem szczęśliwszych co raz życzenia y wimszowania Jemu
Panu Sukcessow, Napełniony Senymentami, tę z niepłodnego
Rozumu mam wydawać partus, które strasznieyszą mi zawsze
na samo wspomnienie in suis membris czyniły postać, ażeli
kiedy kolwiek Monstrosus Proprium Matrem conterruit Infans?
Czyż nie dosyć było Wiernych y nieodstępnych przez Lat Dwa-
dzieście z górą, w dogodzeniu Woli, y Kontentowaniu Wielkich —
Dan Attencyi, Dowodow? à nie teraz w tak Okropney Sytuacyi,
Zakamiałość Serca w męstwo przybrawszy pozor, nad wszelka
Sposobność stawić mię posłusznym! Ach Prze Bóg! Nie moiey
to siły Nieuwypowiedzianych Żalow, mniey Wymownego Illu-
macza brać Pastwę. Rozrzewnionych Serc Poselstwo, powszechne
Zgoła Łez y Rozpaczy dźwigać na sobie grubey Żałoby Posąg.
Nie moie to Dzieło. JW. Mci Panie Hrabio Sapiehо Podkan-
clerzy W. X. Lto co do gruntownych Status Wyrokow, właśnie
Oyczystych Doktorze Narodow, Niezrównanych Zaszczytow od
Kazymunda Xiążęcia Krwi Jagiellońskiey Wielkiego Domu
Twego bioracego Początki, Wyprawiać Prowidencyia, Walczącey

Zakarb

Natury z Cnotami, Urodzenia z Wychowaniem, Umiejętności Fortuny z Wspaniałym Umysłem, Honory z Ojczyzny Potrzebą, Wielkość Magnalia, zostawuiące trudna rozwiązania Questyia, które z nich u Ciebie mocniejsze nad Inne znalazły praedominium.

Lecz wszelako; darmo się silisz nienasycona Zalow Myśli, bo albo Wielkości, Wielkiego Męża Mogiły, Ogromnym Świata Okręgiem wymierzyć niezdołasz, albo Granicy Zalow niedoskonałym sztuki wymownej Językiem Umiarkować niepotrafisz. Ile gdy, iuż biegleysi Naukierowie z gorliwych Ambon, Niedopłynnych Ambrożych, Złotoustych Chryzostomow, dostatecznie w tym mnie uprzedzili; Wstrzymay się przeto niepowściągniona Rozpaczy à w szczegulności moia z Hekuba mowić mogąca cunctis Ille flebilis occidit nulli flebilior quam mihi, Zapatruiąc się Uzwyczaionym Zalow Obchodem na Ciebie w ożeroczałym Stanie, nieutulona w Płaczu violenta Luctu et Nescia tollerandi, Ja Rzec mogę Liwija Kochana, y Kochaiąca Augusta, Cesarza Żono, Cnoł y wszelkich Ozdob nayzupełnieysy Zbiorze, bo na cię wszystkie złożyły się Boginie, Małżeńskiego Stanu Jedyny Przykładzie, Femina Magnorum Ludis Insignis Laborum. JW mę Pani Alexandro z Xiążąt Czartoryskich Hrabino Sapiczyna, Podkanclerzyna W. X. Lto; Straciłaś Nayukochańsze Objectum, w którym Wszystkie Mieszczą się Cnoty, tak Twoie Sancta Polygamia dzieliły miedzy siebie Amory, że częstokroć niewiedziałaś do których z nich Większe powinnaś mieć była przywiązanie; Umiał piastować ten Przykładny Małżonek Zdrowie y Życie twoie dostatecznym Staraniem, tak dalece że nieomylnie bytabyś nieśmiertelna, gdyby on Sam nie był Smiertelny; Przyznaie ci, to Swiat Słusznie, iż Pami y Obfitością Zakupuiących się SS. ofiar godnemu Swemu Parentas mężowi, bo co w życiu byłaś Połowica Duszy, teraz Cała Dusza Duszy Jego pomagać raczysz; na te nie omylne zarabiaiąc Zyski by Cnotę y Pobożność twoią Wieki Sławą Nieba Chwała nadgradzały.

Przykładzie

Przykłada się tu Wielka Cześcia Żalu J. Kmć. P. N. Mć. Jako
Oćiec Kochanego Syna, Pan wiernego Sługę, Król Doświadczo=
nego w Radzie Cyrneusza, Later Legionum Wielkiego Ministra,
y Jako dawał niegdyś Wielki Alexander swego Efestyjona, Au=
gustus Agrippę, więtszym ić dziś y Słuszniejszym prosequitur
Żalem, Król Pan Swoy y Oyczyzna Heroiczny Wiary Świętey
Cześćiciela, Majestatu Królewskiego Atlanćie, kilkodziesiąt letnie
przy Oyczyźnie, przy Jey Prawach, Dygnitarzu, Senatorze, y
Pieczętarzu. Walczysz do tey Kondolencyi J. O. Senaćie
z Duchownych y Świeckich złożony Purpur, à z nich tu
przytomny niby Testis Dolorum Parlamentowcy Stroży, Cle=
mentissimam Zasiadający Sedem, z Cudzego Strażnictwa
do Owczarni Swojey, Łaskawy za Życia, dokładny po Śmier
ći, Pasterzu J. W. Xże Biskupie Żmuydzki, Nieszcze=
dnego w Radzie Senatorskiey Prac Społecznika Dzielną wspie
rający Duszę, posyłający Vota ad Aram Divinam za tym
Mężem, quem Joga Civilis, quem Joga Sacra desiet.

Niemniejsze Lachrymarum pondus Zgasły z Porządku swego
w Senaćie naypierwsze przy Monarchach w Swoim Dostoie=
stwie Ministerium, a w nim jakby Mądrości Apollo, Europę
podziwieniem y chwałą napełniający J. O. Xiąże Jmć Kan=
clerz, W. W. X. Lit. Zapatrując się na wakujące Obok Siebie
Krzesło, Straciwszy nayblizszego od Serca Kollegę, w Radach
y Pracach Publicznych ustawicznego Pomocnika; a razem wdzię
cznością y Obligacyą powinna zawsze stawiającego się reveren=
tiali Amore, aż do ostatniego tchu Życia czczącego Siebie Cie=
cia, Prawdziwym Łaskawy Oćiec Obchodzi Żalem.

Ubożę niemasz racyi, y Ty naymocniejszy Fundamencie
Całey Rzeczy Pospolitey Rycerski Stanie użalać się, że Ten
Wielki Człowiek, Praw y Swobod Oyczystych Obrońca,
Wspor y Filar Vivum Antemurale Szczęśliwszey nad
Życie Wolności Rozstał z Tobą, scivit Respublica Quatem
habuit, Utrum Similem sit habitura nescit.

Wstawiony

Wstawiony Wielkami Sapiczyński Domie Stirpe Genus Clarum, Celog affinis Origo. Wielcy w tey Oyczyznie in Sago et Toga pozostali Senatorowie, quibus Ego non Decios pulchros, fortesq; Camillos pretullerim. I Wy tu razem należące teyże Wysokiey Krwi Dziedziczki, Rodzona y Stryjeczne Siostry, Jedna tu przytomna JWmy Pani z Sapiechow Marszałka Podczaszyno W. X. Lto Przymiotow y wszelkiey Doskonałości obfity skarbie, wielkiego Urodzenia swego Starowina Ozdoba, w nienadgrodzoney po ostatnim już Bracie tak Bliskim szkody wymyszczające się Łzami Macie słusznego żalu Przyczyne, ani natrętna rozwaga, nikt Tamy dlasć nie waży się, bo przecie skłonnym Naturze Ludzkiey słuszkiem, bez Żalu, bez łez obeyść się nie podobna, upadła Domu waszego Podpora, ale też upadła Majestatu y Oyczyzny Kolumna, Nieszczęście wasze jest złączone z nieszczęściem publicznym, Mieycie Cała Familia Grande Solatium cum Universo pari.

W Osobności zaś do was Duo Lumina Polorni Poli, przykładne Rodzeństwo, Nayserdeczniey szych troskliwości Vivum archivum JWW. Wojewodo Połocki y Krayczy W. X. Lto Hrabiowie Sapiechowie, obracam zalosna Mowe moją, à jako z częstego doświadczenia za Życia zawsze wierny affektow y życzenia Kochającego Was Stryja opowiadacz, Woli y uczynności jego, Ścicieł, tak teraz zbieżając spadające rzewne Krople ex Utraq Maxilla Lachrimantis Patrui liczyć po Woiewodztwach y Powiatach Przyiaciół, te Publicznie iako niegdyś Numantini Romanam Spongiam wyciskaiąc czynili, wylewam in Conspectu Was Dierocińych;

O to już Stryi Nayukochanszy z Pieczętarskiey wyzuwszy się Władzy, na Dwoch Was znowic Rodzonych Synowcach jakby na Nogach Nieśmiertelna Imienia Swego Innocentiey Sławę, Zostawił geminatam u Dwóch Rękach Desteritatem, na obudwoch zaś dobrze clewavit Ozdoby Ramionach, że nie poruszenie à Wysoko stabit In illis fama lacertis, Zostawuje rzeoderwanych Przyiaciół Imienia

Sapieżyńskiego

Sapieżyńskiego, kładzie Pieczętarskiego Szacunku Signacu-
lum, na Sercach Waszych, abyście doznawaiąc Przyiaciół Pomocy
byli y Onym Pomocnymi, ofiaruię na dożywotnia Panicę amo-
rem Popularem, Honorow, Fortuny y wszelkiego uszczęśliwienia,
po Sobie Sukcessyia.

Zostaie Wam JW Biskupie Aryiapolitański Pisarzu
W.o X.a Lto WW. Prałaci Obojey Dyecezyi Wam Całe
Zgromadzone Przezacne Duchowieństwo, którzy Cnotę
Duszę vestris non defuistis Dzwigać Officijs. Wam oraz
przytomnym tego Powiatu Dignissimis Civibus Teri nay-
częściey z Wami Mieszkaniec, y Uczestnik ich Przyiaźni, te-
dzież Innym tu Łaskawie naydyiącym się, których to Ciało
Condit amica manus, Zostawuię w naiukochańszey Mat-
ce, y w godnych Synowcach żywe wdzięczności Doku-
menta, a Sam, już nie żywemi prosi Ustami, Lugere desinite
memimisse perseverate.

Kopiia Listu JPani Ogińskiey Pisanowey Pol. WXL. Ag 18.
Gdis 1761. z Wołoszyna do JO Xcia Jm. Starosty Knemiz-

Wiesz WXMć że zapewne to iest w Jego pamięci że
w Ioniurrencyi Jego do Małżeństwa z emną zawsze
Jednostaynie była Odemnie zatrzymana kondycyia mia-
stempna Zezbolenia Rodziców moich, bez których Woli
w Rzeczy moim żadney rzeczy nie uczyniłam, ani
czynić będę więc gdy niebyło Woli Boskiey moiey
z WXMcią Ziednoczenia niemniey affektow
Jego dla mnie iestem wdzięczna. Przyiaźni
Jego zawsze mnie kontentowaĉ będzie y w Za-
chowaniu Jego Jednosci zawsze obligowaĉ będę
Zem iest znalezyta Estymacyia.

Respons JO. Xcia Jmci.

Do tak mocnych przyrzeczeniach JW WMć Pani
co się stało, prawdziwie Snem z Jednym Bycz
uśmiebie mniemam.
A Iako Jey niętrudno było zdobyć się na postuszeń-
stwo Rodzicom, tak y Ia memu Sercu Łatwe
rozbiaze uspokoienie y będę z uszanowaniem

Kopia Listu tegoż do JO. Xżney Ekzy: Marszałkowey W WXL: pod tąż datą we Lozyna.

Odpis Listu tego uczyni wiadomą JWXMu Dobrk: o odmienionym już w domu stanie moim.

W kontuzowaniu Xcia Imci starosty Kremeńc te, które z mojey strony oczekiwałam skłonienia były zdawne z kondycyią wyraźnie zakładane zezeli nato będą Zezwolenia Rodziców moich ktorym gdy stale w przeciwnym byli zdaniu Zgadnąć, łatwo Tamą wszelkie okoliczności wane moie oświadczenia znioślą y wdarcie mnita - Wima ciżem Rodziców moim mitylko istność życia mego, ale też życia tego wszelakie uszczęśliwienia y umilenia umnie wolałabym mzeli sprawować imprzeciwności y umartwienia w Bogosławiących affektach Rodziców kochaiących y kochanych pieczołość szczęśliwości y zabezpieczenia moich zawsze Zakładałam y zakładać będę. Jestes WXMć Dobrodziku pilnego grona dosłownatey Familij swoiey tak wielce godna matkę niewątpię że miłości y godności na cerpey od potomstwa swego Zgadasz z ze onych takowe sentymenta zawsze radować y kontentować będą Maiętrzyńskiego Umysłu z serca szczęśliwienie. Lubo to nie było Woli Bożey zebym się znajdowała w domu Dobrk synowską niemniey iednak zawsze będą prawdziwe Czucia y Zupełnie mocne przyczyną Zamą wszelkich Zostawam.

Respons JW. Xżney Ekzmi Marszałkowey W WXL:

Już nie czynić wemnie podziwienia teraźnieyszego Xcia odpis Wmwnę Pani, Zostawuię te Światu wspomnienie wielu, a Pana nieustraszonym umysłem, natę tak nagłą serca Jey z Rezolucyią patrzę odmianę. Dowolności Zktorą się wemnę Pani szczyciz łu Woli Rodziców bytaby Chwalebna, Zeby wprzeciwnalezy tym stanie Czasie Obrażana bytą, Lecz wtym niewchodząc, Otym tylko Ią zapewniam Że nigdy podobney po Dzieciach moich wyczekać nie będę Zbrany

Kopia Listu JW. P. Branickiego Hetmana W. Koron. do Xżney Jeymci Sanguszkowey Marszałkowey W. W.ego Ltt.

109

Dziedzic prawdziwe umartwienie WźmciDobr. które Jey uczynić może niepomyślność Zamysłow Xcia Jmci Starosty Krzem. zostałem tu nad wszelkie spodziewanie nasze wzięty już Zupełnie Rezolucyią, którą wstrzymać lub odmienić rzecz była cale niepodobna, Jako P. Miastowski dostatecznieyszą o wszystkim uczyni Relacyią, Wielka WźmciDobr doskonałość y zwykła Rezygnacyia do Woli Boskiey, która jeżeli do innych wszelkich Sukcessow tym osobliwiey zawsze w postanowieniach naszych wydawać się zwykła. Na koniec sam Wiek Jmci Star. Krzem. wszystkie jeszcze szczęścia Dalsze przed sobą mającego uczynić folgę powinny Zalow WźmciDobr. ażebyś tyle to Zdrowie swoie, nad wszystko stacowne konserwowała. Do którego Całym Sercem Interesuiąc, wyznać mi teraz zostaie że jest z niewdzięcznym przywiązaniem y Respektem.

Od tegoż do JO. Xcia Jmci Starosty Krzem.

Wyperswadowanym bydź WźmciMości że prawdziwie y serdecznie ubolewam nad niepomyślnością Wźmci. bom tu już zastał nieszczęśliwe Dyspozycyie do postanowienia Jeymci Pani Podkanclerzyney y już na dniu wczorayszym Ułożenia te swoy odebrały skutek po nastompionym Ślubie z JP. Kwarcem Litewskim. Nie pierwszym przykładem na Wźmci ta prawdziwa tą bydź powinna przyięta Rezolucyią że podobne okoliczności od Wszechmocnych dependuie wyrokow. Zacność Jmienia Wźmci y Wiek Jego kwitnący dwa są niewątpliwey Nadziei że w dopełnieniu wszelkiego żądania obfity odbiorą sukces z Zupełnym myśli y Serca uspokoieniem. Proszę iak naymocniey przykrość tey odmiany wspaniałością przyiąć umysłu, polegaiąc na tych Rządach, których dościgać nie można ale poddać się Im należy. Nie tracę y Ia nadziei że chociaż ta czasu pora nie była zręczna do skutecznej pomocy, zdarzy się Jmci do potwierdzenia w dowodach Jem jest z prawdziwym przywiązaniem.

Mowa Jmci Xiędza Michała Poniatowskiego Kanonika y Deputata z Kapituły Krakowskiey na Trybunał Koronny Delegowanego do Jkmci od Jegoż Trybunału w Warszawie d. 3 Januarij 1762 Dnia.

N. S. K. P. K. J.

Około utrzymania Praw y Sprawiedliwości jako Duszy Rzpltey wywierzającey dzieła przyzwoite Członkom; Oyciowska czułość W. Kmci to w Wiernych Poddanych Rządom Pańskim sprawiała skutki, że w nayzupełnieyszey spokoyności ufundowany Trybunał koronny pełne winnego uszanowania umysły pełne Wdzięczności y Wierności Serca przez nas tu wysłanych przed Tronem W. Kmci P. N. M. składa.

Ja nad życiem, honorem, y Fortuna, wspoł Braci naszych wysadzona Trybunału Władza że pochodzi od Oyca y Powagi W. Kości równie mu jest obowiązana jak Słońcu Promień, jak Obraz swojemu Originałowi, która jasno y wyraźnie Twarz Naywyższey Jurisdikcyi W. Kmci wyobrażać ma Stara lieby wszystkie usiłowania swoie na to obraca, aby żadnych dla przymileniaczy Kmuźdolwiek w szczegulności nie przyymując kolorow, grunt powszechney Sprawiedliwości w określonych Prawem y Przysięgą limiach wyrażać mogła.

Ta jedynie do W. Kości w tey mierze istotne podobieństwo gdy widzieć będziesz naysprawiedliwszy Królu, ufam że wzniecą w oczach Pańskich upodobanie do swoich Namiestnikow, a w Sercu Oyciowska, miłość otwierająca hoyne W. Kmci Ręce w Skutku Łask Pańskich, do których kilkokrotnie powtorzone Jmci Xiędza Storawskiego przy Końcu Prezydentskim chwalebne y nieskalone prace kandydatem czyną. Czemu niemniey Jmć Pana Zamoyskiego Marszałka Wielkich Przodkow swoich Cnot Sukcessora, którego Imieniowi to winna równość że na tey Jurisdykcyi swoich wyobraża Monarchow winien Trybunał że swoich Marszałkow Pańskiey poleca Łasce. Jey Gr. wszystkich Kollegow naszych razem y nas przed obliczem Pańskim stawiających z nayglębszym Majestatu uszanowaniem mam honor oddawać.

Echo

Echo od Skał y Gór odbite, acz w dalekich Stronach, Serce życzliwe do Radości z applauzu na odgłos Małżeńskiego Związku JO. Xięstwa Jeymcie Adama z Elżbiety z Grafow Flemingow Czarnolyskich Generałow Ziem Podolskich rozrzewniające.

Ipsa loquitur voces ad sidera jactant, ipsi montes, ipsae rupes, ipsa sonant arbusta.

Prześwietna Para, Cni Generałowie
Krwi Królow Polskich godni Potomkowie
Wiecież! jaką wasz związek niezmierzamy
Przyjaźń Wieczney, tak długo czekamy
Radość w nas wźnieca! a jako teskliwe
Z przewłoki, Serca cieszą się życzliwe:
Że Dzień zajaśniał, jeśli mówić mamy,
Nigdy z szczęśnemi, nayszczęśliwszy Nami.
Że już się dla was czasy pospieszyły,
Które wyroki wieczne wam znaczyły.
Co mówię Serca? kiedy same Skały,
Domy, Pałace, Miasta, Góry, Lasy,
Wruszone z swych mieysc, dawne Ikelow czasy,
Wznowiły, płaszcz, na odgłos nowiny,
Która szpiegząca w ostatnie Krainy,
Fama wźniosła, a życzliwe głosy,
Okręgi Ludu, brzmiały pod Niebiosy.
A jako rzeka wzerwawszy zagrody,
Silniey nad zwykły bieg, swe pędzi wody
Lub jako Ogień przez mocne tłumienie
Wzmaga się bardziey, y mnoży płomienie:
Tak Serc życzliwych przewłoką tłumiona
Radość, tysiąc dla raży pomnożona
Z waszego szczęścia, Zacni Małżonkowie,
I publicznego, które jak Oycowie
Gorliwi, póki pomnażać będziecie
Aż na Terminie powszechnym stanięcie.
To nam niepłonnie ważne obiecują
Wielkie przymioty, tam wszyscy rodzaj

Że ten

Że ten tak godney Pary związek wieczny,
Oyczyznie y wam będzie pożyteczny.
Tych pewnie pociech spodziewać się potrzeba,
Po Was Cnie Państwo: których Serca, Nieba
Cnotą, miłością złączyły wzajemną
Y obyczajow ludzkością przyiemną.
Nasz Cna Elżbieto Woiewodow Syna,
Którego sama na Łonie Lucyna,
Wymiastowała; a rzadkie ozdoby
Tego, Twey godne Jedynie Osoby.
A wzajem mowiąc; Jać to! to jest D.R.H.
Prawdziwie godna Xiążęcia M.D.R.M.
Te gdy zalety w Obojey Osobie
Widzim, o jak się radujemy w Sobie;
Y mowim: w Was są Xiążęta nadzieje,
Domu, Oyczyzny, pokoi nie przyspieje
Ow czas szczęśliwy, kiedy Potomkowie
Liczni otoczą was Jenerałowie
Ozdoby Domu, Oyczyzny podpory
Hardzi walecznie Syny, cudne Cory.
Wam zaś Kanclerzy Woiewodowie
Serce życzliwe się woła w tym Słowie
Życie Xiążęta, aż się doczekacie
Z Prawnukow Pociech tych; których żądacie
Lub aż na własnym wychowane Łonie
Wnuczkę y Syna Wyrzycie na Tronie.

Rzyiscie Ministra Rossyiskiego de Wogcikow podanego w Warszawie d. 3 9br 1782 R.

Niżey podpisany Dworu Rossyiskiego Pełnomocny Minister z Rozkazu desuper ma honor dommunikować Dworowi Jkmci iż Nayjaśnieyszy Monarchini Jego będąc dostatecznie Informowana iż niektórzy Jesmy PP. Obywatele Wielkopolscy z dawnych czasow będąc przychylnieyśi według Sąsiedztwa Królowi Jmci Pruskiemu nietylko niechęci swoje y nieludzkości przeciwko Jego Woyskom wynurzać poczęli ale też y wewnętrzną Oyczyzny swoiey spokoyność wzruszyć usiłuią y do związkow lub Konfederacyi zabierają się. Zatym iako jednostayne Jego było przedsięwzięcie widzieć nienaruszoną w Państwie Rzpltey spokoyność,

tak

tak dla zabieżenia tym tatwo wynikać mogącym zamieszaniom ze
Woiska znaczny Corpus Woysk swoich od 12m pod Kommendą Jcia
Jmci Wołkońskiego Generała Lieutnanta swego na Kwartyrach
Zimowe w Poznaniu y w okolicach tego Miasta dysponować powie-
rzywszy mu Komissyą ażeby jako nayusilniey starał się nienaruszoną
nieyścia w Wielkopolskich Woiewodztwach ale y w całey Rzpltey
Polskiey utrzymywać spokoyność y na ten koniec raczyła go
upełnomocnić y ażeby o wszystkim co do tego należeć będzie
Jmci Panu podpisanym korrespondował y przez niego przeciwko
y nieodwłocznych od Dworu Jkmci rezolucyi po-
nieważby to było z wielką stratą czasu gdyby o tym wszystkim
miał się opisywać do Dworu swego y przeto by niepowetowana mogła
nastąpić szkoda y tak gdyby naprzykład konfederacyia albo pocz-
tki do tego w samey rzeczy pokazywać się miały w takim razie
Jże Jmć Wołkoński wydaniem nietylko pod Jmieniem swoim
z Rozkazu nayjaśnieyszey Monarchini swoiey manifestow, ale
też jeżeliby tego potrzeba wyciągała z Woyskową Srogością wy-
chodzący płomień w samych początkach ugasić może. I tym wszy-
stkim jednak że przepisanemu ażeby nadaremnie y przed czasem
żadnych nie czynił Manifestow a tym mniey jeszcze Woyskowey
bez potrzeby używał srogości alebardziey miałby o tym starannie, ażeby
dawniey zaniesione Skargi umitygować y żadney okazyi nowym
nie podawać. Inquantumby zaś nad wszystkie mniemania Oby-
watelow Wielkopolskich żadnym sposobem od Konfederacyi odwró-
cić niemożna było, y na ten czas chociażby nayiaśnieyszą Monarchini
Rossyiska przymuszona była zażyć Sił swoich przeciwko Nieprzyja-
ciół Oyczyzny swojey własney, jednakże było by to z Jey umar-
twieniem y przeciwko dobremu Jey przedsięwzięciu y mniema-
niu, które zawsze zmierzały do utrzymania nienaruszoney w Pań-
stwie Rzpltey spokoyności. Więc niżey podpisany z Ordynansu
Nay: Monarchini swojey ma honor rekommendować Dworowi
Jkmci ażeby z Strony swojey jako lepiey wiedzieć może nay
skuteczniejszych mógł zażyć Srzodkow dla przytłumienia
wszystkich Skarg y niespokoyności.

F. de Vogelsow

Kopia Listu JW. Hetmana W. K. do JWP.
Woronczowa Kanclerza W. Rossyiskiego pisanego

4 26

pisanego Dz 26 8bris 1761 R. z Francuskiego przetłumaczonego.

Nie mogę zataić przed JWmym Panem dochodzących mię z Wielkiey Polskiey Wiadomości o dyspozycyi umysłow w tey Prowincyi skłonnych bardziey do Wzięcia przewrotnego gwałtownego y niebezpiecznego Rezolucyi, a to z przyczyny pomnażających się coraz więcey Excesow y uciążliwości, które od Woysk Rossyiskich ponoszą, mimo wielokrotne Skargi y prozby tychże Województw do Protekcyi Nay: Króla Jmci udających się nawet y Delegacyią umyślną od Xcia Jmci Prymasa wspolnie z Innemi Jsmć PP. Senatorami y Ministrami Rzpltey do Peterburga expedyowaną dla doprasżania się Satysfakcyi u Nayjaśn. Imperatorowey Jeymci Monarchini pełney Sprawiedliwości y Dobroci y tey Serca y umysłu Wspaniałości którą Cała Europa uznaje.

Ideśperowane nakoniec nieskutecznością namienionych Skarg y prozb swych gdy zamiast Ulgi y powściągnienia tych ucisków coraz większe im dzieją się Gwałty Zabóystwa y wiadome Inne y niegodziwe y bez względne na Stan y Kondycyą Ludzi Zacnych Godnościami y Charakterami dystyngwowanych traktowania gdy zamiast alleviacyi w Prowiantach y Furażach które dla własnego Wyżywienia się Sami Obywatele furować muszą dostawiać Jch Woysku Rossyiskiemu na swoią Szlachecką Wolność bezcenną de pro arbitrio Jata Surowemi Exekucyami za przymuszeniem Ledwo w Czwartey Części Ceny jak są warte często nawet za biletami bez żadney zapłaty.

Animositas Szlachty do tego już przyszła Stopnia że mało mając Cierpliwości na Reprezentacye moje które Jm czynić nie przestaią dla utrzymania porządku publicznego wysłały do mnie też Wwrtstwa Listow swych z nieprzestannemi Skargami razem używaiąc Rady y Ratunku o demmies Zewsząd do mnie dochodzą Wiadomości z któremi się Szlachta głosno deklaruią że obierają raczey Sobie przyjść na wszystkie nieszczęścia Domowey Woyny dla obrony Wolności swoiey aniżeli ieszcze dłużey pod tak ciężkim Jarzmem znosić wzgardy y Urągowiska któremi

którem Kommendy Rossyiskie zbywaią uskarżaiących się zamiast Sprawiedliwego wyrozumienia y Satisfakcyi, którey nie masz dotąd przykładu aby Ią kto z ukrzywdzonych odebrał. Inwalaią zatym fatalne konsequencyie, które z takowego nie ukontentowania publicznego y fermentacyi Umysłow nastąpić mogą w Narodzie mimo nierząd Swóy czymaiącym jednak prerogatywy Wolności y Independencyi, gdyby zaniedbane być miały, a niechcąc nic mieć Sobie do wymówienia nie omieszkiwam Uwiadomić o tym wszystkim JWMMMu Panu y przełożyć mu Skutki tey Expressyi.

Wiem to dobrze jak są ciężkie y niebezpieczne namiętnione konsequencye dla Rzpltey trwoży mię sama perspektywa nieszczęśliwości tey dla Oyczyzny mojey w którey ruina ja sam z kompatryotami memi mogłbym być przyciśniony, ale koniec podobnych Rewolucyi, jak iest zawsze wątpliwy tak smutny a często y Samym nieszczęśliwym Zwycięzcom.

Odwrócenie nieszczęścia tego jako wyciąga wszelkiey pilności y starania y ażeby insynuacye Króla Pruskiego w Wielkiey Polszcze mimo które ta Prowincyia nie dała żadney przyczyny do podeyrzenia jakowey zagranicznej Intrygacyi, nakoniec jednak aby nie przywiodły Malkontentow do jakiey gwałtowney rezolucyi zadaię się obowiązanym poprzedzić WMCi Pana tym uwiadomieniem względem przyzwoitych Srzodkow y Sposobow wtak krytycznych konjekturach y czynię to z Supełną ufnością doskonałych przeszczonych y sprawiedliwych Jego Sentymentow.

Zachodzi ieszcze druga okoliczność irritująca umysły że po uczynioney u nas w Polszcze reducyi monety w Czasie Woyny teraźnieyszey zagęszczony wielorakich podłych Gatunkow do Wnętrznego Jch Waloru Woyska Rossyiskie zamiast konformowania się do teyże Reducyi podwyższyły ieszcze Cenę pieniędzie swoich; zachodzą nawet Skargi że te Woyska swoie lepsze pieniądze dla profitu wymieniaiąc na podłą monetę niemniey Obywatelow naszych zarzucaią y do przymowania przymuszaią

Niemogą

Niemogę się także dyspensować nie namieniaiąc y tego WMci Panu że Nay: Imperatorowa Jmć będąc od wszystkich znana za Monarchinię wyśmienitey Sprawiedliwości dobroci y wspaniałości Serca szczególnie Jśmć PPrzy Generałom Kommenderuiącym tu Woyska Rossyiskie wszystek nierząd ten y niesprawności powszechne przypisuią mniemaią. Rozumiem zatym że gdy Nay: Imperatorowa Jmć zalecić im raczy Surowemi Ordynansami, ażeby popełniaiący tey oppressyi w zapłacie Furażow, Prowiantow, ażeby sprawiedliwość y kurrencyią monety u nas ustanowioną obserwowali ukrzywdzonym y uskarżaiącym się czynili, która w nayuporządnieyszych Narodach nigdzie odmieniona być nie zwykła.

To sposoby utwierdziłyby nie wątpliwie Kompatryotow moich w Sentymentach Spokoyności, które Jm przyiaźń między temi Państwy Sąsiedzkiemi y Weneracyia dla Nay: Imperatorowey Jmci dotąd Inspiruią uczyniłyby skuteczniey sze y moie do tego Końca zmierzaiące starania y remonstracyie spodziewanym tu u mnie wspomnionym Jśmć PPrzy Posłom Urzędu Wielko Polskich czynić, iakoteż Woyskowym tey Prowincyi do Subordynacyi moiey należącym zalecać iak nayżywiey nie omieszkam pragnąc tym postępkiem ile w mocy moiey będzie może oświadczyć publice nie przestaiąc moie usiłowania pro Interesse Communi Causæ y około Oyczyzny moiey w pożądaney Spokoyności iakoż nie tracę wcale nadziei jeżeli WMci Pan przykładać się będziesz raczył wyrażonemi Sposobami rzecz Sama przez się dość iest Wielkiey Importancyi ażeby nie miała nakoniec WMci Pana do zażycia Wielkiego kredytu swego u Nay: Imperatorowey Jmci y władzy którą masz w Woysku ażeby Oyczyzna moia uczuć mogła iak nayprędzey zbawienne ich skutki ette mam przytym honor pisać.

Kopia Responsu od JWJ. Koronowa Kanclerza W. Rossyiskiego. JWJ. Hetmanowi W. Koronnemu danego z Petersburga d. 6 9bra 1761 R. z Francuskiego przetłumaczonego.

Lubo z Listu JWWmci Pana de d. 16 augusta który miałem honor

odebrać

odebrać, jako y innych mnie doszłych w tym że prawie Czasie od różnych Jchmć Senatorow y Ministrow Rzpltey byliśmy uwiadomieni o Skargach Obywatelow Wielkopolskich przeciwko Woysku Nayj. Monarchini niespodziewaliśmy się jednak ażeby fermentacyia Umysłow w tym była Stopniu jako Jwbrny Pan wyrażać mi raczysz w Liście swoim ostatnim de 4 25 Elapsi.

Staramia Jwwmy Pana około utrzymania Spokoyności publiczney y zabieżenia Rhodliwym konsequencyom utwierdzają zaś zupełnie w Opinij, którą mamy za wielkie Jego doskonałości, y niewątpliwie obiecujemy Sobie Jch skuteczność, ale nie mogę dysponować o namienienie Rossyi iż nam się rzecz zdabyć trudna do pojęcia ażeby Excessa o które zachodzą Skargi tak były wielkie, jako je reprezentują, y ażeby nie było jakiey skrytey przyczyny exaggeracyi onych y ażeby niecierpliwość Szlachty nie pochodziła po części z Jntrygo Jnnych Osob z własney Jnklinacyi złe mających intencye y przychylić się łatwo mogących do zamysłow Nieprzyjaciela, którego bliskie Sąsiedztwa dodawać może wagi zawodnym Jego obietnicom: W takowym razie byłoby nieszczęście któremu Rossyia zabiedzby nie mogła naywiększą swoją Sprawiedliwością którą uczynić chce wszystkim sprawiedliwie pretensyie mającym. Do Rzpltey należy na to pilne mieć baczenie y zabieżeć ażeby pozorny pretext którego używają z tym większym Sukcessem im jest naturalnieyszy y od konjektur faryzowany nie zwiodł nakoniec Obywatelow, y do ostatniego nieprzywiodł ich nieszczęścia. Martwiłoby to nieskutecznie Serce Nayj. Jmperatorowey Jchmć widzieć rzeczy ad hanc extremitatem przywiedzione, przyjaźń Jey dla Rzpltey, bojaźń przyczynienia nowych Niepomyślności do teraźnieyszey adequatney Woyny, a nayprzeszłko sprawiedliwość Jey to sprawiła że bez trudności żadney nazaczyć raczyła znaczne Summy przez które kommissyia będzie w stanie kontentować wszystkich. Dotego jeszcze nawet wola swoja przychylniey ażeby w rozstrząsaniu Pretensyi wspot Obywatelow naszych taż kommissyia sakryfikowała raczey Skarbu Nayj. Jmperatorowey, aniżeli zostawićby miała naymnieyszą przyczynę sprawiedliwey Skargi.

Miałem już honor donieść Jwwmy Panu o posłanych iteratis

naywyraźnieyszych

naywyraźnieyszych Ordynansach Felt Marszałkowi de Boufflers
ażeby disciplina Militaris jak nayściśley obserwowana była,
wszystkie występki które się trafiać mogą aby były surowo powsz
gnione y Satisfakcya Kompatryotom waszym wszystkim, bądź
Szkod albo Krzywd wraz wszelkich onym uczyniónych aby nie
odwłocznie uczyniona była. Należy zatym sprawiedliwie przy-
znać że nic nie zaniedbano z Strony naszey cokolwiek należeć
może do utwierdzenia Spokoyności w Polszcze, y Spodziewamy
się że Rządy publiczne Rzpltey niemniey z Strony swoiey
dokładać będą attencyi do zdobrzenia y utrzymania takowey
nieszczęśliwości, która in visceribus Rzpltey początek swoy brać
by miała. Zostawuiąc wielkiey przezorności JWWmy Pana Re-
flexyie którebym tu mogł przydać y które sam nie wątpliwie
przemikasz, nie dostaie mi tylko przydać jeszcze że co się tycze
monety nie mieliśmy dotąd żadney wiadomości, ale y w tym
punkcie jako we wszystkich innych niechcąc zostawić naymnie
szey wątpliwości mieysca, o szczyrym umyśle naszym względem
utrzymania harmonij dobrey, y przyiaźni między dwoma Państwa-
mi y ażeby w tey okoliczności nie było nic nigdy do wymówie-
nia Rossyi zalecono iest wszystkim Jeneralom Rossyistim
ażeby we wszystkich jeneralnie zapałach nic się takowego nie
działo coby było z krzywdą Obywatelow Rzpltey. Nakoniec
nie mogę dostatecznie wyrazić JWWmci Pánu wdzięczności za zar-
liwość jego dla wspolnego dobra jeneralnego y upraszam aby
raczył być wyperswadowanym o szczerości Sentymentow y
konsyderacyi z którą jestem. ---

Mowa Jmci Pana Rzewuskiego, Woiewody Po-
dolskiego, Hetmana Polnego Koronnego miana na
Radzie Senatorskiey Warszawskiey D. 9. 1761.

Nayjaśnieyszy, nie tak blaskiem Korony, jak cnot Lustrem Krolu,
Oycze, nie Panie nasz Miłościwy.

Blisko trzydziestoletni przeciąg swobodnych Rządow Augusta
Polskiego, Stodyci Pokoju, w którey do sytości smakujemy sobie,

zbukana

zrudzana srogim Woyny, zgiedkiem Europy szczęśliwość, do Polski schro-
niona, y przeniesiona, są to skutki Błogosławieństwa Boskiego, które dobrzy
y pobożni Królowie, ściągać zwykli, na Państwa y Ludy, Rządom swoim
od Naywyższego powierzone.

Liczne te, y poważne Krzesła, z wyrokow Prawa, cnocie y zasługom wy-
stawione, Tron nayleprzego z Królow, wspaniale otaczające, wszystkie
prawie osadziłeś Wasza Królewska mość, y ledwie nie cały Senat, jest
dziełem Roż W. K. Mci. Gmin ten Urzędow, którymi na wzor Promie-
ni Słonecznych, napełniasz W. K. Mć. Woiewodztwa y Ziemie, tak jest
wielki, że nieznam mikogo na jakikolwiek stopień Godności wywyższo-
nego, którego byś W. K. Mć., Przywilejem nie uczcił.

Stołeczna ta Warszawa, przedtym po większey Części drewniana, y w
budynku uboga, teraz Pałacow y Kamienic pięknością ozdobiona, tak
się odmieniła, za Panowania Waszey Królewskiey mci, że ją ledwie
poznajemy. Wielkie w niey gmachy; to dla młodzi Szlacheckiey,
to dla zabieżenia zbrodniom, to dla poprawy obyczajow zbudowane,
są to świadectwa, nieśmiertelney sławy, Oyca Oyczyzny, są to zadatki,
na miłość Potomkow W. Królew mci, prawnukom naszym zostawio-
ne, z nich y dziejopisow Polskich dowiedzą się żesmy te obszerne fabry
ki, w miey długiego pokoju zaczęły, od kwitnącey młodości naszey,
do siwego Włosa, powstające widzieli.

Bog, którego Wasza królewska mość, y Namiestnikiem, y żywym jest
Obrazem, niechay żyte Lat użycza Waszey Królewskiey mci, ide Poddanych
uczynitoś szczęśliwemi W. Kro: mci, niechay między Nayjaśnieyszą
Familią Paryską, podzieli y rozda. Europeyskie Berła, a krew Augusta
Polskiego, ze wszystkiemi Monarchami złączona, niechay wlewa cnoty Jego,
w Domy Cesarzow y Królow.

Kiedy zaś po niedoszłym Seymie, raczysz Wasza Królewska mość
zaciągać Rady Senatu, jakby dźwignąć, do upadku nachyloną a pod
ciężarem złey monety, ięczącey Oyczyznę moją, y ja z miesca y
krzesła Podolskiego, podaię y podaię, błahe zdanie moie, wielkiemu
a z wysokości Tronu, wszystko opatrznie przenikaiącemu, zdaniu
Waszey Królewskiey mci.

Do Seymu

Sejm Extraordynaryjny, w ciężkich razach, y Przygodach Rzeczy pospolitey, od Przodkow naszych zażywany, sądzę bydź potrzebny, który abyś Wasza Królewska mość, jedynie y szczegulnie do monety, y otwarcia mennic, złożyć raczył, z umiłowaniem domawiam się.

Sądy Pogranicznie, dla utrzymania Sąsiedzkiey Przyjaźni, y zewnętrznego pokoiu, przydatne, tym pilniey y nieodwodniey usłużne będą Oyczyznie, im nie ucżynniey, Jensye prawem naznaczone, Sędziom pogranicznych dochodzić będą.

Około Sejmikow Relacyjnych odwołuję się do opisu Prawa, y do Woli Waszey Królewskiey mcj.

Potrzeby Fortec Kamieniechiey, y opatrzenie Cekhauzu Lwowskiego, Nieodrobliwey Łasce Pańskiey polecam. Jmć Pan Generał Artyleryi Koronney znakomity cnotami y zasługami, wielkich w tey Oyczyznie Przodkow swoich potomek, znaczną Liczbę pięknych Dział, swoim nakładem lanych, obdarzył Rzeczpospolitą, nic sprawiedliwszego, jakby aby Skarb Koronny, na wspomnione nieodbitne potrzeby, przyswoiła Summę, wypłacił Jmć Panu Generałowi Artyleryi.

Nieodrzecznie podobno, postąpię sobie, a Miłościwy Panie, że zmierzając ku krzesowi głosu mego, wyboczę trochę, do przełożenia Waszey Królewskiey mci, uciążliwości y pokrzywdzenia Woyska, przez złą monetę, a bez ogrodki mówiąc, przez obłudną y nieistotną zapłatę. Połowę tylko zasług swoich, Żołnierz odbiera, bo tynf teraźnieyszy niewart y pułtynfa tego, na który, Rzeczpospolita Woysko, podczas Sejmu Traktatowego zaciągnęła, a rzecz jest wszystkim jawna, że za dwa teraźnieysze Tynfy, nie kupi tego Żołnierz, co kupował za Tynfa jednego, na który Woysko służbę przyjęło. Rzekłem Miłościwy Panie, że zawsze y niepłatność zasług do Nieba wołać zwykła. Wiem y to, z podania Przodkow naszych, y Dziejopisow Polskich, że niepłatność Woyska, bywała nieszczęśliwym pochopem, do częstych y znacznych rozruchow w Oyczyznie. Jodny Podskarbi Wielki Koronny, chwalebnie y opatrznie to uczynił, że przez Uniwersały swoje płacić kazał, na Cłach y Komorach, albo starem y niepełnowartnem Tynfami, albo złotem, że nawet Urzędnikom Skarbowym, takąż Sprawiedliwą monetą, uiścić się w Jensyach przyobiecał. Zacóż prosię Woysko nie ma bydź na równey

Szali

Szali, ze Skarbem Koronnym położone? Wszakże Krew y życie za uchwalonąż dla Siebie zapłatę, ponieść na ognie y mieczu, zawsze powinno, y nikomu sprawiedliwiey nie należy, obiecana zapłata, jak Woysku bo za tę zapłatę krew y życie, Żołnierza jest zakupione. Upraszałbym tedy Waszą, Królewskiej Mość, aby Jan Podskarbi Wielki Koronny, nayWyższy Sprawca y Rządca monety, tymże sposobem, obwarował istotną, y nieobłudną Woysku zapłatę, którym obmyślił, całość y rzetelność dochodow, Skarbu Koronnego.

Kończę Miłościwy Panie, wznosząc Ręce do Naywyższego, abyś Waszą Królewską Mość, żył długoletnie, rządził szczęśliwie, a Prawa y Wolności Cnych Narodow, tak, jak dotąd czyniłeś, utrzymywał Łaskawie.

Mowa JW. JP. Rocha Jabłonowskiego Kasztelana Wiślickiego.

Nayjaśnieyszy Królu Panie moy Miłościwy.

Taż sama wielkość przyrodzonych Cnot y stałość umysłu co za zrządzeniem Łaskawych Niebios, w srogim y przedłużonym z mieczownego szczęścia losami walczeniu, zbroją jest nie przełamaną Serca Pańskiego W. K. Mci. Pana mojego Miłościwego, kiedy na pociechę y otuchę prawie jedyną, w Stanie niejako ze tak rzekę zdesperowanym Sprawy u nas publiczney, pokoju z ardorem nieoszacowanego zdrowia daremnie podeymowanych trudach, y składanych Seymow radach nieodraża się by naymniey, ale owszem nieodstępczonego umysłu stałością nowych zawsze zdobywa siłę na przekonanie jeśli być może fatalnych nad tym Królestwem wyrokow, pociąga nay przód widok ten przezroczysty tak szczerych, zbawiennych, y natężonych dobrym życzeniem Intencyi W. K. Mci. P. M. Miłościwego każdego z nas tu wezwanych do wykonania nayglębszych Bogu, y Namiestniczey Jego władzy u podnoża Tronu Pańskiego dzięk y wdzięczności od całego Narodu powinnych Kontestacyi.

Bez rozwodzenia się z próżnemi żalami nad tym do czegośmy już w zatwardziałości Serc naszych nie jako przywykli, na przedkładzące w propozycyach pytanie jako pomoc potrzebom publicznym po rozerwanych

Dwoch Seymach, jednym Ordynaryinym, drugim Extra-ordina-
ryinym, odpowiedź moja w prostocie Serca Nayjaśnieyszy Panie, że
podobno nayskuteczniey naśladowaniem tegoż samego sposobu co Bog
podał Ludziom do zbawienia. Na miłości Boga oraz y bliźniego zawi-
sła Religia, Prorocy y zbawienie. Na miłości podobnież W.K.M.P.M.M.
y w spolney między sobą konfidencyi zasadza się u nas osobliwie
istota dobra publicznego, y uszczęśliwienie Rządow Oyczyzny przez spo-
sob jedyny tym kształtem dochodzenia Seymow. Wziętym na cały świat
przykładem na wzor podobno doskonałości Krolestwa Chrystusowego
Charitas perfecta vinculum jest Rzeczy pospolitey.
Bez ułomności przywiązanych do kondycyi ludzkiey pewnieby, takowa
Rządow konstytucya na zadrość Narodom uszczęśliwieniem naszym
była. W tey więc postawie, związek jedyny miłości sprawić może ten
tak arcypotrzebny spojenia ścisłego trzech Panow, który dopiero na ten
czas jest Duszą ożywiającą Ciała Rzeczy pospolitey, kiedy wymika tempera-
ment, że hi tres unum sunt. Jako bez miłości bliźniego negatur exi-
stentia miłości względem Boga, tak będzież Nayjaśnieyszy Panie
Celem y Centrum miłości wszystkich, gdy sprawisz pojednanie y stu-
tek miłości między sobą.
Zaraza ostatnią nam grożąca ruiną wprowadzoney do nas zagrani-
cznej złey monety była już powodem W. K. mci P. M. miłościwemu
do złożenia Seymu Extraordynaryinego, który lubo zawistnych wyro-
kow dla Oyczyzny niedoleą spełniać bez uleczenia gangreny śmier-
telney, zkąd millionowa strata przez samą zwłokę tak potrzebnego ra-
tunku dla niey wypływa, chęć jednak prawdziwa y dowod Oycowskie-
go starania W. K. P. M. Mi: że usiłowałeś curare Babilonem et non
est sanata, przepaścistego z Gruntu Serc naszych wymaga Dzięk czy-
nienia. W tym Dugu z osoby mojey u nog Panskich się uiszczaiąc,
gdy tak wielka y gwałtowniejsza coraz potrzeba publiczna trwa
dotąd et non patitur moram, a samey importancya materyi ge-
neralitatem wszystkich, y każdego w szczegulności dotkliwie inte-
resuiącey, głębokich uwag przezorności y autoryzuiącey trzech
Panow wyciąga powagi, bez który mogłaby się nie znaleść
ducilitas in populo w tak delikatney gdzie o fortuny każdemu

Dzie Rzeczy,

idzie Rzeczy, salwuy Nas czym prędzey Nayjaśnieyszy Panie, y raczy zabiegać litościwie zubożeniu y enervacyi Fortun naszych, przez Władzę, którą masz zawsze w Ręku złożenia Sejmu Extraordynaryinego do tey szczegulnie materyi z uchyleniem wszelkich innych z mieysca mego jak naypokornieyey supplikuję.

Ministerium Skarbu Koronnego do tak godnych Rąk złożone archychwalebnie już in primordijs, z applauzem winney JPanu Podskarbiemu W. Koronnemu, którą z mieysca mego mu oświadczam wdzięczność zasługiwać się publico zaczęło przed się wzięciem ex munere officij środkami do zatamowania inundacyi dalszey takowey zarazy, zachęciło tym bardziey per resultatum Senatus Consilij innatam virtutem Jego Ministra zdałoby mi się, do czynienia amore boni publici jak nayusilnieyszego wciąż starania y zabiegow, żeby więcey tey znaczącey dla nas Terrcum Saeculum monety z obcego y ostatnią naszą emunkacyą w kray nie wchodziło. In ordine zaś do przyszłey nie uchronney y arcypotrzebney, a w samey rzeczy przez cenę towarow y złota actualnie już będącey Reductacyi, tudzież pociągnienia przez własny interes cnych Narodow utrzymać koniecznie Sejm przyszły, y ufundować na nim materyę, subsit altissimo Judicio W. K. Mci P. N. M. y przytomney Rady, czy nie zgrawiłoby to do tak pożądanego końca potrzebną w umysłach dyspozycyią y permowencyią, żeby JPmć P. Podskarbiowie obcego Narodow probę tantis per przez ogień każdego gatunku y stępla tynfow, tudzież y innej co w kraju się zawadza zagranicznej monety każąwszy exactissimè uczynić, istotny walor ich wewnątrz co się pokaże przez extrakcyą y decoct względem dawnej do wiadomości publicznej podać raczyli, oraz starali się Dworowi Berlińskiemu ministerialiter uczynić remonstracyią o powrzestanie bicia monety dla naszego kraju, którą w jednych tylko Pruskich lege Beneficiaria nadanych, a nie w Rzeczu, ani gdzie indziey prawa y konstytucye, z obwarowaniem wyraźnym, żeby była podług ligi y walorem naszey pod swoim stęplem y obrazem własnym bić mu pozwalaią.

Ja jest

Jać jest istotnie w żadajakiey sił y Rządow politycznych posturze
poniżająca słabych Stanow kondycya, że względem możnieyszych
Sąsiadow precario prawie existunt, żadz możnych skargi naprzeciw
słabym niejako są podeyrzane. Od ściany Tureckiey nie słychać coś
bynaymniey, żeby się kiedy uskarżano na zły porządek Sądow po:
granicznych, bo jak z jedney, tak y drugiey strony Sędziowie
są umocowani decydować finalnie sprawy, y do Exekucyi -
Decreta przyprowadzać.

Przeciwnym zaś sposobem si fas est credere, delegowani od Potencyi
Rossyiskiey na Sądy Pogranicżne nie mają mieć władzy decydo:
wania, a przynaymniey tym się zbraniać zwykli, gdzie zachodzi
czynić nam z ich strony satysfakcyą, która jeżeli od nich nie
następuje, bydź to może łatwo, że w innych znowu okkurrencyach
wzaiemnością też y nasi oddają. Dla utrzymania więc Sąsiedz:
kiey przyiaźni y dobrey harmonij rekwirować by podobno -
Dworu Rossyiskiego amicabiliter potrzeba przez Jmć Pana -
Ministra Pełnomocnego u boku W. K. Mci P. M. Miłościwego
rezydującego, o nadanie tey mocy potrzebney Sędziom z swey
strony, a naszym obmyślinszy punktualność ze Skarbu, jak
nayspiesznieyszą kadencyi Sądow, komportacyi między sobą
dobrey, y sprawiedliwości Swiętey zalecić obszerne.

Szymiki Relacyine Prawem postanowione zwyczay po niedo:
szłych Seymach longo temporis tractu niejako abolevit. Godziło
by się wprawdzie mimo zwyczay prawu obtemperare, lecz roz:
poczęcie tego dzieła, czy po zerwanym Seymie teraźnieyszym
przedsięwziąć, czy spokoyniyszey nad teraźnieyszą umysłow
puścić w odłogę chwili, oddaie to pod Decyzyą Naywyższemu
zdaniu y woli W. K. Mci P. M. Miłościwego

Prowincyi dwóch separatim Wielkopolskiey y Pruskiey nay:
mniey Prozby Promieniom Oblicza Pańskiego wystawiam,
pierwsza, Dopraszia się, abyś W. K. mć P. M. Miłościwy

Łaskawie

Laskawie obmyślić raczył tego, co by w Interwencyach zachodzących terazwd od Woyska Rossyiskiego, będąc przy nim sub protectione Juris Gentium assiduus, instantanee mogł się dopominas satisfakcyi. Druga integritatem Praw y swobod swoich tylo Konstytucyiami obwarowanych Protekcyi Majestatu Pańskiego veneraburdè poleca.

Ostatnie słusznieyszego Nayjaśnieyszy Panie, jako zalecić Skarbowi Koronnemu refuzyą wydatkow oryentalnych, które zastępuje pro publico Jmć Pan Woiewoda Krakowski, Hetman W. Koronny. Ad Thesaurum zaś justitiæ Distributivæ, niech tak godnego Woiza wielkiemi wspartego zasługami insynuuje Klemencyi W. K. Mci P. M. Miłościwego; maxyma polityczna Nayjaśnieyszych Antecessorow Krolow Polskich, którzy starając się providere jak nayskuteczniey securitati życia y Fortun Obywatelow czuponowanych inkursyom od Turkow, Tatarow, y Kozaczyzny, zwykli byli interessować Hetmanow przez własne ich Dobra y Possessye w tamtych stronach, do tym skuteczniejszey całego Kraju obrony.

Jmć Panu Generałowi Artyllery Koronney wdzięczność należytą z mieysca mego oświadczaiąc za wspaniałą szczodrotę dla Rzeczy pospolitey ubogaconey z Laski jego darowizną znacznego kosztu Artyllergi, z niemniejszym applauzem zawdzięczać przychodzi interessuiącą się ex munere officii pamięć o potrzebach Reperacyi Fortecy Kamienieckiey y Cekhauzu Lwowskiego? Jeżeli nie widzi y niepoczuwa Nayjaśnieyszy Panie, że to są wydatki nayprzyzwoitsze do zalecenia Jmć Panu Podskarbiemu W. Koronnemu, aby na nie złożować raczył, o co z mieysca mego suppliku Majestatu Pańskiego, y do tegoż względu dobrotliwego speć potrzebną na budowli Warszawskie dzieło wspaniałe y pamiętne dla wygody y ozdoby

Ozdoby publiczney wielkich zasług w Oyczyznie Ministra, tudzież subsidium Charitativum dla pogorzałego Miasta Wilna y poniesioną przez Ogień nie małą stratę tuteyszego Pogorzelca Jmci Pana Ex Wojewody Rawskiego Orderu Orła Białego Kawalera z naygłębszym u nog Pańskich składam respektem.

Merita znakomite Jmci Pana Kuchmistrza Litewskiego wsparte gloriâ obsequij swieżo odprawionej Legacyi, Jmci Pana Krayczego Koronnego na Trybunałach ustawicznego y bardzo publico, miłość sobie żyjącego. Jmci Pana Podkomorzego Inflantskiego zasługującego się continuo coram Facie W. K. Mci P. M. M. do zaszczytu Łaski y pamięci ex Distributiva Justitia przed Tronem Pańskim wystawiam, oraz wierne y życzliwe Panu Serce wznosząc do Nieba, życzę od Boga Pokoju Dla W. K. mci P. M. miłościwego y Nayjaśnieyszey Jego Familij przy następującey porze traktatow przewyższającey stokrotnie uciskow miarę nadgrody, a Dla naszego uszczęśliwienia, że kiedy Nayjaśnieyszy Panie nie możesz wiekować, abyś nam jak naydłużey panował.

Projekt względem Poprawy Monety.

Przed Wynalezieniem y ustanowieniem pieniędzy żadnego innego niebyło handlowania sposobu, tylko Towar za Towar pozamieniać, y tak kto nad to miał zboża płotna, albo Suter za Sukno żelazo albo inne bez których żyć obyść nie mogł mieniał rzeczy. Rzemieślnicy wzaiemną sobie za Pracy Rąk swoich czynili wygodę mieniając między sobą już wyrobione y zaraz do używania zdolne rzeczy dla dogodzenia codziennym a ordinarym każdego z nich potrzebom. Lecz kiedy że dla nierówności Fortun Ludzkich różnić się y nad proporcyą skąpości lub Dostatku Towarow branych albo dać się mających w przemiany powoli mnożyć się zaczęły potrzeba było koniecznie znak wspólny Wymysłu, któryby wszystkie Towarow Gatunku wyznaczał, y któryby w codziennym handlu łatwo na ich mieysce mógł być wydawany.

Brusicze

Kruszce a z między nich jako naytwardsze y naykosztowniejsze
złoto Srebro y miedź były wybrane y do tych czas przez jednostayną prawie wszystkich Państw umowę każdy z tych Kruszcow w pewney wielkości bryły stał się równym co do ceny pewney także Liczbie towarow.

A jako te Kruszce złoto y Srebro będąc z Istoty swojey do wyczyszczenia nayzdolnieysze, a przez oszukanie y chciwość ludzką dodaniem podleyszych Kruszcow do fałszowania nayspособnieysze, potrzeba było stopień delikatności y czystości ich ustanowić aby pewna Waga jednego, tyle mogła być warta, jak pewna ustanowiona drugiego, y ten obudwuch Kruszcow Stopień probą naznaczono.

Bezpieczeństwo y wygoda handlow wyciągała jeszcze aby te kruszce jakiś powierzchowny a pewny y Im tylko własny na sobie nosiły Charakter, któryby wagę, probę y Ich szacunek bez ważenia y udania się do proby Ognia ukazywał. Co Prawi ustanowiciele uczynili dając Im Formę osobliwą, wybijając na nich swoje wyobrażenia, albo inne dobre wyraźne znaki, które łącząc się z Wielkością zaraz szacunek Ich poznać dają y w tym już stanie kruszce Imię Monety biorą.

Złoto y Srebro nie są równey Obfitości y między Ich jak rzadkość tak obfitość Jednego względem drugiego równie nie były dla tego potrzeba było jeszcze nie tylko między niemi proporcyią ustanowić, któraby ważyła wiele doć należy Jednego chcąc mieć pewną Wagę drugiego, ale też te według umnieyszenia lub przymnożenia obfitości Jednego względem drugiego Kruszcu odmieniać.

Ich Proporcyia przed tym była jak jeden przeciw dziesięciu, to jest że jedna Grzywna czystego złota, równała się dziesięciu Grzywien Srebra.

Odkrycie Ameryki y otwarcie bogatych Srebrnych Gór tam się

znayduiących.

znaydujących srebro pospolitsze uczyniwszy w Europie, gdy złoto w równey wielości proporcyi nie przybyło Cena srebra spaść musiała y od tego czasu więcey potrzeba było na Wagę Srebra aby było tyle warte co ta sama waga złota jak przedtym.

Ta odmiana była znaczna naypierwey w krajach którym Wielki handel Morski z tego wynalezienia sposob pożytkow uważywał. Hiszpania, Francyia, y Anglia już w Roku 1640 proporcyia 1 przeciw 13 ½ aż do 14 ½ ustanowiły dwóch tylko przeciw 12. w Niemczech nayrzadziey się gdzie mniey rozciągniony y prawie tylko wewnętrzny handel przysposobić ma więcey Srebra zabronić

Te zaraz od tegoż Czasu przyczyny przymusiły jeszcze tych dwóch Kruszcow odmienić proporcyią; ta teraz jest w Francyi y Hollandyi jak 1 przeciw 14 ½ y jeszcze coś więcey w Anglij jak 1 przeciw 15 prawie, a podług niektorych Dania więcey trocha mi 15 a w Niemczech 1 przeciw 14.

Ta uwaga w sobie tyle monety lekce bydź ważona nie powinna y owszem wielki na nią względ w naymnieyszey okoliczności mieć należy. Jeżeliby który Kray bez słusznych przyczyn odmienne od swoich Sąsiad między temi dwoma Kruszcami miał usiebie proporcyią y gdyby naprzykład za mnieyszą kwotę Srebra niż Sąsiedzi naydroższy Kruszec miemiał, ci — wprowadzą mu tyle tego rzadkiego Metalu aby go z tamtego który mniey niż oni szacują zupełnie wyczerpnąć sam wzajemnie stać się może. Oświecimy To jawnym przykładem. Dayrzmy to że w całey Europie proporcyia Złota przeciw Srebra jest tak 1 przeciw 15. a że w Jednej Polszcze jest 1 przeciw 16 nie jest że oczewiście że Cudzoziemcy z Wielkim Staraniem Grzywny złota aby mieli za nie 16 Grzywien Srebra do Polskiey wnosić będą, y że w tey przemianie 1 Grzywnę Srebra na 16 zyskują.

Jeżeli przeciwnie

Jeżeli przeciwnie proporcyja na pożytek Srebra obrociśię to jest 14 Grzywien Srebra przeciwko 1 złota. Cudzoziemcy 14 Grzywien Srebra przynośić a brać Jedną złota nie omylnie będą. Zkąd jeszcze większa dla Polskiey wymienie szkoda gdyż ta Cła od sta przenie się pierwszą przeciwnością

Powtóre że Polska czyli w przedaży czyli w kupnie Cudzoziemskich Towarow zawsze straci przewyższającą ustanowioną Cenę jednego Kruszca nad drugi y tak jeżeli Cudzoziemiec przedawać co będzie mniejszey Ceny w Polszcze Medalem płacić sobie rozkaże aby go więcey wziął. Jeżeli zakupować co zechce droższym płacić usiłuje aby go mniey wydał. Jest tedy jawno że Polska tak w kupnie jako w przedaży zawsze szkodować będzie.

Potrzecie Jeżeli bardziey złoto względem Srebra szacować będziemy ten kruszec będąc większy Obfitości przeciw dobru z przyczyn wyżey dowiedzionych y przeto że mniey dzielniejszy jest do podziału na szczupłe części y do noszenia wygodniejszy rzecz oczewista że wiele Towarow a osobliwie które Bogaci własną ręką płacić zwykli podrożeją bardziey nit jeżeliby mniejszey Ceny Kruszcow niemby Dany, ponieważ Im na naymniejsze części złotne każdy gatunek Monety jest podzielony, tym łatwiey kupiący czym targować się y różnice między nimi a kupiem zachodzącą dwoić może.

Jakoż to doświadczenie dowodzi że Im bardziey moneta miedziana z handlu ummniejsza się tym w większą Cenę wszelkie Towarności idą. Insze droższe Kruszce nie mogąc swoją naymniejszą częścią tak jak miedź małym Częściom podłych Towarow, a do życia koniecznie potrzebnych wydołać zysk na Stronę zawsze przedającego obraca się

Z tego wszystkiego co się wyraziło wnosić potrzeba, jaką za sobą naymniejsza około Monety opieszałość ciągnąć może Szkodę.

Każdy Kray na Samsiadow których Interesa od jego własnych bardzo są odmienne, a często całe przeciwne y wątpić nie trzeba że naymniejsze okoliczności w których swoy zysk, a przeto

mile Kraja

mile Kraju tego czcić będą tym z większą tym z większą chciwością chwytać usiłują, im te będą ukrytsze, albowiem jako żadnego wyciągać rachunku dawać się nie będą, nicht o nich radzić ani Ich ratować nie pomyśli.

W takim przypadku mogłby bydź Kray ktoryby mając znaczny dostatek starey monety y rozumiejąc go bydź wystarczającym wewnętrznemu handlowi nową bić poprzestał monetę. Jeżeli jeszcze do tego Sąsiedzki Handel wprowadzonych tu Cudzoziemskich towarow ztąd wychodzących y te te przewyższenie pieniędzmi własnemi płacić musi, te umnieyszając nieznacznie, całeby na ostatku zniknęły, a Jeżeliby się ten Kray zawsze tym sposobem koniecznie radzić upierał, przyszłoby wkrótce do Stanu prostoty, w ktorym dawniey przed wynalezieniem jeszcze monety wszyscy Ludzie znaydowali się to jest bydź przymuszonym towar za towar przemieniać; a Jeżeliby chcąc złemu zapobiedz pozwolił ten Kray niektorym Sąsiadom bicia dla siebie Monety ważnić nie potrzeba że Sobie za Stempel drogą nagradzać będą, w czym dopiero w płaceniu Cudzoziemcom za Ich towar Szpetna tego kraju odkryje się szkoda, ponieważ ci czyste tylko Srebro Lige odtrącając w Rachunkach przyimować zwykli.

Że wynikne jeszcze większe jeżeli ten sam Kray wszystkich Sąsiadow monety pozwoli y równo swojey monecie da Jey Cenę — zwłaszcza jeżeli się z między tych Sąsiad tacy znayda ktorym wszystkie byle tylko z Czystem godziwe zdadzą się bydź sposoby, albo jeżeli Ich nagła jaka potrzeba z pierwszy ktora się trafi okoliczności szukać przymusi, jeżeli wysadzeni w tym Kraju do pilnowania y czuwania aby żadney nie było szkody na Ludzi niesposobnych y niewyprobowanych w wierności spuszczą się ktory nie będą często czynić proby wprowadzoney Monety dla dania Jey nie podług powierzchowney Wielkości ani noszącego na Sobie Charakteru lecz podług wewnętrznie czystego znaydującego się Srebra prawdziwy szacunek łatwo przewodzić można Iż ten Kray w krotce ogołocony z dobrey a zarzucony złą równey wielkości lecz mnieyszey Cenę zostanie Monety, ktorą Państwo Sąsiednie za dobrą dawać usiłują pokazuiąc oczewisty pożytek tym ktorzy Im dobrą przynosić będą, w krotkim czasie tak się rządzący Kray prawdziwey Ceny połowę tylko jak przed tym po jednymże Imieniem mieć będzie monety.

Niechay mi

Niechay mi miát surowe zakazy wywożenia z kraju monety nie zarzuca, Ludzie ipso facto złapam wieszam będą, wszystkie te wprawdzie są straszne pogrożki, lecz mało wstrzymują tych, którzy będą umieli niepewne y dalekie równać niebezpieczeństwa z oczewistym nie omylnym y bardzo prętkim pożytkiem. Jeden złapany być może a sto uniknie tak jak się winnych y bardzo w tym pilnych państwach dzieje y nie więcey zkąd nie wynikne tylko że między swoje Inne pożytki te Niebezpieczeństwa rachować będą, a jednym od sta tanicy kupować dobrą a swoją wzamian jednym od sta gorszą dawać będą monetę. Powtarzam jeszcze że teraźnieysze zakazy mało pomogą Jeden tylko lecz pewny zda mi się sposob aby Cudzoziemską monetę niebrać tylko w Cenie wewnętrznego Jey szacunku, całą odtrącając zyzę.

Na ten czas nie mając żadnego zysku w przemienianiu Monety własney za monetę Cudzoziemską, ten niegodziwy handel nie omylnie ustanie y z kraju żadne Inne pieniądze wychodzić nie będą tylko te którem to=nieznie przewyższających Towarow Cudzoziemskich Wagę płacić będzie potrzeba. Jeżeli zaś przeciwnie przewyższająca Waga Towarow z pożytkiem temu Krajowi o którym mowiemy będzie to jest jeżeli więcey swoich Towarow przeda niż od Cudzoziemcow potrzebować będzie za te Towary Monetą Cudzoziemską w Własnym Jey wewnętrznym szacunku jak wszystkie dobrze rządzące się Państwa przymować będzie y tym sposobem żadney nie ponosi szkody.

W tym wszystkim co się tu namieniło łatwo weyrzeć można źrzodło wszystkich nieporządkow y nieszczęścia które Nas teraz tak mocno dolega upadek handlu naszego był naypierwszą złego przyczyną niedbalstwo y opieszałość około monety reszte sprawiło.

Niech mi wolno będzie rozciągnąć z niektoremi okolicznościami te dwie przyczyny a naybardziey pierwszą, jako naywaźnieyszą a do radzy y poprawy naytrudnieyszą co zaś do drugiey naymnieysza ostrożność, w Inszych podobney okazyi zażywano krajach źle by uprzedziła, trzeba było tylko w samych początkach Cudzoziemską monetę do Jey wewnętrzney Ceny ustanowić na ten czas by Jey przyjęcie żadnych złych nie sprawiło skutkow.

Polska nasza chociaż wielkie pocłowszy od Zygmunta Wielkiego przeciw

moskalem

Moskalom, Kawalerom, Teutonicdim, Turkom, Tatarom, Kozakom, y Szwe-
dom prowadziła Woyny chociaż wewnętrzne Domowe po kilka razy tak
za Panowania S.P. Augusta II jakoteż y z początku teraźnieyszego nam szczę-
śliwie panuiącego niszczyły Ją zamieszania, Jednak za przez Jakowy tylko
swoich własnych Towarow odbyt zawsze w Dostatki y Bogactwa opływała.
Konie, Bydło, Woski, Lny, Futra, a naybardziey zboża potrzebne do pożywie-
nia Ludzkiego, które Cudzoziemcom Polska dodawała wystarczało nie
tylko do zapłacenia Towarow Cudzoziemskich, bez których obeyść się
nie mogła, ale jeszcze do przewyższenia w Standuu Wagi którą Cudzo-
ziemcy Pieniędzmi dopłacali y ztąd to niewymownie Złota tak wielka
przedtym tu była obfitość że człowiek niemie bogaty miałby był sobie
za wstyd dać od czerwonego Złotego Cudzemu Człeku w Nagrodę nay-
mizerniey szey sobie uczynioney Usługi.

Nie chcę Ja przez to mówić że w Polszcze równie zawsze był kwitnący
Handel to wiem doskonale że ten przy Końcu Roku 1700. powoli =
Zmnieyszać się począł w proporcyi pilnieyszego w Innych Krajach
które w Polszcze zwykli byli zboże kupować około roli starania to
tylko utrzymuje że w Roku 1750 nie tak się zmnieyszył, aby mu
Waga jeszcze nie była pożyteczna, dowod tego to jest dostateczny że
od Ao 1685 za Panowania Jana III. to jest 65 Lat żadney w Pol-
szcze ni Złotey ni Srebrney nie bito monety, Jednak taż Summa przed
40 Lat dosyć była obfita do wystarczenia Handlom wewnętrznego
y jeżeli w niey Jakie było, to przynaymniey nie bardzo znaczne u=
mnieyszenie.

Ztąd tedy wnoszę Iż gdyby była na ten czas Polska przewyższaiąca
Wagę Cudzoziemskich Towarow nad własne pieniędzmi swemi płacił przy-
musiona to umnieyszaiąc się powoli Caleby byli naostatku z Kraiu wy-
szli, coże się nie stało jestem mocno upewniony że chociaż Handel w prze-
dawaniu Cudzoziemcom własnych Towarow trochę spadł nietak jednak
bardzo aby jeszcze waga Onego nam z pożytkiem nie była.

Mówiłem wyżey że handel zboża w Polszcze powoli zmnieyszać się począł
około Roku 1700. w proporcyi pilnieyszego w Innych Krajach które w
Polszcze zwykli byli zboże zakupować około Rok starania co zechcę
krótko dowieść w obszerne nie wchodząc opisanie, Do Materyia nie jest

wte-

w tey okoliczności nowotna Gospodarstwo bowiem polne jest pierwszym y nay-
mocnieyszym Handlu Fundamentem, handel zaś tak jest z moneta
złączony że nie doskonale o jednym mówić drugiego nie tykając nie podobna
dla tego przykłady które tu przywiodę otwierając nam przyczyny upadku nasze-
go Handlu za jednym razem wkaże nam co było początkiem umnieyszenia na-
szey monety, co może nam także dać powab do szukania Sposobow przywró-
cenia tak wielkiey straty.

Polska przed kilką wiekow naypierwszym Europy była Składem Holendrowie ma-
jący bardzo mało albo cale nic urodzayney ziemi, Anglikowie a czasem
y Francuzi przyjeżdżali do Gdańska co Rok zakupować zboża, które Polskie
od potrzeb zbywało.

Anglikowie którzy tylko polne Gospodarstwo potrzebne dla żywności bydź ro-
zumieli, zakazywali zawsze z swego Kraju zboż wywożenia, a ten zakaz od-
bierając Gospodarzom nadzieję w urodzaynych Latach sprzedania z pożyt-
kiem swego zboża, Leniwemi ich około robot polnych czynił, przez bojaźń
aby obfitość Wielka tak Ceny zboża niezmnieyszała aby im się nawet Ex-
pens Gospodarski nie nadgrodził.

Potrzeba jeszcze do tey Szkody dodać cobyśmy mogli byli anglikom prze-
dać gdyby tamość naszego zboża wymijając im wszystką sposobność ubiega-
nia się z Nami o przedaż y odstręczywszy ich od dobrego Gospodarstwa na
dawnym była zostawiła stopniu, możemy przez mierne poniartowanie
tę drugą szkodę na Sto Tysięcy Lastow rachować które dwie (razem
200000 Lastow uczynią Lastt zaś po 300 Złtey Pols. naymniey rachu-
jąc mamy Szkody co Rok 6 Millionow Złtey, któremi Waga naszego
handlu przez czas 15 Lat byłaby się podniosła.

Te wszystkie nie zdały się nam tak znaczne przeciwności, ponieważ Nas nie
raptem zgubiły strata jednak nie jest przez to mniey prawdziwa y oczewista
niezmosny stąd wynikający dopiero na sobie czujemy Ciężar y wątpliwość
w zdaniach naszych nad wynalezieniem skutecznych do zapobieżenia złemu
Sposobow, wielką w tey okoliczności dowodzi trudności.

Cała nasza stara moneta zginęła: zbytek od 10. lub 12 Lat u nas zaczęty
słusznie tym słowem nazwany w Kraju w którym żaden na niego użytku
nie naydzie się Towar czyść znaczną Jey wyprowadzić, czyniąc wielką między
wprowadzonemi własnemi, a wprowadzonemi Cudzoziemskiemi Towara-
mi różność, której przewyższenia nieodzałowanie teraz, potrzeba było na ów

Czas

Czas płacić monetą Koniecznie, co by się Jey jeszcze mogło było zostać, przeszkodzało y nie dozor ustanowionych do tego Ludzi złey Caty nasz Kray zarażającey Monecie mieysce uczyniło.

Redukcyia tey monety y ustanowienia nowey dwie nagłe y nieodbite do poprawienia przynamniey części naszemu złemu rzeczy nas słusznie zatrudniają lecz zawsze na następuiące niżey okoliczności względ mieć nam należy. 1mo upadek Handlow naypierwszey ruiny naszey był przyczyną 2do. Że ponieważ Moneta do wyrażenia towarow ustanowiona, Handel zaś na wzaiemny Towar lub Towar za monetę zawisł przemianie te dwie Rzeczy tak są z sobą złączone że utrzymanie albo upadek jednej do całości lub straty drugiey koniecznie jest przywiązany. 3tio. Ztąd oczewiście wnosić potrzeba że jeżeli pracuiąc nad poprawą nieporządku w Monecie za jednym razem podnieść y przywrócić handel nasz starać się nie będziemy, złemu tylko na czas zabieżemy.

Dla tego przymuszony jestem osobno w tak walney materyi rozdrażnieniem niektórych okoliczności nie może ale na tym znaiących się Ludzi otworzyć myśli y tym czasem szczegulnie tylko do monety wściągaiącą się uwidz. Materyiąc

O Taxowaniu Monety która teraz w Polszcze Kurs ma.

Gdyby teraźnieysza pod Imieniem Tynfu w Polszcze idąca moneta jedney była Wagi y proby gdyby każdy Jey gatunek chociaż w tych dwóch Rzeczach odmienny a przeto w Szacunku taki przynaymniey powierzchowny znak nosił, któryby z jednego tylko wyrzenia dostateczną między Niemi czynił Różnicę, Łatwo by ią otaxować można potrzeba tylko kilka spróbować rozkazać aby wiedzieć wielość Srebra czystego w każdym równaiącego się Gatunku, a potym każdemu z osobna podług wewnętrznego Szacunku Cenę ustanowić którąby się nayprzystoiszą Ripliey zdała.

Ale że nie tylko różnych Lat bite Tynfy odmienną maią Wagę, y prawie połowią jeden od drugiego co do czystego Srebra różnią się, ale co iest ieszcze trudniieyszego iż jednego Roku pod jednym Stemplem y całe na sobie jednakowy powierzchowny maiąc znak odmienny w sobie wewnętrzny ukrywaiąc Szacunek, ten u niektórych ośmą częścią albo przeszłą 12 od Szu jednych Tynf od drugich jednego Roku będących się różni. Ta różnica z wielką wracą y to tylko przez Ludzi do brakowania zwyczaynych dóyść się może.

Niech sobie

Niebyłoby tedy moim zdaniem sprawiedliwie równą wszystkim Tynfom naznaczyć Cenę.

Ponieważ naznaczona Cena wewnętrznemu Szacunkowi albo naylepszych albo naygorszych albo Średnich Tynfow.

Byłoby tedy w tych wszystkich trzech okolicznościach, chcieć jedną w myśli bytko Ludzkiey a nie w Istocie swojey będącą Cenę przez trzy Istotne y wewnątrz jedne od drugich odmienne wyrażać Ceny albo żebym był jaśniejszy na przykład naylepsze nasze Tynfy 30., naygorsze 10, średnie 20 groszy są warte, byłoby to mówię chcieć aby 10, 20, 30. groszy jednego byli Szacunku. każdy poznać może, jakiby to nie przyzwoity był rozkaz, a jako w rzeczach monety żaden błąd nie jest bez straty popełniony Sąsiedzi Nasi wszystkieby 20, y 30 groszy Tynfy potaiemnie nowemi 10 groszowemi na to umyślnie bitemi wykupili, y tym sposobem w takąż samą z którey teraz wyniść usiłujemy wpadlibyśmy biedę.

Jakie w tym byłoby może zdanie aby każdemu gatunkowi Tynfow prawdziwy y wewnętrzny dać Szacunek, a ponieważ nie wszyscy z jednego tylko weyrzenia różnicę między niemi naydującą się poznać mogą potrzeba każdemu gatunkowi Iffw znak osobliwy y bardzo wyraźny wybić, któryby łatwo każdego Ich Gatunek różnił y Cenę wewnętrzną onego ukazywał.

Aby do wykonania tego Rzpltá Prasę jak do bicia monety ustanowiła pod którąby przychodzili wszystkie Tynfy do odebrania przyzwoitego każdemu gatunkowi podług wewnętrzney Ceny znaku, jak się to dzieje w Inszych Krajach gdzie bez stopienia chcą reduktować Pieniądze.

Aby do przyprowadzenia wszystkich do przynoszenia pod Prasę swoich Iffw Uniwersał gotował iż wszystkie Tynfy któreby to nową prasą nie były przyciśnione zawięzły nie były brane tylko jak naygorsze to jest 10 groszy warte Tynfy.

Aby rząd tey Prasy Człowiekowi Godziwemu y na tym się znaiącemu oddać, któryby na wszystkie okoliczności do tego należące, jakoteż y proby jako naybardziey do ustanowienia wewnętrzney każdego Gatunku Ceny potrzebną mieć pilność: tudzież aby Rzemieślników y Ludzi do tey Machiny sposobnych wybrał.

Aby ten sam Rządzca Tynfy wszystkich Ludzi do Mennicy przynoszących przyimował y Liczbę ich w Regestr wpisywał oddzieliwszy każdego Gatunku w przytomności tych do których bite Tynfy należeli.

Aby im jeżdżibyśię domagali asekuracyią dawał którąby za pierwszym przez kogokolwiek pokazaniem w pewnym naznaczonym czasie wypłacona bydź mogła a przez to ten sam Papier stałby się jak bilety Skarbowskie, moneta

Kurs mający

Kurs mającą co byłoby nie omylnie być tylko w początkach ufność Pospólstwo sobie zjednać.

Aby ten sam Rządzca pod władzą Podskarbiego W. Kor. albo Kommissyi przez Rzpltą naznaczoney zostawał.

Na ostatku można by jakiby tylko na ow czas Rzpltey zdało się porządek ustanowić.

Nie masz podług mnie tylko ten jeden sposob zabronienia tak niegodziwego złey za dobrą monetą handlu jak naysprzętszey należałoby ten albo inny lepszy wynaleziony do skutku przyprowadzić wszystkie albowiem zpóźnione momenta Szkody nasze przymnażają y trudnieysze do wynalezienia, cięższe jeszcze do zniesienia czynią Lekarstwo.

Ani to jest rzecz pewna ani zbytecznych wyciągająca Kosztow, dobro zaś złaż wymienać mające jest jasne y oczewiste.

Znayduiące się w nas zapawne do zrobienia takiey Praxy y rządzenia mią Sposobem Ludzie byleby im Rzplta protekcyią przytrzec chciała przeciw złościom y Łakomstwu tych którym aby się to nie udało wtym swoy czuią pożytek.

O ustanowieniu Mennicy.

Niemysłę wymikające dla Rzpltey z ustanowienia Mennicy dowodzić pożytki Cały albowiem Swiat rozumiem widzi nagłą onego potrzebę y jak jest między innemi zyskami dla każdego Państwa pożytecny, na Sąsiad swoich w tak ważnych nie spuszczać się rzeczach, y na Ich prawie polegać Łasce chcę tylko naypożyteczniejsze dla Rzpltey tego ustanowienia rozbrząsnąć sposoby przeciwności, które w wykonaniu onego trafić się mogą, zważyć y środki do zapobiegania ozym wynaleść.

Każde Państwo chcąc bić monetę nie mając dostatku wystarczającego gotowych Kruszcow na to, cztery tylko do wykonania swoich chęci ma Sposoby Zapożyczenia się, ułożenie podatkow nowych, otwarcie Gór bogatych jeżeli się naydują, Handel.

Jeżeli wprzętce chcemy znaczną Liczbę Srebrney bić monety zapożyczenie się jedyny jest srzodek, który nam za zrzucenie gór Olkuskich y upadek handlu naszego zostawić lecz nie potrzeba nam sobie pobłażać iż ze wszystkich ten będzie naytrudnieyszy y naybardziey na Rzpltey uciążliwy.

Co spodziewam się dowieść lecz pierwiey dla łatwieyszego pojęcia niektóre położę Fundamenta wyłuszczy Ich ile będzie można z Słow zawiłych a tey Materyi przyzwoitych któreby ją trudnieyszą do zrozumienia czynili.

Dwie Rzeczy Istotę y Szacunek monety stanowią waga y proba. Proba

wyznacza

wyznacza wiele drogiego Kruszca jako to Złota y Srebra czystego dać ley należy y tak sama proba razem ukazuje ligę inszego podleyszego Kruszca z droższym zmieszana.

Waga jest pewna wyznaczona jakiego kolwiek Kruszca wielość która day potrzeba chcąc mieć drogi mnieyszey lub więszey Ceny. Proba z proporcyią wzaiemna jednego względem drugiego, która wyżey doskonale wytłumaczyłem będąc już raz ułożona.

Wszystkie Państwa zgodziły się aby część pewney Liczby naznaczyć, która by naywyższy Stopień czystości drogich Kruszców ukazowała, a tak dla Złota liczbę 24 wybrano y każdą z nich Karatami nazwawszy na Grany podzielono. Dla Srebra ta liczba nie jest równa ustanowiona jedni nayzwyższy onego czystości Stopień przez Zwanaście Denaryuszami je lub Szelągami nazywaiąc wyznaczaią, które naymnieysze jeszcze dzielą Części drudzy, między któremi y my ten Sam nayzwyższy który tylko może bydź Srebra Stopień przez 12 probę ią mianuiąc znaczą.

Tak dzieły się mówi że Złoto jest 22. Karatowe, znaczy się przez 22-mo że jeszcze jego należytey nie staie mu Wagi. 2do że taż Sama Waga któremu nie dostaie jest inszym podleyszym naddana Kruszcom.

Toż samo z Srebrem mówiąc że jest 12ty 11ty y 10ty proby chcą wyrazić że mu 1. 3. y dwie szesnastki aby było w ostatnim czystości swoim Stopniu nie dostaie żeby wnosić potrzeba że mu 1. 3. y 2. Szesnastki inszego podleyszego Kruszca dodano.

Wielkim trudnościom podległy, ponieważ pożyczaiącego Łatwość zawiśla zawsze na Bezpieczeństwie Summ, które pożyczaiąc w niereflexyonym wypłaceniu Ich Dłużnika bydź zdaią. Że zaś bezpieczeństwo na oczewistych gruntuiesz pewnościach jako to Dobrach, Kapitałach, Srebrze, Klejnotach y Ruchomościach będących w mieyscu, gdzieby pożyczaiący w nieiszczeniu się Dłużnika te sobie rzeczy przywłaszczyć mógł, przeto oprócz Dobr żadnych z tych pewności Rzpita nie ma pożyczaiącemu do podania, ale jako nie możemy się spodziewać, aby te od Innych przyięte były, tylko od tych, którzyby koniecznie mocą swoią w Dobrach, na których by bezpieczeństwo zapisane mieli, w niedotrzymaniu przez Rzpitą jakich kolwiek obowiązków, albo przez Jedną tylko Im przyzwoitość utrzymać się usiłowali. Rozumiem że Jawne Dobr Dratwina, y Elbląga przykłady do wzięcia tego Srzodka na długi czas nas odstręczą.

Ale daymy że te wszystkie uspokoiemy Trudności, powtarzam że ten Sposob

jest

jest naybardziey na Rzpltą uciążliwy y aby się bez niego obeyść, mocnego po
trzeba przykładać Starania, Prowizyia zwyczayna jest w Polszcze po 10 od sta
przeto rozumieć można, że ci, którzy nam Summy pożyczą, tyleż od nas =
wziąć zechcą, ponieważ gdyby Rzplta Jey nie wzięła Inayda tyle w Polszcze
Panow, którzy ją po 10 od sta wezmą, ale pozwolmy że na ośmiu uspokoje=
ni zostaną, a że Koszta Mennicy którą skupionego za te pieniądze Srebra bić
będziemy na czterey od sta wyniosą, więc moneta 12 od sta więcey ko=
sztować nas będzie niż Jey wewnętrzny Szacunek. Trzeba będzie potym
dać kurs tey monecie y na ów czas albo Rzplta płacenie prowizyi
y Koszta Mennicy na siebie biorąc da Jey Cenę według wewnętrzne=
go Szacunku albo chcąc sobie te Koszta nadgrodzić dwunasta, od sta=
leszą bić ją każe, albo też chcąc ją w należytey utrzymać wadze 12 od
Sta więcey Jey między dodą.

W Pierwszey okoliczności Rzplta prowizyi po ośm od sta płacąc przez Lat
10 równo Kapitału wypłaciłaby Summę, od Długu jednak nie uwolni=
wszy się, jeżeliby zaś na końcu tego czasu oddać ją myślała podwoyno=
by Summę pożyczanego kapitału wypłaciła.

Jeżeli Rzplta zechce się Sama podjąć Expensy Fabryki jak się praktykuje
w Hollandyi, Anglij, Szwaycarach, y przed tym we Francyi przed Ro=
kiem 1670 uczyniło kilka pożytków 1mo Srebro już wybite na mo=
netę Rzpltey tyleż własności będąc warte co y w bryle w pospolitym
handlu jednyże wagi y proby, nie będzie żadney Trudności w zapłaceniu
czyli złotem czyli Srebrem, ponieważ wewnętrzny Szacunek Złota czyli
Srebra równać się będzie naznaczoney Cenie Monecie y nie będzie żadnego
pożytku brać ieden lub drugi w zapłacie, chyba ten jedynie na złocie
że jest w mniejszey Sztuce. Ten sposob przywróci nam y wprowadzi w han=
del monetę, którą każdy dla tey dobroci chowa czekając okoliczności zmie=
nienia Jey Ijak naywiększym zyskiem, gdy Srebra stare wykręcane
palone y które jeszcze w Smieciach Gór Olkuskich są zbierane, nie będą
więcey za granicę wychodzić Rzplta nie zażywając żadnego zysku na swoiey =
monecie y nie chcąc odciągnąć swojey Expensy a płacąc Srebra =
Stare moneta tą samą Cenę która się Inayduje wewnątrz będzie
miała zawsze preferencyą od innych Krajow które odtrącając 4, 5
a czasem y 6 od sta za Expensy Fabryki, którzy na przedaży Rzpltey
tego Srebra nieomylnie mieć będą y można bydź pewnym w
krótkim Czasie Funduszu na Mennicę Większego niżeli się spodzie=
wać możemy a ten Fundusz da nam sposobność czekania poki
góry bogatsze w doskonalszym stanowisku Stomiu Znaczniejszego jeszcze
nie przyczymią.

Ale tym

Ale tym czasem zdam się nic nam nie przeszkadza miedziana, bić monetę który co dzienną umnieyszenie większa nam udaiuje potrzebę. Ta moneta nad srebrną przekładana bydź powinna, gdyż będąc niskiey zbyt Ceny w dużych sztukach trudnieyszá jest z Kraiu do wywożenia.

Grosz nie zda mi się na trzy Szelągi dobrze podzielony gdyż jeżeli rzeczy do żywności potrzebne warte będą półgrosza będzie musiał kupuiący albo stoią część więcey wziąć niż mieć chciał albo stracić, ponieważ niepodobna żeby przedawaiący mógł tę szkodę zezwolić tey trudności można by tym sposobem poradzić ustanowić cztery szelągi na grosz odłączywszy od trzech Szelągow siła potrzeba na dwoiaky.

Boię się aby się ta okoliczność niektórym nie zdawała się śmieszką lecz nie będzie się tak zdawać Ludziom wiadomym, iż w każdym rządzie nic snadny za Bogatsze poczytane bydź nie może y że przez zaniedbanie małych co do pozoru rzeczy wiele niepomyślności Państwa doświadczaią, którym z wielką trudnością przez późne postrzeżenie przyczyn radzić można.

O Podatkach.

Żydzi będąc naypierwszym Instrumentem naszey straty na monecie, nie byłoby sprawiedliwie aby ci nie mieli naywiększy na Sobie ciężar, który my dzielić między siebie umyślilismy dla tego zdałoby mi się a żeby Rzplta rozkazała aby każdy posłał na Komissyią spisany rzetelnie Regestr Wszystkich Żydow Męzczyzn, Białych głow y Dzieci zawieraiących się w swoiey Synagodze.

Aby w każdym Kahale naznaczony był podatek od każdey głowy po złotemu pełnemu a dla uniknienia Expensy do zebrania tey Recepty aby samemu Rabinowi naznaczono było wybieranie y kosztem Kahalnym przystawienie do Kas mnieyszych postanowionych przez Komissarzow w niektórych przednieyszych Miastach Rzplitey, zkąd Kassyer do Summy przy Żołnierzach dla pewności naznaczonych do Kassy generalney pod Władzą Komissarzow będącey ma odsyłać.

A jeżeli by się znalazła jaka folga dla Żydow albo zdzierstwa potrzeba aby był Rabin karany zrzuceniem z swego mieysca y grzywnami Sta albo 200 Złich, które na Delatora pożyć mają aby ci wszyscy Rabini z Żonami y z Dziecmi swemi wolnemi od tego płacenia pogłownego byli: Rachuię w Polszcze więcey jak Million dwa kroć sto tysięcy Dusz Żydowskich coby

nieżyto

uczyniło 12000000 Złtych Pltsk. Summa y nad to wystarczająca na koszt ustanowienia Mennicy, gdyby ten podatek trwał przez Lat 10 Góry Olkuskie w doskonałym przez ten czas postanowiono stanie przyprowadziły Rzpltą do tey obfitości że mogłaby na ów czas bez Innych teraz ustanowionych obejść się Podatkow.

O Górach Olkuskich.

Potrzeba examinować przez Ludzi znających się mieysca Gór do otwarcia Wolne bez naruszenia Mieysc tych które są w cudzych Possessyiach zważyć Koszta do wybrania Studni budowanie Galeryi Młynow Kleszczow ścieśnienia Węgli naznaczenie zapłaty Rzemieślnikom y Dozorcom, na sporządzenie naczynia y Innych rzeczy.

Summa potrzebna na ten wszystek koszt raz wyznaczona, będzie nadeszło ustanowić, a akcyie y tę Summę na tyle onych podzielić iż się Rzpltey zdać będzie.

Za akcyie tak mocno powinny być ustanowione aby Ludzie miernie maiętni przyłożyć się do nich mogli na Rok naprzykład 2tych xvo Tym sposobem w przypadku utraty, co się czasem trafia Szkoda będąc na Wiele podzielona jest lżeysza do zniesienia a w czasie zysku większa mnogość Obywatelow pożytkowa będzie.

Aby Rzplta z jawnego y ocewistego tych min Dochodu na siebie dziesiąty część wybierała, a ta dziesiąta część, mogłaby być obrocona na Koszta Mennicy. Na Edukacyią Szlachetnych szczupłeyszey Fortuny Dzieci, na utrzymanie Szpitalow, y Innych publicznych Budowli, na zachęcenie y wprowadzenie manufaktur y różnych Rzemiosł, na co Naród nie mało za granicę wydaie pieniędzy. Na otworzenie Kanałow do ściągnienia Rzek sposobiących y ułatwiających z nayodleglyszych mieysc defraytacyią na utrzymanie wszelkich gościńcow na poprawę brukow lub też na Inne potrzeby, które by przezorność Komissarzow pożytkuiące dla Dobra Rzpltey być osądzili.

Ten projekt zdaie mi się być nie trudny w ułożeniu Łatwy w wydonaniu a wyzwoiny dla zniesienia wszystkich trudności w wynalezieniu potrzebnego Funduszu.

O Handlu.

Miałbym chęć o podźwignieniu Handlu Polskiego jako o szczegulney rzeczy tak utrzymania iako też y pomnożenia Massy Pieniędzy naszych pisać, lecz że mi tyle sposobności czas nie pozwala ileby ważność mate-

ryi

Materyi wyciągać mogła na uczynieniu teraz tylko krótkich reflexyi, uspokoić się muszę, które za naypierwszy grunt do ułożenia w zdolnym czasie obszernego w tey okoliczności opisania służyć mi będą.

Wilna y pracowita około roli robota jest gruntem Wielkiego Zewnętrznego handlu odbiiając znaczną za granicę do wywozu zboż Obfitość.

Handel wzaiemnie jest wsparciem y zachęceniem Rolniczey roboty otwiera- jąc sposobność wyprowadzenia z zyskiem wymłotow z wypracowaney ziemi.

A ztąd się wnosi że cokolwiek uciska Wolny handel szkodzi y przerywa chęć stawaiącą rolniczey roboty, przeciwnie zaś handel używaiąc zu- pełnie potrzebney Wolności Rolą stać się może Narodowi około niey Pracowitemu nieprzebranym Bogactw źrzodłem sposobnym do wnie- sienia w kray wszystkich innych zyskow. A za tym cokolwiek sprzeciwia się tey Wolności jako to Myta, Cła uciążliwe do wyprzo- wadzenia zboż, Przywileja nie rozważnie pozwolone, Niektórym Miastom Im tylko samym z Państw tych zboż kupowania smiertelnym jest agri- gulturze razem y zabogaceniu się Narodowi, którego cały zysk w roli zawarty.

Czym iawnie się dowodzi że Prawa y Przywileja z szkodą Ogólney pozwolone, raz będąc zniesione wprowadzą nas zaraz na drogę dawnych zwyczaiow nam naywłaściwszych przedawanie mimo innych komu się podoba zboża, po- nieważ, żaden Naród tak tanio jak my swego przedawać nie może.

Na koniec nie podobna mi dosyć dostatecznie usilowaniu y zarliwości wspot Obywatelom moim zalecić do rozważania głęboko y rozsądnie wszystkich tych punktow tak Wielkiego z własnością swoiey związku y tak ściśle z ustanowieniem y wprowadzeniem monety złączonych.

Rozmowa Parafianina z Xiędzem Plebanem ultimis Januarij 1762 A° w Plebanij po Nabożeństwie.

Parafianin. Smutną Dobrodzieiu powiem ci nowiny jadę teraz z Wilna gdzie Ur: prez: z tym się rozstał Światem nieodżałowany Wiekami Pasterz nasz Jmć Xiądz Biskup Wileński; wszyscy powszechnie onego żałuią dla niesłomparowanej Łaskawości, bo też prawdziwie mówić się to o nim powinno, co Jm Elogijs dla Leszka Białego pisano, nulli erat misi pestimo malus.

Pleban O! dla Boga! co też uczynił! żeś mi tego nie powiedział idącemu na Mszę zaraz bym per applicationem Mszy P. za Duszę Zmarłego odprawił.

odprawić, nie mylko takiego doczeka się Dyecezyia Pasterza, podobno ci in quorum Conspectu Stelle non sunt mundæ maiedzy Zadney Stanowi Jego przeciwney nigdy w nim nie upatrzyli.

Paraf. Nie trzeba Jeby za tego Biskupa Duszy po Dyecezyi były rozsyłane Processa, nieviem, czy będzie taki in Clero Seculari aby regulari y między nami nawet wszystkiemi Swiątkiemi, ktoryby temu Biskupowi Za Życia Jego y po Smierci dobrze nie życzył; wszyscy o nim Licet in plenitudine vitæ Zmarłym mowią jednostaynie, satis sibi visit, Ecclesiæ parum. Skąd idzie że każdy Straty Jego żałuje, a za Duszę modlić się y bez Zaletty będzie.

Pleban Skracay że pochwały mniey potrzebne, czytałem Ja gdzieś, że tylko w jednych Athenach dla wielkich Ludzi sama ta jedyna była nadgroda że Jeh po Smierci wychwalano, y na Pogrzebie takie są słowa owey historyi dicebatur Sermo epithaphicus, y mowmy lepiey podług Katolickiego Zwyczaju Psalm: Deprofundis: y wiecznego mu Życząc odpoczniema tendamus ad Coelum cum voce manus, potym Jaś Wmci o niektore rzeczy pytać się będę.

Parafia: O cóż takiego mam bydź pytany.

Pleban Powiedz że mi jeżeli już co w Wilnie słychać o tych, ktorzy o Nominacyią u Dworu na te Biskupstwo starać się mają, będzie co y Dworowi do myslenia kogo na naypierwsze Biskupstwo nominować komu naypierwsze w Senacie Litt: Krzesło oddać, trzeba to pierwey upatrzyć, ktory byłby czułym w Dyecezyi Pasterzem, boć to podług Izaiasza Proroka, Commolentia Pastorum, Luporum c[illegible]audium. trzeba upatrzyć podług S. Pawła we wszystkich obyczayach nie nagannego. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. Spokoynego nie kłotliwego, Episcopus debet esse non litigiosus, trzeba podług S. Augustyna wybrać Kościołowi pożytecznego, bo, non est Episcopus qui præesse dilexit non prodesse: trzeba wynaleźć świątobliwego, bo jeżeli Poganin Plato o Duchownych In Commun tego postrzegał. Sacerdotes ita se gerant ut homines Divini, a jakżeby exemplarnych widzieć chciał Biskupow, pewnie takowych, o ktorych można było mowić natus ad aras. Wszakże to y Autor mundi w Symbolice Xięgdze swojey pisze, że w Morzu znayduje się Ryba Biskup nazwana dla tego że jak by do ubrania Biskupow na podobieństwo, Jego lemma takowe tey Rybie przydane. Speciem non virtutem: dla tak rozległey Dyecezyi

by

Dyecezyi trzeba Biskupa, ktoryby miał et speciem et virtutem, a to jest indispensabilis necessitas Kościoła Bożego! Cóż mowić o tym jakie to dworskie będą względy przy Nominacyi na to, żeby competenter, żeby tak wysokie w Senacie Rzeczypospolitej konferował, trzeba to upatrzyć maiorego, ktoryby był versatus in statu żeby kiedy o nim nie rzeczono Ecce bos in quadriga argentea, trzeba upatrzyć Jachnie urodzonego, a moim zdaniem wysokoi jeszcze skoligowanego, żeby nie powiedziano, Ecce subita Imago, albo też palcem nie skazano Ecce ex glacie Cristallus evasit, trzeba nie bardzo młodego, wszakże y to podług podług Rzymskiego historyka, Consularis datus erat quadraginta trium annorum, in minori autem Consulem esse non licebat, a podług Owidyusza Censuram longa senectus dabat. Trzeba podobno żeby niżeli się mu się dostana Prowenta Nensis Episcopalis p. post annum gratiae dla Jśmć x.x. Prałatow y Kanonikow miał się dobrze et suo Patrimonio y mogł tak wysokiego Senatorskiego Stanu utrzymać figurę dobrze, gdyby go słowy Cycerona Inter: Senatores Redancos nie policzono, a do tego niżeli do Sadry z Rzymu otrzymania przyjdzie, artes pelcuniarum potrzebne.

Paraf. Krótko ja na pytania odpowiadam, pewna to jest wiadomość że prawie wszyscy Jśmć x.x. Prałaci od Śmierci Biskupa przyporminając owe sobie Apostolskie słowa: qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, wpadli w niejakie skrupuły y o Biskupstwo wakujące ile z siebie chcieli by się starać, konkludując tak: iż nie starać się o Biskupstwo jest to grzeszyć per peccatum omissionis, dobry opuszczając uczynek.

Pleb: Wiem ja o tych S. Pawła słowach, qui Episcopatum desiderat, bonum: ette ale wiedzieć trudno jżeliżeż wszystkich starających się Episcopatus desiderat.

Paraf: Zapewnie zdaiem się, że wielu jest y takich x.x. Prałatow ile in Venerabili Capitulo Vilnensi, ktorych też et Episcopatus desiderat, gdy się znaydują tam jedni urodzenia Wielkiego, do ktorych S. Pawła applikować się mogą słowa, Vos estis genus electum, drudzy magna activitatis jak mowić się zwykło Ludzie Dworscy, ktorzy Dworowi wielkie za Promocyie obiecują usługi, y to czego się po Leżaczey na Ziemi Machinie Dworu spodziewać można, audiat si cztoldar.

Pleb: Chwała Bogu że nie masz Waszeć Jus Patronatus do Nominacyi Biskupow, bobyś pewnie zachynał Promocyie ab aulicis od Dworskich, a zapomniałbyś Ecclesiasticos, powiedz już jednak kto tam jest in voce Populi do Biskupstwa.

Paraf: O trzech communiter mowią, że o Nominacyią starają się, o Tyszkiewiczu Biskupie Inflanckim, o Łopacińskim Sekretarzu, o Massalskim Referendarzu.

Pleban

Pleban. Niech się to stanie co Chwała Bogu y Kościołowi Dobrym bydz może, ale jakże byście Sami o takowych przecie rozumieli, a nay przód o Tyszkiewiczu.

Parafian. Umyślą go łatwować jako dobrego Pasterza będzie pewnie, a Wileńska Dyecezyia nie długo się podobno ucieszyła by. Już to Biskup pełen ut Meritorum, sic annorum, przecie choćby to było breve sidus niech by y krótko Kościołowi przyświecił Tyszkiewiczowskiego Domu Xięzyc.

Pleban. Prawda że to Pan już jest et merito, et dtate honoratus, godzien ut ascendat superius, ale tego się obawiam żeby czasem potrzeby Kościołow Zapomniawszy wiele nazbyt Pasi Domowi swemu nie świadczył. Wziąłeś może kiedy czytał, czy słyszał o tym jak Paweł III Papież żałował tego, że Familij swojey mimo potrzeby Kościołow różne dawał Promocyie, y te słowa umierając mówił, Si mea non fuerint Dominicti, tunc Immaculatus ego.

Parafian. Miał on wprawdzie Familią, ale jak uważam bardziey Promocyi do Honorow, niżeli Pomocy do Fortuny potrzebują, toć Kościołowi nie uczyni Krzywdy.

Pleban. A Masalski jak się też wam podoba.

Parafian. Czytałem to w Historyi, kiedy naybyższy Rzymskich Woysk umarł Hetman, wielce był od Cesarza respektowany na ten czas - całe młody Imieniem Pyrrus, gdy się tedy Ministrowie pytali Cesarza, kogo też na mieysce Zmarłego chciał uczynić Woyska Hetmanem, odpowiedział Cesarz; Pyrrum si senesceret, To się teraz właśnie o Jmć Xięzu Masalskim mówić może, mogł by bydź na tak wielkie Biskupstwo Credibilis si senesceret, a nie który jeszcze do senescerét, dwojakie si przydają, Si asvescerét, si disvescerét, żeby był trochę nabożnieyszy, y od kart się trochę odwyczaił. Czytałem Ja to Dobrodzieju w Druku że te pasyie do Gry w samych Monarchach bywały krytykowane, jako to w Auguście Cesarzu, który od Rzymian: wyrażam słowa Historyi: / hoc Summatè notabatur: postquam bis Classe victus Naves perdidit, aliquando ut vincat, ludit assiduè alleam.

Pleban. A Xiądz Łopaciński jak się też wam podobał, wżdy to podobno Całek Dworski, a tych Ludzi sam wychwalasz, y blisko Biskupstwa bydź rozumieie.

Parafian. To prawda że nie tylko Jmć Xiądz Łopaciński Sekretarz, lecz cały Dom Jeymciow jest całe Dworski, długo u Dworu Jeymciow J.W. Papiehow Zostawał, a teraz już y u naszego Dworu ma Konsyderacyią, wżdy że już y temu Prałatowi przez konferowany Ordo positum est

est signaculum, super Cor, że czegoś większego czeka, a Dworowy to trudno onego tercować, który pospolicie elegit Infirma ut confundat Fortia; wszak że powiadają że za czasow Skoniawskiego to się z Krakowskim stało Biskupstwem, ale mnie się widzi, że mu tak nagle żadnego nie dadzą Biskupstwa, a tym czasem może się nazwyczaić bardziey Kanonicznych, niżeli Pocztowych pilnować godzin.

Reban. Ale nie rozumiem ja żeby X. Łopaciński po Wileńskie Biskupstwo sięgnął, podobno u Jego w Prozelicie jest Inflydzkie Biskupstwo, które zdarmi się że łatwo przy swoim Obrocie otrzyma, umie się on dobrze wszędzie ułożyć, mówić o nim można że jest homo hominum.

Paraf: A czegoż by więcey dla niego trzeba było żeby mu Biskupstwo Inflydzkie dano, powinien by co dzień circa horas Canonicas ów wierszyk Pisma S. mówić, Crescere me fecit Deus in terra Paupertatis meæ.

Reban. Nie jest to przygana, ani do Honorow przeszkoda, że nie jest wielki Familiant, byleby Szlachcic dobry, boni Viri, et boni Viri origo non inquiritur, nie można im tego wziąć że oni mają u Rzeczy Pospolitey Merita Personalia; wszakże y Bracia X. Łopacińskiego, jako Jmć Pan Starosta Mścisławski w różnych publicznych bywają Funkcyiach, y czyż to jak widzimy Jmć Pan Starosta Mścisław bywa Posłem.

Paraf: Małe to nazbyt z Posłowania teraz: kiedy Seymy nie dochodzą/ zasługi, wychodzi to właśnie na to, kiedy jednego chwalić chciano a nie było z czego, pochwalano go z Jakieyści, którą kiedy miał oracyi, at magnum fecit, quod Verba Græca Latinis miscuit.

Reban. Już jak uważam, to chcesz Biskupem Wileńskim widzieć Tyszkiewicza, ale patrzay tylko, żeby go Massalski przez Promocyie jakiego Destronnego Dworu nie decyfrował, nad to pamiętasz jak się dawniey przez różne Sposoby Majestatu zalecał do Koadjutoryi, już go Senat, już go Izba Poselska Sollemiter na Seymach rekommendowała żeby był Koadjutorem Biskupstwa, y teraz zapewnie może o Nominacyią prosić na Biskupstwo, a przynaymniey o Koadjutoryą.

Paraf: Nie jestem ja wielki Kazysta y Zwyczajow Seymowych doskonale wiadomy, a dla tego pytam się, jak rozumiesz Dobrodzieju, który często na Swiecie bywać Posłował na Seymach, czy jest to z Prawa, lub przynaymniey ze Zwyczaju, żeby na Koadjutoryią Senat długo, czyli Izba Poselska rekommendowała, Jeżeli to dobrze, Chwała Bogu będzie, y to niezle. Spodziewam się ja wkrótce przy Łasce Bożey y Braci Szlachty affektach stanąć Kandydatem do Urzędu Podsędkowstwa Powiatu mego, a że tam podług Prawa przed innych będę musi do Urzędu Kandydatow, starać się y ja y prosić będę, a żeby Ja mną ad Majestatem, et ad Ministerium Venerabile Capitulum Vilnen Instancyowało, gdybym otrzymał inne exteris przywiley, Similium similis est Ratio; Co zaś Wmć Pan namieniłeś że się Jmć Xiądz Massalski przez różne Sposoby dotąd namowował do Koadjutoryi, y jeszcze się

promowować będzie

Imuy Dzieci

prowadzać będzie, a Jmć Xiądz Biskup: jako Annis oneratus leniwie około tegó pracuje, y nie tak gorąco o Biskupstwo Wileńskie stara się, y prosi. Natrącam Wmu Panu Ja odpowiedź Historyką taką Archelaus Macedoński Król miał dwóch o Wakans jeden starających się jednego Importunata, który mu ustawicznie prozbą swoją przykrzył się, drugi bardzo nie często, a to z Modestją wielką prosząc: gdy tedy temu Vakans: ów oddawał, który o niego dyskretnie prosił, a widział w wielkich zadziwieniach y niespokojnościach natrętnie prosiącego, rzekł te słowa do niego, tu dignus es qui poscas, nec accipias, hic vero dignus, qui minus postulans accipiat.

Pleban. Dziękuję za miłą Konwersacyją, pójdę już do Brewiarza Paciérzy mówić.

Parafian: A ja Wmu Pana żegnam, pojadę do Domu myślić, który mi z tych Kandydatow, o których teraz z sobą mówiliśmy, będzie bardziey za moje Sentymenta obligowany.

Wiersze przez JO. Xcia Jmć Wojewodę Bracławskiego pisane.

Za co wyścigasz Lot Strzały Pogoni
Gdzie miłość siodła strzała nie dogoni
Jeszcze raz zaostrz Strzałę w Sybiuń pędzie
Rażąc Pogonie Rycerza pozbędzie
Upros Kupida niech tą Strzałą zżyje
Wszak doświadczona. Lecz na krew bije.

MEMORYAŁ Podany od X.X. Jezuitow Paryzkich Królowi Jmći Francuskiemu.

Wiek żaden, żaden na Świecie Naród nie widział położenia, y okoliczności takich, w jakich my dziś zostajemy oskarżeni, y przygnębieni, naymnieyszey prawney. y Urzędowney Obrony nie widzieć mu, która by mogła złe o nas, wszystkiego Ludu przeciwko nam poburzonego mniemania rozpędzić, y uspokoić.

Ale Który nam zabroni udać się aż do samey Swiątnicy Tronu? tam zaiste pogodziemy, tam do nóg Monarchy naszego upadniemy; tam z Jeżdżami zawołamy: jesteśmy Nayjaśnieyszy Panie Twoi Poddani, Ty zaś jesteś naszym Monarchą.

Owszem innym się jeszcze Nazwiskiem, milszym ci nierównie mianujemy: Jesteśmy twoi Synowie; Ty naszym jesteś Oycem. Dobra nadzieja! bo na Łonie samey tylko niewinności,

Z Poteczyn

y Pokoju spoczywamy.

Do tych czas Jezuici w Twoim Nayjaśnieyszy Królu Państwie zo=
stający, byli miani od wszystkich Panow za Obywatelow Prawom
posłusznych, od wszystkich Familij za Pacyfykatorow w Jey Nieszcz=
ściach; od wszystkiey staranniu ich powierzoney Młodzi, za pilnych y
niespracowanych Nauczycielow; od wszystkich na ostatek Bisk[upow],
y gotowych na ich rozkazy, gdzieby tylko potrzeba wiary, wyciągała
Robotnikow. Nigdyśmy Nayjaśnieyszy Królu o Tobie z Bogiem
rozmowy nie mieli, tylko Swięty Jego Majestat błagaiąc, Za
nienaruszone poświęconey Osoby Twojey Zachowanie, oraz Za Lu=
ciężkie przez Pomyślności Woyny, tego Berła podwyższenie, które
godne iest tych Rąk, w których się dziś szczęśliwie znayduie. Ni=
gdyśmy też przed Ludźmi o Tobie nie mówili, chyba dla
uwierzenia poddanych twoich w tym posłuszeństwie; które
wyrządzać powinni ku Nayjaśnieyszey ukoronowaney Zwierz=
chności; lub też dla pochwalenia, y pomnożenia przychylności owey
ku tobie, którą u wszystkich czym niewypowiedziana umysłu
Twojego wspaniałość, y Łaskawość.

Jeden zaś Dzień, jeden moment wszystko przewrócił y nas
wszystkich w innych całe Ludzi odmienił. Prawa więc wszy=
stkie ciężkim Letargiem uśpione, do tych czas bydź musiały,
iż Zbrodni naszych aż do Dnia dzisieyszego postrzedz nie
mogły, y dziś się dopiero ocknąwszy zamiast Wiernych
Poddanych, zamiast Obywatelow spokoynych, zamiast pracowi=
tych w Winnicy Chrystusowey Robotnikow, y Kościołowi, y Oycz=
znie pożytecznych, jednym słowem, zamiast Jezuitow, postrzegły samych
tylko Łotrow y Zboycow; samych tylko Ludzi wyiętych y gotowych
do wypełnienia naywiększych zbrodni, przez swoie institutum, czyli ustawy
pełne jadu, y zarazy; przez institutum, które iest zbiorem praw niegodzi=
wych, y szkaradnych, których oraz wypełnienie urodzić może straszliwy
upadek nie tylko wiary, ale też naywyższey Zwierchności, Tronu y Oy=
czyzny, czym bardziey ślamujemy te ręce, które nas przymuszaią do
spełnienia aż do Dnia samego, Kielicha sromoty, y zawstydzenia; tym
gorzkość naszego żalu większa co dzień iest y nieznośnieysza. O gdy

byśmy

O! gdyby się tu dały słyszeć głosy, więcey niż sto tysięcy Francuzow w Domach naszych wychowanych, gdyby się odezwała cała nawet Francyia o naszey Nauce y Zdaniu przez naszych te Kaznodzieiow uwiadomiona! gdyby naostatek wolno było mowić samey naszey niewinności; zaiste Lud wszystek prawdę uznawszy więcey by Grzmotow, y Piorunow na Zgubę naszę nie wzywał. Z Wysokości Tronu Twoiego Nayiaśnieyszy Panie widzisz całe Twoie Krolewstwo! iest że aby iedna Łza w Francyi, ktoryby ś patrzegłszy, nie otarł, y samego źrzodła tego Płaczu nie uciszył. O to masz liczne Twoich poddanych zgromadzenie, z ktorych ieden ciężarem Lat, lub też prętką y niewczesną dla wielkich prac starością ku Ziemi iuż nachyleni, reszte Życia swego, częścią na Pracach Ewangelicznych, częścią też na wychowaniu Młodzi starganego, do końca iuż przędą: inni zaś na ich mieysce, na ich gorliwość, y prace następuią. To tedy Twoie zgromadzenie, szkaradnie dziś potwarzone, y na szyderstwo wydane, nic inszego nie słyszy, tylko złośliwe y ostatnią im grożące Zgubą wołania. Widzą oni dziś bystrą onę rzekę, ktora tę Ziemię na ktorey całość ich gruntuie się y wspiera podrywaiąc, przepaść Wstydu, y pohańbienia pod Samemi iuż Nogami gotuie y ryie. W Dzień odpoczynku, w nocy Snu nie znaią: gryzoty straszliwe pożeraiący smutek, te Domy iuż opanował, ktore dotych czas były przez Prawa Kościelne, y Oyczyste, ucieczką y świętą Bogomyślności y Pokoiu, niepewni, co się teraz dzieie, y co się z niemi dziać będzie, każdy dzień sprowadza na nich nowe niebezpieczeństwa, y uciski; Łzy gorzkie, każdego Dnia, są to u nich początkiem tylko, y znakiem rzewliwego płaczu, ktory ma nastąpić nażądzy. Ach Nayiaśnieyszy Panie! o to oni Serce swoie przed Majestatem Twoim wylewaią; o to całą rzecz tobie opowiedzieć odważą się, Ty iesteś Ich Krolem y ich Oycem! będąż oni sami tylko iedni między wszystkiemi Francuzami tak nieszczęśliwi że ich od Tronu Twego odrzucisz, y między swoie Poddane, y Syny nie policzysz, nikogo oni iuż więcey nie maią, tylko Boga y ciebie. Ty iesteś wyobrażeniem y Namiestnikiem Naywyższego, rozkaż że, ten burzliwey Nawałności, a wszystkie wiatry y Fale: o co iedynie żebrzemy, będą musiały uspokoić się y umilknąć.

Tym czasem przymuszeni ięczyć, y stękać w milczeniu prosiemy Naywyższego Pana, ktory w swoich Ręku Serce ma Krolow, ażeby on mowić chciał

chciał do Serca naszego Monarchy; oraz żeby mu dał poznać, nie tylko nasze 129
nieszczęście godne Jego politowania; ale też nasze życzliwe myśli y nie odwrotne przywiązanie, do Jego poświęconey Osoby, które nas godnych czyni Jego Łaski y Obrony.

RADOŚĆ

Jaśnie Wielmożnego Imć Pana Michała Xiążia Massalskiego.

Kasztelana Wileńskiego, Hetmana Bulawy Pol: W: Lit:

Kawalera Orderu Orła Białego. Z

Wielkiego Syna, Wielkiego Oyca.

Miły Synu Szczęśliwey mey Głowy ozdobą,
Ty godna zawsze, teraz godnieysza Osobą.
Oto cię widzę; teraz lecz co nie widzę, acz zbliska
Przez Łzy, które tu radość z oczu mych wyciska.
Żeś jest namaszczon przy mnie na godność takową
W Kościele Bożym; która cię za pierwszą Głowę
Naznacza Litwie, a mey Starości Szczęśliwey
Daje użyć Pociechy nader Świątobliwey.
Patrz Synu jak radości, wielkie bydź nie moją,
Gdy się nam dziś te rzeczy miłuchno zmieniają.
Otoś się stał Pasterzem Ty moim, żywi moją,
Ja acz Oćiec twoy, jużem jest Owieczka Twoja,
Jam pasł w Młodości moy Synu troskliwie
Ty będziesz pasł mą Starość teraz Świątobliwie,
Mnie uczyniło Oycem Twoim przyrodzenie,
Ciebie zaś Oycem moim Naywyższe Zrządzenie.

O! słuszne

O! słuszne źrzódł Radości, a słodkie Łzy moje
Które macie Początki z Swiętych Przyczyn swoje,
Tyś mi winien twe Życie doczesne nietrwałe,
Ja ci zaś będę winien za wieczne y stałe.
Zda się bydź szczęście wieczne dla mnie upewnione
Kiedy na Rękach Syna mego jest złożone,
Błogosławięć jak Oyciec Synu ma Pomocy
Ty wzajem błogosławisz mię z Pasterskiey mocy.
Oba starzi od siebie jesteśmy wzajemnie,
Oba młodzi, co oba znaszamy przyjemnie,
Jam cię dawniey uprzedził moim przyrodzeniem
Tyś mię teraz przewyższył Twoim Poświęceniem,
Ty ode mnie w Senacie masz krzesło wziąć wyżey,
Ja rad zasiadać będę, od ciebie choć niżey,
Po mnie dłużey żyć będziesz, wszakże nie żałuję,
Żyj Synu, Ja żyć będę, gdy cię zostawuję
Słusznie się za tym cieszę, gdyż w swojey Osobie
Zostawię mey Oyczyznie Obrońcę po sobie,
Raz cię Pasterza swego, jak Oyca szanuję,
Drugi raz zaś jak Syna ściskam y całuję.
Szczęśliwaś ma Starości, iż mam teraz Syna
Oycem swoim, o wielka radości przyczyna.
O! natury y Łaski Cud! Oba Oycowie,
Oba sobie jesteśmy niejakoś Synowie.

Kopia Listu JW. JMci Pana Sapiehy Woiewody Płockiego.
do Woiewództwa Mazowieckiego na Symilu przed Sejmem
D. 24. July 1762. R. pisanego. 130

Jeżeli po wszystkim Swiecie Wielky mądrzy y Sprawiedliwi Krolowie Cnotę a Godności Wysoko Ważyli: Ona Wiernym Sług swoim hoynie nadgradzali Za nayceltnieysza danym Swoim hoynie nadgradzali Za nayceltnieysza y naychwalebnieysza utrudnym dobrego Panowania Rzeczy Sztukę Cnotym przyzwoitey wyczy mieśle poczytywali Sztukę Cnotym przyzwoitey wyczy Znię naszey sprawiedliwszym niż gdzie indziey względem tak się dzieie Zwyczaiu gdzie od Pierwiastek tey Wolney Rzpltey wieczni w Nieśmiertelnych u Nas Pamięciach Monarchowie Nasi Chwalebna z Poddanemi Swemi Zawsze wiedli emulacyia, Ci ieżeli nadgroda y Dobrodziey stwy. Owi ieśli Wiernosciia z Zasługami przezwyciężali Gdzie mowię ten iest nay znamienitszy nierozerwaney Stanow Rzpltey Społeczności, y zywey w Nas ku utrzymaniu Swobod Oyczystych Zarliwości Związek Zelżyscy Zdrowia y Fortuny Swoie na Publiczna Ważąc Ustugę iedynie Sprawiedliwym Łask Panskich Szafunku /: iakby na Zakład pewney niby do Osiągnienia darow nadziei :/ Zasługuie my nadgrodę.

Tym Cnotliwych Staran y Wystug torem oraz Ulazana Sobie. przez Przodkow moich droga Od pierwszey młodości idąc, atychże Antenatow moich chwalebne, y od Dawnych Wieków Ustawione, Zadna dotąd Zmaza nieza ćmione Ani Zatarte /: Bogu dzięki :/ Zasługi napomoc y bezchlubna Ozdobę biorąc ile sił y zdolności wemnieiu znaydować może /: Nie wiem Czy ktoś tam w Oczach Ludzkich Ayspokoiu Zdania w Sercu y czystych myślach moich gorliwością :/ na Łaskę u Pana na Nadzieię u wspot Prace Łaskawą Ustugę.

Lecz cokolwiek Ważyć będą usiłowania Zakuć. Zwłaszcza wteraźnieyszym Czasie, w którym pod Szczęśliwie rządami Nayiaśnieyszego Augusta Jednego z nayczęstszych Krolow wiele Swobody Życia, a na Zawszczyt y Sławę Całey Rzpltey z miłey trwałego Polożenia Zdrowia Wesoło wyglądaiąc, Gdy Wszyscy Szczęśliwi wiekuiemy, o Sametyllo nayuyższe Dobro Cało nad Szczęśliwych Szczęśliwszych być może. Trosliwych Zabiegow naszych Vkuczony Losy. Co mi pomoga własne y Przodkow Zabizey Wiosłuiąc oraz Swieża pamięcia dowiągaiąc niedawno Zeszłych w Bogu Jmć Pp. Kwadratora Wiel. y Podkanclerzego WXL. Stryiow moich dobrze Cnota dobrze Cnota Wiara y gorliwością ku miłey Oyczyźnie Znakomitych Zasługi. ieśli one od Łaskawych Serc y affektow Jo Jmć Mciwych Panow Lustru y Szacunku swego rzeczywistą.

O Ten więc Fawor iakoż o uszczęśliwiaiące ludzkiego Zdrowia /: zbawcze Na wszystkich Zasługujących Zasługuiących :/ Oyczyzny Synow przez Swiadectwo Cnotow

Cnotom a Cenę Zasługom nayistotnieysze Wyptywa Szczęścia
z nayweiększa dla wspaniałych y dobrotliwych Serc Pra-
terskich Łaskawac Respectia, Colwiek by może w
gorących Prozbach Usilności, w stałych Obowiązkach
Zywey Wdzięczności, w cześnych Przedsięwzięciach
wzaiemney na Zawołanie y Cestugi każdego z JO. Jww.
mmmiących Panow porywczości wszystko to Łaskę
wieden Zbior y komput powinney z powszechney
dla nich Ofiary na Ziednanie tego dla siebie Affektu
y dobroczynności JO. Jwwmmmiących Panow Zabyście
mię na Teraźnieyszych Obradach Publicznych dzielna
Promocyia Zaszczycić, y wyrazna Majestatowi Jkmci
P. M. Mitt. reliomendacyia do Walecznych w Prowin-
cyi WXL. dostoieństw a directiw w Zamierzoney Kentur-
tenyi Moiey o Butawę Polną WXL. po Spodziany
na Wielką postempienia Modernie Respektowie walowai
prozbie mnieia: wesprzeć raczyli. Jako bowiem
od Pierwiastek Dni Moich nic Innego niebyło Celem
y Zamiarem nadziei y Zędz prawdziwych. Tymże
tylko pozyskanie nayskuteczniejszych Srzodkow
w Szczowym Zasłu y effektow Braterskich Zachowaniu
tak przez Szczegulne tychże Swobodnych Serc Wolnego
nadzu powołanie y naterazniejszym Woiewodztwa Mc-
go Pskiego stanowszy Szczęściu niezakładam Pobie
ani Smakuię, innych do Wyższego postępienia Szczebłow
tylko przez Srzedstwiaią: ieśliże Jey gdzieby Stanę mogł
Przeswietnych Woiewodztw y Powiatow Zalete.

Ten wdzięczego reflexia Losy Szczęścia nietylko wpo-
wszechności Krolestwa y Narodu aletez w Szczególności
każdego Cządowieka, niech tak Sprawuie Rady Zacnego.
Zgromadzenia JO. Jwwmmmiących Panow aby wspa-
niałe Ich Serca iednym Zchrety duchem. niech to
Zdarzy Szczęśliwie abo Wyborne Ich Myśli y Wyroki
Zdania do Wszczęśliwienia Rzeczypltey iednomyślne
Zmierzały Uskutecznieniem, a Ja wogulnym Zyciu Publi-
czney Fortuny Ziednoczonych JO. Jwwmmiących Panow
Obrad wynikaiących, ile Zaszczytnych względnym Prozb
moich przyięciu Otrzymam Względow, tyle Wielbić
Ich do końca Życia y Szczycić się tym Naymilszym
dla mnie Tytułem nieprzestane Zamierzam.

131

Transaluyia Nayiasn.e Xiia Jmu Xiążąt Kurlandzkiego z JW. Kp.
Krasinską Star.a Nowomiejska.

Oblata facultatis contrahendi sine bannis Matrimonij ad officium et
Acta Cpsentia Castr.e Capitaneatia Novae Civitatis Horeyn personaliter
veniens Nus Simon Jroclii Venator Smolen.s obtulit eid Officio Cpsenti
et ad acticandum porrexit Literas facultatis contrahendi sine bannis
S denuntiationibus inter partes infra scriptas Matrimonij tenoris Sa
lis. Ludovicus de Riaucourt Episcopus Ptolomaidis Vicarius
in Spiritualibus et Officialis Jrralis Brestensis ac p Podlachiam
Illustri et R. Neyman Canonico Brestensi Praeposito Vorgaviz-
ensi, instituti Clericorum Saecularium praesidi Si & inquantum
Altutnius infra Scriptorum Coherentium Legitimo Patrono Nobis
in Xto Dilecto Salutem in Dno certis & rationalibus Causis Coram
nobis expositis adducti ut liceat tibi hoc Quadragesimali Tempore
& Franciscam Krasińska Capitaneidem
Neohoreyn Sacr.m Matrimonium inter se Contrahere volentes, dum mo-
do Sibi abinvicem Conferant Amboq Catholicae fidei Cultores fuerint
nec ipsis affinitas Consanguinitas Raptus Contractus Sponsalionum
aut aliud quodvis Canonicum absit Impedimentum Super quibus
ut quidem diligentissime Inquiras Conscientiam tuam Oneramus Ban-
nis Omnibus et denuntiationibus aliisq Solemnitatibus nuptialibus propter
Sacr.m Quadragesimae Tempus Amissis Infauti Ecclesiae Matrimonialiter
benedicere et Copulare Authoritate Nostra damus facultatem Jrlumq.
autem ut huic Matrimonio Testes fide Digni ad minimum tres adhibeant
quorum nomina et Cognomina Simul et Contrahentium atq facultas
Nostra in Libro metricis inserat alias Cpsens Originale Circa Metrica Eccle-
siae Aperiat In quorum fidem et Datt Janowi.e A. 23. Febr.i 1760.
Antonius Josephus Pathowski Custos et Judex Surrogatus Brescen.s &
p Podlachiam L.S. Ejusd Illustr. et R. Pathowski Originale
Ejusd facultis id supra Scriptus offerens rursus ad se ab Officio Cpsen
ti recepit et de receptu Officium Cpsens quietavit praesentibusq quietat
Actum Novae Civitatis Horeyn. Vigore Laudi Palatinatus Pendon.s
Feria 6. post Dominicam Cantate proxima A.o D.i 1762. Coram Russy-
dii Legis Witowski L.S.

Oblata facultatis Copulandi Matrimonium p Illust.m Admodum
R.m Dymuchowski Curatu Livend.s R. Lipiewicz Datt.

Ad Officium et Acta praesentia Castren.s Capitaneatia Novae Civitatis Hor-
eyn personaliter veniens Simon Jroclii Venator Smolen.s Facultem Rdo Jo-
sepho a Cantum Dymuchowski Vice Decanum Terraneum Lipiewicz
Curatu Livenie R. Francisco Lipiewicz Ord.s M. Trav. de Observantia
Clata Intorcontenta tenoris Sequentis. Quoniam ad meam decrepitam
Aetatem imminentemq Confessionem Paschalem requisitus ab Illris Dno
Stanislao Comite ni Crasne Krasinski Capitaneo Novohoreyn. Collatore
et Benefactore meo Amplissimo ad assistendum L. Ligandum Sacramen-
taliter Illre Filiae Ejus Franciscae virginem copulare, alienarq ab
Ecclesia n.a Valeo ibiq Parochiali munere meo fungi. Tempus autem
Contrahendi instat adeoq do Facultem R. P. Antonio Lipiewicz Ord.s M. Ref.
de Observantia Trav. Nos Letricovienses Ligandi in persona mei sine ca sietas
ursent.i Ipditam Illmam Comitissam assistendi Contrahentibus, vis nihil

nihil ominus Indulto Inquorum fidem Presentes mp subscribo et Sigillo Ec-
clesiæ meæ Parochialis Livon. munio In residentia Mea Parochiali
Losoc A.D.ni 1760. D. 6. Martij Josephus Cantius Dymuchowski
Via Decanus Terrazeus Liven. Curatus Lisoviensis mp L.S. Eius-
Illstr. et admodum R. Dymuchowski Originale vero Eiusdem Fa-
cultatis id scriptus offerens nursus ad se ab Officio presenti recepit
et de recepto officium presens quietavit, presentibusq quietat.
Actum in Nova Civitate Korczyn Vigore Laudi Palatinatus Sendomir.
Feria 6ta post Dominicam Cantate Proxima A.D.ni 1762. Legi. Wito-
wskii Cor. Rusyckii L.S.

Oblata Interviso Sponsalitia int. Seremissimum Principem Regium Polo-
nianum ab una J.M. Krasinski Capitaneum Nov Korczyn
parte ab altera Conscripta ad Officium et Acta presentia Cast.
Capitaneatus Novæ Civitatis Korczyn Personaliter Veniens M. Grocki
Senator Smolen. obtulit Eidem Officio presenti et ad Acticandam
porrexit Interviso Sponsalitiam tenta presentes infra scriptas
intro contenta Tenoris sequentis. Między Nayiasn. Krw.
lewicem Polskim Karolem xięciem Saskim Wdzięcznym Panem y
Radzcą xięstwa Kurlandzkiego y Semigalskiego Ziedney a W.
JP. Stanisławem Krasinskim Starostą Nowomieyskim Dnia
Aprily Roku Pańskiego Ustanowienie Jz JW. Jmć Pan Krasin-
ski z przeznaczenia Nayw. Stworcy a znaywęższego dla
Krwi y Imienia Swego wyrzenia przez dobrowolne Nayiasn. Krw:
lewica Karola Serie hu Corce swoiey ex Massa totius Substantiæ
nazwana posagu Summy 100000. Talarow Curant Nayiasn.
Zas Krolewic iuxta usum et praxim Krolewstwa Polskiego Teyże
JW. Krasinskiey Zapisuie 100000. Talar Curant. prostym dru-
giem darem daiuiąc y bespieczeństwo tey Summy teraz na
Swych Kleynotach Odstępuiąc. Dobra zas totius Dominij Swi gdy
przyidą do dzierzenia Swego Nayiasn. Krolewica tedy Meliorationem
Zapisu na onychże ostrzega Teyże JW. Hrabiance Oprawa Zaś dla
przyszłey Xiężney Kyni Kurlandz. naymiłuchanszey Małżonki Swoiey
ma dla Sekretnego maiątku terze Nayiasn. Krolewic wyznaczyć niemo-
że Zostawuiąc to Liberalitati Nayiasn. Krolewica ayncyszego Nay
miłuchanszego Małżonka. Ta zaś Tranzakcyia iako Walor Nayzwy-
szy mocy mieć powinna, tak lubo Strony obiedwie się teraz podpisuią
między Sobą Jednakże Nayiasn. Krolewic confirmuiąc tutamine
Swetnu Potentatowi Roborowaią Zaleca, Wasna między Sobą
podpisuiąc się Ręka przy przybraniu Pieczęci swych Działdie w
Warszawie Marca 26. R.o 1760. Kazd. L.S. Eiusdem Sere-
nissimi Principis Regij, Originale vero eiusdem Interviso Sponsa-
litiæ, id supra Scriptus M. Offerens nursus ad se ab Officio presen-
ti recepit et de recepto officium presens quietavit, presentibusq
quietat. Actum in Nova Civitate Korczyn Vigore Laudi
Palatinatus Sendomir. Fer. 6. post dominicam Cantate proxima
A.D.ni 1762. Legi Witowski Correctum Rusyckii L.S.

Oblata Testimonij sup Contractum Matrimonium p Serenissimum
Principem Polon. et Illm. Krasinska Capitaneidam Nov Kor-
czyn.

ad Officium ad Acta Cpentia Castren Capitaneatia Nova Civitatis Horo
wyn Cpsonaliter veniens M. Simon Jwchi Jenator Smolen obtulit
eid Officio Cpsenti et ad articandum porrexit Testimonium super Con
tractum matrimonium Intro contenta tenoris Talis. 132

Aº D. 1760. Ego Franc Antonius Lipnicki Ord M. Franc de Obser:
vantia facultate mihi delegata a R. Josepho Cantio Dymuchowski
Ecclesiæ Parochialis in Sidra Dioeces Cracovien. Curato Ser Principis
Polon et Saxoniæ Supremum Ducem Curlandiæ et Semigalliæ
Carolum Fridericum et Illustrem Franciscam Virginem Comitissam
in Krasna Krasinska Capitaneidem Neo Horoyn Parochiæ Livod
in Palatio Crasinsciano interrogavi, eorq mutuo Consensu habito p
verba de presenti Matrimonio Cunxi eosdem presentibus Testibus Illmo
Stanislao Comite in Crasne Krasinski Capitaneo Neo Horoyn Paren
te Illmæ neo Sponsæ Celsissimo Principe Antonio Lubomirski
Palatino Lublinen Mio Feliciano Suwalnieuski Capitaneo Neo
Sidlcen Colonello Cohortis Lonicatæ Exercituum Regni postea
ex Ritu S. Matris Ecclesiæ privatim benedixi L. Petricovia
Originale vero Eiusdem Testimonij id supra Scriptus Offerens
mihi ad Officium presenti recepit et de recepto Officium Cpsens
quietavit presentibusq quietat.

Actum in Nova Civitate Horoyn vigore Laud Palatinatus Sendom
Feria 6. post Dominicam Cantate prima Aº D. 1762. Leg. Wi:
towski Corn Ruszycki L.S. Oblata Diplomatis p Simum
Carolum Principem in manus Illmæ Krasinskiæ Datt.

Ad Officium et Acta Cpentia Castr Capitan Novæ Civitatis Horoyn
Cpsonaliter veniens Simon Jwchi obtulit eidem Officio presenti
et ad articandum porrexit Diploma intro Contentum tenoris
talis.

My Karol z Bozey Laski Krolewic Polski Xiąze Saski audiel:
ny Rządzca y Pan Xstwa Kurlandzkiego y Semigalskiego jako
Kazdemu Czlowiekowi wzgląd mieć przynalezy na przyzwoity
Stan y kondycyią swoią zmierzać oraz do szczęśliwego
Swego Uszczęśliwienia, tak wtorowy na pomoc tego który rzą dzi
Myślą Sercem y Rozumem Ludzkim umysłem u siebie
determinowałem dobre życie moie wspołeczności z JW Imcią
Krasinską Starą Norowną którą obieram Sobie za małżonkę
Żonę y małżonkę podług obyczaiow Kościoła Sto Rzymskiego
za przodkiem de Data 23. Febr 1760. A. otrzymanym,
y tak że Dyplomat moie które wyżej przytoczyłem swoiey odtąd
Małżonki, Sięgaią do Kontraktu między Nami Ślubnego
o Sobie opisanego, Tedy moia z przyiemnością Serca y przyią

Zaraz

Przywiązania Iuteyze JMWP. wszytkim mieć będzie Znana y Wiadoma
ze Urodziny będąc z Zkiwa Oyca totalu pięknym Szlachetnie Krolewstwie
talu ią polurewnie pragnę abym miał Estymacyią Ze pięknym y
Zacny Kocham naród Polaków y w tych obowiązkach chcę zostawać
abym sobie przymnożył iak nayuięcey Serc Obywatelow y to Regij
Sanguinis protestuiąc Diplomate Własną przy Stwierdzeniu
Pieczęci podpisuiącej Rękę w Warszawie Dnia 20. Marca
1762. Karol L.S. Eiusdem Mi primitiuo Regij Originale
vere Eiusd Diplomatis id supra scriptus offerens rursus ad
se ab Officio Exmi recepit & de recepto Officium præsens quie-
tavit præsentibus quietat.
Actum in Nova Civitate Horodyn Regni Poloniæ Lithuaniæ Ser:
mi Regis Feria 6. post Dominicam Cantate proxima A°
Dni 1762. Legit Witowski Corr. Ruszyckii —

Jedyna Oyczyzny nadzieio Starożytney Waleczności y Cnoty dziedzicie, Narzu-
dzi Rycerzow Jeżeli ieszcze tego Nazwiska warci, Ukochani wspołobywatele
moi, Słuchaycie drzycie, jeżeli cie odrodkowie y podli, myśleli y radzie Jeżeli cie
Polacy, y przykrzydzie Łaskawym Rzpltey Losom myśleć y o Nas y za Nas
Opuszczaią Nas teraz y naumnieyszemie płochey Nazey wdzięczności
przepaść nędzy wstydu y Niewoli, podnaszemi ryią rogami. dawno już Nas
do tey tak dotkliwey hanby, Starożytney Wiary oziembłość Niezgoda
Panow, prywaty pierwey rozwiosty zbytek y wstydliwa podłość
sługaplinym prowadziła krokiem. Owy ktorzycie zdradliwa
Panowania chciwością uwiedzeni płonną wywyższenia Nadzieią
w utrzymaniu nieporządku, wyktonych Studnie Zgrozy Zaślepia
nienawiści zamaski, w Oyczoboystwie zamieniaiąc Cnoty, Wy
ktorzycie rwali Seymy patrzcie Oyczyzna iest wtym Stanie
wktorymście mię chcieli, między boiaźnią y Wstydem powzeni
Zdrzeć są te wysokie Nadzienie te Zepsutego Serca Obłudy
dla ktorych ieszcie Nayswiętsze y naymocnieysze obowiązki rwali
y psuli, Wostatniey tey Kraiu niedoli giniecie wraz z Nami
y tey nad to będąc przyczynami zguby iedyny nieszczęśliwych
Spodziewaicie nieznosnie Lichey niewinności y Sumnienia
iuż gwałtem przyciśniona wolności kona daremnie Cnoty na Po-
moc wzywaiąc, ktora ią przedtym wspierała, Już zbior Swobody
nagroda Meestwa y Waleczności Przodkow naszych, podłego Lupem Sta-

Stacie Zotnierza, Kowity mieszkanie, Domy nasze Grabowane wspol Oby
watele nasi w Więzach ięczący okropne pokarmi Nam widowisko, ginącego
Kraiu za niedbaney rady zarzuconey Cnoty y zapomnionego Menstwa Gruzię
Cała Europa w Matrym przypatruie Milczeniu Ostatniey Czasnosci
Zgubie Zadwai Nas ruiem gdyż nas szanować niemoże Niewidzi iuż
w Nas obronow Wiary y Chrześciaństwa Gromicielow Machometa, niezwy
ięzonych Wolnosci Rycerow, ale wiedzi Lud z Niewieściały y podły
w Niewczasku się kochaiący y w którym wstyd zwyczaią dawney Cnoty
wstrzesić nieumie, widzi obywatelow bez honoru wstydliwym bawią
y chcią Zyskiem iarzmo na Siebie przywodziwaiących, od ktorego sie
Niesmiertelni Prodkowie Nasi potyle razy uwolnili widzi ale ach już
niewidzi wstyd Zal rozpędzone zatrzymuie pioro, Owy których szczęśli
wa vczernosci bliżey cnoty mizi podłosci pomieszała, Wy ktorych wykwintne
wychowanie mesz nieroztropne podziwienie do cudzoziemskiego Pięknywczuł
iarzmo, Wy ktorych zbytek Podchlebstwo y nadto pomysłna nieposzła
chwila myslić radzie bronić Oyczyzny w Was Jedyna wolnosci nadzieja
na was się Wiara oglyda, na was się Krzyża odwołuie, na Was się Cały
Swiat Zapatrzy czesć lub wzgardą, politowanie lub posmiewisko gotuiąc
Dlugoz uwyczonych Niewolstwu Cierpieć będzieie gwałty, długoz uśmie:
szkom zostaią prowadzonym skutki swoiey y okrutney niemyslności
przechodem nazywać będzieie Jest ze Jakie prawo nadzieie tak podły
tak boiazliwy, azeby wzrok powinien na wzgardę Praw y swobod tak gwał:
towne Cierpiał uiemiężenie, czyliż ostatnia wspol obywatelow Naszych
bida y Nędza, nietylko do Zemsty, ale do naymnieyszey niepobudza Was
Litości ktoz z Was może być tak ciemnym, tak zaslepionym azeby nie
widział Iż to mieszczenie do niego koleią przyidzie, Gy ruszeniu na obronę
Wiary waszey, ktora z Wolnosciią ginie, Niech nas karmzią Stawne
nieżbasza zgminy Mustra Waleczności niedaie y powinie wszystkie
do bicia ochoczego do Mięsli gotuie, między Wiary między Oyczyzny
dzieciwsi wrodzona, rozpacz na ostatek Sama ktora w tym razie Cnota
iest może się rownać z podłym tłokiem Niewolnikow boiaznią rządzo:
nych, y wstrakt chodzących Czytaycie Historyią, a zabaczycie iak Wiele
razy Zarliwa wolność nayulubieszych przeszkod nieważaiąc wdiecznie
szych Nieprzyiaciol swoich Granicach Strach czesć y podziwienie wzbu:
dzała Tu Hollandyia mniejsza od Wetwa Krakowa. Całe Domu Ku
stryackiego Siły Całe Hiszpanie y Niemiec Woyska nieśmiertelnym
mieszczy y zatrzyma męstwem Tu pyszny Grymaldy wpatrzony z
Wesołości wypędzony, ktorey podwoy ucz. debrał. y Prawa przepisy
wai swoie. Tam 300. Szwaycarow 2000. Kurtyzanow zbiory
wszystka Krajowi swemu ubespieczyli Spokoyność, Mysłami kilku
wiat nieprzyiaciol przedamawszy Zamachy pod Cieniem wolności
y Prawa mocny obmyslilismy Sobie Spoczynek niezwolnijmyz
tego dla Naszych potomkow, co Prodkowie dla nas czynili, Prodko
wie nasi wymawiać Nam zdaią się podłości y Ospałość naszą
Pola ktoresmy osiedli, mury nalitore się patrzemy Krwią Oycow
Naszych Zbroczone y obronione, otczyzne od Nas domagaiącą przysługi

a Jezeli y to nas ieszcze ponosyć niemoże niechze Smutne Opatrzenia
naszego Sludzi Cnotliwe ieszcze przerażą Serca zobaczyć ręce Korony
daiące y vbrymuiące Kaydanami skrępowane Naymilsza Ludzin
powagą ustanowieniu Praw w Wstydliwe odmienionа Posłuszeństwo
przy obmierzłym iednowładztwie y Tyranmij. Domy nasze Wolnością
Ubespieczone Zuchwałym obcych Żołnierzow podległe gwałtom
Żony. y Dzieci nasze ięczące vrzędnie y poniżeniu. My nazwani
Draycami wiary honoru y podeciwości Spytanieśc zmuszony
kto ja iestem Obywatel kochaiący Boga Ojczyznę y wolności pre
rożony mieszczenie Reyestry zufaiący ieszcze Waszey Cnocie, ale
Spytaniu, Jatez Was Znowu Czułości prawdy Liderem powie
dział kochaiąc Boga? wolność y Siebie Samych Endzież
Nieprzyiaciela Waszego, Jego wiarę nasze Ubespieczenstwo Jezli
ni pomiecie Lubz nas wesprze gdzie są Magazyny, gdzie są
Pieniądze Zegnam Was Niewolnicy podli y Litosci niegodni rozumia:
tem że Cnota nieuymiera iż Waleczność iest Naszym Dziedzictwem
ale widzę że Serce poprawe Cnoty niema, Ja bez tey Waleczności niemaią
Widzę iż zwrocnamy Sławę Przodkow, przez Niesławę Nasza
y że Smiertelko Polakow Życie, a Cnota uymarła Zegnam Was
Milość y Pokoy.

Szlachcic dobrze zyczący Oyczyznie niekonfederacyi, perswadujący
Jo: Xciu Jmci Michałowi Czartoryskiemu Kanclerzowi WXL.y Całe
mu Domowi Jego Dnia 11. Junij 1763 Roku. 134

Jelus mijałeś który WXM z Całym Domem y adherentami Jego dokon
federacyi in declivio Vitæ wzbudził, gdybym go był widział naowczas
gdy Dom WXMci Osobom tym których ma w awersyi był dobrze
życzący, a nadewszystko gdyby Oyczyzna nasza w tym stanie w którym
konfederacyie bywali zwykli zostawała Sądziłbym Dzieł y Afekt
Domu WXMci za dzieło Swięte y chwalebne Lecz gdy Stan
Oyczyzny z szczęśliwie Zaczętego Panowania N. K. M. P. N. M.
we Słodkiey Zostaie Społeczności Coż Za potrzeba y Sky Wolno: że
Dom WXMci Stante Vita KKMci przeciwny Mitemu Polowi
chcą wburzyć y Nawałności Widzieć Kochaną Oyczyznę, a Domy
Fortuny Nas Braci Swoich, które Polacy w mitey chwili rożną miec
w Kilku z Cudzey Kieszeni, a którez Państwo wlepatali Woiennych
nabrało Lustr. które z Krokow Dymow y Ozdob Swoich nieuszer
nito y Niestraciło. które w Swoich Herbach y pierze po grzebowaniu
Zołnierza Zostało, Szczęściu daie Domu WXMci Ciężar Szczęścia
ze Konfederacyia, będzie ale Społeczna; niżeli Nieszczęśliwa.
Czyliż się natakich Upewnieniach Utopiendwać y Wierzyć może
albo z potrzeba do Ruiny y Obalin Wielkiego Społu dać ognia
niedbały na Jednej Stronie; Czyliżeś WXMci nie widział, że z
małego urażenia Ciała, do Smiertelnych ran przychodzi, albo z
Domowi WXMci Zato Obligowanym będzie, Chiba ci którzy
kształtem Cerutich liżąc niby te rany abarzieyą Że Zadaią
profitować będą, Szczęściu daie Zelus Domu WXMci
nkłóconym się, Cała pozwala Oyczyzna nasza. Że iest exasperatibus
ale prywatis, że konfederacyia będzie Circa Mttem et Libellum
W czasie gdy tego przyszłym Obstacie potrzeba aby był z Jego wia
domością obligowałże JKMci P. N. M. Dom WXMci! aby pro Interesse
Maiestatu Jego konfederował Oyczyznę, a Jest że Interes Salu Jego
N. P. iest okoliczności, że Sessyie inter Regem et Ampliatos; gdyby była
Sessyia Contra Regem byłaby w prawdzie Contra leges bo Prawa Se:
cunitatem et fidelitatem Regibus warowały, Konfederacyia bywa
dwojakim Sposobem raz post fata Krolow, iako czytali naypierwsza
po Smierci Krola Ludwika przy Elekcyi Corli Jego 1383. V. 1.
fol: 58. gdzie WXtwa Krakowskie Sendomirskie Sieradzkie Cze
skie w Radomsku Wzięli przymierze y dwięzek niżnego Smego
tylko też Corlę Jego na Cho Szas Sukcessorkę Tronu utrzymać Dru:
dzieysze inne Konfederacyie pt Fata Krolow Salusto Stefana Zygmunta
Trzeciego, Michała Korybutha, pt fata którego 1674. nieboszczę
go Kazimirza Florian Czartoryski Cmy Biskup Gnieźn. y Prymas Obey
ga Nawarr ex Senatu Consilio Komorowskiego do Warszawy na Kon
federacyią, y przymuszenie Unanimitatis do Obrania Nowego Krola, Dru:
gi raz stante Vita Krolow Salusto Stefana Zygmunta Trzeciego, Micha
ła Korybutha pt fata którego 1674. nie iako czytam 1434. V. 1. 440

w Korczynie Uczyniona za Władysława Króla Polskiego y Węgierskiego
ale Contra Conturmaces et hæreticos eorum fautores a czyliż teraz
z tych materyi która przychodzi y Wymaga konfederacyi? Jakimże
Tytułem Armuieść Dom WXM? w oppressionem Oyczyzny nie
Zapominam Ja konfederacyi trzeciego gatunku, Jakiż się był trafił za
J.M. Króla Augusta Wtorego to iest konfederacyi Tarnogrodzkiey Kor.
tudzież WXL. tak bez prawnych y niepożytecznych Jako nastą-
pić ma teraz, ale też przypominam ze Konstytucyia 1717. Za-
raz Zagrodziła drogę takiey konfederacyi wpotomne czasy Vol. 6.
f. 246. §. Dlaczego wszystkie konfederacyie szlacheckie rozumieć
maley prywatne, a mianowicie Tarnogrodzka maley Polski Dnia
26. Maia Listopada w Roku 1715. roiosz Wielkopolska we Środzie
dnia 27. Maia Kwietnia w Roku teraźnieyszym tudzież WXL. w Wil.
nie dnia 23. Maia Kwietnia Roku 1716. z drugiey Strony Sprzane y
uformowane z Imieni Altami które potym nastąpiły, zaraz
Altem sprawy skutkiem powagą teraźnieyszey Transakcyi zarazie
natychmiast rozwiązuie, wszystkie zaś Ustawy wtey konfedera-
cyie wchodzili, od prawomocnosci y obowiązkow mocy swoich wcięgu
tych czasy uwolnieni są, y powrot do tychże albo nowych zjaleczgodz.
wień pretextu albo Tytułu związkow zakazany, alboż Wiesz Jeżeli Oyczy
zna potrzebuie Zalu y sprawiedliwey Zemsty Domowi WXM? do takiey
iakiey Data konfederacyi Tarnogrodzkiey Duchowy y prawa przestępstwa
Expuszczenie. Bo czyliżby niebyła przyczyna gdy dotąd bez prawney
Konfederacyi Tarnogrodzkiey którą Dom WXM? Zawsze umysłem y tuto
ra z tylko ex suis Civibus złożona będz ma siągać kilkadziesiąt Tysięcy
Zagranicznego Żołnierza, który iak Oyczyznie naszey Życzy zbrutno
sna poznać się y przenikać można, y którego Jako wadę inaiacu-
swoy meat y Sam Dom WXM? nateraz gdy nawalnie prospekt
utamować niepotrafi. Zważ że WXM? Jeżeli ta alias a Dom
WXM? nazwaliście będzie mogła inaczey Jako Crimen perduellio-
nis, podług Konst: 1588. f. 2. f. 1208. która piorze bronetnie
myśl Wyszemplu którymby był Ustawnie, Jako ten Contra Komplea-
a nie należycy Domowi WXM? za doznawane Laski JKMci
Łaski nad Zdrowiem Jego vzalenia, a niedosyć że JKMć miał
kilkoletniego Względem dziedzicznego Państwa Swoiego Zaniedbywa
nia politycznym Armut gdy Szczęśliwie wypoczęć przyszło Dom WXM?
Nowas chce mu renovare Cicatrices, bo czyliż Wiadomości, ado-
pierw nieszczęśliwe Skutki Oyczowskiego Jego Serca Oxthym nie
siedna y niepamiętna Zalem, Jeszcze do dzisiejszego Zagranicznego
Żołnierza oczy Braci naszych nieoschły, Dom WXM? Znowu go
na Domy Substancyie Żony Dzieci nasze sprowadza, Ktoż są-
dzić niebędzie Że Zelus Domu WXM? nie circa ale contra mille
nie circa ale contra legem, a z przyczyn prywatnych bo ambicyi y
Zazdrości petnych Inter æquales y Diffidencyi Zniemi Zato iest
skonfederowaniasię Domu WXM? materyia Że politicznaszu
letnim w Łasce JKMci trwaniu y profitowaniu wolno było tander
Że teraz Innym ozobom y Familiom Distributivas rozdawy gratias
Co mu rownie wolno iest, a Dom WXM? nieco rozmnożyć od Da-
wnieyszey konfidencyi, a za coż Domowi WXM? nikt nieżazy
zdrosci, zato nieemulował, Zato Konfederacyi przeciwko Niemu nikt
nieczynił, a niebyłżby to iawnie y oczywiście Że kredyta u Dworu nasze

pedynowine, Że Trybunały gdyżie podobało były, gdyżie nieżdało niebyły Że honory Expektatywy od Króla y Korunney Jego dependowali, a nieże Jałowo prywatna Materyja tału miast Oyczyzny do nieszczęśliwości nayprzodzadzał, a gdy Zdrowie Domu WKMci nam obywatelom oyczyzny iest wiadomy, ktoż WKMci aprobować będzie ażeby kto nieznalazłszy tału ktoby tałże drugiego Zagranicznego Żołnierza na sprzeciwienie się Domowi WKMci sprowadzić rownie, pozwolić będzie się nie rezelwował, ktoż Jeżeli nie Dom WKMci ktora nasze Karki Domy Substancyie Żony Dzieci a może y Oyczyznę iuż niebędą nasze do tego przywiedzie końca, Winien mieć będzie tytuł tyrannidis non Ducis Patriæ. Mamy Prawa na Krolow nasych de non praestanda obedientia, gdyby Król przeciwko Prawom y Wolnościom wykroczył, wtey mierze Konstytucyia 1609. V. 2. f. 1660. titulo Deklaracyia Artykułu de non praestanda obedientia pisze Że wolno szlachcicowi ludzkiemu Jezeliby gwałt jaki ku ruszeniu całości Rzpltey widział, Prymasowi lub też Senatorowi ad Latus Regium residentiam exponować, a tak lub Prymas lub też Senator ktory Króla przestrzedz o Excessie powinien, a gdyby się Król niepoprawił tedy na Seymie oko mowić mają, Posłowie Królowi a Jeżeliby y tu Król popowtorowym upomnieniu się wprzestempstwie y gwałcie jakim wolności trwał. Tedy Stanom będącym wszystkim upomnieć należy Króla, a gdyby potym Trzech Stopniach Król uczynić niechciał, abyśmy o zniesieniu Wolności Rzpltey dopiero Stany maiące. Utym Zachowaią wedle Zapisu deten praestanda obedientia Conditionaliter Prawo temi Słowy a Jeżeliby też kto pominowszy te Stopnie y Solennitates tu wyrażone Swoiewolnym Ludzi Woiennych y tumultami Poloney pospolity pretekstem tego Jakoby się co przeciwko całości Rzpltey y wolności szkodliwego Dzieła wzdumał mabyć na Seymie pozwany y per ordines Regni in absentia nostri Sędzowie, dla czego to Prawo te Stopnie wyznaczyły in casum broni Boże gwałtownego Króla dlatego ażeby niezaraz z swawolnie porywaczy y robic w Oyczyznie Zamieszania y niepokoiy, gdy tedy wtaliey materyi z zwykłą Flegmą y Ostrożnością Prawo postępować każe, a jakoż Dom WKMci zmiałości ważyć się zbieżenia kup y ludzi swawolnych reflektuiąc po całey matey y Wielkiey Polszcze y maiąc iuż ich nakilkanaście tysięcy ktory będą na Dobra Krolewskie Duchowne Szlacheckie jako Zdrowiu y y Swowolnicy ludzie napadać, ale mocnytacy WKMci tyle Konstytucyi zdrowych o ludziach Swowolnych napisanych a osobliwie też Sama 1609. f. 1664. ktorąć tak zaczyna Warowano to iest Prawem Rzpltey aby żaden niesmiał Woyska swawolnie zbierać y Chorągwi Apparaty wcześnemi nosić, akupami chodzić szlod y czynić to ciężkiemu Krzywdy, mieto zabiegaiąc abyśmy Prawu Pospolitemu Zadosyć stali y bodaj ne nasze Jmię od takich gwałtow ochronić mocą Krolewskiego Seymu Walnego tak w Koronie y w W.X.L. ktoryby takiemu pienia czynił Wyprawy zbierał Zmim w Dobrach nasze Duchowne y Swiecie, a bogotworzki Klasztorie najeżdżał, Szkody gwałty y Uciążliwości czynił Zawiadatora y Turbatora Polskiego pospolitego mieć chcemy y Oregy z Państw nasych jako prostego Patrice et perpetuo Banito Declarowiemy niemniey 1624. V. 3. fol. 462. Że tak iakiego prostego mabyć Infamis y takiemu wolno go zabić y na Dobra jego Laski otrzymać Przytym nam WKMci y Domu Kapitulnemu tego przez Kilego Insultow W.X.L. Calamitates ktory do tego nieszczęśliwego był przyszedł, ewentu, że motor discordiæ Kazimierz Sapieha Wda Wileński Het. W.X.L. Za Winy swoie przeciw odpuszczeniu detenore tali, wytrzymawszy Czteroletnią za Granicą Hospitium, Całe Prawie Lustrum inter Illustres Domu naszego Cala mitate

Calamitates y one zkąsi Bożego Nasze go. ktory Solatia et Merores dividit na
naród Ludzki zwięzanie przykrzy, Gdy rozumiemy Zesmy iuż dopełnili miary tho
Mensuram Patientiæ alcz Czasu oddaleniem Naszym respondis Iudicibus Rebellis
Jeżeli ex Nobis hæc Orta tempestas. Jakoż Nam zyca panitatk niechętni Zarzucaią
Więc Wszystkie te wtrnysłach Naszych przeszłych Reflexyę y niemogąc Ich
daley trwaiącej po Ludzkich kontach, wracamysię cum Cultu et Amato autore ad
Patrios Lenates, wracamysię iuż nie cum Strepitu Armorum, ale bardziey cum tene
ritudine animorum, y z tym manifestem że iakoremy zawsze Domowey y
Braterskiey Unii zostawaiem bydziliśie maiąc zawsze wszystkie z WM Panami
na postronnych Nieprzyiaciół dla Zasłużyte y Swobod Ich Zdrowie y Fortuny
Tak Koleykuiąc był wspomnionych Kollizyi W.Xt. Authorem y Nieszczęśliwey Farsalij, y teraz diris devovendo Osobę Jego prosząc abyśmy Powrotu mego
do W.X.L. wiernego per omnia adversa wzgląd mego, Który in Vim Securitatis
Osoby mojey mieć musze przyiąć raczyli, ktoż albowiem spodziewaiąc zeby y
my byli Millia wrikow przebywszy meritis Przodkow Naszych tutey Oyczyznie
y wspaniałey historyie pro Patria Chwalebnemi Czynami Ich ostatek Krwi
przykre od tam indigitum Casum. Jakedy nikomu trzebaiąc obligowanym tylko
Pierwszemu Bogu dawcy Życia y potym zniewczasie wroszczać codziennie do Niego o Łaskę
ręce, iakim kolwiek kształtem Dotr W.X.M. wznieść Zamysla ogień, Perswa-
dować umysłem, Niech pamięta ze Pułtawy y Wołoszyn od Jego mięsa wyżete
sidney mogy Nieprzyiaciel wcześniey Jest podobny do Owego Nerona Tyrana
ktory Wlasną Matkę Agrippę Zabić zmie Życzą Domowi W.X.M. y
dostrzec Zazdrość Ambicyia, y wymysłu, y teraźnieysze nowe y Obszerne W
Dniu Jego rozpostarta, abyśie Senatu Kwestarz Dawnie Sequitur
Superbos ultor atergo DEUS.

Projekt do Konfederacyi R. 1763.

Gdy naród Polski w ostatnim Stopniu upadku swego Postawie Utraco-
ney Praw prerogatyw y honoru Starożytnego wzbudził Łaskawego Boga
serca niektórych Obywatelow Polskich do wynaydowania Sposobow
ku Ratunkowi miłey Oyczyzny tym końcem Zamyślaią bracia
do tak gwałtownie potrzebnego dzieła przez złączenie Siebie wpośrod tych
ktorzy iszcze maią Ducha w Sobie Starożytnych Cnot Polskich. W
Takowym przedsięwzięciu koniecznie musi nastąpić Konjuracyia
tych ktorzy przytomnie przy Majestacie y Wolności są gotowi
Życie Zdrowie y Fortuny azardować na zniesienie Gwałtownikow
wszelkim Sposobem bezpieczeństwa Publicznego, y tych ktorzy Za
wo Oyczyste Zburzyli y mimowier obwili, Sprawiedliwości Exempta
li, a nieszczęściem wszystkiego nieprzyiaciół y zamieszanie w Prawach
Ospitey ~~wszczęli~~ wprowadzili, przez co Naród Polski w Zagranicz-
nych Stadzie dnigim Szczególnym rodzajem, gdzie iest wszędzie
y hańbą zwaćsię Polakiem. Jakii zatym opadłamy Stan Polski
przywodzą Obywatelow wspomnionych do wzniecenia Konfe-
deracyi, a na wsparcie oney wezwania Zagranicznych Sił
Takowy Sposob iest wzięty zudzeniem nader rozbrzmym
y Krzywdy przyszłemu Niech nikt nie myśli bojaźliwie
Arcis się Strachu takowego przestępku, albowiem te Woyska

Zagraniczne z Pierwszy Własnych zyć będą unikać od czynienia wspel-
lich Wileńcy; a Partyja z konfederowanych użyje wpmoc Wszelkich
Praterskich y Przyiacielskich Sredkow ku Jedrwmyślnosci wspmoc Pra-
y obywatelow Rzpltey aby ziednoczonym umysłem y gorliwosciq 136
do prowadzić Szczęśliwe stan rządane dzieło do końca Zbawiennego
y tym umysłem daleko wyższa Cześć Rzpltey zabierającą do Rokosz-
Ideracyi, ktorey hasło będzie przy Wierze Królu Prawie y Wolnosci
Jeżeliby zaś (: Czego bron Boże :) niemyślna było po Praterskiey
zjednoczyć wszystkich zdania kuternu Dziełu, a pokazała by się
iakaś Partyja chcąca mieszać takowe przedsięwzięcie y tumultem
wprowadzonym w Seymy y Seymiki aggrawować Obywatelow Oyczy-
zny tedy będzie musiała Ona konfederacyja bronią Oppressować
y użyć Sił Zagranicznych na powstrzymowanie takowych Juchwalow
y Dobra ogulnie dozdrzeć Sprzyjąc wojennej niewprzod zdarzyć to
trudności, ze wszystkie Perswazyie y Zaprzaszania od Przeciwnikow
będą odrzucone, y tak iest natura y koniec konfederacyi iest Usta-
nowiony y tak iest Życzenie iest aby takowe Jey Zamysły jak nay
prędzey do końca przyprowadzić, Zacym jeżeli się ta Konfedera-
cyja przewlecze, tedy chiba dla przeszkod które mogłyby nastąpić
nie od Przeciwnych Zbawienie Oyczyzny y obywatelow Prowincyi
Polskich, Dlatego wydała Manifesta po obranin Marszałka
Konfederacyi, Zdrowym mieć katedy przeczytać wjakim iest
stanie y czego się ma spodziewać a tak czynić zdobne Życzą e
mi Oyczyznie.

Kopia. Responsu JO. Xcia Jmci Kanclerza WXL. na List
Xcia Prymasa D. 18. Augusti 1763. pisany.

Miałem honor odbierać List JO. Wxciey Mci Dobrodzieia ktorym mnie
wiadomie raczyłes oswoim do Warszawy Ziechaniu. wtym Zamyśle
Zwyklie doskonałych Chęci swoich Prymarialnych abym z Innemi
Jch Panami Senatorami porozumiewał się o Przedsiewzięciach y Sposobach
ratowania Oyczyzny naszey w Mnogosciach y Wielkosciach Nie-
szczęśliwosci tyloletnie trwaiących a coraz bardziey y gorszey
wnieć y skazić pomnażaiących się.
Zdalitadem naszą Zawad pochodzących y niezdrowia mego w Zasta-
rzałosci y z własnych interesow moich Zbiegu odwodzeniu
niepozwalanych Rzeczy Odległosci moich od Salutiferá Oczy-
zny, niebawnie stawiłbym się w Warszawie na Zawołanie
JO. Wxciey Mci Dobrd. gdybym był nauczonym w Saskich Speluicie
Obrotach y Stanach Rzeczy narodu między Nami natym Zyciu
niudzie, Privatorum tylko podzenias reprezentacyie mieć mogą
cemi, gdybym widział gdybym przemowił Salucie in positivo
Fruntownosci y Solidacyie, Salucie w Skutkach Certitudines
dla powszechnego Rzpltey Dobra mogły by Sprawować Colle-
gia nasze, tam y teraz, gdyby Xiąm Zdrych Wynikac mogły.

ialuie złorzyczliwowane Vrządzenia.

Jestem w Nadzieii, Jestem w ufności że W. WXmć Dobr. znaiąc rozeznawaią rzeczy we penitus et integre gatunek Sentymentow y Czynności moich, długością czasow znalezionych y dogłębnie Zmocnionych Vważno siebie Samego miłości Jedynie zalubadaiących bo Supremo mądrości oyczyzny zbożnym Matego o wtym, Zawsze Saborzyliwowaniem tego Wszystkiego co iest w Sobie y co nazustrzym być może dla moiey Osoby y dla mego Domu przyiacielskim w Rowney iest to pewności że w nay zupełnieyszey Vczestnicy rayi y Dygnitey Jestem y chcę bydź bezprzestannie.

Excerpt z Postanowienia Zgromadzoney Rzpltey między Duszowiczami a Łaczeniem in A. 1698. Czynionego wypisany.

Tych wszytkich Rzpltey naltorzemy patrzali Zawodow Zamieszania Niezgod kiedy pilno uważamy przyczynę uznać musiemy że nas barziey nic dotego niepowinno y nic barziey non auxit fastum potentum ielko Braci Szlachty naltorey Ambigui actus ktorzy częścią boiaźnią częścią nadzieią drudzy przeciw Sobie mieli wiadomości Inni zaś Segnitie y Domowych wczasow tracili illicijs mieltorzy Contemptą Curarum de malis Reipublicae, Sterilem w Oyczyźnie prowadzą Pitam Cierpieli Wolo Vetera vnala amizeli nova & periculosa experiri, i tedy Wszyscy Causarunt miebytrzeźią swoią że Rzpltą in contraria studia discepta żale Wielkie powrzi Calamitates Luboby tedy tych wszytkich Ichżo ktorzy Contempserunt te nasze pospolite rzeczenie według Statutow pokarać należało. ale certuiąc z Braćią Naszą dlatego tylko aby drugi raz Jeśliby do takichże przyszło Akcyi Obrony Praw y Wolności nas niepuszczali Mitiores pœnas tym postanowieniem naszym naznaczamy, to iest aby ci ktorzy ani postanowili ani Sami niebyli zowszem in Partes Contrarias poszli Carcant Actiuitate nadeymiach wszytkich Sądach do wyiścia Trzech Lat oddaty tego Naszego postanowienia, a Osobliwie zaś powinni co Rok dymow według ostatniey abjuraty zaprzysiężoney po Alb. 10. oddać do Poborcow przez te Trzy Lata y Exaktorow Hiberny Cum Solario do Dotego po groszu, ktore to Pieniądze maią bydź Wniesione Zaraz po obwieszczeniu obym postanowieniu Naszym przez Pp. Sędziowskich Woiewodztw y Powiatow wedwie Niedziele.

List Oyczyzny do Synow Koronnych o Konfederacyi Initijs Lata
Traktu dura Eventu trista Tacitus.

Zasmucaią mię Kochani Synowie, day Boże aby pilnie rozsianemi wieścijami
o knuiącyssię Konfederacyi, Coz się to przez Bog dzieie; Trzydziestoletniego Pokoiu
Studzy mogłaż wam rudności y niesmak sprawii, Dar nieba narodowa nay
pozondansży, mozer bydz Samym tylko Polakom nieprzyiemny, takze to Sprzy-
krzonoby Sobie Obfitość, dostatki, Bogactwa swobodne, w Domach mieszkanie
pod Szczęsliwy polowiu, Zeby to wszytko puscii na los szczęścia chiano, Czytay
ac Dzieiopisow Waszych, a zpodania Ich dowiecieśię, ze Jedna Konfederacyia
druga przeciwną wznieciaią y obie krwawą Woynę za Soba pociągaią Zuskty,
Doswiadczenie wielow y Was Samych iawnie dowodzi ze to bywało, bo szy
dawnoz mieliśmi dwie przeciwne Konfederacyie, ktore Cała Polskę skrwawiły
y nadpuściły, teraz Zas tym barziey Wam się obawiai należy podobney
klęski kiedy mozniejsze Domy na rowney Sit Szali ważącesię Zwawie
między Soba ponieważone widzimie, a możesz rzecz bydz przydatna albo
choc bespieczna w Otwartych y Iawnych niezgodach Konfederacyie czynic
y polowy wzruszac.

Patrzmie nadto Kochani Synowie a wystawcie myśli waszey obropny y Straszny
Obraz tych opłakanych nieszczęśliwośći, ktoreby pozyć mogły za Konfederacyia
nawprzod rozdwoienie Zdan wsporbrac Jednych skłaniaiących się do Konfe-
deracyi, potym Jedna częśći mogłaby ztamać y przemodz drugą, daley Słab-
sza część wezwaćby mogła Woyski Zagranicznych, na ostatek y druga
część Zaszczyciłbyśię y bronic mogła Zaciągnionemi Inszey Koleney, Wy
sławą, ztąd Krwi rozlanie, Lez poddanstwa wyciśnienie, Panow Zubożenie
Skarbnosci Zniszczenie, Zdostatkow ogołocenie wynikaćby mogły, a Polska
tak Slicznie kwitnąca y we wszytko opływaiąca wspaniały y prerzne Obroći
byśię mogły, Jesliby ieszcze natymsię skończyło bo obie Woyska krew Swoią
na Woynie wylaną niewswoiey ale w Polskiey Sprawie y potrzebie niewiem
czyby chciały darmo stracii y stracić, a mogłaby zpąd wnadgrodę y wzd-
płabę Jey oderwania od Polskiey Prowincyi Jakiey sobie przyległey.

Powaga Prawa Roku Pańskiego 1717. Vol. 6to. Fol. 243. Tit: dlaczego o Konfede-
racyiach postanowionego Surowe a często powtarzane Konstytucyie Zakaz-
zuiące sięgaiącychsię do Konfederacyi nieletnych Synow niechay was
Kochani Synowie wstrzymuią od Zuawanosci y porywczości niewczesney
y niebespiecznej wszakże y Lekarstwo albo roznejprzyzwoitym
czasie dane albo zbyt mocne y przesadzone, Trucizną bywa, ager-
sze iest czasem nizeli choroba, Maiąc Kochani Synowie barziey
Oyca niż Krola kilkokrotną przysięgą dozgonnie mi poszlubionego
prawdziwą Polskiego Salomona Wszytek czas Panowania Swego
Polowiem wymierzonego Potrafi on przy Łasce Boskiey rany wasze
Jeżeli są jakie uleczyć y zgoić ile że niemogą bydz gtembokie
ale tylko zasłurne y do matego podobne Zadrasnienia.

Jeżeliby Kochani Synowie głos y ptasz moy Macierzynski był w
Uszach y w Sercu Waszym bez blutaniny to niech przynaymniey Prze
razi Was Zmiłuiący wyrok y głos Samego Boga w Ewangelij Sa-
Jana w Rozdziale Jedynastym na wszytkie Państwa wołaiący, a rozdwo
icnym Krolewstwom Swoią klęskę y Zgubę zemi straszącemi Słowy
przepowiadaiący, Kazde Krolewstwo przeciwko sobie rozdwoione
będzie spustoszone, a Dom na Dom upadnie bydzie Zwaśnie to Wiel-
kie y mozne Obojey Strony Domy.

Przytulamy nas

Przytulam Was do Maciernyniłiego Serca Kochani Synowie gorącemi modły
Proszę Pana Boga abyście w Braterskiey miłości, a Zupełney
Jedności dni y Lata Bożkiem Sławą doskatkami Zyznością Obfito-
ścią y Zdrowia czerstwością, a Siebie ubłogosławione Szczęśli-
wie y swobodnie przependzali Dan na Dworze Maciernyniłim
R: 1763. Sierpnia 3. Dnia.

Pro memoria
~~Memoriał~~. Do Imperatorowey Rossyiskiey = Rezydentowi Sasskiemu.
~~do Wspomnienia Polskiego~~ N 15.
July 1763.

Imperatorowa Rossyiska od początku Panowania swego nieprzestaie dawać do
wody, tak do zachowania Pokoiu iako y do uspokojenia powszechnego. Opatrzo-
Pana Boga pobłogosławiła Zapadom Jey patrząc zukontentowaniem Ze narod
Ludzki zaczyna poznawać Słodycz pokoiu tego, nieustaiąc dotąd Zdy Zyczy
swoiey pragnie ieszcze dobrey zostawać harmonij z Innemi Potencyami
a nadewszytko z Sąsiadzkiemi w których znayduie Król Jmć Polski dawny
Przyiaciel y alliant Rossyi, a zatym z Zalem wielkim zapatruie się
Imperatorowa ze JKMć idąc zaprzeszłemi maxymami nikorzystow-
nie Jey Intencyom przyiaznym Imperatorowey y owszem onymże sprzy-
ia, Czego naypięknieyszym dowodem Kurlandyia y w tym Imperato-
wa Rossyiska na Same nieprzestaie odwodzywaciś Sprawiedliwości
w którey Król Jmć Polski naywiększą zawsze zwykł pokładać ufność.

Nietylko Imperatorowa Rossyiska wszelkie miała względy na Remon-
stracyie Jey uczynione względem Szkod które Obywatele Polscy przez
przechody Woysk Jey ponieśli, aletez aktualnie nieczeka tylko Nominacyi
Kommissarzow ze Strony Rzpltey do Widzenia y uspokojenia zatęgo Sprawy.

Imperatorowa Jey Mędrzyć ieszcze chciała upewnić Króla Jmci Polskiego
o swoiey Przyiaźni w tych wszelkich Okolicznościach tyczących się Państw
wspólnych, aletez niemniey miała w sercu dać mu Oczewiste do-
wody przywiązania swego, tak ku osobie Jego Królewskiey iako y
Familij Jego kiedy starałaby się iuż zinteressowaciś ieszcze nie
przestaie, aby Najiaśnieyszy Królewic Karol Syn Królewski miał Conve-
nienter Opatrzenie.

Tym wszytkim wtenczas kiedy Król Jmć Polski żadney dotąd niechciał
przyiąć drogi do kombinacyi y uczynienia Satysfakcyi rożnym Przy-
czynom skargi Imperatorowey które: nie wspominaią nanoszenia
Traktatu wiecznego między Rossyią y Polską zostawszy Polskiey
w licznych Punktach: znayduią się 1.) zeNiemi Polski Żadney Satysfa-
kcyi Imperatorowey nieuczynił nakoniecz Posłaby Graffa Keyserlin-
ga którą zamordowali zarzucaią, nayprzód nieuczyczony Czterech Ministrow

ktorzy zlbrazą Imperatorowey y Dworu Rossyiskiego podpisali pro memoria
2.) Że JKMć. N. dotąd prawdziwego Xcia Kurlandzkiego J. M. Xcia Prawa y
wolności Polskia cierpią iakoteż y Przyiaciele Rossyi ktorych do wszystkich Wa-
lancow Funkcyi y Laski oddalaią iż te Prawa y wolności Utrzymuią
przeto Zasłużyli sobie na protekcyią Rossyiska, ktora nigdy nie
gdy Zadney rzeczy odmiany Jey konstytucyiom y owszem onych pod
pora będzie. Te wszystkie zamieszania w Rządach y spokoyności
Rzpltey przykrość czynią Imperatorowey nakłonney Zawsze
do miłości poddanych. Dlaczego Imperatorowa Rossyiska iak nay
milszą przyiaźnią Zagraszza Króla Jmci Polskiego do poprawienia inte
resow Rzpltey y iako Przyiaciołka y Sąsiadka dobra Ofiaruiąc się
kooperować do tego Skutku ile w mocy mozności będzie iak prędko
w tym Królowi Jmci podobaćiu będzie dać nowie zdanie z Kathe-
gorycznego rezolucyia, na ostatek aby Imperatorowa iakonie to do
wiadła z iakową iest Estymacyią y przywiązaniem dla Króla Jmci
Polskiego tak pragnie aby drugą Sprzeczną te wszelkie powzię
nia zakończyć się mogły, nieręczą za niepomyślne konsekwen-
cyie, ktore z Umartwieniem Serca Krolewskiego y Krolestwa Jego
nastąpić by mogły.

Protokuł Konferencyi miany w Pałacu Prymasowskim d.
24. Augusta 1763.

Według Zapowiedzenia uczynionego przez JW. Xcia Jmci Prymasa y Kan
clerza Krakow. Fect. Whnć. stawiło się P. Poseł Extraordynaryiny y
Pełnomocny Imperatorowey Rzym. Kośc. na godzinę naznaczoną
w Pałacu JW. Xcia Jmci Prymasa ktory nizey opisanym Spo-
sobem zaiął konferencyią.
Tak tylko nayiaśn. Imperatorowa Rossyiska na Tron swoy wstąpiła
tak zaraz pokazała Z szczerą chęcią pokoiu miłości y przeto nay
gruntowney szym ludu dobrem.
Zatem tym sposobem żadney wątpliwości zachodzić nie
może aby Imperatorowa Rzymu tudzież Samych niemiała myśli Spo-
koynych względem Rzpltey Sąsiedzkiey y Przyiacielskiey."
Wkroczenie w Litwę mnstwnych Regimentow Moskiewskich mieją
tu za złachcić Sprawiło Trwogę tak dalece że obawiaciuć przychy-
ly aby duchy do wszelkich złośliwe zamieszania takiego niebyły okazyą
w Rzpltey. JW. Xże Jmć Prymas y Kasztelan Krakowski wyrażaią Po-
selstwa Rossyiskiego żeby swego dobrego starania dla zaspokoienia
tey Rzpltey niezmęczliwości y uprzedzania powrotu drogą iak nayprę-
dszą wospomnionych Woysk oraz oddalenia tego aby niepokoyności Sprawić
mogły. Na co P. Poseł Extraordynaryiny y pełnomocny Rossyiski mieysce dał
oświadczenie. Przyczyny dla ktorych JW. Xżę Jmć Prymas nie przybyłszy

niemniey też chwalebne iako y potrzebne rozrznienie między nielitore mi
Familiami iest mieć y zachacić należy aby wrzerwanie Braterskiey
Miłości y w związek niewybuchł Ley, ktoż ten iest ktoby nieświadomy
tey prawdy byłby, iż Regnum in se Divisum desolabitur całkowite Zamiesz
nia zgadzaniu tych rzeczy litowych porządek w naszey mocy a Reszta Zanim
będzie tak Że Ani Rorum ani moc ludzka otrzymać konsekwencyi
niepotrafi.

Dla niedopuszczenia takowey niesprzyiaźności JOO. Wmmm Panowie
iestesmy authoryzowani nietylko przez wasze godności, y dostoieństwa
ale też y przez Resultatum od Najiasn.e Króla Jmci. uczynione na Ostat:
nim Senatus Consilium do utrzymywania Spokoyności pod Nie:
bytność Jego; Trybunał Wileński zdaiąc będzie ostatnia ognia
wspomnienia tego Trybunał zaś przypadaiący w Koronie powszechny
mógłby uczynić pożar w całkowym razie potencyi Sąsiedzkie mogłby
niebez Indyferencyi patrzeć na podobne przypadki Varies dum Pro:
simus animos, czyby z tego wszystkiego wynikło, zguba wielu Tysięcy
niewinnych y powszechne Zniszczenie.

Co się tycze przysłanego Woyskom Moskiewskich rozkazu to Jmcie Pan
Xiąże Jałkowski dowodzi Listem relatywnym do Feltmarszałka Sołtyko
wa do JW. Jmci P. Hetmana WXL. pisanym w którym rozumie Jego
między potencyami przyiacielskiemi y życzymierzonemi spra:
wy.

Jednakże JP. Poseł Extraordynaryjny Pełnomocny Rossyiskiey
wiedząc Jak nayłaskawsza Monarchini Jego zawsze przyiazni y utrzy:
mywanie Spokoyności Dzeptley staraćnie będzie aby Woyska Jako
nayprędzey y Jak nayluciey z kraiu swego powrócity były, dla
uspokoienia Umysłów y oddalenia wszystkich Opacznych Interpre:
tacyi, ktoreby ztąd czynić można dokładaiąc się dokonca Jak
zbawiennego Jmci P. Posła Rossyiskiey niewątpi JOO. Wmmm P.
przychylnych iest Straż publiczney Spokoyności do skutku przywie:
dzie te swoie Starania Patryotyczne

1. aby Xże Jmć Radziwiłł y Trybunał Wileński nieuchylali Dekre:
tami y Kondemnatami Przyiaciół Rossyiskich y Tych ktory by
przeciwni wspomnionemu Trybunałowi.

2. aby Exekucyia Dekretow y Kondemnat ad Tempus bene visum
Zostawiona niebyła wykonana.

Co się tycze Trybunału Piotrkowskiego wiadomo iest Jż ten Trybł.
od Szlachty iedynie dependuie przeto stosownie aby wolność Szl:
ta miał y bez wszelkiego przymuszenia Obrać sobie mogli De:
putatow Zostawuiąc tym do ktorych należy rządzić Legalitatem
Elekcyi y Obranych Deputatow Na czego przyzwoita rzecz byłaby,
wszelkie od mieysca Trybunału oddalić Woyska y nie wątpliwey

Li[ter]ie nadzwyczayną powziąć warkę
A jako to wszytko iest na prawach y Kapitulacyiach Rzpltey Ugruntowane rozumieć trzeba. Iż każdy dobry Patryota chętnie się do tego dobrey sprawy przyłoży Oyczystym. Zkąd wynika
iżeli przez kogokolwiek Jakie wtey mierze Kapitulacyi odiągnąć trzeba Woyska dla nadania iakiego porozumienia
Wtym JW. Xżę Prymas y Kontrolan Koronny wdzięcznie przyiął Obwiadczenia woyska Woyt Rossyiskich y z swoiey strony podług Obowiązkow swey godności wszelkie dołoży będzie starania aby Spokoyności Rzpltey naymniey naruszona niebyła.
Aże JW. Xżę Podkanclerzy Koronny uwiadomił JWWMciow Panow o podanym Memoryale Jmć Pana Posłow z Notyfikacyią Ministerialną Jey Nayiaśn. Krol Jmć Kommissarzow Polskich na Kommissyią którą Nayiaśn. Imperatorowa z Laski swoiey przysłała, nominowali dla umiarkowania y bonifikowania kwot powynionych w Kraiu przez woyska Rossyiskie JWWMciow prosząc Jmć Posła aby u Dworu swego wyiednał wynagrodzenie Xżia Jmci y Kapitułu Polskich ktorych mieć sobie za Kommissarzow Dwor Rossyiski dla uczczenia Laskawey Imperatorowey Pani deklarował do uchowanowania narodu P. Poseł niemieszka oznaymić Dworowi swoiemu Nominacyią Kommissarzow Nayiaśn. Krola Jmci Polskiego y doprasać się o wymianienie iak naymrzetsze Rossyiskich Kommissarzow.
A zabym Expedyowane są konferencyie y Exemplarze podpisane zobaczył.

Respons nadiesłany zawinaiącesię od Słow. Gdy Naród Polski &c.

Bywaiącemu, wpmod naczętych affrawie ustawicznych Funkcyiach Teraz Zas Zasiadaiącemu Inter Domesticos Curas mieć Kochaiącemu Zawsze Oyczyznę swoią awtym czasie Cichawemu bano, wzięć Zmią dzieci będzie dostad miszę Kazanie Kazanie niedawno Wydany Zawinaiącysię Gdy Naród Polski. &c.
Czytałem go bano Accurate ile miałem rozumem, mysłem poięć, Zwazyłem wszystkie Jego Contenta a zdawnieyszemi konferowałem czasami, niemogąc inaczey uśmiech kontrolować Tylko zeżdł bano dobre sprawiedliwie potrzebnie y Patryotycznym napisany Duchem.
Gdy bowiem dawnieysze przychodzi rewolucye fakta, y przypominaiąc mi szczęśliwości Oyczyzny nigdy inaczey niebyło Stosowane Remedium supra Vulnera Patriae Tylko przez wspolny związek przybranie ychodności

opuszczoną Omnimodis Prawie desperatis Casibus przy teraźniejszey Sytuacyi
Zrządzającą Oyczyznę Naszą wyuta złowrożbii Prawa y Sprawiedli-
wości, Jeszcze widzę Deus Bog non deserit, kiedy wzbudza serca Concivium Pol-
skich do wynaydowania Sposobow ku Tey Ratunkowi, Niechże Ich Ura-
czona Prowidencyia Boska in Spiritu Consilij ale razem y in fortitudi-
ne bo kiedy tak Zepsowanym jak teraz są Ludziom zdarzaią Cale rzecz bydź nie
podobna ażeby co Bonis wypersuadowac Medijs, godziło, y należy de Con-
gruo y owszem ex debito zayść sił, chwały tez Zagranicznych kiedy Swoie
y małe y niesforne ażeby Ich do dobrego nakłonić końca, ktoż Bogiem
tego doskonale niewidzi, iako wszystkie Nasze Prawa wyrownane do-
statki
Niemasz Ich nadeymie, niemasz w Trybunale, niezrządzie Ich Ab in mi-
nimis Subsellijs. Nadeymach gdzie radzić y mowić Należy, iuz tam
Zelazem odpowiedaią w Trybunałach, Penalis Justitia. dopiero pom nie-
zrych Subselliach, niemowiąc gdzie Distributiva zachodzi, ktora hoc
Seculo ber opbaemiasię To Verabilius Gdyby tylko nayonalnym
przychodzić niemoże, Znam Ja dobrze Brzewietny Senat. Znam mi-
nistrow wiem iak kto do czego przyszedł y iak się Sprawnie Cudzo Oso-
wszy uzrzechmowności Boskiey nadtą mizerną Oyczyzną, Że nie tylko
Tey zupełnie ieszcze niepogrąża ale conitab Podziwnych ludzi do wy-
dźwignienia iey złey iuz prawie ostatniey toni; Zgadzamsię bo innej
Żadną miarą niemoże nateń iedyny Salvande Patrie Sposob, a zeby się
brać ad vinculum Confederationis. ile kiedy ieszcze iestem przez ten Skrypt
upewniony, Że Prawda do niey rozdroznie z powyższem Krajowi ubo-
ławz ostym niewątpię bo znam Ludzi doskonale ktory Zamyślaią
to dzieło, wiem Ich Consumadam Prudentiam Perfunctorie rzeczy nie-
bizących, kładą a fine biorących a dobrze zyczących Oyczyznie Swoiey
chcących et Care posteritati Postawić ią w dobrym porządku przy Pra-
wach y Wolnościach dobrze ugruntowanych y nigdyżie odmieniać Nie
mogących będących zaś instrumentem wszystko zrobić Nie tylko przez Swoią
doskonałość rzetelności Rozum y Fortuna ale przez tak wielkie uspo-
krzenie nieprzyiacielskich Dworow Konsyderacyia ktorey niepodobna Żeby
niemieli bo bez wszelkiey partycypacyi iey zawsze wiarzy Onkrzepi
via Fraeta & recti. bo mię iednak dziwi y iakowyś inuitus metus
ażeby to chwalebnie zamyślone dzieło miało porządny Swoy odebrać
skutek muszę wyrazić y Tobie, ktory ten Skrypt odemnie Wspo-
mniony Co odpisuię na Niego, privates proszę bar. chcieymię tym
rzetelnie Obiasnić bo to iest Żenieuię do końca zamierzonego y
Ubzonego Prowidencyi, ale do Szczęśliwieszcze przyść niemożemy, Wpatru
to dawna znaiący Ludzie Zacni, iakuśię że nas dzieie widza
niedopiero tantos abusus in conventibus y bezprawia ieżeli niepręd-
ziey Czemu przynaymniey uczynemu prawego Odynaryinego nakłon-
tak Wum Scandalum przez porwanienię do stabel widzieć dali nie
za czynali tey roboty? Daymy to że ieszcze gotowości nabyć. ale spodzie-
wać się mogli że Reassumpcyia Trybunału Wileń. Lit. Zaleść do prawie

miała iakie odprawiła

Prawda że tu dalinię iuż widzieć y poczarali iustum Zelum, wzbudzili animositatem bene sentiendum w Zacney baro Liczbie ale murymię to skończyło, na papierze na manifestach słyszałem ja, żeby ta uprzeiona nobilitas, popierania daley wszystkiemu sił swoich być deklarowała Imperatorowey Rossyiskiey oświadczaiąc wszelką chęć y nayuiększą pomoc do trzymania Prawa y Wolności naszey azabrigania wszelkim bezprawiom, Skutku iednak żadnego nie widziałem, dowiedziałem się tylko uiadomości, że cztery Regimenta moskwy wkroczyło w Litwę. Supponowałem że iuż tę rzeczy przeciwnie zaczynać będą y powątpiwaiącym przez Jenerał y chwiejącym się resurgęt ochota, y otworzyć pole ad agendum pro Salute Publica, Trybunał Litt iakie nigdy wyzey Trybunał niemogący być pozbawiony rozerwanie Prawiony y gwałtownie sobie postępuiący pozbiegaią y do poprawy bracią będą, a liczbę tego wszystkiego nie niemasz y owszem Gazety Publiczne oświadczaią Lieb. Dunkowany Jenerała Sobykow ze dwiema Czterma Regimentami tylko przechodzić ma do Kijowa, otoż owa nadzieia czego dobrego spełzła y wszyscy iak powarzeni zostali nie widząc cnotę spodziewaią Obiecywane w Skrypcie. - Zagraniczne siły, iuż widziemy że Nas omylaią kiedy nie na pomoc Wolności naszey przychodzą, ale tylko transeunter przechodzą.

Cożkolwiek dziać będzie proszę cię napisz mię. bo żadna miara spokoyney niemogę żeby ci ludzie tak Cnotliwi y rzetelni, którzy to memorandum opus czynić umyślili, ludzie nami mieli y bez fundamentu rzeczy czynić.

Nayiakoś iakieś y Reprezentacyie potrzebaby y owszem wszyscy wyiowszy chiba tego kto w sobie Krwi Polskiey nieczuie y niema Oyczyzny swoiey miłości. Bratnię gdy Summas Animositates ludzi pod Niebo wyrosły y Bogu dziękować, że Prawie ludzie którzy wszystko mogą zrobić maią Generalnie wszędzie kredyt biorą się do tak Chwalebnego dzieła teraz zas kiedy się nic niedzieie Cała Ala Boga dziać będzie ia poymować niemogę y barzo proszę cię napisz mi po rzetelnemu czymam się kiedy prawie czego dobrego spodziewać, czyli iuż wszystko ultimis permutare tatis. ___

Jm Pan Chmara Prokurator WXL. Poseł z Woiewodztwa Mińskiego wotuiąc pod Elekcyi Stanisława Augusta. na JKMci Sejmowskiego Pisarza WXL. Marszałka tegoż Sejmu Elekcyinego.

Gdy w miarę wielkości Zasług twoich JW. Mci Panie Pisarzu WXL. ważnieysze nierownie winna ci Oyczyzna nagrody: nim ważnieyszy Szczęścia Dobrodzieystwo złego Zrzodła wypływać na cię będzie, które y od twoiego u nas iakieś dziś spodziewam

depędnie Styru? To co ma wrocy Stan Rycerski zpowszechnego uwielbienia Talentow y zdolnwiii wtasciwych; zprzywiązanego dawno życzenia mego ku Tobie; a zjednomyślney chęci y sprzyiania wspot Kolegow Wtwa mego przy-muy zasłużoną Laskę Talizią, wtadnąć y piastuiąc, Jakby wszelkie wolności y zwyczaiu Seymom Elekcyinym przy z Rękowinach ouwdowiatey Oyczyzny z nowym małżonkiem dopełnityć Kontraktowe żądze y kondycyie.

Tenże postuiąc ztegoż Wodztwa do rekognicyi Obranego Króla Stan: Stawa Augusta. od nieprzytomnych na Elekcyi Kompatryotow Wtwa Minskiego. ~~z[illegible]~~

Nayiaśnieyszy Królu Panie N. Miłościwy.

Wolnego narodu czułość, tą się szczyci nienagannej przywary własności, że iako naymnieyszą skaza wolności y swobodom dozdliwą, niezwykła wyo-miernym troskliwości zostawać Obcębie, tak w Rozwiązu radości zuszczęśli-wienia dostatecznego nieumie pomyślność zamierzać Granicy? Teyże Natury powodem niedrzemna Oyczyzny Czątka Wodztwo nasze Mińskie, obfitych Powiek Wylewu, nienayduiąc Tamy. naydzielnieyszey mocy panuiącego nad Swiatem Opatrzne adwuie Dzieło. Że nam Szczęśliwszego doczekaż-niem wielu; zposzwdka własciwych Krolewstwa mieszkańcow, wlanemi z nieba lu władaniu Polskim Bertem zdolnościami, stodzka pieszczonej wolności nasz-czony, Ky Praw y swobd szacunkiem zaszczyczony, z Gorliwe-go Oyczyzny Syna, gorliwszym nierownie W. K. Mć. P. N. Miłościwym Statey się Oycem. I wraz wdniach powzatkowych Panowania swego przy Posłannych z Oyczyzną Slubach, zadatkiem przeznaczonych dla narodu pomyślności swiątobliwie z Ust Państwa wydawszy w Swiątobliwych Bo-skiey wyroki, środkiem dla Nas naylepszego powodzenia Znalkiem. Rozbratane iedneyże Oyczyzny Synow serca, czyto zprzody zazycia wol-ności? czyli zawodnym z ustroni odległego Sąsiedztwa przewodnictwem z mylnego drog ukazania wrogne Strony y myśli zaprzedane Animusze, Zestaney Boskiey mądrzeii Assystencyią W. K. Mć. dobrocią swoią wraca-do iednośći, gtaszczesz y przyswaiasz, roztargnione powatości wypeł-nego radzenia y czynienia dtoto Dobra pospolitego wsedną nayściśniey-sza nieczerwane mocą spaiasz ogniwo.

Twoiego To N. M. N. P. szczęścia udziałem za obrutne wprzeszłych Bezkro-leviach na Substancyie y Życia Obywatelow przeciwney Fortuny powiki, teraz głębokią spokoynością y nayoszczędniey-szym Kraiu Ocaleniem stata się Zamiana.

Wasza to K. Mći P. N. Mitt. wschodu swoiego na Tron Polski sięgaiącym w Cieniach Domowych promieniem zattumione z powstałey Swat: łowniłow na Prawa y sprawiedliwość natarczywości; stygnące w Nadzieiach poprawy? zagrzewasz y ożywiasz duchy

Winniśmy przeto; iako nayzarliwszemu Wiary S. Obrońcy, czci y uwielbienie Ogromney Władzy Maiestatowi W. K. Mći; iako nay-bespieczniey-szemu bo z Łona Oyczyzny wyniesionemu Wolności Bia: Stuniowi, Wiary y miłości niesłabitelne śluby; Jako Troskliwemu Panu widzieć Nas w dosmiadczaniu nayswobodnieyszego mienia Hołdowniczego Poddanstwa Danine.

Przymize N. M. P. to, co ma w Tebie Starozytna Polakow Cnota nayroz-szego? odbierz przysłane przez Nas Wodztwa Naszego Ofiary, to jest Fortun nieoszczędności, Krwie wylanie, y Życia poswęcenie za Osobę y dostoieństwo W. K. Mći P. N. Mtt. zta życzemą wiernych Serc Ży: czliwością jako masz zebrane w Kleycznych przymiotach nay: stawnieyszych Królow pochwaty, tak Krolowy nam Szczęśliwie długowie: czne y spokoyne; Szczęście Państwa w Osobie twoiey iak nayduższy

Osoba Twoia w pamięci narodu niech nieprzestannie wieknie
I iuzbym niluzemnego chęci wyobrażenia zamknął Usta. Lecz pozwolisz
N.M.P. zdodatkowego na nas obowiązku winny dług wdzięczności
Dwinnego Wotywa Swemu mieszkańcowi złożyć przed Sądem Dziejów
Dziejszych Dobrodzieystwo Pańskich. Znakomy iest W. Xcia Mć
Krolewstwa swego. Osob przenikał nieporownana wielkiego z Kro-
lami doskonałością ważności mierności, a z powierzonego Mo-
narchom od Boga Daru sprawiedliwy Cnotom czynił szacunek,
znał co czynić znieść mogą ramiona. masz W. Xcia Mć w pier-
szeństwie Dygnitarstwa Swieckiego pierwszy wybor całemu naro-
dowi znakomych Prowincyi W.Xt. zasług doświadczanych w Osobie
Jm Pana Referendarza W.Xt. ten wielki w Oyczyznie człowiek
rownaiących się Pracom Talentom z godności szczególne nadgrody. Nied
serca myśli z woli Pańskiey stanie się Tłumaczem, Praw Oyczystych
Dozorcą, za powierzeniem drogiego Rzpltey Klejnotu walecznej
Pieczęci Ministerskiey W.Xt.

Pozwolisz oraz W. Xcia Mć P. N. M. wyznać przed Sobą znakomitości za-
sług JW. Zyzemskiego Marszałka Konfederacyi Iwanowskiego Starosty
Mińskiego, pierwszy od Lat 40. Woyskową wysłużony Pracą, a wśród
bliznych Funkcyiach z wrodzonym męstwem przyiętą
Zaszczycony mierności drugi Laskę Sądów Kapturowych dotąd
piastuiąc złuszczeniem substancyi szukaią pomieszczenia
w nadgrodniejszey Łasce Pańskiey. Nas zaś gdy zdrowia
wotuiących na Szczęśliwey Elekcyi. W. Xcia Mć P. N. M. W. wraca
Wojewodztwo za dwoiakiey Instrukcyi za pierwszą iako Obra-
nym nakym teraźniejszy Posłom, za drugą od pozostałey w mię-
dzianiach Braci tu powinney Nayiaśn. Pana Relugnicyi, wraca za
szem z potę dla skutku że Nas zdobrze abyśmy Zdrowiem dobro-
czynnych dla siebie względow Pańskich mieli pozwolenie na
maszkonę matowai rzecz.

Tenże będąc Posłem na Sejmie Coronacyiney, złożywszy
Mandat wotuiąc na Jnd. Natalskiego Starostę
Piotrkow. Posła Sieradzkiego przy Zdawaniu Laski
Starey przez JP. Sokołowskiego Pisarza W.Xt.

Kiedyż iuż stanął w Pełni Sławy twoiey Mu Panie Pisarzu W.Xt.
Marszałku Starey Laski, Która ci na zrównanie pod Strzymiany
liczney Zasług twoich była od Nas powierzona, niżeli nadgrodni-
sza Laska Pańska uszyni Szacunek Cnot z Talentow nieprzewyż-
szonych, pozwol Spoczynku sprawowanym in Publico Sztom,
a wezwanemu dziś powszechnym od Nas Żądaniem, Jednemu z
Imienia, wielkiey Chwały. Wielkiego niedawno w Oyczyznie
Ministra, Przymiotow z Zdolności prawdziwemu Sukcesorowi
Zasług wielkich Naśladowcy Jnd. Sieradzkiemu abdy Laskę
w Zupełney nas wszystkich ufności, Jż ią piastuiąc swoią do-
skonałością, zgodnemi przeciwnemi Głosami Zapowiedziany
Tey Izby z serc naszych Marszałku potrafisz Jako Majestatu
Jako Libertati, iako Utilitati Publicae masz Rogadzat.

Kopiia Listu JO. Xcia Prymasa Korony dot: y W. X. L: do Woiewodztwa Mr:
R: 1762. 8. Julij pisanego.

Dokąd mię Bog użycza sił y zdrowia, oraz z Łaski swoiey dodaie Ducha prawdy
wiernosci y Staropolskiey rzetelnosci, potąd zataić niemoge tey, ktora pochwienem
Bogu Krolowi y Oyczyznie wiary Rady y troskliwosci około ustalenia Praw swobod y
waknosci Rzpltey. Tym nie zadnym innym Duchem związany gdyszesmy zmieyscu Pier
wszenstwa nadzwyczaynie wpolone serca zuyznaniem Jmciom Panom moich szczerych y praw
dziwych na zawołane usługi, apotym zpowinszowaniem y życzeniem im: day Boże Ich Zgromadzonych
złączonych y iednostaynych Rad y umysłow, wtym Przewietnym Rycerskim Ich Zgromadzonym
hole. Wznoszę ręce y serce do Nieba na uiednanie Jmciom Panow Ducha iednomyślno
ści, oddobrey pospolitym Ducha miłości Oyczyzny Ducha Zdrowey Rady około obmyślenia Środ
kow do ratowania iuż całe podupadłych swobod y wolności naszych. Ktore chęć przyrzeka ze
Krolewstwo to, tak Obszerne y zdawna wszystkich zayrzetnieyszych Narodow tytułowane
iuż iest tak nachylone ze zapetnym upadkiem grozi, żadne uskurzenie Państwo
bez rządu ustać niemoże, każde zaś zpod zwierzchu pod iarzmo wolne, ponie wolne
przemienić się musi. Rząd naszey Rzpltey istotnie zawisł na zniesławieniu Trzech
Jey Stanow, na dotyszeniu Sejmow walnych y naruszeniu wypadaiących z Obro
bow Praw. Sejmowe talenych słabości grunt swoy biorą od zgodnie do
szłych ziazdow mie Sejmowych od kilkunastu dotyczących dnie interesowanych
do wyboru Posłow w Cnocie wypróbowanych z Izby y Kolegij dalekich. Z tym
wszystkim Ustawy tak chwalebne Rząd tak zbawienny utrzymuiące, wielom u Nas
w niemałey wolności zamieniaią się, kiedy mieszaią Rady y rozrzywaią iedności
rozumienia, wielu ze niedozwoleniem dotychczas Sejmu zabrzeć mogą y sprzeci
wić się, mieiąc zmysłem zgnuszonym przeciw wolności myslom, czyli potaiemnym spisk
kuiąc tym samym pewnie sposobem oddaią Oyczyznę pod niewolą kiedy Rząd y Rady
wolnych Narodow w nierząd ozrzewiały wprowadzaią y pod wolą Tyrankow
poddaią. Dotąd mozemy się nazwać martwym ciałem bez duszy
bo od tylu Lat jesteśmy bez Sejmu y bez Rady Stroże Praw Naszych całe trzy
targnięci, nie erwami zalitbcemi Rady gorne zaniedbane y zaniechane, Gra
nice Krolewstwa prostronnych woli zostawione y otwarte, nacym iak Szlachcią
Prowincye osobliwie Wielkopolska Pruska y Litewska uiadomy kazdemu. Spra
wiedliwość iak bez prawey ręki bo ta od złota y darow oczyszcza y martwa. Skar
by Rzpltey Sąsiadom dotąd oddane kiedy obszerne Jey Państwa od Wielu bez
litosnie Mieszczy zostaią, co iest naypewnieyszą zgubą naszą kiedy czym y
czym bronić się niebędzie. Reduliyie na Reduliyie nastempuiące mury
kiedy przed Tatarzywych pieniędzy naylepszem otwartego, a przezto uciśnionego
kraiu zamknąć niemożna y tak sobie niesobie gospodarzemy, ile kiedy Bar
bierowie Rusyy Żydzi Handlarze wyciskaią z nas Ostatni pieniądz doby życ
Sami rządzą Fortunami naszemi, szczegulnie dla zbogacenia Sąsiedzkich
Rządow Posłowie Ich zapatrzaią się, natalenowy stan nasz guzdrą y opuszczą dwo
rem dworu My żadnych Posłow unich niemaiąc dni niedzielnemy co myśla
o Nas weyrzemy głębiey wnasz Nierząd widowny szczycemy się być wolnemi
a wolności naszą wrzelu tych ktorzy ią ruszaią Ulrawiaią, iednosć pusza aby
w talenowey rozwadze nam rządzili złego prywatne Dobro gorę bierze, Zazdrość
między Domami mnożysię Zasługi dochodzą się nadgrody niemogą kto mo
cnieyszy w dawaniu y odrzucaniu rzzewy niepewney za pewną ten szczęśliwszy
kto bogatszy ten szczęśliwy ma. Ten iest Stan teraźnieyszy ani wolny
ani swobodny ani zbawienny w naszey Rzpltey zważcie to sami
Jmciowie Panowie y uznaycie ze jeżeli kiedy Oby talenowych Okolicz
ności nayblizsi iesteśmy niebespieczney toni y zmilnienia w otchłań
dowszej, tym zpienwszestwa naysciśleyszy obowiązek wiernosci poprzy
siężona Oyczyznie zachować maiący. Sejm walny nadchodzą
cy iest to Sejm wolny y gwałtownie potrzebny y nader zbawienny wtym
czasie dla ucalenia Praw y ubespieczenia swobod naszych Okolicznosci wi
dzenie Sąsiadow woiennych nayspozobnieyszy czas nam daią do myśle
nia o nas y obmyślenia bespieczeństwa zewnętrznego y wewnętrznego dla
zaradzenia o Rządzie stałszym y przywrocenia z kluby upadłych Praw, by
naymniey nie naruszaiąc, y owszem utwierdzaiąc Obcięstwo w Rzpltey
wteraźnieyszych między Sąsiadami Zatargach.

Najiaśnieyszy Krol.

Nayiaśnieyszy Krol Pan y Oyciec nasz pragnie tego Seymu Zyszy z iednosci y chce
słuteczney w Trzech Stanach Rady, Zagrzewa nas do Ziednoczenia Umysłow
y czas swobodny nam wyznawsz, uniwersałow do radzenia y ustro
nienia Rzpltey Panstw, w Wszelkiego przypadku. Przeto do iednomyslney
Rady Przeswietnego Krola Kyerskiego Zawisł wszelky oszczedny Rabu
nek. Przerwijmy Seymi Zgubą nam grożący, Wstąpmy powszechnie przed Bo
mocy Boskiey z letargu, wzruszmy serca y cnę zubiżmy Exzitowem
naturalney obrony dla dzwignienia zdeptanych Praw z podupadłych swo
bod dla Ustanowienia sił przyzwoitych dla umocnienia Katlow
od Tarzma pozadnie nam Zgotowanego y dla zupełney obrony Wta
snych Fortun Familij y Dobrow Naszych. Wezmy przedsię Same
tylko nayważnieysze potrzeby do Instrukcyi Seymowey.

Radzicie Jwwmmdpanowie nadewszytko wybor samodnych
y Sumnienie obowiązanych Posłow wyznawszy, acale zdolnych y
oferuych dla przyzwrocenia do luby należytey cohowiek Zobrzlow
Praw Kardynalnych wyszło. Niech Talucyi chtnyi zamowy polątne
niemaią przystempu do głosu Wolnego ile zteraznieyszey gwałto
wney potrzebie.

Ten Ia nayprzewszy Punkt Sądze do Instrukcyi WP. Posłom pod ob
wiązkiem Sumnienia. Drugi Punkt Chowanny wewnętrzney
y zewnętrzney Zamknie w Sobie Rzpltą naydoskonalszy do ubezpie
czenia Rad Sił y sprawiedliwosci w obcym narzadu. Trzeci
Punkt mennicy Otwarcie dla przywrocenia Skarbow y Zmocnie
nia Posiłkow Rzpltey. Czwarty Punkt obmyslenia Sposobu
do bliskich Sąsiadow dla wstrzymania pierwszych impetow my
slących zle onas, bo przy nayrzetelniey mniey pewne przestrogi
mozemy z przez Posłow Katlowe Katwieysze dopomnienie
o Wielorakie Szkody. Wszakze kiedy Sąsiedzi przez Posłow
swoich maią oczy na nas, nam wzaiemnie acz potrzebna
baczność na nich niech przytym Konferencyie z dawnych Sey
mow wyięte Skutek swoy wezmą, niech przytomne Rady przy
bolu Krolewskim czynią to co im Praw bystre, niech skrzętnie
Praw przy Tronie pilnie mieszkaią y kazdy sobie wyraźna
przepisaną ezsiebie poprzysrzężoną powinność bez naymniey
szey przeszkody spełnienie. Niech rady gorne Senatu wszyst
kie potrzebach złożone bywaią, y te zabe niech o Seymow Extra
ordynaryinych pilnym Ustawaniu stanowią, niech w Wotuach
oliczybania sił Prawo na pamięci będzie. Te Ia zanaycelnieysze
Materyie do radzenia onych naprzyszłym Seymie upatruię,
y te do Exorzatey Jwwmmdpanow uwagi oddaię, a zeby zaw Pan
Bog nam Sobie bystawił raczyć Jwwmmdpanowie przystatem
Wotuia Rawskiego Zaczęć adolowolney uwiebie Prawdy aby w
niedziele y Swięta Chrystusowe Matki Boskiey y Apostolskie
Jarmarki y Targi w Miastach y Miasteczkach nieodprawiały nadzw
ne dni nalezyte wszystkich Narodow Chrzesciańskich ogle przez
niosszy. Mnie przytym gdy Praterskim affektom Sił Kaleya
Znieustanną Chęcią do pełnienia Zawołania y gotowością tudzież
z prawdziwym y przyzwoitym dla kazdego Szanowaniem
y Szacunkiem jestem.

Kopia Listu JXdza Biskupa Kamienieckiego do Xcia Prymasa.

W Porządku Zgromadzonych myśli moich naterazniejszey Osobnaie
edebratem List JO. Wtuley mu wzywaiący Delegatow ex Capitulo
Camenecense haiałowały inter Statum Cleriscy Zycia, którą ia
mnie Zmiadamiai Wxm, raczysz Rzpltey podobałdzie wyzna
czyć przez Zebrzenie Seymow Koronacyinego y Koronuiącego
ziadowo. Wxmu zem na Seymie Convocationis niebył przy to
mnym, ponieważ podobałdzie Kzpltey y Wxmu. o bozem
Moskiewskim Cale Warszawę, a Izby Senatorskiey y Poselskiey
Ustanawiać o radzić, dla czego uchylicsię musiałem zpod Zamaiu

na Prawa na wolności y na tych ktòrzy ią Zasadnie Widowali vrzędzie Zatr
niemogłem Co natym Seymie Vradzono y iakie skutki brać Mosci Ks
z Rady Warszawskiey wyiechała, niemuszę być zdaie tayno y to WXMci Za
Mą affekcyi moiey prędkogryczney niemogłemsię znaydować w Senacie
pod czas Seymu Coronacyiney chociaż byłem w Warszawie przeto iakoż Upo
dobania tych dwuch Seymow, niejestem informowany, wcześy czas Dya
rjuszow niemogę, ponieważ tam wszystkie Religionis niebanotfavo
fabiliter o WXMci y interessowaniu Jego wspominaią, cojest niepodobna
a natym ani o Seymach ani o Umowach Collegij Episcoporum ani o żadney
ktotmi inter Status niewiem y niesłyszałem Odnieważkiego wstępu na
Urząd Pasterstwa mego starałem się, abym dobrą konfidencyią z obywatelami
przez ich interessorow ich zaszczepioną nienawiść zachował. Bogu dzię
kuię zedotychczas żadney uwiędliwości Duchowieństwo w Dyecezyi moiey
nie dotknęło nie znayduie nikt protestuiący ani lamentuiących w Aktach Kon
sulich ani skargi ani instrukcyiach Posełskich na mnie y Duchowieństwo moie
poiąć tedy niemogę iaką figurę delegati ex Capitulo Gabrenecensi natym Kon
greśie inter Status czynić będą, kiedy ani ex Reatu odpowiadać ani ex Actora
też żadney skargi niemaią y gdyby im godziło się należało niewiedzą. Słyszałem
rzecz sądzoną Funduszy mey Brzeskiey o Delicie Ziem. Warszawskim
ex ratione Decimarum et Controversia fori in causa Canonicam ułożoną
ale to porownienie między prywatnemi y sentencyia iedna delicta Ziemskie
nie powinna być tłumaczona zanadchęc y audiencyi inter Status żeby
Klasula authentikatem swam interponere miała. Pozwolisz WXMci
wtey okoliczności Zdanie moie podpalę. Otworzyć Wiadomy iestem dawnych
ktotmi między Stanem Swieckim y Duchownym nieustannie z Historyi
iakimsposobem dochodzą byli prowadzone. Ja Formalitas iakąkolwiek
WXMci wymieniatowałes niejest to kongresem do kompozycyi ale do Ugo
szey ktotmi. Poznaię ja co wymienieto z Pretensyi aby Kościołom dziesięciny
oddawano, konwicyi się na natym aby Biskupi y Duchowieństwo z Dy
trat swoich dziesięciny inuesu Komisyi. Skarbowey wypłacało. Jakoż
z myśli moich exaltowaniu niemogę ale ieżeli poznaią WXMci w sentymen
tach moich gorliwość opowiedzieć Status Spiritualis Dobro, tak iak to w Li
sie swoim oświadczyłem Łatwiey niepowinien być mię zbliżać do Projektow
swoich, ktore nas oczywiście w Labirynt prowadzą y od ktotych z przekonie
niem WXMci musię być daleko, z tym wszystkiem żebym dał dowod poszu
szeństwa mego Status Collegij Episcoporum na assistentiam poiednania
Cudzey ktotmi tych czasem trudzić polityki mnie nie mam, komprzyczyna inter
Status uwolni trudności mnie y dyecezyią moią nieobleze. Zostaię z
głębokim &c

Krolu złotego czoła przegląd Daię Cnoty
Ktoż niewilczi że Polszcze przywracasz wiek złoty
Ktoryż znieuważonych Synow dziś ziemną nikwyzna
Jak wiele ci Już Winna Kochana Oyczyzna.
Kiedy przy wielkich pracach, które bierzesz daie
Szukasz cieszące poprawić w nas złe obyczaie.
Aby z tylu wiekow co świat na nas cisła
Grubego Sarmatyzmu zmyć tes pośmiewiska
Otrzierasz dziś Theatrum Polskich Wadyktędow
Niemniey chwalebne dzieła wielkich twych Zapędow.
Byś każdy iak w zwierciedle przeyrzał się w nałogu
Y Był odstąp obrazem podobnieyszy Bogu.
To tylko rozum gorszy ze złabe wanie
Nie umiało zabawić oka twego Panie
Bo nie zręczność Polskiego do Theatrum ciała
Dotąd ludzkich nałogow niekopijowała
Tyś pierwszy Stanisławie przez miłość narodu
Skusiasz drogą widokow lepszego wnim płodu
I chcesz aby przykładem wszystkich Synow Kraiow
Wyzuł się pod Twą władzą ze złych obyczaiow.
Co się za chwała Krolu złey poprawy czekia
Gdy lud Twoy doskonałą widzieć postać człeka
Gdy śmiał z Kartowniczkiem y Łakomiec stary
Prożniak podkleba natręt poznaiąc przywary
Będą otym potomne wieki wspominały
Czego w Polszcze dokazał twoy umysł wspaniały
Nam zaś naywiększy będzie złąd Honor y Sława
Żeśmy na Tronie dzisiay Piasta Stanisława.

Mowa miana Roku 1770.

Ktorzy dotąd przez antecessorow naszych Fortuną zdrowiem, radą, manu et pectore, Maiestat, Imie, Honor, y, Dostoienstwo Nayiasnieyszych Regnantow zdobili, et, Tuebamur, iako prawdziwi Oyczyzny Synowie Wiernie y Statecznie służąc całey Rzeczy pospolitey; teraz in, profundum calamitatum ponurzeni, flebili cantu odzywać się przychodzi przed Nayiasnieyszym Trybunałem Swiu mężow. Dobr wypędzili nas bowiem z domowych siedlisk Fortuny Substancyi naszych Livor, Invidia, alieni appetitus, abarziey despotice prædominany nad Imieniem naszym Jo: Xiąząt Ichmciow Radziwiłłow Præpotentia, Ktora supra æqualitatem wynosząca się ladit maiestatis, Libertatis, et interna Tranquillitatis Pupillam, Imie bowiem ante aliquod Secula nadane Łaskawie Za Krwawe merita od Nayiasnieyszych Krolow Prawa y Przywileia naszemu służące na Chalcu Chaleckim Imieniowi: Ktore przez kilka wiekow Nayiasnieyszym Maiestatom usq ad effusionem Sanguinis Wiernie służyło, Jakoż przeszłych Nayiasnieyszych Regra

ntow

Regnantow te byty militaris Reipublica solatia że się nay-
Pierwiey distributiwa Monarchow Justitia do tych Rąk skła-
niała, Ktore za całość Oyczyzny, za Dostoięstwo Głow ukoro-
nowanych arma Jumebant vitam ponebant, teraz zawzięta
Na nas Xiążąt Schmiu Radziwillow prapotencya, idąc
in condicto z Swoiemi Domami Prawem zakazane y szkodli-
we in perniciem Wolności Czyni praesuditia: zbiera bez przy-
Powiednich Nayiaśnieyszego Krola Jmci P.N.M: Listowna-
Kilka iuż tysięcy woyska, sub titulo Prezydyalnego albo nadwor-
nego: atym samym żołnierzem, tudzież Komputowym najazdy-
y Zaiazdy contraeundo Konstytucyom od prawuie tak dalecz
że Sub uno meo nomine, w całym Kole naszym Rzeczy-
lim nemo est securus życia y Fortuny, a nietylko nas z dzie-
dzicznego ante tot myniadow Antenatow naszych Jmienia, ale z
powyższonej Sancto Federe z derywatricy przyiazni Boskie-
go dzieła Konwinkuyi, y przez Swiętą Stolicę Apostolską Decreta-
mi ratyfikowanej Syna mieyego w zupełnym Małżeństwie wstaiącego
uyrzeć z Życia y Fortuny contracto liuore, arte et marte illicite usi-
wszy Chcąc tego dowieść palpabilem Xiążąt Jmci Braci Absum
tiae w za gwałt Legibus Cardinalibus de Jmmunitate dobr ziemskich,
Machechich, iak wielka krzywda mnie Jmienti seniorque puro; iakie Za-
mach na wszystkich quae una libertas alit, sine una manet: nich
y Swiat zgori tantum faciunt. gdzie gemitus et lachrima populorum
y krew niewinna Niebo przebia y pomsty do uyszenia woła Judicem
vindicem aby Swiętą sprawiedliwością wspokoiona została, a tak
Jmie nasze w vexatum unde habens spiritum ważącego
sequentia mala ad Sacratam Themidis auram Głow
Wm. Panow Dobrow pokorną wnosi supliką Tribunale co-
gnatum ale habens potentiam, nietylko interpositio Regia

Authoritate

Authoritate, aletz iustitia securitate compescere dissolutos przy upadnieniu do stop Jmć Panow Zobowiązuie się po meliori informatione pewnie kupliką na który tachmiast expedimus: azeby tanquam folium non arrocat, ale znalazła pro equitate y iustitia respekt y Mitosierdzie onych, ale zwyste beneficium iuris quam demissime upraszam.

Wizerunek Jmci Panny Glinskiey Na Obraz J. O. Xiężney Massalskiey Hetmanowey W. X. Litt. przez Jmć Pana Szmuglewicza malowany w Wilnie /*/

O Ty co w ruchu Twym niescigniony,
Porywasz lotem smiertelnych zycie,
Czasie! Patrz iakeś pendzlem cofniony?
Odzyta Xiężna wiekom wzaszerzycie!

/*/ Xiężna z Oginskich Massalska równą tchnąca gorliwością dla Oyczyzny jak Mąż Jey; znaydowała się na ten czas we Gdańsku, kiedy Minich Feld=Marszałek Moskiewski w 30,000. Woyska Obległ to Miasto, wiedząc że się winim naydował Król Stanisław. Posłał on do Senatu tamecznego z Oświadczeniem, że Jeśli mu w ręce Króla nieoddadzą dobywać Miasto zacznie; y w perzynę go obroci. Pospolstwo Gdańskie, było za Królem, Senat za Miastem; który gdy na swoich deliberacyach zamknięty chwycie się y obmyśla środki iak zachować miasto od ruiny, a zatym jaką dać odpowiedź wspomnionemu Feld=Marszałkowi; Xiężna Massalska profitując zdobrego ducha Pospolstwa, nikomu swego nieodkrywszy przedsięwzięcia, idzie na Rynek, zachęca pospulstwo, przekłada że Król truchleie żeby nie

był

Nieznaczne biegu twoiego sladý,
Gdzie wielkość Duszy Drogę ustała,
Warte wieczności takie przykłady.
Oby ich Polska naywięcey miała -
Patrzcie cnotliwi Obywatele,
Jak Bohaterka sławney Pamięci,
Do Was dziś mówić zdaie się wiele,
Przez gest, spoyrzenie y Zamiarchęci,
Znać na iey twarzy czyste zapały
Które Oyczyzny miłość wzniecita
Znać wszlicznych ofiarach ten umysł stały
Ktorym Polstwo duch zasilita
Grubych Ruszinow zbroyna gromada
Już Wat Oziętą, otacza mury,
Grozi zniszczeniem y już Śmierć blada,
Zdaie się toczyć swóy wzrok ponury
Okropnych żądań cel Ohazany,
Już pragną drogiey z Króla ofiary
Już nań gotuią wcześnie Kaydany
Które dźwigały niegdyś Jch Cary
Już yten Senat co miał zaradzić,
Jak Cnotę z Życiem razem zachować
O Okropności! pierwsza chce zdradzić,
Monarchę wydać, Miasto ratować
Y Gdy

---

niebyt zdradzonym od Senatu a mocą Słow y wdzięków,
które gorliwość y piękna młodość daie prowadzi nawały
tłumy zewsząd biegącego ludu, tam stanowszy pierwsza
była, ktora ią tem zapaliła Armaty, za nią ze wszystkich
drudzy strzelać nieustawali. Ten huk ostrzegł boia-
-zliwy Senat, że nieskutecznie przychyli Zby się do postoczi
Moskwie dał poznać że ich okropne żądanie nie iest
przyięty y utwierdzał pospolstwo w przywiązaniu
do Stanisława.

Gdy zię zewsząd ucisk tak zwala,
Kiedy Twarz Dymem dawno zmarszczona,
Od ziadłey Spizy paszczy oddala,
Wybuch iey wzrusza ręka pieszczona,
Zachwyca tłumy Męztwo tak nowe,
Czuią jak zię w nich rodzi odwaga,
Wztydzaią zię, dziwią, poledz gotowe
Za iednym wszystkich dziat hukzię wzmaga.
Aiako grube Ziemi Wapory,
Do puty nad nią są zawieszone,
Do póki blaskiem zwiętney dnia pory,
Ustąpić nagle nieszą zmuszone,
Tak y boiaźnie podłe zasłony,
Wspaniałym czynom zedrzec zię daty,
Fatalny zamiar został stłumiony,
Monarcha Wolny lud z Gdańskiem cały. —

Iest to zwyczayny przymiot Ludzkości
Wspierać, ratować, człeka w potrzebie; /*/
Lecz Król co uczył Naród wolności
Musiał bydź wolnym przez ciebie! Xięzno.

Y ta Oyczyzna coć Życie dała,
Niemogła milszych hołdow odbierać,
Jakże go przez cię niepotrzebała,
Kiedyś iuż dla niey chciała umierać. —

Obyś Xięzno zawsze tak była
Ztąd nad zprawcy Cnoty obrazem,
Byś Wabiąc Oczy Serca uczyła,
Jak Czułość z Męztwem pogodzić razem! — —

/*/ Głos Wolny Wolność ubezpieczaiący dzieło Króla Stanisława. —

Item Teyże Wiersze
Myśli na Ustroniu

Owy niewinne Natury płody!
Wspaniałe Dęby, śliczne topole
Wy Sosny gładkie cudney Urody
Z Wami niż z Ludźmi bawić się wolę.
Tych przemoc wasze przecina Życie
Aby potrzebom dwoim dogodzić
Y choć wy lepsze od nich zowicie
Nikt was niebroni, kazdy chce szkodzić
Opaste Twory iak pierwsze srogie
Rownie gałęzie wasze zwinaią
W Tym tylko rózne że czworonogie
Y że się sami tupem iuh staią
O Ty Sosenko młodziuchna zwiza
Na to żeś z boku z Ziemi dobyta
Aby ci Rękę uniszczać hyza
Przerwała wzrostu, czer stwoń zgnębita!
Y Ty móy siwy Dębie kochany
Coś nieraz biedne podpierał twory
Na tos w powarney dawnosci znany
Byś Uległ nędznie ciężkim topory!
Wy stowem wszystkie co się mieszczie
Wzaiszy znaney, w drzewnym narodzie
Co sobą postać Ziemi zdobicie
Y tłum umiecie pozwolnie zgodzić.

Zacósz.

Zacóż gdy iednym siły znuzone,
Rzezwnie przez swe chłodzące cienia,
Gdy drugie Waszym płodem karmione,
W nadgrodę macie same zniszczenia!

Mniey was iednakże trzeba zatowaić,
Bo wam natura czucia niedała,
Ale ziakimże nasz los zrownowaić
Którym się czułość y krew dostała. —

Jęczemy wiarznie y niemasz chwili
W którey by które z nas nie cierpiało
Je ciągnąć Człeka zrywa się sili
Tamte męczone by pług dzwigało.

Jak wielez temu człeku potrzeba?
Obfita Ziemia, powietrze Wody
Niemogą Jemu dostarczyć Chleba
Jeszcze zmie, bić cogtaskat wprody.

Takby podobno o nas mowiły
Zwierzątka czułe, ciche łagodne
By nienam tylko oddane były,
Widzieć y mowić dary swobodne.

Ja Człekiem będąc myśli mam inne
Ani się rowną istotą brzydzę,
Ale to wszystko mam za zbyt winne,
Co bydź przeciwnym Ludzkości widzę.

Dzięki wam złodzie zwierzęce czary,
Dzikość się coraz daley ucieka,
Niech sobie cierpią zwierzęta y Lasy,
Byle została wolność Człowieka

Któżby ią odiął? — On nienadzieie,
Niewidzi ani nawet rozumie?

Gdzieś

Gdzież iest ta sroga władza czy w Niebie? —
Ach nie — wnim samym gdy Ludzkość stłumi.

Tu mi wmysł wpada Tyranow świata
Straszny Fanatyzm wswoiey postaci,
On to co karde Życie rad zmiata
Które mu mitych hołdow nieplaci
Miecz wręku, oko krwią zairzone całe,
Co spotka niższy, rzuca się, leci,
Natury prawa dla niego małe,
Inne on dla swych wynalazł dzieci.
Złęgły wnay mnieyszey rzęzi pożoga,
Nie postrzeżenie fale się rozmnaża,
Ze wkrotce obie oźie wymiecza,
Y Juz glob cały iadem zarazą
Nieszyt stoletnim niszczeniem ludzi (*)
W Rtynęcy krwią rzeka szyrzeniętonie,
Nowy zwiad grzbiet zapały budzi, (**)
Rykmot, umiłkła słuszności nazgonie.

Dzzy więc gdzie się natura zdata,
Wylać y chlubić zdostatki swemi,
Tam gdzie niewinność sama mieszkała
Po między dary nie bespiecznemi.

Wpadł zaimszony, blask bogactt tłumi
Chciwości wprzybytek tup obiecuie,
Ofiary Skarbow odrzucać umi,
Jch Pożiada srow pierwiey morduie.

Szy tron

(*) Krucyaty

(**) Okrucieństwa przy podbiciu Ameryki, przez Hiszpanow po-
=petrione. —

Czy tron wspaniały Króla dobrego [*]
Leczyna prozna wszystkich złocistach ziół,
Nie złoto Dębu nie wzruszonego
Przedzy złamie się, nim li wierzch schyli.
Y Chociaż Uległ mocy oręża,
Umysł swoy iednak stałym zachował
Nie tam Bohatyr gdzie moc zwycięża,
Lecz gdzie się honor dobrze piastował.
Więzien Monarcha Nowych podziwy,
Jak że był wtedy wart uzalenia,
Gdy przeraszy wzrok nie przeliczy
Czuł, a nie wiedział zkąd te cierpienia
Lecą zwhawatki pod ciężkiem cielnym,
Ołtarze na cześć Słońcu stawione
Widzą drzeć Popi w Łonie niemylnym,
Przeciwne Wrozby nadto sprawdzone
Tu wmęczarni ięczy starość srzędziwa
Nayżaliwszym wzrokiem w Niebo poglądа
Gdy ostatnich zet iuż dobywa,
Stałym tchem Życia dla drugich żąda
Tam rozszlochana matka trzechleci
Nie wie iak dziecko swoie zachować,
To go przytuli, to łzami zleie,
Skryć y znowu bierze piastować,
Juz na ley łonie dziecko uspione,
W tym Oyca wrzaw drapieżnym słyszy,
Jak mając Serce wpół podziurawione
Bierzy y pada za ledwie dyszy

Nic to

---

[*] Montezuma

Nic to niezmniejsza Serc zaiadłości
Pędzi swe dzieła Tyran Ponury,
Bo gdzieś stłumi raz głos Ludzkości,
Nieczuć tam ięzkow samey natury
Mordnie niszczy polistródzony
Nie postrzegł że iuż ofiar niestaie,
Wtenczas wzrok kszy Mars naiezony
Unosi nazad, w Kantabrow kraie.
Iuż tu nawrócił niby pogance
Przyrzay mniey wiedział że się tak zwały
Pobożne, pełne cnoty mieszkance,
Lecz Konstantyna reguł nie znały
Xatwiey podobno bez broni było
Uczyć Prawd wielkich Dusze niewinne
Dać im to poznać co iuż w Bozi było
Choć miało unich pozory inne
Tak przyrodzenie czyste mieć kaze
Ale straszydło drzeć mu kazało
W Nayle przyrzone Sercu grunt zmaze
By tę się Jego rządom poddało.
Jakież są Jego więcey działania
Utwarzać Sądy przezeń zwięzone
Potępiać Sądzić bez wysłuchania,
Bić gnębić, palić co oskarzone
Uczynić równie na pocieszchodnym
Tibr, Tagus, Rodan Ren, Tamiz zniemi,
By wpędy miane było odrodnym
Co tłghać cha razem zmniejszeremi

Chciec'

Chcieć odiąć wolność myślom człowieka
Którą mu Stwórca zdaie się zostawił
Chcieć dać możności wznieść co go czeka,
Y wnioski swoie ukryć lub ziawić,

Natchnąć by wciągu iednej ze nocy
Wyrznięty m zgoła wszystko zostało,
Cokolwiek znowey daiąc się nocy
Albo nic albo nietak szeptało. (*)

Słowem, moralne to zte tak czynne
Że kiedy rządzić, władać niezdoła
Wynaleźć umie Tryumfy inne
Choć go zagubić chcie wiek nasz zgoła

Wstydzcie się Lordzie co mu hołd duesz (**)
Tam gdzie iest stuznność dawno poznana
Na płacz zachoway złość którą czuesz
Niech niena ziomkow będzie wylana

Niedość że iest za ludzmi stworzeni,
Y zdolni Mathy powsechną wspierać
Na iey że tonie iak ty zrodzeni
Za co mniey od niey maią odbierać

Czyż o zim na ty wiek ozwiecony
Wiek w którym nikną złe przesądy dawne
Iuż tych grubości Łańcuch zkruszony,
Które w powszechnych dziedzich tak sławne

Ty zas

(*) Rzeź S: Bartłomieia

(**) Niedawnemi czasy Lord Gordon, wzrzoł rozruch w Londynie z Chęci zyi pozwolonej w Anglii przez Parlament równości Katolikom

Tyzas Oyczyzno mita sto razy,
O Ty narodzie móy ukochany
Wolnys od czarney dzikosci zmazy
Niebyles nigdy Wart tey nagany

A choć zię czasem co uciekało
Albo niekiedy może spaliło,
Cienia wspomnionej złozei niemiało
Owszem pomysł rozś przyszłą wrozyło

Bo gdy narody Chlubne polorem
Tak wiele wsobie uprzedzeń miały
Tys niedochodząc onych pozorem
Niebyt tak stabym. — matoz to chwały?

Znać ztąd ze Ciebie pierwszeństwo czeka,
Gdys zprzyrodzenia więcey Cnotliwym
W Sercu masz wszytko co zdobi człeka
Na Tronie co lud czyni Szczęśliwym

Proroctwo.

W Lipsku w Mgr grzech znaleziona, o Grobie) proroc=
=two czyli przepowiedzenie sławnego niegdy Ma=
=tematyka, wiązący iak od 300. lat zmarłego,
Jana Müller, rodem z Konigshoven w Frankonij,
Regiomontanus zwanego, na Biskupstwo Ratyzbon=
=skie od Xięcia Sixtusa IV. podwyższonego, nie
długo przed swoią śmiercią, roku Roku 1476. napi=
=sane, na Roky 1788. miał w Cśmie Łacińskiem
Wierszach ogłosić. Ato są następuiące. —

Post mille expletos à partu Virginis annos,
Septingentenos rursus, ab inde datos.
Octuagesimus

Octuagesimus Octavus mirabilis annus,
Ingruet, et secum tristia fata feret,
Si non hoc Anno totus malus occidet Orbis,
Si non in Nihilum terra fretumq; ruet,
Cuncta tamen Mundi versum ibunt atq; decrescent.
Imperia, & luctus undiq; grandiùs erit. —

Wypis z Xiąg Grodzkich Zamku Luckiego Roku 1708 Miesiąca Grudnia Dnia Siodmego —

Na Urzędzie Grodzkim w Zamku J.K.M. Luc,, kim przedemno Walentym Lubicz Zaleskim Susce,, tandem Grodu Luckiego przysięgłem y Xięgami ninie,, szemi Grodz Luckiemi, Comparens personaliter Wielmo,, zny Jerzy Talkowski Skarbnik Lucki, z powinności Religij Swiętey, przez Synow Matki Oyczyzny od,, rodzonych, tez Religią Kazić usiłuiących przeciwko wszy,, stkim z Przodkow katolickich spłodzonych w Wierze pra,, wdziwey według Nauki Chrystusowey, wychowa,,, nym Krolestwa Polskiego Prawdom com iawną Apo,, stazyą tchnącym manifestował się iż podobiałakowym

Dziewiąty Wiek płynie po Zaszczepieniu Reli,, gij Katolickiey w Państwach tey Rzeczypospolitey, Kościoł y Majestat zawsze gorliwey od samych Jey Pierwiastkow, Każdy Syn Oyczyzny, pod Czas Gwo,,

ney —

Stoszonej Ewangielji, trzymał w Ręku Obyty Oręż,
na dowod żeby gotow w Obronie Wiary, krew prze,,
lać, y Życia nieoszczędzać; wszak ze doświadczenie
Nauczа pierwszych Owych Obywatelow, iak wiel,,
kie z Religji, nietylko wprzyszłym, lecz y wteraźniey,,
szym Życiu, na społeczeństwa Ludzkie zpływaią Do,,
bra. Jey Prawami zaięta dzikość Pogan dała się u,,
gładzać, ktora przedtym iak nawałność burzyła
wszystko nużaiąc się wkrwi rozlewie przez nie
przygotowane umysły, tak wosku podały pod pory,,
ięcie Praw Oyczystych, ktore iuż zahoszczowały Pod,,
tiego Jarzma Praw Boskich, y Kościelnych ona data
wzrost Państwom naymocniey szym y iest Fila,,
rem Tronow, gdy dlanich Lud wpowinnym pos,,
tuszeństwie trzyma, iżeli będzie w Obcych Kra,,
iach nayiaśniey u Nas Krajowe otym przeswiad,,
czaią Dzieie, ze dopiero od Mieczysława Pierwszego
Chrześcianina mamy pewne Władanie y wieden
zbior społenia Ziemianina z Tronem, ktore ze czeia
Nayuyższey Istoty na uczaią się czcic swoich Monar,,
chow y siebie nieoszczędzać. Poprzednicza Stanow
y Urzędow moc iako dla swoich Obyczaiow y dłg
między Sobą wzaiemnych pamięci u Nas niego,,
dna. To byto powodem ze Religią wziąwszy za Grunt
uszczęśliwienia swego Narod Polski wzmacniał Ie
y wzmacnia wszystkich Krolow swoich Slubem przy
sięgi iako y stałną Zawiasę, ktora całość utrzy,,
ią Oyczyzny. Ztego to źrodła niestazone wynikły Kra,,
wa, ktore iednomyślnością tącząc Obywatela wsze,,
lakie roznosci, Krzywowierstwa u Nas Kościoła roz,,
praszały, niemiała wow Czas bezbożność Ust
Jadem tchnących odwierać iawnie y ledwie Gdzie
wkącie szeptać wazyła się ostrożnie niezwegosię
niewstydził, mocniey niebłąd Obywatel, iako
nosić na swym Ciele niewierności Cechę schad,,
ki, posiedzenia Uczty y Zabawy wszystkie nieso,,
bie Innego niedozwalały słyszeć y widzieć tylko Cno,,
tliwą ludzkość z Usanowaniem Religji połączoną.
Obfitę zatym błogostawieństwo Boskie odbierał Na

rod —

Narod, rozkrzewiony się dotąd Stawą Uczyniony Fami,,
lie, częścią przez rozszerzenie Oyczystych Granic w 150
szczęśliwym Orężu swego powodzeniu, częścią bezpiecz,,
nym onych posiadaniu na Ostatek wdługotowa,,
nym iuż wewnątrz przy obfitości Bogactw Poko,,
ju, iuż zewnątrz od Sąsiedzkich Mocarstw wysokim
aż do zadziwienia y zazdrości Imienia Polaka
powazaniu, ieżeli zaś nataretczywość postępna
na ten Kray naniosła chwila y w niey światło
Ewangielią przyiemie uwitowała, to była zawsze
obca, od Synow rozprzestrzenia wyszukana, nigdy od
Synow nażonie kościoła wychowanych swego nie
brała Zasilenia owszem wiekuy Mężowie Boyu
y Oyczyznie Wierni, więcey nie przedamaną zło,,
ścią, niżeli mocą zbuntowanych, iako Objawio,,
ney Nauce bronili Nieprzyiaciele. Lecz iuż wszystko
się odmieniło co przedtym bezbożność taiła się iak no,,
gła co wzdaniach rozwiązłość grubemi pokrywała się
ciemnościami teraz iawnego nabiera się pędu, złey
samey krwi gorących otwarz Sa: Katolicka Prodkow
odrodne pomnożyły się Potomstwa, tegoż kościoła y
Oyczyzny Synowie, bez Celnym Zuchwalstwem obyczay
Praw znieważy Jarzmo, iako Jaszczurce Plenie własney
Matki szarpią wnętrności a iednym szturmem Oltan,
Tron, y Rzeczpospolita poruszyć zaledwie nieośmielaią
się, albowiem to co iest nayświętszym y czci nayGod,,
niey szym iest razem znieść wszelki Porządek y podległość
zwierzchności utłumić dobre Obyczaie iest rozerwać
Węzeł społeczności y rozsypać natyle części, ile tam
Osob namiętnościami zeprzątnionych znaydować się
może, w takowym zamięszaniu niezwiązanym Prawom
żadnym bezwiarstwo, na co się nie odważy iakiedy
na Ustawy nayuyższego Prawodawcy Świętokra,,
dztwo miało pociski, ktoż od tego Gatunku Osob może się
spodziewać sprawiedliwości w Sądach, wierności
w Obronie Oyczyzny, Pokoiu w Sąsiectwie, bezpieczeń,,
stwa w Domu, poratowania w nieszczęściu, spoko
zenia w Nędzy, owa Zgoła Chrześciańskiey miłości
bliźniego, ktora się rozciąga do wszystkich Stanow y
utrzymuie wszystko, kiedy oni nietylko własney Oy,,
czyznie odstępuią Religij lecz nadto skazić ią y ob,,
ciąć z pozytecznych Latorośli Obmierzły skutku Nie,,
dowiarstwa nasienie w sercach swych umieszczania

Umieszczania awszystkie Dzieła swoje według wska-
nych wykonywaią przywar, niemasz tak dzikiego na
tey Ziemi Narodu, gdzieby Ustawy iakiegokolwiek Religij
wniedomysłności nie tęgzyły mieszkańcow, które są
dnym ich Duchem ożywiaiącemi czynności Ludzkiey
y pomocą onych Prawami Religii Narodowey pogar-
dzać iest to poruszyć na swoią zgubę natężoną spre-
zynę Rzym niegdyś starożytny którego ieszcze pro-
mień obiawionej Prawdy niedosięgnął na iey mieysca,
fałsz za Fundament położyć musiał, żeby się Boney
wyższey doniosłe potęgi: Przeto gdy tam sama fan-
tazya wymysłu przyiętych targać Rzym nieda-
zwalał Obowiązkow czczenie błogosławieństwa będzie
Wolno Synom Kościoła aracy złośliwym odstępcom
Prawa, Wiarę z Ust Boskich gwałcić podaną Nayświęt-
sze Jey Tajemnice wyszydzać dobroć, tagodność, y łaska-
wość Chrześciańską za podłość Umysłow Szczerość Za-
ciupstwo Nabożeństwo za Zabobon Zachowanie Świąt
Postowy innych Kościelnych przepisow zafałszować
tać? anaich miyse Obłudę, Kłamstwo, rozwiązłość ana
nich bluźnierstwa sprowadzać? Co za Rodzay Nowy Oby-
watelow pewną zgubę Krajowi gotuiących, co za zbiór nie
prawnych Ludzi obmierzłą składaiących społeczność? Kto
by nie tylko w nich Sercach azdo ostatniey Iskierki
Swięto wydawca całym Ogromem swoim uderzać nała-
kenie y truć Nurt swojey przepaści dozwala, takowych
Odrodkow ostrością Praw dawnych poskromić Osoby,
wyśledzać skojarzone występkiem Towarzystwa roz-
prasząć z Rąk ich truciznę napoione pisma, od Ma-
jątku Swobod y zaszczytow narodowych odtrącaiący
Upadek Wiary S. pewnym iest Upadkiem y hańbą
Narodow. Zachowuie Bog dotąd wdobrym Zdrowiu
Nayiaśnieyszego Stanisława Augusta który otwar-
tym Religij przykładem w Świątnicach Pańskich
zaszczepiaiąc, na Widok swoiemu Ludowi Prawi dla Tron
Polski zdobi y dalą pozwać Narodowi że Wiara S. Ko-
ścioła Kraiu, nayistotnieyszą iest twierdzą Życia ie-
szcze gorliwi Kraiu naszego Pasterze są w Penacie
y wstanie Rycerskim bez Samey Osoby albo Miłosciow
Boga, y Prawd Jego podobne tamtym którzy Boskiey
będąc o całość Panuiącey Religij bronili Mężnie wolne
go w Państwie naszym wyznawania Dyssydentow,

chociaż

Chociaż widzieli że oni żyiąc podług Praw swoiey
Religiii niemogą tylko szkodzić, ile apostazya Deizm
y Libertyństwo Rządow, Praw, y podległości żadney nie
ścierpiące y nadtym to stękaią y boleią przynależy, iż
Zwierzchność Nayświętsza Duchowna Mieysca Bis-
kupow Zastępuiąca Pasterstwem Owcami Chrystu-
sowey Zaszczycona, przestanie bydź troskliwa o owce
swoie, obłąkanie iuż to publicznym sposobem roz-
sienie błędow Libertyństwa, iuż to wystawienie
Loż Farmazonskich szczęśliwość Zbawienia wieczne-
go, afektowaną nieczułością pozwalaią użyć mocy y
sposobności, aby w Sercach obłąkanie z Rodzicow
Chrześciańskich odrodzone lud niewinny iako nie
uchronnym powietrzem, iadem Heretii truli y wie-
szanie na Duszy nieśmiertelney zabijali: Arcatym Wiel-
mozny Jałkowski Skarbnik Lucki wyssanie z Mlekiem,
a głęboką w Sercu wpoioną y nienaruszenie trwaiącą
Wiarą Katolicką w całey iey dowyświeconey krwi ostatniey
choćby z Utratą Zdrowia y Życia bronić offiarniąć się
wiadcza. Nayprzod Konsystarz Lucki zapozwać opo-
kazanie tych ktorzy odszczepiwszy się od kościoła Chry-
stusowego, spowiedzi Paschalney po latkilka wbra-
fiach Swych zaniedbywaią y wnieprawieciach Za-
rzuceni, Panow y Domownikow Czeladkę zgorszeniem
swym truią. Iakoteż stanowię powodztwo swoie prze-
ciwko tym ktorzy napoieni błędami Woltera podług
Onego nadwyobrażenie Stworzyciela Swego prze-
kładaią oraz im podobnych Libertyna y Deizmu sta-
dami wschodzących Farmazonią sprowadzaią
na koniec iadowitych bezbożnikow Świętości
Bańskie na pogardę podaiących w Święta Zmar-
twychwstania Chrystusowego obrządkow Chrze-
ścianskich niezachowuiących na Wzor zgrai
Piekielney. Baranka Wielkonocnego łakaiących się
y na ten koniec publiczną swoią protestacyą do
Xiąg Obywatelskich podaią ——————

Jerzy Jałkowski Skarbnik Lucki,
z ktorych Xiąg ten Wypis pod Pieczęcią Grodzką
Lucką iest wydany Pisany w Zamku Luckim

Deklaracyja 1785.

Król Jmść Pruski zadził dotąd y spodziewał się, iż Dwor Wiedeński
iuż więcey nigdy myśli swoich ku Zamianie lub iakiemuż kol-
wiek bądź nabyciu Bawaryi obracać nie będzie, gdy mu odst. pro-
tokołowych Zamiarow na Obradach w Mieście Wrzesniu 1785 R. w Mieście
Brannau zaszłych na oko pokazano, y gdy tenże Dwór Traktatem Ce-
sarsko Xiążęcym z dnia 3 Stycznia 1779 roku, Bawaryi przebaczenie
uczynił, y do
zawarcia Traktatu tego w Podpisaniu y
zawarcia Traktatu tego w Podpisaniu y
zawarcia Traktatu tego w Podpisaniu y

Domyśl tenina sam przez się dość gruntowny tym wiązkiem nabywa niemiłe
: rozsądy zważemy że Dwor Wiedeń: utrzymuie, iż wedle opisu Traktatu
: tu Badeńskiego Dom Palatyńskiemu zupełną swych Zamienienia
Krajow ma wolność. —

Prawda, że Art: 12. Traktatu Baden: opiewa, iż gdyby Dom
Bawarski przyzwoiłością uczynił iakową zamianę Krajow swoich
za obce, Król Jmć Chrześciański nie sprzeciwiał się temu, ale sposta-
: nowienia samego tegoż Artykułu wypada, że mocarstwa Kon-
: trahuiące w tym dla Domu Bawar: dozwolenie uczynią
O zamianie tamowych niektórych Krajow y Dystryktow Zamia-
temu Domowi użytecznej, rozumieć trzeba, aza Jść myślą Jch
w tym nie było aniżeż być mogło, aby na Ogólną tak wielkiego
Elektorstwa y Rzeszy niemałą szkodę Kraje były zamiane
Nazwałać. —
Gdy pomienion Elektorat pod ustawą Bulli Złotej podchodzą
żadną miarą zodmianą tego Rodzaiu pogodzić się niemoże, albo-
wiem by ubyt zbliżka tych Krajow, y przez to obalił tak Nott: Jstotną
Collegij Electoralis, a nawet y nierozdzielność Całego Systematu
związkowego Jmperyi. —

Ale dajmy nawet z strony Badeńskiej pozwolił Domowi Bawar
cyniu na swemu Xięciu zamianę Części Krawatka swoich
Possessyj, toć z tym wszystkim, toć z tym wszystkim wolność ta
nie tylko Artykułem 8vo Traktatu Cieszyńskiego ale też wspre Akten
osobnym, w tymże samym czasie między Elektorem Palatyńskim y
Xięciem Biskupim zdziałanym została uchylona.

Albowiem wnią ponowione potwierdzenie y zabezpieczone zostały
Pakta Domu Palatyńskiego z R. 1766 1771 y 1774. spisane,
a mocy których wszystkie Państwa Domu Bawarskiego Palatyń-
pod wieczny y nieodzetrzymy Zostaią fidei Komissem, z których
oraz ustawą dawniejszą Sankcyą Pragmatyczną tegoż Domu R.
1329. Zawarta podług które cały teraz Jźwieczny Dom obowią-
zał się iż nayniższej Części swych Krajow nigdy ani oddali
ani zamieni. —

Gdy więc Traktat Cieszyński z wszystkiemi swoiemi Aktami
osobnemi

zostaie pod Gwarancyą Króla Jmci y Elektora Saskiego, Jako
Stron głownych ten Traktat stanowiących, oraz dwuch
Potencyi w Mediacyą wchodzących mianowicie: Dworu
Francuskiego y Rossc y całey Rzeszy Niemieckiey: które
podobnież tego Traktatu przyięły Gwarancyą, idzie za tym,
żeiuż żadna zamiana Bawaryi czyniona być niemoże
bez zgodnego wtey mierze wszystkich wyżey wyrażonych
Potencyi Zezwolenia — A nadewszystko bez pozwolenia
Króla Jmci y wszystkich zwyż wyrażonych potentatow Rzeszy
Niemieckiey, którym nader wiele natym zależy, aby ta
tak znaczne Xstwo Bawaryi w Dzierżeniu Domu Palatyn-
skiego zostawało — Wszakże zbyt się to o Sobą obija, że
pomimo niepomiarkowania Geograficznego y politycznego
między Krajami Austryiackiemi a całą Bawaryą, ten tak
wielki y tak piękną prowincyą do Domu Austryiackiego przy-
noszący, takowe Rozpostrzeżenie Monarchiy Austryiackiey,
iuż bez tego na zwąstronę przewagę maiącey — Całą równo-
ważność potęgi w Niemczech zagubiłoby, jedynie na Unia-
kowaniu Domu Austryiackiego —

Zdaie się że ten tak wielki y potężny Dom przestać
wać by powinien na swey obszernej Monarchiy aby nay-
mniey iuż więcey nie zamyślać o nabyciu tak zoburza-
iącym nietylko w powszechności Niemcy, ale nawet y
całą Europę — Powinien by sobie także Dom Austryiacki
przywodzić na pamięć, że traktatem Xstwiennym z dnia
dnia 1715. za-
wartym przyrzekł potencyiom Nadmorskim Jako
żadney rzeczy tu Niderlandu żadnemu Panuiącemu
nigdy zbywać nie będzie — XX: tylko z swego Domu
z pod tey wyżey rzeczoney Ustawy — To więc postanowienie
zoztawa się być niemoże

wzuzane być niemoże, bez Stron Kontrahuiących przyzwolenia
ztego tak wyżey wyrażonego zwłaszcza Król Jmść Pruski,
przeświadczaiąc się o tym ze Dwor Wiedeń: nietak prędko
a może y nigdy niewyrzecze się z Projektu Kiedyżkolwiek tą lub
inną drogą Bawaryi y że zobie kuteme podług niedotrzy-
=mnych prawideł wszych ostatnich Deklaracyach cyrkum-
=larnych ogłoszonych, zachowuie Prawo y spokoyność Jmść
Pruski przestrzegaiąc swego własnego bezpieczeństwa,
y rownież dla całey Rzeszy Niemieckiey obmyślaiąc,
nie nadto być sądził zaprzestać wspom: Patencye do związ-
ku, który do stałowanych Rzeszy Niemieckiey ustaw y
Umow czyli Kapitulacyi Cesarskich stosuiąc się aprzy-
=kładem w tym Wiekow wsparty, te jedyne mu zamie-
=rzenie, ażeby utrzymać teraźnieyszą z Prawami przepi-
=sania Konst: Jmperyi, y wszystkie iego członki wzwolnym
y spokoynym ich Państw, Praw, y Prerogatyw
użyciu, a wszelkim wolno władnym, nieprawnym y
na Systemma Rzeszy niemieckiey następuiącym opie-
=rać się zamachom —

Wzwalizie Król Jmść Pruski wyrozumiawszy z Najiaśnie-
szych Elektorow, Pfalzkiego Brunświckiego Lüneburskiego
zgodne ze swoim zdaniem, zawarty y podpisany z nimi Traktat
Unij, który przeciwko nikomu zaczepnym nie iest, który
wniczym, nieuszczerbia godności Praw, y Prerogatyw Naj-
=ia: Cesarza Rzym: y który na ostatek wcale do Jmnego
nieza mierza Troszu, iakoby tylko do Utrzymania Całości
Systematu ustawionego Jmperyi y Związku ktoreyby
się dopiero doniosło, który zatym ani obchodzić, ani
obrazać nie może Dworu Wiedeń: Jeżeli zamyślony

swoie

swoie wtakimże samym stanie wydobu[dz]ic zabespie-
: czeniu Całości Systematu rzeczonego, czego by dobrze[ż] spro[s]zonym
obiecywać należały zaufania ktoreż[e] wielko-
: myślności y Kzetelności Stanow Rzeszy Niemieckiey
pokłada.

Nieztąd powątpiwać niemoże że Król
Jmść iako Elektor y ziąże Jmperyi oraz iako sta-
: nowiciel y Zarzą[d]ż Traktatu Westfalskiego y Cie[r]zyń-
: skiego nieodbite ma Prawo zawieraniaż zwyp[r]ot Po-
: stanowieniami Jmperyi Państwowego przymierza usta-
: nowom Rzeszy przystosowanego aniezaczepnego - -

Woyna która Król Jmść teraznieyszem niedopu[s]z-
: czenia zamiany y naymnieyszego siedzibowych
oderwania Bawaryi, Tocz[y]ł y prowadził oraz
Traktat Cie[r]zyński który[ż] zakończył, nadały
Królowi Jmści Moc y niepozpolite a nieodmienne
Prawo opieraniaż[e] teraz y na przyszłość wszela-
: kiey zamianie Bawaryi, dając wtym wszyt-
: kim wedle prawa Narodów y Państwa Nie-
: mieckiego dopełnia, wtym nieznay dziąże coż
powoływać mogli niekontentowanie[ż] ich
zarzuty Dworu Wiedeń[s]kiego, albo dla czegoby mu
przypisywać można zamysły y postępki
tenże Dwor zaczepiający,

Niemało to więc dolegać y zastanawiać
musiało Króla Jmści gdy się dowiedział że

Dwor

Dwór Wiedeński w Deklaracyach swoich publicznie Dworom Eu-
=ropejskim y Rzeszy Niemieckiey podanych przeciw ho-
tey Unij postanie usiłuiąc owszystkich wychodzących onez
wystawiać postaci —

Król Jmść tak rozumie zeniedat przyczyny do takowey
zyn nosci, zdaiemu sięowszem iż zpozoby iawne y otwar
te patryotyczne y odrobistego Zysku dalekie któremi
tak przed iakoteż y po pokoju Cieszyńskim działał we-
=wszystkim cosię Bawaryi y Domu Palatyńskiego tykało,
sprawiedliwsze mu zuednać powinno było zdanie —

Niemy eli tu Król Jmść naśladować głosu który
sobie wpowyższey namienionych Deklaracyach przyspo-
=sobiono uprzedzaią talize wiele będzie rozsiane zarzuty pozdo-
=bnemiż od bijaiąc pocichami, dozyć Jkmu odwoływać się do Ele-
=ktorow y Xiąt Jmperyi którzy przeswiadczą że Król prze-
=staiąc naprzeszkodzeniu Jmperyi nigdy nowszy niebezpieczeństwa
ziakiey kolwiek bądź zamiany Bawaryi obwinienia y
ani podeszrzania, żadnego niewtrącał y tylko do Kolejnia
Związku ustawom Rzeszy Niemieckiey tak przystoso-
=wanego izby go Całemu Światu można Uchiazać —

Uprzątaiąc zatym wszelką wątpliwość nad niezbę-
=dnością swych zamysłow y swych postępkow, Ra-
=wosci a które iak wiadomo niebez fundamentalną
ubarwione są postawą Król Prus niezaniedbywa do-
=nosić Nayiaśnieyszemu Królowi Jmści y Rzeczy Pospolitey
Polskiey o takowym zawartym akcie Związku y oprzynaglaią-
=cych pobudkach któremi Strony stanowiąca dotego
zostały powiązane —

Doznane

Doznane, stuszności y Umiarkowania Praw dla którego
Nayiaśnieyszy Król Polski powodnie niedopuszcza
Królowi Pruskiemu aby mu na zdaniu tego Monarchy
wnieniey szey Okoliczności zależeć niemiało. Podchlebia
Sobie przytym że Nayiaśnieyszy Król Polski w tym
Traktacie Związkowym nic innego upatrzyć nie-
chce, oprucz stałeczney żądzy Króla Pruskiego wod-
-dalenia na zawsze wszelkiey zamiany Bawaryi y utrzy-
-mania stale równo-ważności y Systematu Państwa
Niemieckiego w Polsce y w Powodzeniu Całey Europy
tak ściśle wpływaiących.

Uwaga, bez-stronnego Obywatela zo-
-stawyi Dekretu, Sądow Mar: Kor: y Ma-
-nifestu Jmieniem Jw: Hetmana Koronnego
wydanego

Zdarzyło mi się czytać Manifest Jw: Hetmana Kor:
przeciwko Dekretowi Sądow Mar: Kor: zanieszony,
mniemałem, że za Oznie był sądzony y ztąd stuszny
pochop do żalenia się na nie, bez gdym przeczytał
Dekret zadziwiłem się nieumieiąc wzgadnąć, czego
przez ten Manifest żąda zkarżący się, naczym
stuszność żalu swego pokłada, y nalim pospie-
-chiwać chce zato ukarania.

Nikt zaiste w sprawę wchodzących Pozwa-

ani stowarzy-

ani słownie występku żadnego nie zadaje, ani dowodzie O-
: świadcza się, Więc niemasz powodztwa, nakim zaniedo-
: wiedzenie kary rozciągać —

Żadna z JW: Hetmanem niewypadła Decyzya więc
niema Sądu iakże się winić zabić narzecz nigdy niebyła

Każda Sądow zwierzchności, by prawdy dociągła y Ob-
: iaśnioną została, zżyta y każe wywiady wać się miejsc
czasu, Okoliczności y Osob, którym by pewnie za-
: wierzyć można, y chce, aby wiernie były zpisywane
świadectwa uswoim brzmieniu, iak są wyznawane,
lecz niedało mocy Prawo, aby słuchaiący świadectw, lub
wyznań podług woli swey tłumaczył, odrzucał, lub do-
: dawał słowa —

Wie każdy, iż tam się Sąd rozumie, gdzie Maistratura
wzupełnej rozeznawania, rozwiązywania y dania re
: czom końca znayduie się moc, y postać Jnkwizycyia
zaś Scrutinium znaczy wywiadywanie się, y śledzenie
rzeczy, ani rozsądzenie, azatym wzmianka JW: Hetmana
wciągu wyrazow wyznań nieoznacza Sądu, atym zamym
ani stronę ani Sąd składaiące osoby nie podlegaią wadzie

Jeśli raz wzpomniony zimnemi? to tylko nayzupeł-
niey szy dowod, iż Dugromow Klamstwem, Opuchaniem
na ostatek rzucaniem potwarzy, natak wielkich Cnotą za-
: szczyconych wtrajn, y znakomitych ludzi, starmiącą się
była, bezrozelną niewiastą. —

Czym Sąd

Czym Sąd przeświadczony znać iż Jey wszystkie takie w=
=srodze iak w Warszawie, donoszenia szczerym nie=
=ważpliwym byty fałszem, Azatym gdy ona
ani urzędu ani ukogozkolwiek swym powieszeniom
nieziednała wiary, niemasz potrzeby JW. Hetma=
=nowi chcieć zmazać plamę honoru, którey niebyło
Gdyby pomyślić można iż to iest dowodzy
że Imie JW. Hetmana wzmienione iest, w onaz wa=
=nym Kryminalnym Dekrecie, wraz wmieść potrze=
=ba, że ieś wszyscy, których Imiona iak zdrzyd=
=tali wsprawę wchodzących y do zeznania wezwa=
=nych, że są wpisane, równie ponoszą Dowodz=
=ne. Przecież każdy czytaiący takowy Dekret, uważa
wszystkich niewinność, iedney tylko Dagrumöff
owy występek przekonanej widzi hańbę.

Dagrumöff iedna pozostaie, która się
stała początkiem przyczyną y sprawcą tego De=
=kretu, do iey słuszny gniew mieć można
y nazwać niemam, myślę, że nie iest dorównana
występkowi Hardowinie w tym tylko można
naturalną Polakow litość, w przebaczeniu więk=
=szych nawet, bo przeciwko Królowi swemu,
przestępst, nieraz okazaną.

Domyślyć się potrzeba że JW. Hetman
niemusiał, sam ieszcze czytać Dekretu ado
nosząc

nosząc

adonoszący Upacznie go wytłumaczy, bo niieden do-
=strzega anayleprey ten, ktoby zakącie zyzdzi, iz
na nieprzyjacielskie namnożyłoby woltrajuczyn=
=nych na Oko, leczwystocie chciwych, przez roza=
=iemną skrycie kommunikiacyą zrobią zmówuych
powszystkich Domach y Familiach znaczniey=
=szych rozsypanych, niby przyiaciół wzamęcie
skorzystania uchaiących, ktoby pierwiey umieiąc
zkłócić, aby potym gtaprzyjąć tozsamo utaluiać
zdawały, albo aby Sejm na Sterpniiący, gdzie
czas pożytecznie użyć by się powinien, naprożny
zprawdziwą Narodu niestawą, y odpostronnych
wyimianiem schodził wsprzeczkach y Wrzawie

Wtenczas obszerne intrygy y Oszukania
okażą się polę, gdzie gorliwie niby zakazda
Strona mówiący zswego niechęci zasiewu
liczny sobie zysk plon zbierać będzie, Tam
niejeden z iakowy wpodpalonym przez siebie
Mieście doratowania pomocnik zręcznie Upa=
=trzonych rzeczy, iak mówią zczasu profitować
nieomieszka, tam niejeden nie na powszechny
lecz na swoy osobisty pożytek podzuwać pro=
=iekta zechce, Arbitr zakłuconych, dostrzedz
y dobrze uważyć czasu mieć niebędzie. Bie=
=dny zaś by był Oyczyznie pożytecznym,

w Domu

w Domu Pracujący więzniach, Praw nawszelkie obliczności
baczenie utrzymanych, iasnych dwojakiemu tłumaczeniu
nie podległych, maiątek swóy pracą y sprawiedliwie
nabyty Ocalających, Życie, Zdrowieyy Honor od prze-
mocy skutecznie broniących, spokoyności publiczney
zapewniaiących, ze smutkiem, oczekiwa ——

Spodziewać się należy, iżgdy JW. Stentman
zbliska przypatrzyć się zechce, zapewni się wtym,
że zwar y emulacya; Obywatelow, iest nadmiare
szkodliwą Oyczyznie. Doyrzy iż na swóy honor, y
wielu innych, przez Dugiemość rzucona czerń,
mocą Dekretu zwrotem naią samą zpadła, y na
sobie tę zachą wyniosła z Kraiu, Cnotliwości ka-
żdego, czystey Cnoty, y dobrego charakteru, bezna-
mniey szego przyemienia została ——

Potomności zaś pewnie czytaiąc ten Dekret
uzna winien, dopełnioną zrostrapnym zamiarko-
waniem, y chęcią spokoyności Publiczney do-
nałą sprawiedliwości, Wielkie będzie Marszałka
Wielkiego Koron. Mądrości y Cnoty, y razem przy-
danych Jemu Assessorow. ——

Ostrzeżenie Rady przez pewnego Obywatela względem nieurodzaju Zboża w Kraju —

Nayiaśnieyszy Królu Prześwietna Nieustaiąca Rado —

Bóg Królow postanowił Narodom, azieby Królowie czuli gdy Naród za. sypia; Ludzie przy Królach zasadzili Rady, żeby te Królow wyrownagały gdy Królowie stabieią Królu y Rado! Naród mieczuie, Wam bydz czuie. mi zostało, nieszukam od Was tego cośmy stracili, to Arba duo Bozy zguba tych co Nas zgubili powroci; nieszukam od Was ocalenia Kasty ieśliby ią iak pierwsze czasy wydrzeć od Nas gwałtowi podobatowię. Wiem czego Wam y czego Narodowi do ocalenia Narodu brakuie szukam od Was żebyście to zostawili w Naradzie, co Narodowi mieć wolno, co mieć żaden gwałt niezabronił, co niemieć iest w Naradzie Naród zatracić. Szukam od Was żebyście zapobiegli Narodowi wyginąć głodem, który Bóg zbliżył dopuszczeniem, a mieroż y mieczuiość są od dopuszczenia straszliwsze, ieśli podchlebiać można że niesą dopuszczenia szatkami. —

Stan powołania mego przeprowadził mię tego Lata wzdłuż y poprzek Kraju mil kilkaset, ku Jesieni iak na stanowisku zatrzymały mię potrzeby przy Stolicy Litewskiey, y znowu w drodze iestem, podróż moią odbywa. tem zmysłami całemi y obecnym rozsądkiem. Widziałem skutki gnie. wu Bożego, słyszałem narzekania Ludu, uznawałem bliskość głodu w to Lato, stoły topiły wzrastaiące zboża, a w czasie doyrzenia gnoiły to co zebrano, y niedopuszczały zebrać co do zebrania zostało, minął czas właściwy zasiewom. bo czym siać niebyło, że zboża zgnite, a zapasy

wyprowadzone

wyprowadzone za Kray na przedaż, albo Kola niewygotowana, że Pług
y Socha wyciągnionemi po błocie być niemogły; lub przyszły wilgo-
cią utracił życie, y z nim Rolnik utracił Plonu Nadzieję. Płacz y tuzo-
ga uboższego Ludu, poprzedza klęskę, iuż ona iest oczywista iuż przy-
szła nieoczekiwana tylko— Żyć mamy dwa Lata, a tego-roczne Kole
y przyszły Rok opatrywać maiące, są bez produktow, życie utrzymać
maiących, nie iest to zagrożenie ale sama bojaźń, nie iest umiesz ogra-
nie spodziewanej, ale kary Bożey skutek— Krolu y Kasso zabiegać
obecnemu nieszczęściu, iest więcey niż periculum in mora, ale za-
biegać temu, które z dopuszczenia wynika, bytoby nieludzkiey mocy
gdybym Was do tego wzywał— Wzywam Was co w waszey mocy
w Waszych obowiązkach znaleść powinnieście, straciliśmy tegoroczne
zboża, straciliśmy nadzieię o przyszłych, są iednak resty zapasow, al-
bo u bogatych Dziedzicow, nieuwięzione za Granicę, albo u Kupcow
miejskich do wywozu na przedaż przygotowane tych uwięzienia
w czasie y nieodwłocznie zakazać należy. Te są iedynym te szcze-
gołnym utrzymania życia Obywatelow Funduszem. Jeśli te za gra-
nicę wyidą głod za sobą w Kraju zostawią niewątpliwy, a głodny
y ten ktoryby miał zaco, niebędzie miał gdzie y czego na swoie
y swoiey Familij wyżywienie kupić. Nayiaśnieyszy Krolu y
Grześwietna Kasso wydać uniwersały powinnieście, zakazuiące wywozu
zboża za granicę iakimkolwiek transportem— Nie Was od tego za-
trzymać niepowinno. Milczenie wasze potwierdzi niecpatrzność Obywa-
telow, a niecpatrzność ich własna, stamiąd zguba, która Waszey wi-
nie należeć będzie. Zdaiesię krok taki, może w końcu gwałtownym
lub nieprzystoynym radzić, lecz iak iest słodzo wspominany podobno
Generałow Rossyiskich w Polszcze konsystencya maiących, ktory w podob-
nym razie zakazawszy wywozu dla siebie dostatecznie furażow, dla

Kraju

Kraju obronę od głodu y drożyzny opatrzyli. Czemuż nawet za gwałtowny bydzby mógł poczytany gdy ma pożyteczność w zamianie — Gwałt sam nayprzod temu który chce tonąć lub się zabić gotuie na przeszkodę zamysłu zadany, mieyszie nad wszelką cnotę chwalebnieyszy, a nad gminne zezwolenie szlachetnieyszy! chce ktoś mówić że zabronić wywozu bytoby zabronić wolnego użycia własności. Co bytoby prawa zniewagą. Lecz zabronić wywozu nieiest zabronić przedaży, bo przedaż wolną zostanie sąsiadowi, który maiąc z głodu umierać drożey zapłacić dla ocalenia siebie y Familij od śmierci, niżeli przewodzące nad handlem zagraniczne miasta; azatym zabronienie wywozu iest pożyteczne dla korzyści właściciela przymusem. Chce ieszcze ktoś mówić że zakazanie wywozu za granicę, będzie obrazą traktatow wolny handel maiących. Lecz gdzież iest w Traktatach zapisaność żeby Kray handlował choć niechce; żeby handlować musiał choćby głod dla siebie zostawił; handlu Natura dać to co od potrzeby zbywa, za to co opatrzyć potrzebę, będziesz to handlem co odda ostatek czym żyć ma, zato czym mieutrzyma życia, Makaroniec byłżeby wolny handel gdyby go wymagały Traktaty? Ktoś krzywomyślny może i to powiedzieć, że zabronienie wywozu pomnieyszy cłene dochody, azatym Skarbu dostatek lecz ktoż cła za podymne za roczne rodzaiu dochodow płacić, za płacone odbierać używać będzie? Gdy obywatele mieszkańcy Kolonij wymrą y ziemia zostanie pusta? Szanuymy zrzódła zdatnych dochody wychodzą w ich zachowaniu zachowanie Skarbu znaydziemy — O! gdybyśmy cła zupełnym zniesieniem, i zniszczeniem innych rodzaiow ucisku postawić Obywatelow mogli, gdyby te wszystkie zboża co ie za granicę wywożą w kraju spożyte były, iakby Kray na ten czas ludny był mocnym, iakby Skarb od cła nie wspomagany był dostatnim? Kto chce to poznać niech dzisieysze podymne

z Summas cła

z Summą dla porowna, azieby złego co w nim niedostaie, widział co by na podymnym przybyło, zwłaszcza gdy te do alterum tantum być pomnożone mogłoby. Jeszcze ktoś rzecze że Rada rozkazem wszystko zprzątnąć niemoże, powiadam że ktoś rzecze bytżeby taki, ktoby się chce niedołężnym wyznać, bytżeby kto chce sam siebie mamił? Tyle wyszło od Rady rozkazow mniey zalety w zamiarze maiących, a wykonane zostały? Niech zleci Rada dopilnować exekucyi swego Uniwersału, Magistraturom wszystkim mnieyszym Cywilnym, a nayszczególniey Komissyom skarbowym, wszakże między Seymem a Seymem Magistratury radzić pastuszne będą maią, y tyleż może mieszczanie pastuszne byty, rogoż mitaż wtenma pod imieniem delikatnosci zatrwożyty, żeby Uniwersałem miesciaństwa na siebie Rada Seymowego troskotu, lecz iakżeby im winszował radzie, gdyby oto tylko napastowaną była, z czegoś się wymawiaiąc bez próżnosci chwałę by swoią głosiła z zachowania Narodu. ——

Ten memoryał który podaie troskliwość obywatelska, niech lekce ważonym niebędzie, siągnie sprawiedliwość y surowiey zawstydzaiąca, Rada napasie, ieśliby wysłuchanym, ieśliby przez Uniwersał ogłoszonym niebył. Zdeymę ia sam maskę skromnosci ieśli mię głod niezamorzy, zdeymą ią ci którzy pod moię Imie podchodzą, zdeymą wszyscy rozsądni na przygane niezasłużą radzie, że mogąc niezabiegła głodowi

Lwb 8bra 1785. Melchior Kadzikowski

Kopia Listu do Konsyliana Rady ——

Prawem obowiązany sądzę się do Radnego gdy w Radzie przekładam? Jestes Wmość an czyiąś Rady, tym barziey u mnie powiadaną że mu zawady przeszkodzić niepotrafiły, żebyś został tą czyiąś. Domyślamsię że Wpan tak okazały w Radzie, iak byłeś na Seymie, y w tey pewnosci przełożenie moie poparciu Wpana poruczam, niewątpię że Król

sam

Sam Radzie uczym pobudki, za skutkiem którego memoryał
żywy mnie iednak zostanie przyznać WPanu to co dobrze stanie się
lub go wytączyć ieśliśię nie stanie co stać się będzie powinno.
Radzikowski——

2gi

Słuszność była za WPanem żebyś przez trudności przyszedł do końca
na którym zastaiesz, słuszność iest za mną że się do WPana z Me-
moryałem udaię na który publiczność odpowiedzi czeka od Rady,
swoią y moią słuszność obraziłbyś WPan gdybyś ten Memoryał
promowować zaniedbał, którego życzenie stanowi szczególnym WPanu
stawę Radzię tę pilność, do której obowiązana, krajowi pożytku i bez-
pieczeństwo sporządzi którego iest miłość stawy pobudką——

o [illegible] antiquo